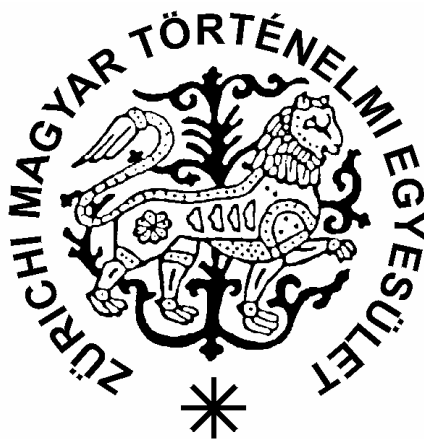

UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

Acta Historica Turiciensia XXIII. évfolyam 1. szám
A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület
54. sz. kiadványa

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványa
Budapest – Zürich
2008

**Huszadik Magyar Őstörténeti Találkozó
Előadásai és Iratai
Hódmezővásárhely 2007**

Sorozatszerkesztő: Csihák György
a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Elnöke

Az előadások közlési joga a Szerző és az Egyesület közös tulajdona

ISBN

Ezen könyv szerzői, szerkesztői, lektorai, gépelői valamennyien ellenszolgáltatás nélkül bocsátották munkájukat a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület rendelkezésére, a találkozón saját költségükre vettek részt. A találkozó szervezői, lebonyolítói, számtalan segítője minden munkát önként, fizetés nélkül végzett.
Fizetségük legyen a nemzet hálája!

Az Egyesület ezt a könyvet ingyen küldi 300 magyarországi könyvtárnak és további 70 ország 156 intézménye könyvtárának

www.zmte.hu

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 1985-ben azzal a céllal alakult, hogy elősegítse a magyar történelem, jelesül a magyar őstörténelem kutatását.

Zürich Kanton 1986-ban az ED 16.10.86, és AFD 86/10506 számú határozattal elismerte, hogy az Egyesület svájci közérdekű intézmény, ezért adómentessé tette. Az Egyesület részére tett pénzadományt az adakozó illetékességi helyének előírásai rendjében adóelszámolásban érvényesítheti minden országban, amely a Svájci Államszövetséggel kettős adóztatás elkerülésére megállapodást kötött.

Az Egyesületet az öt világrészen élő, különböző nemzetiségű és anyanyelvű tagjai szorgalmas munkával és önzetlen adományokkal tartják fenn, mint minden tekintetben független és semleges szervezetet. Az Egyesület és a Tagok egymás nézeteit kölcsönösen tiszteletben tartják.

Az Egyesület évente magyar őstörténeti találkozót rendez, főleg szakemberek részvételével. Szakembernek számítanak mindazok, akiktől a Találkozó Titkársága előadást elfogad. Az előadó és az előadás megítélésénél a Titkárságot kizárólag a Találkozóra szóló meghívóban foglalt szakmai szempontok vezetik.

A jelen könyv a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület által szervezett Huszadik Magyar Őstörténeti Találkozón elhangzott előadásokat tartalmazza. Megjegyzendő, hogy a műsorban szereplő néhány előadás szövegével nem rendelkezünk, így kötetünkéből kimaradt.

AZ EGYESÜLETET HÁROMSZOR ELŐTERJESZTETTÉK AZ EURÓPAI TANÁCS „RENÉ DESCARTES” TUDOMÁNYOS DÍJÁRA.

ZÜRICHI MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET

Magyar Őstörténeti Találkozó Titkársága

Schweiz – 8047 Zürich, Postfach 502

Postcheckkonto: Zürich 80-36214-1

www.zmte.hu

zmte@freemail.hu

Tartalom

Előszó.....	6
Az előadások szövege	
Csihák György (Zürich)	A pozsonyi hadi diadal (907.7.3-7) Megemlékezés és gondolatok.....
Cser Ferenc (Quenbeyan)	Honnét a szakralitás és miféle lettlegyen az?.....
Darai Lajos (Kápolnásnyék)	
Darai Lajos (Kápolnásnyék)	Egy Árpád-házi: Székely Dósa Gyergy
Darai Lajos (Kápolnásnyék)	Árpád vezér ébresztése.....
Cser Ferenc (Quenbeyan)	Őstörténetünk megújult szemlélete.....
Darai Lajos (Kápolnásnyék)	
Cser Ferenc (Quenbeyan)	Embertermészet vizsgálatok magyar őstörténete.....
Darai Lajos (Kápolnásnyék)	
Csajághy György (Pécs)	A „Lehel-kürt”
Kucsora Ibolya (Komarno)	Ős geszták viszonya János Jelenések könyvéhez.....
Timaru-Kast Sándor (Ingelheim)	Fehérló Fiai.....
Szikora István (Szabadka)	Szülőföldi sajátosságok, esetleg ókorba mutató nevek?.....
Sasvári István (Szolnok)	Történelmi és gasztronómiai kirándulásom a 800 éves Mongóliába, 2006 szeptemberében

Függelék

A ZMTE őszinte története XXII	120
Jegyzőkönyv.....	122
Nyilatkozat.....	123
Házirend.....	124
Műsor (tervezet).....	125
A rendezvény szereplői.....	129
Az előadások tartalma.....	130
A ZMTE Tudományos Tanácsa.....	143
A ZMTE kiadványai.....	145
Meghívó Hódmezővásárhelyre.....	147
Info.....	149
Asztaltársaságok.....	150
Ajánló.....	151
Statisztikák.....	152
A ZMTE 20 éve.....	153
A ZMTE budapesti előadásai (2007).....	155
A ZMTE hódmezővásárhelyi előadásai (2007).....	156
Meghívó Árpád-házi Szent Erzsébet tiszteletére rendezett tudományos emlékülésre.....	157
Meghívó a ZMTE 2007. évi évzáró ünnepségére	158

ELŐSZÓ

Az irodalom talán legnehezebb válfaja. Senki nem olvassa, mégis sokan műveljük. Feladata, hogy valamit bevezessen.

Idei őstörténeti találkozónk főtárgya a 907-es pozsonyi csatánk volt – node: mivel lehetne ezt bevezetni? Magyarországon, sajnos, lehet.

Kárpát-medencei történetünk minden bizonnyal egyik legjelentősebb hadi diadala, de egész biztosan: magyar nemzeti létünk legfontosabb eseménye volt. Sorsunkat évszázadokra eldöntötte. Egész Európával megértettük, hogy noha mi is szkíta-hunok vagyunk, az avarok is bennünk továbbélnek, de a Duna-Tisza medencéjéből bennünket kiirtani nem lehet.

Az évfordulón volt a Hazában néhány helyi ünnepség, megjelent egy-két újságcikk, osztogattak pajzsot. Az egész elmerült a nagy zűrzavarban, amit a tandíj, a vizitdíj, a vasutas sztrájk okozott.

Él-e még a Földön harmincezer magyar, aki hajlandó életét veszélyeztetni a Hazáért, egyetlen vezér parancsára rávetni magát az ellenségre és elkergetni?

Legalább gondoljunk Árpádra, fiaira és dicső eleinkre, akik nekünk ezt a Hazát nemcsak megszerezték, de életük árán meg is védték.

Amen.

Zürich, 2008. Fergeteg hava

Csihák György

**„De mivel verba valent usu,
Halad a nyelv, akárhogy nyúzzu(k).**

**Kisütik, hogy a magyar nyelv
Nincs, nem is lesz, nem is volt;
Ami új van benne, mind rossz,
Ami régi, az meg tót.**

**Boncold csak nyelvész! hát baj, hogy az áldozat elvész?
Tartozik ez terád?... Egy bizonyos: nem anyád!”**

Arany János

AZ ELŐADÁSOK SZÖVEGE

A pozsonyi¹ hadi diadal (907. július 3-7.) Megemlékezés és gondolatok

Bevezetés

Előjáróban néhány őstörténeti fogalom, amint egyesületünkben megfogalmaztuk.

1. Őstörténet¹

Magyar őstörténetnek tekintjük a magyarság (külső emberi megjelenésünk, társadalmunk, kultúránk, nyelvünk stb.) kialakulása történetét a legrégibb időtől a kereszténység felvételéig. Vizsgálatainkat kiterjesztjük a következő időre is, az Árpád-ház férfiágon való feltételezett kihalásáig (1301).

A múltat feltáró törekvések a valósághű magyar történetírást hivatottak segíteni a kutatási eredmények közrebocsátásával és megvitatásával, a magyarság jelenének és jövőjének a szolgálatában.

A magyar őstörténet kutatása csak komplex módon folytatható, a történeti forrásanyag felhasználásával, a társtudományok szoros együttműködése révén. A magyar őstörténet részének tekintjük, és ezért kutatnunk kell az olyan népek történetét is, amelyek jelentős része hozzánk csatlakozott, mint például a besenyők, a jászok, az úzok stb. Ilyen komplex kutatást kell a Kárpát-medencében is végezni az eredeti kárpát-medencei összetevő népelem meghatározására. Fontos feladat a székelyek eredetének a tisztázása.

Gondos felderítésre vár a kazár korszak és állam, továbbá az uráli, a turk, valamint az indoeurópai népek magyar őstörténeti vonatkozású múltja és jelene. Beható elemzést kíván népünk szempontjából a Kaukázuson túli (déli irányban) népek története is.

A kutatás során állandóan szem előtt tartandó a környező népek kölcsönös egymásra hatása.

2. Őshazánk¹

Őshazánknak nevezzük azt a földrajzi területet, ahol a magyarság magja és „mi”-tudata (közösségi tudata) kialakult.

A magyarság őshazája nem tévesztendő össze azokkal a területekkel (=szállásterület), ahol őseink időlegesen megállapodtak.

Eddig őshazánk helyére vonatkozólag a legkülönbözőbb elméletek láttak napvilágot, ami szorosan összefügg a rokonság fogalmának tisztázatlanságával (néprokonság, nyelvrokonság stb.) és azzal, hogy az ősmagyarság több ágból tevődött össze, jöllehet a magyarság kialakulásában a fő ág (mag) mellett a többi ág nem játszott elsődleges szerepet.

3. Őseink - rokonaink¹

A magyarság őseinek tekintjük azokat az eleinket, akiknek a vérségi leszármazottai vagyunk.

A rokonság és ezen belül a néprokonság kérdése őstörténetünk egyik legbonyolultabb része. Az igen fontos nyelvrokonság tisztázása mellett tekintetbe kell venni a genetikai, a kulturális és más rokonsági ismérveket is. Több, eddig rokonnak hitt nyelvről például kiderült, hogy rokonságuk helyett úgynevezett nyelvi szövetség tagjai voltak.

Egyes kiragadott dolgokat vagy jelenségeket rokoni ismertető jegyként lehet felfogni, de nem lehetnek a rokonság döntő ismérvei.

¹ Kr. u. 907. július 3-7; abban az időben Posen

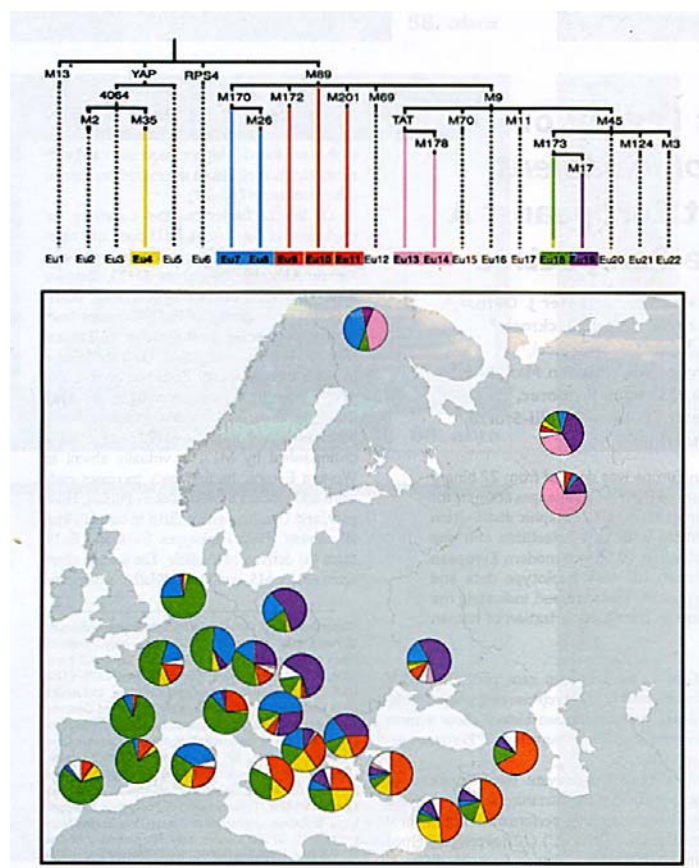
4. Genetika² (a szerző összefoglalása)

Az Egyesült Államokban megjelenő és a tudományos világban mértékadónak tekintett Science folyóirat 2000. évi novemberi számában² a genetikai szakterület nemzetközi élvonalának 17 elismert képviselője az USA-tól Ukrajnáig az európai népek származásának és őseik európai betelepődése idejének felderítésére indított közös kormányközi genetikai kutatásaik első eredményeit ismertette. Közleményük a magyar nép eredetének és őstörténetének megismeréséhez is döntő fontosságú új adatokkal és teljesen új szempontokkal járul. A mai európai népek, ma is a rájuk jellemző (genetikai önazonosságukat igazoló és a nyugat-európai népekben legfeljebb alacsony gyakorisággal, ha egyáltalán előforduló) ősi genetikai markert (Eu19 jelzésű haplotípus) hordozzák. Ennek a magyar minta tagjaiban 60%, a lengyelekben 56,4%, az ukránokban 54%, az udmurtokban 37,2%, a macedónokban 35%, míg a horvátokban 29,3%-os gyakorisággal előforduló markernek a létezése mintegy 40-35 ezer éves múltra becsülhető. Ez az időtartam megfelel a *Homo sapiens sapiens* első európai betelepődése óta eltelt időnek, ami kezdetén (a csiszolatlan kőkorszak elején) a neandervölgyi ember által benépesült Európába Kis-Ázsia és a Balkán felől behatoltak a modern ember első csoportjai. Következésképpen megállapítható, hogy világrészünkre az európai népeknek, közöttük a magyaroknak az ősei is ezekkel az első betelepülőkkel érkeztek. A legrégebb európai gén tehát (az M45 leszármazási vonalból eredő Eu19 haplotípus) 40-35 ezer éves - mint az Istállóskő-Szeleta műveltség. A régészek már régen megállapították, hogy ezzel kezdődött a Kárpát-medence rendszeres emberi betelepülése. Ezzel szinte egyidőben megjelent az ugyancsak M45-ből eredő M3-as egyes helyeken *Szibériában és később Amerikában is*.

E genetikai munkaközösség kollektív véleménye szerint, az europid típusú népcsoportoknak volt még Európába egy második bevándorlási hulláma is, mintegy 25 ezer éve, elsősorban Közép-Európa térsége felé. Végül az europidek (a „kaukázusi ember”) harmadik bevándorlási hullámát az újkőkorszak idején, a jégkorszakvégi klímaváltozásokat követően az ú.n. csiszolatlan kőkorszak korának farmerei Közel-Keletről indult európai terjeszkedése jelentette. Ezt azonban Európa teljes térségében erőteljes társadalmi-gazdasági és nyelvi-műveltségbeli átalakulás (a növénytermesztés és az állattartás kibontakozása ill. az ú.n. indo-európai nyelvek térfoglalása) kísérte („Új-Európa” a régi „Ó-Európa helyén).

A mai magyarság, embertani felmérése (Henkey 2002) szerint 54, 9 %-a a törökös típusokba sorolható. Így a *természettudomány két ága* (embertan és genetika) szükséges és elégséges egybehangzó megállapítása – továbbá tehát a régészet eredménye, valamint a Tarih-i Üngürüş mint írott forrás (a szkíták, a hunok, az avarok és a magyarok, tehát az üngürüşök története) - ügyefogyottá teszi a 150 éves vitát. Ezek a biológiai jellemzők évtízezredek során alig változnak. *Korai történelmünkkel kapcsolatosan most tehát új kérdéseket kell fogalmaznunk, és új válaszokat kell keresnünk.*

² Eredeti angol szöveg, magyar fordítás, részletek a ZMTE 43. sz. kiadványában. ISBN 963 9349 06 2

Forrás: Science, 10. November 2000. Vol. 290 pp. 1155-1159 www.sciencemag.org

Az Y kromoszóma specifikus Alu inszerció Yap és Tat allélek frekvenciái

népesség	Yap+	Tat C
kevert magyar	37,5 %	0,0 %
csángó	17,5 %	0,0 %
finn és lapp	0,0 %	61,1 %
inári	0,0 %	41,7 %
skolt	0,0 %	61,7 %
karéliai	5,0 %	39,6 %
lett	-3,0 %	29,4 %
holland	-2,3 %	0,0 %
moksa	0,0 %	8,2 %
manysi	0,0 %	63,2 %

Forrás

Eur. J. Hum. Genet. 1999. May-Jun. 7 (4) 447-58

Y chromosomal polymorphisms reveal founding lineages in the Finns and the Saami

Lahermo P., Savontaus ML, Sistone P., **Beres J.**, de Knijff P., Aula P., Sajantila A.

Department of Medical Genetics, University of Turku, Finland

paivi.lahermo@helsinki.fi

PMID: 10352935 (PubMed – indexed for MEDLINE)

Egy népet meghatároz külső testi megjelenése, valamint szellemi és tárgyi műveltsége. Miután külső megjelenésünk dolga tisztázott, szellemi és tárgyi műveltségünk gyökerei térben és időben kapcsolódnak az embertan, valamint a genetikusok ténymegállapításához, és az eurázsiai nagy lovasműveltségekhez vezet. Ebben az összefüggésben különleges jelentőséget nyer Rawlinson és Lenormant bizonyítása, mely szerint a kutatók által szumirnak nevezett nyelv az ún. szkíták nyelve.

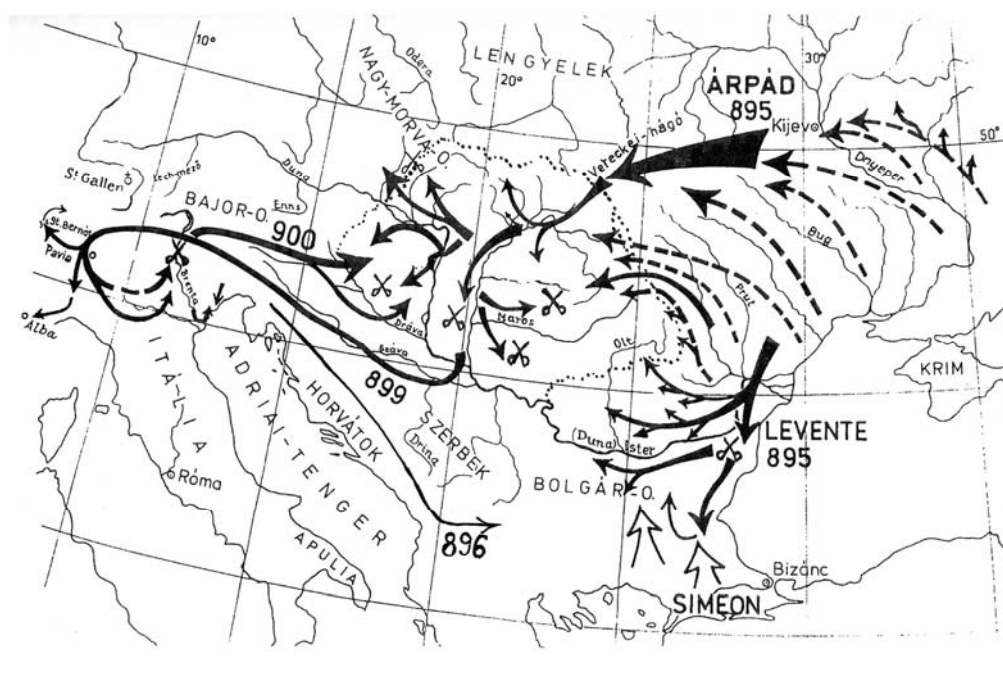
Összefoglalólag megállapíthatjuk, hogy noha a magyar műveltség gyökerei behálózzák a világot, a Kárpát-medencében itthon vagyunk 40-35 ezer éve.

5. Honfoglalásunk¹

Honfoglalásunkon azt a történelmi eseménysorozatot értjük, amelynek végeredményeképp Álmos és Árpád magyarjai és a hozzájuk csatlakozott népek a Kárpát-medencében véglegesen megtelepedtek. Ide számítjuk azokat az eseményeket is, amelyek a honfoglaláshoz vezettek, illetve annak következményei voltak.

(A szerző megjegyzése: Európában két népnek van saját honfoglalás-története: a magyarnak, és az írnek. Az ő kelta őseik három hullámban érkeztek a Kaukázus vidékéről.)

Utolsó honfoglalásunk

A csata és előzményei

Megállapítható a korabeli írott forrásokból, hogy az Alamus (Álmos), majd Arpadu (Árpád) vezette szövetséges haderő Kr. u. 862-től 894-ig végrehajtott négy nagyszabású hadászati távolfelderítést, amelynek középpontjában kétségtelenül a Kárpát-medence állt.

Hadosztályaink 895-től fokozatosan megszállták a medence lakható területét egészen a magas hegyekig. Se emlékezetünkben, se a forrásokban, se a régészeti leletanyagokban nincs nyoma nagyobb csatának, pusztításnak. Az akkori népesség az őslakossággal egymillió fő lehetett. A többség, bár számos nyelvjárásban, azt a nyelvet beszélte, amit ma magyarnak nevezünk. A helybeliek többsége keresztény, a bejövők valamennyien egynejük, nem pogányok, de egyisten hitűek voltak.

A végleges letelepedéssel egyidejűleg kiépítettük a lovasműveltségű népeknél szokásos védelmi rendszert, a gyepűt. Ez a gyepű északon és keleten az első időben a Kárpátok vonala volt – Kumánia és Gácsország későbbi fejlemény. Észak-Nyugaton és Nyugaton a Prágai-medencéig, az Enns folyóig, Délen Durasu (Durazzo/Dures)

és Filippópólis, vagyis az Al-Duna vonaláig terjedt. Itt jegyzem meg, hogy Árpád halála után özvegye és leánya a Thessalonika-i kolostorba vonult.

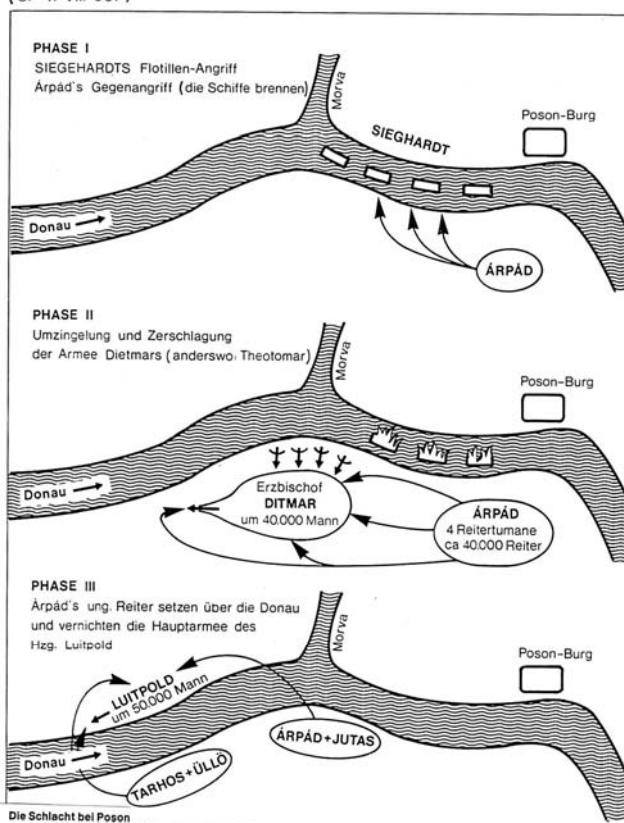
A nyugatiak mély aggodalommal figyelték, ezt, a menekülésre egyáltalán nem hasonlító, céltudatos államszervezést. Tisztában voltak – amint a mai napig vannak is! – azzal, amit a Duna- és a Kárpát-medence egysége jelent. Pontosan tudták, ha itt egy jelentős katonai erőt képviselő nép megtelepedik – amint ez a szemük láttára történt – rájuk nagy veszedelmet jelent. Hunok és avarok emléke még igen eleven volt – nem térhetnek vissza az akkori idők! – vélték gyermek Lajos (893-911) tanácsadói. A helyzet illetően való megítélésen egyvéleményen voltak az egyházi és a világi vezetők. A királyt tanácsadói mielőbbi megelőző hadjáratra buzdították. Lajos udvarában tudtak egy 863-ból származó királyi adománylevélről, amelyben az egykori Noricum-ot, a későbbi Ostmark tartományt, Pannoniának nevezték: az Enns-Salsach folyótól a Lajta-Fischa-Bécsi-erdő vonaláig, illetve a Dudától a Drávaig terjedő területet (L. Deér – ahol az Enns területen lévő települések katonapolitikai határáról van szó).³ Jól ismerték a lovasnépek azon szokásait is, amely szerint a meghódított népeket határterületük őrzésére rendelik.⁴ Miután Német Lajos király (805-876) irataiban az Ostmark most oly veszélyeztetett területét mindig Pannoniá-nak és sohasem Bajor-nak nevezte, aggodalommal várták Árpád igénybejelentését erre a területre. Ugyanis Árpád lovas tyumenjei a nyugatiak szemeláttára, 890 és 907 között legalább kilenc támadással terjesztették igényterületüket Nyugat felé.

Nem tudták megakadályozni, hogy 902-ben a morva területeket a Magyar Birodalomhoz csatoltuk. Ezidőtől ott magyar helytartó parancsolt. Kurszánt és kíséretét ez év nyarán a bajorok vendégségbe hívták és lemészárolták.⁵ Félhettek is attól, hogy Árpád megbünteti a csalárd vendéglátót. Amikor lovas egységeink 906-ban Szászországba is betörték, elhatározták további büntetőhadjárataink megelőzését.

Ecélből összetrombitáltak százezer emberből álló hatalmas hadsereget. A főparancsnok Luitpold bajor őgróf lett, akit ezalkalommal Lajos király hercegi rangra emelt. A támadást a király tervei szerint úgy készítették elő, hogy a hatalmas sereg a Duna két oldalán támad Magyarországot ellen. Az erősebb, északi szárny parancsnoka maga Luitpold volt, a déli szárnyon Dietmar (vagy Theotmar) érsek parancsolt. A két oszlop között Sieghart parancsnoksága alatt vonult a dunai flotta, az ellátás és a kapcsolat biztosítására.

A pozsonyi csata vázlatja

Die Skizze der Schlacht um Poson
(3. – 7. VII. 907)

Die Schlacht bei Poson
(von 3. bis 7. VII. 907 n. Chr.)

1. Phase: Die Vernichtung der Flotte Kg. Ludwigs (Die Donauflotte wird von Bogenschützen der Ungarn mit Zünder in Brand gesteckt. Sieghard flieht nach Ennsburg.)
2. Phase: Die Tumanen Árpáds umzingeln die Armee des Erzbischofs Dietmar und metzen sie nieder.
3. Phase: Die siegreichen ungarischen Reiterkorps setzen über die Donau und vernichten auch die Hauptarmee des Herzogs Luitpold.
4. Phase: Verfolgung bis an die Enns – die Einnahme der Ennsburg – die Ausbreitung des Vorfeldes westlich über die „Avarische Mark“ hinaus im Streifen zwischen Enns, Traun und Drau. Ludwig das Kind flieht nach Passau.

Az Árpád által éveken keresztül szervezett nyugati gyepű kitűnően működött, így időben értesültünk a hatalmas hadi készülődésről, s Árpád is időben tudta tyumenjeit mozgósítani. Ezúttal maga vállalta a főparancsnokságot, három felnőtt fia: Tarhos (43), Úlló (41) és Jutas (35 éves) egy-egy lovas hadtestet vezetett. Ebből arra következtethetünk, hogy Árpád serege harminc, legfeljebb negyvenezer harcosból állhatott.

Csapataink felvették a küzdelmet már messze Pozsony előtt nyugatra – amint ez a gyepűvédelem tulajdonsága. Árpád terve nyilván az volt, hogy megakadályozza a felvonuló három ellenséges csapat együttes támadását, lényegesen kisebb saját erői ellen. Ennek érdekében először is a két sereg összeköttetését biztosító folyami flottát kellett hatástalanítani. Ezért, a csata első napján, 907. július 3-án a hajókat tüzes lövedékekkel felgyújtotta, egyes hajókat megfűrták. Sieghart néhány kísérijével csak ügyel-bajjal tudott Ennsburgba menekülni, ahol a király a győzelem hírére várakozott. Ez után Árpád teljes erejével a gyengébb, déli szárnyra vetette magát. A sereget körülzárta, július 4-én és 5-én tönkrewerte, s még azon éjjel lovasaival átkelt a Duna északi partjára. A következő két napon, öldöklő csatában Luitpold seregét tönkrewerte.

Szörnyű csapás érte a birodalmi hadsereget. Elesett Luitpold herceg főparancsnok, Dietmar érsek, két püspök, három apát és 19 gróf. A néhány menekült a magyar könnyűlovasok gyorsan utolérték és elfogták. Ennsburghoz érve seregünk visszavonulást színelve a várvédőket törbecsalta és kadrélrehányta, királyuk pedig Passauba futott. Diadalmas tyumenjeink ellenállhatatlanul nyomultak az Ostmark mélyébe. A meghódított népeket nem bántalmazták, meghagyták életüket és tulajdonukat. Saját jussuk és szokásaik szerint addigi vezetőik alatt élhettek, éppencsak ezentúl nekünk kellett adót fizessenek.

Győztes hadjáratunknak mind szűkebb hazánk, Magyarország, mind Európa történetében egyedülálló jelentősége van. Ekkor dőlt el, hogy a Kárpátok övezte hazát mindörökre megtartjuk és innen számítjuk a középkori Európa első, eredeti területén máig fennálló egységes majd keresztény állam, a Magyar Birodalom megalapítását. A nyugati birodalmi sereg pozsonyi pusztulása után pedig Európában mindenki tudomásul kellett vegye, hogy a nyugatiak keleti gyepűje elveszett, Közép-Európában pedig egy akarat érvényesül: a Magyar Birodalomé.

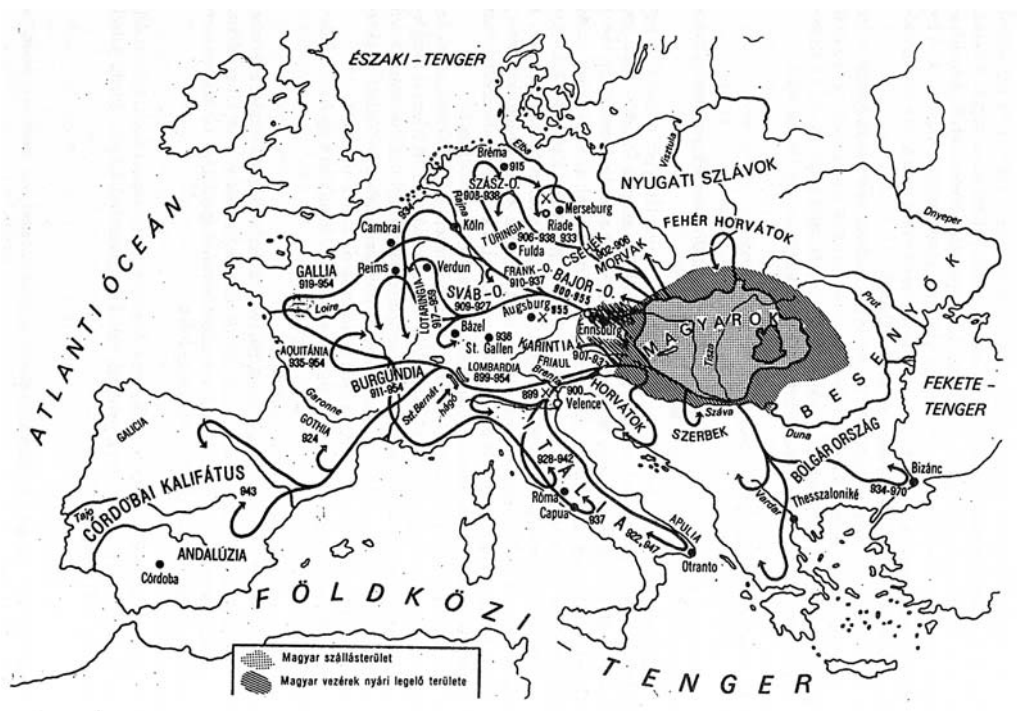
Győzelmünk ára súlyos volt. Hősi halált halt Árpád mindhárom felnőtt fia, s a vezér is hamarosan a Hősök Birodalmába szállt. Árpád hős és szent magzatjai az akkor még kisgyermek Zolta Árpád-fi ágán virágznak fel.

Az elesett Luitpold helyére 907-ben fia Arnulf lépett, mint bajor örgróf. Szerződésben biztosítottuk magunknak szabad átvonulást Augsburgon túl is, messze a volt avar gyepűk elé. Miként atyja, úgy Arnulf is megkapta a hercegi rangot, s feleségül vehette Úlló lányát, Árpád unokáját, akit Scheyerben Ágnes névre kereszteltek.

Árpádnak sikerült visszafoglálnia az avar testvérnép úgynevezett „Avar Örgrófság”-át, sőt kiterjesztette. Fiatal államát fenyegető végveszélyt katonai erővel elhárította, miáltal évtizedekre országunktól elriasztotta lehetséges nyugati ellenségeinket. Kitűnő katonapolitikája eredményeként utódaira egy minden oldalról biztosított birodalmat hagyott.

Árpád papkirály előtt hajtsuk meg mélyen a nemzeti megemlékezés zászlaját. Minden tekintetben népének atyja volt. Anonymus által is szentként tisztelt atyja, majd az ő vezetésével végrehajtott utolsó honfoglalásunk az emberi történelem egyik legjelentősebb tette volt. Népének erős birodalmat, biztosított életteret, ígéretes jövőt adott. Tette mindezt ellenséges környezetben, germánok és szlávok között, akik mindmáig önmagukat Európa őslakóinak, bennünket betolakodónak hirdetnek. Teszik ezt napjainkban is, amikor pedig saját genetikusaik bebizonyították, hogy a legrégebb európai gén itt van bennünk a Kárpát-medencében, mégpedig Európában a legnagyobb arányban és bennük nincs. Hirdetik szóban és írásban, hogy Európát a germánok és a szlávok törzsei építették.

Az egykori római tartomány „Noricum” a következő időben „Avaria”, vagy „Avarische Mark”, azaz Avar Örgrófság, a későbbiekben „Ostmark”, azaz Keleti Örgrófság volt. Ezek az elnevezések – mint említettük – nagyjából azonos földrajzi területre vonatkoznak. A helységnevek és a régészeti leletanyag tárgyilagos tanulmányozása alapján kétségtelen, hogy ezen az aránylag sűrűn lakott területen mind az avar, mind pedig a magyar népességhez köthető csoportok is szép számmal laktak.⁶ Ez a tény az országot körülvevő gyepűelv következménye és a történelmi Magyarország határain kívül minden irányban bizonyítható. Ez a népesség minden bizonnyal nemcsak az átvonuló seregeink valamiféle lemaradói.⁷

A csata után

Beszüntettük hadjáratainkat, miután államunk külső és belső helyzete megszilárdult. Az európai viszonyok is megváltoztak, miután a nyugati császárság belső viszonyai rendeződtek.

A korabeli hadak, a magyar is, szerették a városokat, mert lehetett sarcolni, szerették a foglyokat, mert lehetett értük váltságdíjat követelni. Nincs erre sok adat, de eleink is elhurcoltak embereket, akiket esetleg kiváltottak, a többit munkára fogták. Hozzá tartozóik sorsukat nem ismerve, a legrosszabbra gondoltak.

A kárpát-medencei térítés a passauai püspök feladat volt. Pilgrim püspök 974-ben VII. Benedek pápához egy levélben írta, hogy egyházi emberei és papjai „...a nemes magyarok körében ötezer férfit és nőt Krisztushoz vezettek... Azon keresztényeknek, akiket a világ minden részéből ide hoztak és fogva tartanak, régebben nem volt arra lehetőségük, hogy gyermekeiket az Úrnak szenteljék, hacsak titokban nem, Most azonban egymással versengve hozzák gyermekeiket keresztelőre. Ugyanis ezek a barbárok, Isten kegyelméből senkinek nem tiltják a keresztelést, noha egy részük még a pogányság rabja.”⁸ Ebből világosan kitetszik, honfoglaló őseink foglyaikkal emberségesek voltak. Családban éltek, gyermekeket neveltek, olyan szabadságban, ami talán nem is volt kevesebb, mint saját hazájukban, különösen, ha azt egybevetjük a korabeli európai viszonyokkal. Ne hagyjuk említés nélkül, hogy a lovasműveltségben a rabszolgatartás, mint termelőmód ismeretlen. Magyarországon később a feudalizmus sem volt úgy, amint az iskoláskönyvekben található.

Ezt a bajor püspököt különösen az lepte meg, hogy eleink a hit kérdésében egyáltalán nem úgy viselkedtek, mint ahogy az irodalomban a vad népekről értesültek. „A papok bárhová mehettek. A pogányok oly békében élnek a keresztényekkel, hogy megvalósulni látszik Ézaiás próféta jóvondölése: farkas a báránnal együtt legel és az oroslán szénát eszik, miként az ökör.”⁸ Jegyezzük meg, hogy Pilgrim feladta volt a kárpát-medencei térítés, amiért a pápától busás jutalmat remélt, tehát nem állt érdekében a helyzet szépítése. Korábban a germánok és a szlávok térítését végző ír szerzetesek és más papok, hihetetlen veszélynek tették ki magukat, s gyakran elnyerték a mártírkoronát. Magyarországon a kereszténységre való áttérésnek egyetlen mártírja se ismert. Magyarország tehát nem illett abba az egyházi világtképbe, amelyet a buzgó európai keresztény hittérítők az Antikrisztus barbáraitól festettek. Azért sem, mert hadjáratainkat többnyire keresztény hercegek szövetségeseiként, de legalábbis ösztönzésükre vezettük. Ezek a hercegek akkor sem szégyelltek magukat, amikor pogány módra, egy kettévágott kutya kiömlő vérére kellett esküdjének, hogy a szerződést betartják. Persze az, aki ellen szövetkeztek, szent felháborodással beszélt róla.

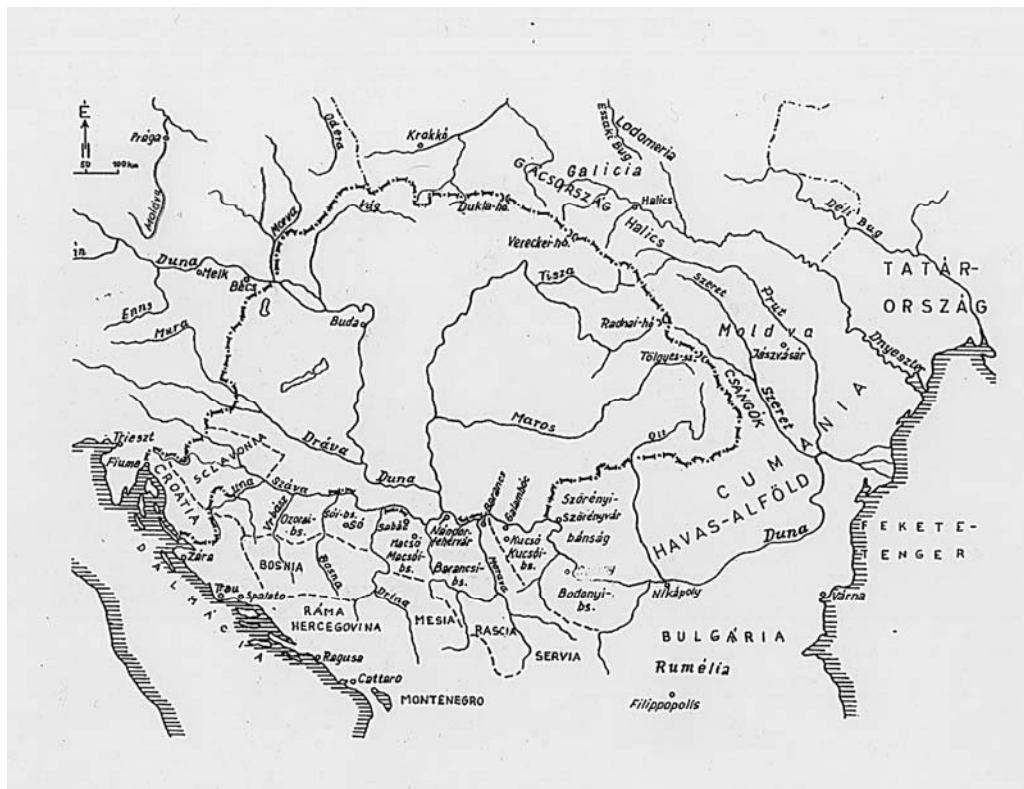
Eleink pedig szövetkeztek a bizánci császárral, a morva herceggel, Berengárral Itália urával, később, 913 után ugyanezt tették Arnulf bajor herceggel, 925 után Hugo itáliai királlyal, X. János pápával és öccsével Péter márkival. Madarász Henrik német király majdnem egy egész évtizedre vett magának békét tőlünk. Ezek a

szövetségeseink biztosították hadseregeink szabad átvonulását is, máskülönben lehetetlen lett volna a sokezer kilométeres, többszöri hadiút. Amint azután I. Ottó király elűldözte legfőbb szövetségeseinket Arnulf fiát Eberhardt és helyette Ottó hűséges emberét Bertholdot Eberhard nagybátyát tett a Bajor Hercegség élére, egy időre meg is szűntek hadjárataink német földön. Szövetségünk viszont fennmaradt Hugo királlyal, akinek itáliai ellenfele ellen felvonuló seregünket nemcsak átengedte 942-ben, de a Provance-szal határos Cordobai Kalifátus ellen támadásunkat is segítette. A Pireneusoktól délre lezajlott hadieseményről Ibn Hajjan arab író is beszámol. Megemlíti, hogy a „törökök”-nek nevezett harcosaink közül öten foglyul estek, a kalifa udvarában az iszlám hitre tértek és beléptek a kalifa testőrségébe.

Végezetül idézzünk néhány sort prof. dr. dr. Johannes Duft pápai prelátus, St. Gallen apátsági könyvtár igazgatója, egyesületünk dísztagja előadásából, amit 1991. május 1-én mondott egyesületünk VI. magyar őstörténeti találkozásán, ebben a könyvtárban: „Kolostorunk virágzásába 906-ban törés történt: Magyarországról harcias hordák jöttek Bajorországon és Svábországon keresztül a Bódeni-tóhoz, St. Gallenre törtek, véres nyomokat hagyva maguk után. Mint svájci, szeretnék itt valamit közbevetni. Mi most ünnepeljük államunk hétszázéves fennállását. Az első alapítók természetesen keresztények voltak; azok a régi magyarok akkor, ezer évvel ezelőtt még nem. Mégis, ezek, a mi keresztény eleink a 13., 14. és 15. században egyáltalán nem voltak finomabbak, mint a 10. század pogány seregei. Éppen ellenkezőleg. Államunk éppen a többséggel való szembeszállásból született és a svájci zsoldoscsapatok évszázadokon át félelmet és rettegést terjesztettek. Az úgynevezett „régi szép idők” gyakran szörnyűségesek voltak, egyik nép se vethet semmit a másik szemére, egyik se volt keresztényibb a másiknál.”⁹

A pozsonyi csatának van még egy egyedülálló történelmi jelentősége. Kilencvennégy év múltán megkoronázhattuk a később római egyház szentjévé avatott királyunkat, aki apostol. Átala és vele Európa szívében megszülethetett egy mindmáig egyedülálló államalakulat, az Apostoli Magyar Királyság. Európa első olyan egységes keresztény királysága, amely megalakulása helyén immár több mint ezeregyszáz éves. Főpapi tisztségre más uralkodó is emelhet, de püspökséget csak apostol alapíthat: a római pápa és a mindenkori magyar király.

Magyarország

Forrás

1. Magyarok őstörténete.. In: ZMTE 3. sz. kiadvány, harmadik bővített kiadás, Zürich-Budapest 2007. pp. 35-39
2. Összefoglaló. Csihák György: Forog a történelem kereke. In: ZMTE 53.sz. kiadvány Budapest-Zürich 2007. pp. 56
3. Deér, József: Karl der Grosse und der Untergang des Awarenreiches. München, I. Band
4. Schünemann, K.: Die Deutsche in Ungarn. Berlin, 1923
5. Alemannische Annalen bei 902
6. Balás, Gábor: Mittelalterliche székler Siedlungen im Karpaten- und Donaubecken. In: UHVZ Publikation Nr. 46. Budapest-Zürich 2005. pp. 40-43
7. Török, Sándor: Településtörténeti tanulmányok és határproblémák a Kárpát-medencében. Amerikai Magyar Szépműves Céh, Florida, 1973
8. Balázs, György – Szelényi, Károly: Die Magyaren. Corvina Budapest, 1989. pp. 18-20
9. Duft, Johannes: Ungarn in St. Gallen. In: UHVZ Publikation Nr. 47. Budapest-Zürich 2005. pp. 13-18

Irodalom

- Szabó, Károly: Kézai Simon krónikája. Bécsben/Wien 1861
- Brunner, O.: In den Sammelwerk Landeskunde des Burgerlandes. Wien, 1951
- Csallány, Dezső: Archeologische Denkmäler der Awarenzeit in Mitteleuropa. Schriften und Fundort. Budapest, 1956
- Katona, Sándor: Árpád és Hannibál. Buenos Aires, 1977
- Dvorak, Pavel: Odkryté dejiny (Dávnoveké Slovesko). Bratislava, 1974. pp. 303
- Dongl, Vojtech: Bitky a bojiská. Bratislava-Krasnany, 1984. pp. 20-25
- Lukács, József: A pozsonyi csata. (Die Schlacht bei Poson) In:UHVZ Publikation Nr. 23. Budapest-Zürich 1999. pp. 68-69

HONNÉT A SZAKRALITÁS ÉS MIFÉLE LETT LÉGYEN AZ?

A szakrális szó idegen a magyar nyelvben, ezért jelentése is a felhasználó szellemétől, felfogásától függ. Általában a világon ma elterjedt – és széles körben elfogadott – alárendelő felfogásban³ az ember feletti szellemi, isteni világból származó fogalmak jelzőjeként ismert. Holott ez a fogalom nem korlátozható az égi jelenségekre. A magyarok szakrális ú. n. ‘Szent Koronája’ az eredeti megnevezésében *corona regni hungarici sacra* hordozza a latin *sacra* szót, amelyet a magyar megnevezésben immár *szentté* alakítottak. A *sacra* jelentése pedig nem szent, hanem megszentelt, azaz a profánnal szembeállított fogalom, és csakis az alárendelő szemléleti felfogásban azonosítható az égi, isteni fogalomkörből levezetett szenttel. Nem kell azonban az isteni térbe menekülnünk, ha a szakrális és a szakralitás fogalmát elemezzük. Ez a fogalom értelmezhető a mellérendelő felfogásban is — és ez az értelme jelenik meg a Szent Korona Tan fogalomkörében is.

A filozófia alapkérdéseiben korábban az Egy volt a meghatározó, amely szerint az Egy, az Egyetlen határozza meg az egész létező világmindenséget. Ezt vagy a szellem, vagy az anyag oldaláról közelítették, mindkettő a klasszikus filozófiában megtalálható.

A Kettő filozófiája már a két megközelítési módot egyesítette és általában az alárendelő felfogásának értelmében az Egy felé törekedve, az egyiket a másiknak alárendelte.

Ezekből kiágazónak találjuk a Három filozófiáját, amelynek kiemelkedő elméleti mestere Hegel volt. Itt a két diszciplína viszonyát már kölcsönhatási szintre emeli, mégis, az alárendelő szemléletével az egyiket a másiknak alárendelve fejlődési helixszé alakítja – és ezzel szolgáltatja a mai tudományos, filozófiai, ezen túlmenően a politikai elképzelések alapjait.⁴

A 20. század ‘tudományos forradalma’ azonban új fogalmi elemet ismert fel, és ezt a kvantummechanika fogalmazta meg tudományos elmélet alakjában. Itt valami más jelenséget figyelhetünk meg. Itt nem látható az alárendelő szemlélet eredménye, a dolgok sokkal inkább egyenértékű kölcsönhatások alakjában jelentkeztek. A Három alárendelő filozófiája mellé ezért szükséges annak mellérendelő filozófiáját is szemügyre vennünk. Az objektív valóság ugyanis nem írható le, kezelhető egyszerűen lineáris valósággént, az objektív valóság komplex nemlineáris jelenséggént jelenik meg a szemünk előtt.

A valóság ugyanis komplex, és nemcsak a valósból, vagy csak a képzetesből áll, hanem a kettőből együtt, és a valós nem független a képzetestől, hanem annak az inverze, ezért az egész nemlineáris. Ebben a felfogásban az egészet, mint programvezérelt mechanizmust felfogva az egyik összetevőt a programnak, azaz szelleminek vélhetjük, a másikat pedig a vezérelt mechanizmusnak, amely inkább anyagi jellegű. A mechanizmus hordozza az információt, és ezáltal jelenti a komplex egészet. Jelenti, és nem pedig teremti, hiszen ezek térben és időben azonosak, ugyanazon objektív valóság különböző megközelítésének az eredményei.

Érdekes szemügyrevennünk, mit mond⁵ a nemlineáris fizika helyzetéről Csákvári József:

„Vannak dolgok, melyekről a hétköznapiakban, a humán, sőt a „réal” tudományosság berkeiben sem nagyon beszélünk. Mintha valahogy nem illene. Ez nézetem szerint nem csak kompetenciahiány kérdése. Nem illik megzavarni megállapodott, jól bejáratott valóságkonstrukcióinkat, tudományos mítoszainkat, melyekben már kényelmesen berendezkedtünk, és otthon érezhetjük magunkat. Ilyen zavaró dolog a kvantumfizika és a kaoszelmélet, összefoglaló néven a nemlineáris fizika. Makacsul tartja magát a mítosz, hogy a szubatomi szintű jelenségeknek semmi közük a makrofizikához, a mindennapi életünkhöz, társadalmi-kulturális viszonyainkhoz pedig még annyira sem. Annak ellenére van ez így, hogy gyakorlatilag az egész mai természettudomány és hétköznapi élet, az elektronika, a kémia, a biotechnológia, az agykutatás, az űrkutatás stb, nagyrészt a kvantumelméleten alapul. A humán és társadalomtudományok képviselői azonban nemigen vesznek tudomást sem a mikro-, sem a makrojelenségek fizikájáról.”

³ Az alárendelő – és az ezzel ellentétes mellérendelő – felfogás, szemléleti mód lényegét tekintve lásd: Cser Ferenc — Darai Lajos: Ember — Társadalom — Emberiség. Eszme — Hit — Vallás. Atya — Anya — Élet. Quenbeyan–Kápolnásnyék, 2005-2006. <http://www.nemenyi.net> KÖNYVTÁR. 23-27, 312-322. o.

⁴ Bírálatait lásd az I. lábjegyzetben idézett műben

⁵ Csákvári József: „Schrödinger, Rauschenberg, Cage, avagy nemlinearitás a kultúratudományban.” *JEL-KÉP. KOMMUNKÁCIÓ, KÖZVÉLEMÉNY, MÉDIA*. A Magyar Médiaért Alapítvány és az MTA–ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport folyóirata. 2006/3–4. 37. o.

Csákvári szerint ugyanis a kvantumfizika eredményeit többnek kell tekinteni a társadalmi-kulturális jelenségek egyik lehetséges megközelítési módjánál, s végig kell gondolni a nemlineáris fizika makrovilágra, magára az emberre vonatkozó közvetlenebb következményeit, komolyan véve a komplexitás gondolatát. A közömbösség ugyanis e téren arra mutat, hogy a gondolkodást, a kultúrát a fizikai világtól és természettudományától eltérő entitásnak tekintik, semmilyen köztük lévő kapcsolati folytonossággal, ahogy teszi a kulturális antropológia is. Ám a túloldalon szintén hasonló a helyzet, ahol a neurobiológia nincs tekintettel például a filozófia eredményeire. S az interdiszciplinaritást is csak a maguk tudományterületén belül érvényesítik. Azokat pedig, akik ezt másképp gondolják, áltudományosként megbélyegzik.⁶ Akik felkarolják a nem-linearitást, azok nemcsak a természet- és társadalomtudományok összeegyeztetéséért lépnek fel, hanem mintegy kiteljesítve a holisztikus világképet, amint László Ervin⁷ teszi, a tudományos gondolkodás mellé a művészet és a vallás világát is felhasználják. Az intuíció poétikus átélése, a vallás jelentősége, a műalkotás fenomenológiája mellé Csákvári javasolja még hangsúlyosan felvenni a különböző tudomány- és létterületek közti összefüggéseket, s bizonyítani próbálja „az analogikus, metaforikus helyett a homologikus, izomorfikus viszonyok lehetőségét”.⁸

Mármost ha az ember természetének és társadalmainak összességét magának az embernek, a logikai rendszernek az oldaláról közelítjük meg, akkor a tudati, eszmei, értelmi oldal kerül előtérbe, és az anyagi, motorikus részt vagy oldalt, az előbbi értelemhordozójaként lehet csupán tekintenünk. Ám olyan szemléletben, amely a két oldalt egyenrangúnak és egységben lévőnek látja, amikor és ahol a működő rendszerben tehát a kettő egymástól elválaszthatatlan egységbe olvad, azonos valóság két oldalát, két megközelítési módját jelenti. Megérthetjük ezzel, hogy az ember, a társadalmi és az emberiség alapvető összefüggésében, összetevő részeinek viszonyában az ember adja, jelenti mindig a programot, a vezérlést, az értelmet, a szellemet, és a társadalom nyújtja, biztosítja a hordozó, működtető mechanizmust, valamint az első kettő együtt egy harmadikat, egy mindkettőjüket tartalmazó és túlhaladó tényezőt, az emberiséget határozza meg, jelenti. Mindezzel párhuzamosan az élő rendszerek valódi lényegét azzal jellemezhetjük, hogy azok együttműködést jelentő egyensúlyok sorozatai, bennük anyag és tudat egy-azonos rendszer kétféle megközelítése, és a két fogalom együttesen határoz meg egy logikailag látszólag felettük álló fogalmat, de a kettő ebben a fogalomban egyenértékűen egyesülve azonos. Ezt az ember természetét leíró modellt az ember akarata, cselekvése, társas egyesülése, valamint társadalmi és emberiség szintű tevékenysége leírására lehet alkalmazni.

Ilyenformán az embert mint értelmesen élő, tevékenykedő lényt a társadalom működtető mechanizmusa egyesíti emberiséggé. E törvényszerűséget, hogy kettőnek egysége egy harmadikban mutatkozik, láthatjuk az emberen belül, ahol a lélek programjával működtetett test hozza létre a személyt, s azon belül az életprogram vezérelte anyag egyedet, a tudattal rendelkező agy egyéniséget, személyiség vezérelte egyéniség cselekvő személyt alkot. A társadalom esetében a műveltség vezérelte társadalmi lét jelenti az élő társadalom alakzatát, s a műveltségen belül az eszme vezérelte hit építi fel a vallást, s az erkölcs által programozott társadalmi egységek működtetik a társadalmi életet, valamint értelmiség által irányítottan működő gazdaság jelenhet meg eredményes politikaként. Az emberiség szintjén is találunk társadalmi elméleteket, amik befolyással bírva a társadalmi alakulatokra, történelmet alkotnak.

Az emberi történelem korai szakaszaiban, a régészeti kultúrák egymásutánja során – azaz egészen a 8500 éve kezdődött újkőkorig – az emberek és csoportjaik a mai tudományos megközelítésre leginkább hasonlító felfogást mutatnak és egyenrangú együttműködést. A földi katasztrófák hatására létrejött elnyomó alárendelést kialakító harcias műveltségek felfogásában viszont már megjelent az önmagát felsőbbrendűnek vélő kisebbség megkülönböztetése, és ez terjedt el a hódításokkal az egész földön, egészen az utolsó évszázadokig. Ez utóbbi folyamat jól tükröződik a különböző földrajzi régiókban érvényesülő határfokának megfelelően, ami azt jelenti, hogy az időbeli és térbeli távolság az olyan természetvallásokat mutat fel, mint az ausztrál bennszülöttek vallása, az eszkimók vallása, valamint a shinto és az asztrológia. A vallási divat kényszerű terjedésével kialakulnak olyan lélekvallások, mint a budizmus, a dzsainizmus és a magyar ősvallás. Bizonyos vallási ellenhatások nyomán a lélek- és istenhívő vallások jönnek létre, amilyen a hinduizmus, a kereszténység és a gnoszticizmus. Istenhívő vallásokként jellemezhető a sumér, a nordikus, a görög és az egyiptomi hitvilág, valamint az aténizmus, a zoroasztrizmus, júdaizmus, mohamedanizmus, szabadkőművesség, Jehova tanúi. S mivel a hatalmi szempont alakítja így a vallásokat, végül megjelentek a nem istenhívő vallások is, mint a tao, a tudományos szocializmus, náciizmus, a liberalizmus és szcientológia.

⁶ Vö. ugyanott 38. o.

⁷ Vö.: László Ervin: *Izgalmas idők*. Magyar Könyvklub, Budapest, 1999. László Ervin: *The Connectivity Hypothesis*. State University of New York Press, 2003

⁸ Uo.

Megfigyelhetjük, hogy alapvetően az Egy filozófiája alapján is milyen gyakran használták akár a különböző vallások, akár még a filozófia is a gnosztikus megközelítésként összegezhető felfogást. Nem véletlenül, hiszen az a leginkább 'szemléletes' a maga elvontságában. Tehát az Atya a létező, aki csakis gondolkodni képes, hiszen ő az abszolút szellem, és minthogy az egyetlen létező, gondolatainak a tárgya is önmaga. Gondolata pedig már nem ő, hanem önmaga inverze, és ezért tekintik nőinek. Ketten együtt, – a philoni és az újplatonikus felfogás szerint is, – az Atya és az Anya együttese teremti meg a Fiút (az kettejük által jelenik meg), a Tudatot és a párját, a leányt, a Bölcséletet. Az egyik itt is elsősorban szellemi sajátosság, a másik pedig mechanizmus jellegű. Első látásra a Tudat lenne a hordozó, de eredetileg nem anyagnak, hanem szelleminek titulálták, ezért az anyagiban lerakódott tudat a Bölcsélet. Ne zavarjon senkit, hogy ez még mind szellemi jellegű ott. Csakhogy a párok inverz viszonyban vannak, és együttességük eredményezi a következő fogalmi szintet — s legvégén az anyagi világot.

Ha ez nem is egyszerű, van benne egyfajta sajátos logika. Hogy a világ léte csak nézőpont kérdése, s a különböző, utólag bölcsességnek, képletnek vagy szerencsés együttállásnak is mondott találkozások miatt kialakult az élet, majd az értelem, de valószínűleg még előtte az anyag, azelőtt pedig a lét is ilyen módon, akkor erre az a válaszuk, hogy nem az élet maga alakult ki, hanem inkább a Földön kialakultak a formái, de nem tudjuk, hogy másutt mi van, sőt azt sem, hogy van-e a kémiai formulát meghaladóan élő.

Az Atya–Anya–Élet összefüggés, kapcsolatok esetében az Atya adja az információt az anya által biztosított mechanizmushoz, és ebből jön létre, teremődik meg az új élő egyed. Kicsit bonyolultabb magyarázat az, hogy Atya–Gondolat–Tudat, amiben a Gondolat hordozza az atyaságot, és ebből jön létre a már élő Tudat, ami egyben megint csak Atya, azaz információ, amit aztán a Bölcsesség hordoz, és így sorozatban eljutunk az élő világhoz. A gnosztikus szemlélet itt valóban sántít, mert a Tudat sokkal inkább materiális, mint a Bölcsélet, azaz itt a két jellemző megcserélődik. Az lényeges, hogy nem teljesen konzisztens az ügy, mert így nem lehet megadni a dolgot a hagyományos képi látás nélkül, azaz úgy nem, amint az valóságosan lehetett. De nem is baj, mert nem minden adható meg képi látvány szerint. Van a tárgy, és annak van az 'inverze', a kép. A kettő ugyanazt közvetíti, mégis a kettő viszonya nem föltétlenül képi. S egyáltalán nem az a hologram⁹ esetében, ahol a kép a tárgy transzformáltja, inverze. A tudat s az anyag ebben a viszonyban van. Csak az egyik alakítható képpé, a másik már nem. A kettő együttesen alkotja az objektív valóságot, és a viszonyuk ezért komplex formában adható meg. A valós és a virtuális összetéve egymás inverze.

Összevetve és összefoglalva az eddigieket, világos, hogy nem véletlen keveredésekről van itt szó, nem tévesztésekről, a tudás elhanyagolásáról, elavulásáról és hasonlókról, hanem tudatos tevékenységről, mégpedig leginkább a vallás embereken betöltött hatalmi szerepének a megerősítéséről. Mindezek az alárendelő szemléleti mód logikus következményei. Következésképpen valóban elhanyagoláshoz, elsikkasztáshoz vagy elsatnyításhoz beszélhetünk olyan képességek és ismeretek vonatkozásában, amiket az emberek korábbi, hatalommentes időkben mindahányan természetesen birtokoltak, vagy kiválókjaik által gyakoroltak. A szakralitásnak az égi fogalomkörből történt értelmezése, levezetése is ezt jelenti. Egyrészt az égi küldöttek leszármazásáról, avagy bizonyos földieknek az égiek általi úrráválasztásáról van tehát szó, másrészt a többiek, a nagy többség részéről pedig az előbbieknél alárendelt tevékenységről. Ami azonban korábbi időkben még lehetett valóságos szerepkör, azaz irányítás, a lényeges tudás birtoklása, a kulcsfontosságú tettek megtételi képessége stb, és a közösség vezetője látta el, az mostantól, vagyis az alárendelő hódítók mindenütt megjelenésétől kezdve látszólagos szerepkörre változott, állítólag égi magasságokba emelkedett és érzékeléstől, gondolkodástól elzárt helyen őrződött. Amikor pedig azt megnyilvánították, az előtt földi halandó meg nem állhatott, azt nem ellenőrizhette, nem bírálhatta, nem igazíthatta ki, nem vethette el.

Ám most mégsem erről a szakralitásról szeretnénk bővebben szólni, hanem azt kihangsúlyozni, amely az alárendelést a legtovább elkerülő, azaz az egyenrangú felfogást, s a mellérendelést nyelvében máig őrző magyarokat jellemzi. Ebben is meg kell azonban látnunk a kétféle műveltség, a katonai és a földműves-állattenyésztő csak ránk jellemző összekapcsolódását, amiből a mi 'kereszténységünk' egyedülállósága következett, és keresztény szent királyaink születtek. S ma már – a kvantumrezonancia ismeretében – ezt sokkal jobban megérthetjük, mint újkori tudós elődeink. Nálunk ugyanis sem a látszólagos tevékenységgel nem kellett a semmittevő urakat az égiek küldötteként beállítani, sem a később majd a Szent Korona Tanban kicsúcsosodó közfelfogást a közjóról nem kellett a népnek isten dörgedelmes szavaként bemutatni.

⁹ A hologram szót nem lehet magyarosítani. Ez mesterkélt fogalom, két görög szót raktak egybe, nem lehet lefordítani. Ez a fogalom a magyar műveltségben ráadásul nincs, ahogy igazán mennyei fogalmak sincsenek, ezért idegen szavakat használunk rá. A hologram egyébként nem ütközik a magyar szóképzés lényegével, ezért elfogadható. Holo: mindig, grammata: betű, holografos: teljességében. A lényeg, hogy a hologram minden pontjában benne van a tárgy teljes egésze. Ezt egyetlen szóval nem lehet magyarul kifejezni

A mi szakralitásunk így olyan valóságos, amennyire szentnek tekinti minden ember a létet, az életet és az értelmet, valamint a maga önmagához, a többi emberhez és a világhoz fűződő viszonyát, tevékenységét, vagyis a mindenkinek egyértelmű isteni dolgokat. S természetesen maga az ember is a mi esetünkben szintén csak evilági lehet, mégha a túlvilágiként érzékelt összemberi tudati hatást vagy a világ mögötti isteni szellemi megnyilvánulást elis ismeri.

EGY ÁRPÁD-HÁZI: SZÉKELY DÓSA GYERGY

Magyar népi hagyomány az elvakult szabadságszeretet. Magyarországon tripartitumot, a jobbágyoknak rabszolgaként való birtoklását a katonai–nemesi és papi osztály részéről, nem tudták bevezetni egészen a török kiűzése utáni időkig. De akkor is igen nagy volt az ellenállás vele szemben és kivándorlással való kitérés előle, különösen a székelyeknél. Mert addig a magyarok faluközösségekben közösen birtokolták a földet, és egymást egyenértékűnek tartották. Az őket ért sérelmet bármi áron megtorolták. A Szent Korona-tagság is az egyenrangúság mellérendelő tudatát erősítette. Ezzel szemben a nyugat-európai hűbériségben, feudalizmusban a földbirtokosnak a jobbágy a tulajdona, szabadságától teljesen megfosztottként, akit büntetlenül megverhetett, megölhetett. Mert alárendelő szemléleti mód jellemzi a királyságok szervezetét, a hűbéri rendszert, amivel szemben a mellérendelő szemléletű magyarok a Szent Korona Tannal egy szakrális tárgyat tettek meg az ország tulajdonosának, annak rendelve alá az ország lakosságát és a királyt, a Korona testének két egyenrangú tagjaként. A Magyar Királyságban a Dózsa-féle parasztháború utánig nem birtokolt ember embert, és a hűbéri rend csak Mária Teréziától, ötven-nyolcvan évig állt fenn, majd jött 1848, amely elsöpörte azt. (a Tripartium-ot magyar országgyűlés soha be nem cikkelyezte. Szerk.)

E szempontok figyelembe vétele elengedhetetlen a Dózsa György vezette parasztháború megértéséhez. Ekkor az előzményeket is jobban észrevesszük, a polgárháborús eseményeket kiváltó okokat és elveket. Tanulságos példa a Képes Krónika (47. o.), amikor Szent István királyról azt írja, hogy öreg korában Vazult királlyá akarta tenni, de ezt Gizella királyné megtudván, megvakította a jelöltet és fülébe ólmot öntetett. Ennek a tragédiának okait kutatva – Zakar András történész, Mindszenty hercegprímás titkára szerint – bizony sok érdekes mozzanat válik számunkra világossá, amely a magyar történelmen keresztül szinte mindvégig ugyanabból a forrásból eredeztethető. E forrás pedig a nyugati alárendelő katonai-nemesi politikai központok Kárpát-medencei hatalma kiterjesztésének törekvése volt. Ez nem támadt nyíltan, sőt elleplezte magát, ahogy az iménti példában Gizella királynőt megvádolva a gonosz összeesküvéssel, eltakarta magát a későbbi krónikában. Ennek a nyugati behatolásnak a magyar arisztokrácia egyre nagyobb részét tudták megnyerni megfélemlítéssel, méregkeveréssel és előnyök ígéretével. S az egyre elvakultabb érdekérvényesítés lassan már visszafordíthatatlan károkat okozott az ország vezetésében, védelmében. Ennek része az Árpád-házi királyi hatalom felcserélése idegen házi királyokkal, eredménye pedig a Mátyás király által elindított folyamatok leállítása, Mohácshoz s a Habsburgok által megvalósított magyar-elnyomáshoz vezető, a trianoni tragédiába torkolló országvesztő politika.

Ebbe a folyamatba illeszthető Székely Dósa Gyergy alakja és tevékenysége is, akit aztán a főúri önkény természetesen igen elmarasztalóan mutat be az utókornak, vagy személyisége ellentmondásosságát hangsúlyozva, vagy bárdolatlan, vérszomjas és kicsinyes bosszúállónak bemutatva. Ám Dálnoki Székely György ennél sokkal érdekesebb főszereplő, akit csak később és a humanista történetírók neveztek Dózsának. A hadseregét keresztes hadnak toborozták, a török elleni háború céljára. E megbízással Bakócz Tamás esztergomi érsek érkezett haza az új pápától, de az uralkodó osztályban akkoriban érett meg a jobbágyok rabszolgasorba tiprásának az általános hatalmi igénye, és szükség volt több birtokra is. Hát a 'jobbágy' inkább beállt katonának, amikor aztán a hadjárat értelmét veszítette, az összegyűlt sereget már nem lehetett felosztatni. Dózsa egyébként Árpád-házi vér volt — az egyetlen, aki még a koronára is talán jogosult lehetett. A büntetése ezért volt olyan nagy. Werbőczy ekkorra dolgozta át a korona-tant Tripartitummá. Amit ugyan sosem fogadott el országgyűlés, ám mégis használatba vették. Addig az a magyar földművesre nem vonatkozott.

A háttérben működő erőkre vet fényt Győrffy György adata, („A magyar kereszténység kezdetei”), hogy a korabeli országgyűlési jegyzőkönyvekben, határozatokban világosan látható, hogy kellő időben és kellő súllyal nyilvánosság elé lettek tárva a súlyos visszaélések, károk és mindezek okozói is, és megfelelő orvoslásra is intézkedések történtek. A törvényes határozatok végrehajtását azonban a királyi udvarban, kamarában, kincstárban nagy befolyásra szert tett bankárok örökös magyarázkodásukkal folyton késleltették, sőt a gáncsoskodókkal szemben embertelen eszközöket is igénybe vettek. Ugyanilyen törvénytelen mesterkedésekkel jutottak a magyar királyi címhez a Habsburgok. A szerződéshez a kényszerhelyzet látszatát, a török elleni harc leple alatt egy provokatív felkelés kiobbantása adta, és éppen ez volt a Dózsa-féle parasztháború, amelyet szinte kikényszerítettek az arisztokrácia csapatainak indokolatlan kegyetlenkedései, támadásai a keresztesekkel szemben, akiket méginkább felháborított ez, hiszen áldottként szentségi védeltséget kellett volna élvezzenek. S a kialakuló és elfajuló felkelés leveréséhez aztán II. Ulászló király csak a házassági szerződés elfogadása árán

kapott segítséget. A szerződés azonban amellet, hogy titkos volt, még szemben állott az ország kinyilvánított akaratával is. A Magyar Törvénytár 1899. évben megjelentetett I. kötetében szerepel II. Ulászló 1498. évi dekrétuma 45. cikkelye, mely kimondja az országgyűlés szabad királyválasztói jogát arra az esetre, ha a király örökösök nélkül hal meg. Ennek alapján is érvénytelen és tilos volt tehát a házassági magánjogi szerződés megkötése. 1516-ban már II. Lajos Magyarország királya. Az öreg II. Ulászlóra csak addig volt szükség, amíg rá nem vették a szerződés megkötésére. Viszont II. Lajosra sincs sokáig szükség. Így függ össze Dózsa sorsa és a mohácsi katasztrófa.

A pápa keresztes hadjáratának tervét a királyi tanács nem támogatta könnyű szívvel, mert úgy látták, a magyar királyság nem képes ilyen átfogó támadásra a török ellen, és nem is akarták a parasztokat ilyen nagy számban egybe toborozni, felfegyverezni. Voltak rossz tapasztalataik, hiszen a Budai Nagy Antal-féle első parasztfelkelésről és a nándorfehérvári diadal utáni hasonlóan kényes helyzetről. 1514. április 9-én kihirdették a pápai bullát, és Székely Györgyöt kinevezték a keresztes had egyik parancsnokának. Május elején a haditerv szerint Szapolyai János előrement csapataival Bulgária felé, nem sokkal azután Dózsa pesti tábora is követte. Dózsa Cegléden fegyverbehívó beszédet, hadparancsot intézett a néphez, amit aztán a humanista történetírók jól felnagyítottak egy magával ragadó hatalmas beszéddé. A valójában kemény hangú kiáltvány azt mutatja, hogy a keresztes hadjáratra való kezdeti készülődés utána is végig meghatározó volt. Eredetileg azzal indultak útnak, hogy a pogány elleni harccal túlvilági boldogságot nyernek. Hitük szerint Isten kiválasztottjai voltak, akikre a győzelem vár. A keresztes hadjáratot meghirdető pápai bulla kimondta mindazok kiközösítését, akik akadályozzák a pogányok elleni harcot. A nemesség támadásai nyomán tehát a parasztok a kiközösítés szellemében kezdték meg a küzdelmet az urak ellen. A mozgalom számos vezetője volt falusi, mezővárosi pap, vagy ferences szerzetes, akik megmagyarázták a népnek, hogy választott népként az urakkal szemben is jogosan nyúlhatnak fegyverhez, hiszen aki a szent haddal szembeszáll, az egyenlő a pogánnyal.

A mozgalom nem az uralkodó, hanem a nemesség ellen irányult, és célja olyan paraszti szabadság megszerzése volt, aminőt a székelyek amúgyis élveztek, azaz korábban még az egész magyarság. A jövőre vonatkozó terveket a székely Dózsa munkálta ki, aki tehát nem vérszomjas, bosszúálló katona, hanem az ősi magyar szabadságjogokért lépett fel. Ugyancsak vonzó távlata lehetett a paraszti szabadságtörekvéseknek a nemesi fennhatóság és az adók nélküli, fejlett önkormányzattal rendelkező mezővárosok szabadsága is. A Dózsa-parasztfelkelést tehát nem a parasztság nyomora idézte elő, hanem kiváltságainak fokozatos megnyirbálása. És nem a legszegényebb rétegek vettek részt benne, hanem inkább az alföldi mezővárosok módosabb, bortermeléssel és marhatartással foglalkozó parasztjai. A hajdúknak is nevezett marhahajtók a parasztsereg katonailag meghatározó elemét alkották, amint majd a Bocskai-szabadságharc fontos katonái is ők lesznek.

Aztán május 23-án Apátfalvánál Báthory István, Temesi István és a csanádi püspök, Csáky Miklós csapatai szétverték Dózsa előhadát, és a következő napon a király megtiltotta a hadjárat folytatását. De ezzel már elkészt, és a keresztes hadjárat helyett most már a parasztháború folytatódott megállíthatatlanul. A győzelmüket ünneplő főurakat Nagylaknál egy kastélyban Dózsa keresztesei elfogták. Később, amikor a paraszt táborba megérkezett a király parancsa a hadjárat azonnali befejezésére, Dózsa György végleg szakított megbízóival és fővezéréként vezette tovább hadát. A csanádi püspököt, Csáky Miklóst kivégeztette a többekkel együtt. Sorra bevették Csanád és Arad megye várait, kisebb kastélyait. S tény, hogy a keresztesek viszonylag rendezetten haladtak a déli határ felé, még ha voltak is kisebb-nagyobb kilengések, pl. a nagytúri adószedő megölése. (Szerémi György: *Magyarország romlásáról*. 72. o.) Nagy erőpróbája a seregnek Temesvár bevétele volt, ahova július elején érkeztek Dózsa csapatai, s egy hónapig sem tudták bevenni. De a harc több fronton folyt, Gergely és Lőrinc ferences barát vezetésével. Temesvárt Báthory István, az alsó részek főkapitánya védte, és Szapolyai Temesvárt felmentő serege is megérkezett. Igazi csata köztük valószínűleg nem bontakozott ki, mert a nemeseknek Dózsát és kíséretét – testőrség híján – sikerült leválasztani a seregről, őket külön elfogni, és így a paraszt sereg már nem harcolt tovább, szétfutott. Rajtuk a megtorlás nem volt véres, mert a nemeseknek érdekük volt a dolgos kezek megőrzése, de az Országgyűlés 1514 októberében a jobbágyokat sújtó törvényeket hozott, a jobbágyokat röghöz kötötték.

Dózsa Györgyöt és az elfogott vezetőket kivégezték, azonban a keresztesek nagy része tehát bántatlanul hazatért. A gyilkosságokban, fosztogatásokban részt vett jobbágyok későbbi megbüntetését földesuraik akadályozták meg. A magyar parasztháború kitörésének közvetlen oka nem szociális okokra vagy kereskedelmi válságra vezethető vissza, hanem arra, hogy a már felfegyverzett keresztesek úgy látták, hogy az előjogaikat vitézi érdemeikre alapozó nemesek nem gondoskodtak az ország és jobbágyaik védelméről. Egy 1514-ből való levél így tudósít a furcsa, kegyetlen királykoronázásról, amelyen Dózsa Györgyöt, a keresztesek áldott népének vezérét kivégezték: "Először megfogták őt, és levetkőztették, és egy magas székre ültették. Azután koronát csináltak neki egy kerékabroncsból, azután ezt a koronát izzóvá tüzesítették és az ő fejére helyezték. És ennél a

koronázásnál mintegy hatvan emberüknek táncolniuk kellett előtte és mögötte a maguk módján, és ehhez még hegedűkkel és sípokkal is zengettek az ő módjukon. És akik ott jelen voltak, barátok és papok, meg egyéb tanult emberek, mindnyájan énekelték: Te Deum laudamus (ami annyit jelent, Téged Isten dicsérünk). És ilyen éneklés közepette az ő öccsét, akit vele együtt fogtak el, három darabra vágták az ő szeme láttára, majd azután a táncolóknak, az ő legjobb szolgálóinak nyersen kellett őt enniük. Szolgái ettől vonakodtak, mire hármat vagy négyet levágtak közülük, és amikor a többiek ezt látták, tátott szájjal rávetették magukat és darabokat haraptak ki belőle... És miután ilyen módon harapták és falták, azután fölnégyelték őt."

Nincs a magyar történelem nagyjai között még egy olyan titokzatos hős, mint Dózsa György. Még a pontos családi nevét sem tudjuk biztosan. 1514 július elején bukkant föl Székely György néven, már mint a felkelés vezetője, és alig két hónap múlva már nincs az élők sorában. Néhány hétnyi tevékenysége elegendő volt, hogy az utókor róla nevezze el a magyar történelem legnagyobb fegyveres parasztmozgalmát. És a parasztháború élő szóbeli hagyományából merítő humanista történetírók tollán hamar megszületett a parasztkirály élő legendája. Bizonyos, hogy Székely György egyike lehetett a leghíresebb végbeli bajvívóknak és 1514-ben a nándorfehérvári várban szolgált, párviadalt nyert egy híres török vitéz ellen. Személyes okok miatt Budára jött, ahol beállt az akkor még csak néhány száz keresztes közé. Népszerű lett és a keresztesek halmozódó elégedetlenségét a székely gondolkodás szerint országos megoldásig kiterjesztette. Amikor harca saját gondatlansága miatt is elbukott, kínzásáról, a tüzes korona viseléséről és teste szétmarcangolásának tüzéséről Szerémi György így számol be: "Azt mondják, meg sem mozdult, hanem türelmesen elviselte... Mindent békésen elviselt e szavakkal: Ezt szomjúhoztam mindig a pogányoktól a szent kereszt mellett, s íme, most testvéreimtől szenvedtem el.... Íme, Székely György, jóslatod már beteljesedett akkor, amikor mialatt a szent keresztet rajta megszentelték, azt mondta: Jöjjetek utánam testvéreim, a koronázásra a pogányok ellen és a magyarok hitetlenjei ellen — és így végezte életét."

Annak, hogy Dózsa-t ilyen különös kegyetlenséggel végezték ki, nemcsak a bosszúszomj volt az oka, mert a büntetés az elkövetett bűnök nyugati hagyományos megtorlása volt. A tüzes vaskoronát a parasztkirály "láza" miatt kapta, ugyanis az európai lovagkorban ha egy hűbéres ura trónja ellen támadt, izzó koronát szögeztek fejére. Az ellenséggel való, már a megadásról szóló pusztá tárgyalások kezdeményezése is azzal járt a végvári katonák között, hogy az árulók húsát társaiknak kínálták fel étkül. Székely Dózsa Györgyöt tehát a nemesség úgy ölte meg, ahogy azt a kor a lázadó végvári katonával szemben megkívánta. Személyét pedig az utókor mindig úgy magyarázta, ahogy érdekei megkívánták. Dózsa tárgyilagos megítélését a politika tehát szinte napjainkig beárnyékolhatta.

Mi tette hát történelmi személyiséggé, példaképpé? Ehhez nem volt elegendő a társadalmi igazságosság szempontjából jogos paraszti küzdelem mellé állása, katonai felkészültsége, parancsnoki tekintélye, elszántsága, hanem hogy sziklaszilárdan, ügyének igaza érdekében emelt fővel, jajszó nélkül vállalta a mártírhalált. Mint végvári katonának, meg kellett tanulnia ölni és meghalni egyaránt kímélet nélkül. Ő sem kegyelmezett ellenségeinek, a maga számára sem kért tehát kegyelmet, csak törvényes bírósági ítéletet, hiába. Mivel a nemesi bosszú főként ellene irányult, szenvedései, a halál vállalása, páratlan lelkierővel történt elviselése tette igazán a parasztok vezérévé, mondhatni sokuk megmentőjévé. Vértanú halálával híveinek megmutatta, hogy nemcsak a küzdelemben, hanem a halálban is méltó vezér tud lenni.

Szakirodalom:

Barlay Ödön Szabolcs: *Romon virág*. Gondolat, Budapest, 1986

Barta Gábor—Fekete Nagy Antal: *Parasztháború 1514-ben*. Gondolat, Budapest, 1973

Barta Gábor: *A Sztambulba vezető út (1526-1528)*. Magvető Kiadó, Budapest, 1983

Barta Gábor: *Az erdélyi fejedelemség születése*. Gondolat, Budapest, 1979

Brodarics István: „Igaz történet a magyarok és Szulejmán török császár mohácsi ütközetéről.” (A kancellár levele I. Zsigmond lengyel királynak.) *Humanista történetírók*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1977

„Brodarics István levele VII. Kelemen pápához. 1526. július 27.” Kulcsár Péter: *A Jagelló-kor*. Gondolat, Budapest, 1981

„Dózsa parasztfelkelés.” *Kossuth Rádió / Mesélő krónikák*, 2005. augusztus 4., csüt. 11:26

Hegy Klára—Zimányi Vera: *Az oszmán birodalom Európában*. Corvina, Budapest, 1986

Fügedi Erik: *A 15. századi arisztokrácia mobilitása*. Bp., 1970. (Tört. Statisztikai Kötetek)

Geréb László—Székely György: *A magyar parasztháborúk irodalma*. Budapest, 1950

Györffy György: „A magyar kereszténység kezdetei” *Élet és Tudomány*, 1972. 13-14. sz.

Hermann Zsuzsanna: *Az 1515-i Habsburg–Jagelló-szerződés*. Budapest, 1965 (Értekezések a történelmi tudományok köréből 21.)

Katona, Stephanus: *Historica critica regum Hungariae stirpis mixtae XV*. Colotzae, 1792

Képes Krónika. Magyar Helikon, 1971

Kovács József: „Jaicza fölmentése Frangepán Kristóf gróf által 1524-ben.” *Hadtörténelmi Közlemények* 5. 1892

Kubinyi András: „Budai és pesti polgárok családi összeköttetései a Jagelló-korban.” *Levéltári Közlemények* 37 (1967)

Magyarország hadtörténete I. (Főszerk.: Liptai Ervin.) Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest

Magyarországi pápai követek jelentései 1524-1526. Budapest, 1884. *Magyarország története I. kötet, 1526-1686.* (Főszerk. Pach Zsigmond Pál.) Akadémiai Kiadó, Bp., 1985

Magyarország egyes házi királyai. (Szerk.: Kristó Gyula.) Szukits Kiadó, Szeged, 2003

Magyar törvénytár 1000-1526. évi törvénycikkek. Franklin Társulat, Budapest. 1899

Mohács tanulmányok. (Szerk.: Rúzsás Lajos és Szakály Ferenc.) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1986

Osztrák szemtanú beszámolója a mohácsi csatáról. *Múlt-Kor e-folyóirat 1. évfolyam 3. szám: A törökkor fordulópontjai*, 2001. szept. 15

Perjés Géza: Mohács. Magvető Kiadó, Budapest, 1981

Perjés Géza: *Seregszemle - hadtörténeti és művelődéstörténeti tanulmányok.* Balassi-Kiadó—Zrínyi Kiadó, Budapest, 1999

Szabó Péter: *Történelem II.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000

Szakály Ferenc: *Virágkor és hanyatlás 1440-1711.* Háttér Lap- és Könyvkiadó, Bp., 1990

Székely György: A Dózsa-parasztháború ideológiájához. *Századok*, 1961. évfolyam

Székely György: „A török hódítók elleni védelem ügye a Dózsa-parasztháborútól Mohácsig.” *Századok*, 1952. évfolyam

Szerémi György: *Magyarország romlásáról.* Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1979

Szilágyi Loránd: *A magyar királyi kancellária szerepe az államkormányzatban 1458-1926.* Budapest, 1930

Szűcs Jenő: „Dózsa parasztháborújának ideológiája” című fejezet. *Nemzet és történelem. Tanulmányok*, Gondolat, Budapest, 1984

Tóth Zoltán: *Mátyás idegen serege, a fekete sereg.* Budapest, 1925

Török történetírók I-II. (Fordította: Thúry József.) Budapest, 1893-1896

Tomori Pál levele Lajos királyhoz. *Múlt-Kor e-folyóirat 1. évfolyam 3. szám: A törökkor fordulópontjai*, 2001. szept. 15

Tremel, Ferdinand: *Land an der Grenze. Eine Gesichte der Steiermark.* Graz, 1966

Verancsics Antal: *1504-1566 Memoria rerum.* Magyar Helikon, Budapest, 1981

Zakar András: „Némely Magyarországra jött külföldiek bomlasztó munkája.” *Kézirat*

Zsilinszky Mihály: Kermann Dániel ev. püspök élete és művei 1663–1740. Müller K. Könyvnyomdája, Budapest, 1899

Történeti életrajz:

Márki Sándor: *Dózsa György.* Budapest, 1913

Szépirodalom. Vers:

Matisz Pál: *Dózsa György.* 1843

Petőfi Sándor: *A nép nevében.* 1847

Ady Endre: *Dózsa György lakomáján.* 1908

Juhász Gyula: *Dózsa feje*

Juhász Ferenc: *A tékozló ország* (1954)

Illyés Gyula: D. Gy. beszéde a ceglédi piacon

Regény:

Eötvös József: *Magyarország 1514-ben.* Pest, 1847

Szabó Pál: *A nagy temető.* Budapest, 1947

Gergely Sándor: *Dózsa.* Budapest, 1945-48

Dráma:

Sárközi György: *Dózsa.* Budapest, 1939

Illyés Gyula: *Dózsa György.* Budapest, 1956

Zene:

Erkel Ferenc—Jókai Mór—Szigligeti Ede: *Dózsa György.* Opera, 1867

ÁRPÁD VEZÉR ÉBRESZTÉSE

El kell érünk a nemzeti közmegegyezést abban, hogy 1100 évvel halála után újra a legnagyobb magyar államférfit tiszteljük Árpád vezérben.

Árpád nagyfejedelem és uralkodóháza, királyi családja nemcsak itthon, hanem az Európába származott királyi családtagok révén külföldön is elismerésnek örvend. Időszerű ezért Árpád vezérről és Árpád-házi királyainkról megemlékeznünk. Ha feltámasztjuk őket, első magyar nagyfejedelmünket és királyainkat, szívünkben, megőrizhetjük és megújíthatjuk a Kárpáti Hazát, az Országot és a Nemzetet, nemzeteket, azaz a mi világunkat. Hiszen a Kárpáti Ország lakosai sokkal több hasznosíthatót megismerhetnek e régi uralkodók tanulságokat mutató életéből és alkotásaiból, jelleméből és példaadásából, mint a maiakéból.

Most pusztul a Föld, s pusztul a magyar Mohács óta: *Meghalt Mátyás király, oda az igazság, kihalt az Árpád-ház, kivirult a gázság!* Ám tudjuk, hogy nem haltak ki, máig élnek leszármazottaik több helyen, de az árpádi királyság megszakadt. Találhattak volna utódot akkor az Árpád-háziak közül, de nem akartak. Idegenházi királyt akartak, amin régóta munkálkodtak. A bekövetkezett folytonos rombolásból, rablásból, – amit azóta kénytelen megélni, túlélni az ország és népe, – látjuk, hogy miért halatták ki erről a vidékről az Árpád-féle szellemet. A rombolók, rablók nyereségének biztosítására káosz telepedett árnyékként a magyarságra, az addigi egyenrangúság és mellérendelés helyére: az alávetés, a lépcsős társadalom könyörtelen elnyomása, jóságot és szépséget megsemmisítve. Még visszamenőleg is kitörölve a múltunk ellenkező nyomait.

A legfontosabb kérdés ezért, hogy miért volt jobb az Árpádokkal nekünk? Kik voltak az Árpádok, hogy még ma is visszasírjuk őket? Ki volt Árpád vezér számunkra? Miért élő az Árpád-ház? Azért élő, – hogy a végén kezdjük, – mert a Szent Korona Tanban az Árpád-házi királyok szelleme tovább él, s már a Nemzet egésze képviseli e szellemet. S ha a király, a Szent Korona egyik tagja – azaz a feje – érzései, tettei botlanak a nemzet iránt, a másik tag, előbb a nemzet, majd a nép, helyreállítja az egyensúlyt, megszünteti a botlást. A köz egyezik meg, a közös lesz egység, az megkoronázott. S hogy meg lehet koronázni a közt, azt Árpád-házi uralkodóinknak köszönhetjük. E szent tény miatt Nagy Árpád a kezdetünk, és nem pusztán személyes nagysága tette vezérré.

Nyelvünk még ma is tudósít erről, mert a magyar uralja királyát, nem az uralkodik rajta. Uralni annyit jelent, mint királyként elfogadni. Királynak lenni pedig annyit, hogy ezt az uralmat betölteni. 'Két pogány közt' mondták elődeink: *Inkább uraljuk az pogány törököt, mint az gaz németet.* A király nálunk sem nem égi származék, küldött, sem nem félistenné felkent magasság. Még gondolatában sem. Részéről az alkalmassága az egyedül fontos, amit a leszármazása csak elősegíthet, szellemi és testi erejével, de ki nem pótolhat. S mindezt koronázáskor a villamos kalitkát jelentő koronázási ruhában – a Szent Koronától a Koronázási Paláston keresztül a Királyi Bocskorokig vagy Harisnyáig – visszavonhatatlanul ki is mérték, kipróbálták. Sőt már eleve kizárták azt, aki alkalmatlan, annak fejére nem helyeződhetett Magyarország és a világ egyetlen Szent Koronája.

Mi volt Árpád öröksége? Atila és a hun-dinasztia népeket egyesítő hatalma — és a tény, hogy Atila hatalma ki sem terjedt a Kárpát-medence északkeleti nagy területeire, a legfontosabb magyar területekre, az évszázazres бүккi műveltség területére. Ott még akkor sem, ott már akkor sem hatalom uralkodott, hanem a mellérendelő egyenrangúság, a műveltség mindent megoldó ereje. Hinnünk kell továbbra ebben a hathatós eszközünkben! Közismertté vált a tudományos tény, hogy őskőkori eredetű sejti tulajdonság-örökítőink mai, legjellemzőbb része – amely még a környező testvérnépeinket is erősen jellemzi – közvetlenül a бүккi műveltségből és a Körös–Tisza-i műveltség emberétől származik, a Vinča műveltség embere csak besegített. Az őskőkor óta a magyar nyelv és írás – sok-sok későbbi és mai nyelv és írás alapja – szintén jelen volt mindvégig a Kárpát-medencében. A maival azonos magyar nyelvű és műveltségű, Kárpát-medencei Magyarország lakóinak alapvető jellegét, műveltségét, nyelvét tehát az ősi Kárpát-medenceiek, közelebről: a folytonos, ám rendre meg-megújuló, átalakuló és messzire elterjedő бүккi műveltség emberei adják, s még hozzá jött a Kárpáton túli Nagy-Magyarország, a kukutyini műveltség innét kiterjedő népe.

A messzire való kiterjedés mellett az őslakosságra kisszámú hódítók telepedtek rendre, kisebb-nagyobb időközönként. Később már visszatérők is megjelentek a Kárpát-medencében, mint például a jázig népi betelepülők a szarmata hatalommal együtt. Azután bejött a hunok vezértörzse és katonanépe, később az avarok

vezértörzse, katonanépe is, és végül a magyarok, azaz Árpád vezértörzse és katonanépe, a „Megelé urak”, s velük együtt beköltözött az addig a Kárpátokon kívül élt, a bentiekkel azonos nyelvű-műveltségű földműves-állattenyésztő nép. Az ő betelepülésük folytatása még a besenyők, a kunok beköltöztetése is, — kinti maradványaik eredetileg a csengető vagy csángó őrnépünk.

A régészeti anyagok, leletek is jól bizonyítják, hogy a kezdetektől mindvégig elég erősnek bizonyult az őshonos műveltség ahhoz, hogy a betelepülőket rendre magába olvassza. Az őslakosokhoz, őshonosokhoz köthetők talán az olyan később is fennmaradt elnevezés, mint a palóc, a székely, a jobbágy vagy a paraszt. E több ősből összeforrott történelmünk kettős műveltséget mutat: 1. az ősi, folyamatos, egyenrangú szemléletre épülő népi műveltséget, és 2. a rendre változó katonai vagy uralkodói rendszer műveltségét. Természetesen mindkét összetevő rész megismerése, emlékének ápolása kiváló feladatunk. Az Árpád-házzal megszakadt a keletről jövő hódítási sorozat. A Kárpát-medencei hun és avar államot követően, Álmos és Árpád csodálatosan nagyszerű műve, hogy a magyarok e terület népeit egyesítve úgy megszervezték, újjászervezték a hont, az országot, egyesítették a nemzetet, hogy az az utódaiban a mai napig fennállhat.

Így a magyar őstörténet minden résztvevőjét alkotórésznek kell tekintenünk, midőn Árpád vezérletével két népi és egy hatalmi összetevő rész egyesült: az addig a Kárpátok karéján belül lakók és a kívülről érkezett hódító vezérek, katonák, valamint a Kárpátokon túlról beköltöztetett, a bentiekkel azonos műveltségű népesség, amely így hamar eggyé forrt a bentiekkel. A Kárpátokon belülről betelepülő államszervező katonai hatalom embereit és műveltségét nem is tudjuk megkülönböztetni a benntlakó megszervezett néptől és annak műveltségétől, olyan hamar beolvadtak a medence lakosságába. A sejti örökítők azonban jelzik a bejött igen kisszámú katonanép különbségét a beköltözőktől és a mindig benn élő többségtől, amennyiben a katonák sírjaiban a csontokból ázsiai összetevők is kimutathatók, ami a többiekéből akkor is és azóta is hiányzik.

Sőt, az is elmondható, hogy a hatalom már a bejövetel előtt annyira alkalmazkodott a bentivel azonos kinti néphez, hogy szintén a vezető rétegéről magyarnak lett elnevezve e Kárpát-medencei ősnép és az itt termett ősi nyelve. Ezért történhetett meg, hogy fennmaradt műveltségünk az egyik legrégebbi folytonos műveltség az emberiség életében. Azaz csak a teljes népességre, az egész népre vonatkozó eredetelmélet teljesíti a tudományos és emberi követelményeket, — mégoly sikeres hódító uralkodói réteg egyoldalú története nem teheti ki az egész népi múlt örökségét. S míg a korábbi Kárpát-medencei hun, majd avar hon és állam szervezésnél az uralkodó csoport jelképi túlsúlyát látjuk, a legutóbbi, az Álmos és Árpád-vezette magyar hon és állam újraszervezés révén kialakított jelképek, hatalmi jellegzetességek, a megerendszer, nem a beköltözők, hanem a bentiek gyakorlatát folytatta. Így az egységet történelmünk és tudománya között a magyarság Kárpát-medencei műveltségi és népi folytonosságát, és a több őstörténeti ágból összeszövődött születését valló elmélet valósítja meg.

A korszak legnagyobb európai hatalmának, a mi Magyar Uralkodónknak a fő jellegzetessége az, hogy az Árpád-ház másik uralkodó ágát jelent ahhoz képest, mint amely már akkor megkezdte a kegyetlen, könyörületet nem ismerő tevékenységét, hogy Nyugat felől meghódítsa, saját hatalma alá rendelje az Európai Kontinentst és népeit, nemzeteit. Ezért nem jöhetett létre sem német, sem bizánci hűbéresség itt, nem engedte a minket megszervező hatalom eredete, küldetése és jellege, azaz mert szent volt. A nyugati és a keleti ádáz császári vetélkedés a római katolicizmus Kárpát-medencei térnyerésével megoldódni látszott, mégpedig mindkét véglet veszteségével és a Magyar Béke nyereségével. Sőt általunk még a keresztény hit is előre mutató fordulatot vett, amennyiben a Mátyás király uralkodásának végéig teljességgel érvényesülhető Boldogasszony vallásként elindította az Istenszülő Szűz európai tiszteletét.

Ám a sok-sok, főként nyugati, valamint keleti beavatkozási kísérlet hazánk akkori életébe, mutatja, — melyek végeredménye majd az Árpád-házi magyar királyok sorának vége szakadása lett, — hogy a nagynak tartott tét miatt a hatalmi harc nem csitult. A Magyar Király azt jelenti az Árpád-korban, hogy Árpád-házi leszármazott, azaz megelé–megyeri–magyari, mely névvel az ország és népe is ekkortól azonosíttatik. Az e nevet elfogadó őslakók előtte még egységesen nem is kellett hogy névvel nevezettek legyenek, hiszen mindig itt éltek, nem kellett magukat megnevezniük. Ám hitük, meggyőződésük, hagyományaik épületét egyesítették. Talán csak miránk, magyarokra jellemző igazán az a tény, hogy vallásunk sokkal inkább építi magába, azaz a magyar kereszténységbe az őskortól folytonos saját műveltségi elemeit, mint európai környezete. A Nagyboldogasszony tisztelet azonosítása Szűz Mária Istenanya tiszteletével jól mutatja mindezt, ellentétben a nyugat-európai Fekete Madonna tisztelettel, ami Mária Magdaléna tiszteletét jelentette. Ez összhangban van azzal is, hogy a kultúra és a nyelv lehetett, maradhatott nálunk a nemzeti azonosító eszköz, míg a leszármazás, a hősi vezetői kultusz és vérvonal nem játszott túl nagy szerepet, — s még talán a sok hatalmi beköltözés miatt se, illetve az erős, nagyszámú és gazdag műveltségű, tehetséges ősnép itthoni igényei miatt sem.

670 táján jelent meg a Kárpát-medencében – a sírok tanúsága szerint – a griffes–indás nép, amely nem lehetett bolgár, hiszen a bolgárok máshová mentek. Nem lehetett szettepei nagyállattenyésztő sem, hiszen nagy létszámú temetői falvakra vallanak, amik a nagyállat-tenyésztőknél nincsenek. Nem jöhettek a Volga partjáról sem, mert nem voltak kazár származékok. Jöhettek viszont a szomszédból, ahonnan a fegyvertelen első szarmata beköltözés is történt, a mai nyugat-ukrajnai területről. S miként a jazig–szarmaták, e griffes–indások is magyar nyelven beszélhettek. Erős nemzetségi rendszerben éltek, és a tízes rendszert is követték, mint a székelyek.

A türk néven kazárok, perzsa néven szabírok időközben az iszlámot terjesztő arabokkal háborúztak a Kaukázus körül, s 740-ben államvallásként felvették a judaizmust. A vikingek északról, a besenyők keletről támadták őket, s ekkor a nekik alávetett lovas népek lerázták a kazár uralmat, illetve biztonságosabb vidékre költöztek. Ez volt a magyar honfoglalás létrejöttének egyik mozgatója. A másik mozgató Álmos, ill. Árpád vezér törzse. Róla szólnak az Árpád-házi krónikák, valamint a történelmi, például a bizánci udvari feljegyzések. Utóbbiak szerint azonban e magyarok turkok voltak. Krónikáink Csodaszarvas mondája viszont az ősi eredetű magyar népre utalhat, amire a mondában szereplő anyajogú társadalom és erdős környezet mutat. A Turul-monda pedig az Árpádok családjának származásmondája, amelyben Emese neve szarvasünőt jelent, és a nemzetség anyját jelképezi. Ugyanakkor a magyar népi kultúrát nem jellemzi a ragadozó állat, madár ábrázolása, azaz a Turul-monda a társadalom vezető elitjére vonatkozik, nem a letelepedett népeiségre. Eszerint az Árpádok családja a turul és a szarvasünő nászából származik. Tehát a család két ágból egyesült, férfiágon a hunból – Bulcsú bizánci nyilatkozata szerint szabírból –, a nőit pedig nem ismerjük. A magyar krónikák hangsúlyozzák, hogy Árpád népe Atila jogos örököséként jött a Kárpát-medencébe, ezért elképzelhető, hogy a női ág volt a hun.

Ügyek 810–815 között szabír kagánként ellenőrzése alá vonta a Dnyeper parti magyar nevű városokat és a folyami hajózást. Fia, Álmos (819–893) Kijevet erős várrá tette, ahol nagy kardkovács műhely működött, s jellemzően maga a kard neve az akkori világban úgy hangozott, hogy magyar. Az ő, tehát Álmos fia Árpád (840–907), akivel együtt a magyar honalapítást előkészítette. Árpád 860-tól szövetségesként több hadjáratban vett részt, aminek során megismerte a Kárpát-medencét. Álmosék 884-ben, Kijevben Olegot tette meg ispánnak, aki később a szövetséges kijevi orosz dinasztia alapítója lett. Mivel az igen erős besenyők 870-ben átlépték a Volgát, a legkeletibb bolgár törzs, a Nyék elhagyta a kazár szövetséget, és Álmos fennhatósága alá költözött.

A Kijevben járt benti, vagy ‘avar’¹⁰ maradék vezetők 888-ban megegyeztek az egységes Kárpát-medencei hatalom újjászervezéséről és a területnek a helyben lakók s a beköltözők közötti felosztásáról. Ugyanebben az évben a másik két bolgár törzs vagy nép is átköltözött a besenyők elől a Dnyeper nyugati oldalára. A szabírok délebben lévő része viszont a besenyőktől félve a Kaukázusba költözött. Amikor 890-ben a szabír és az onogur bolgár katonai vezetők *vérszerződéssel* egyesítették erejüket, létrejött a magyarnak nevezett egység, azaz a magyar vezető elit és az egységes magyar nép.

Nagy gondot okoz azonban, hogy itt valóban törzsekről és törzsek vezéreiről van-e szó, hiszen a törzsnevek megegyeznek a hadi szerepek, a hadseregben elfoglalt pozíciók türk neveivel, amelyeket később törzsneveknek hittek, míg egyes vezéri beosztási elnevezéseket személyneveknek, *sőt mi több, a Megeré személynevet meg népnévként*¹¹. A honfoglaló magyar nép zömét azonban a Dnyepertől a Kárpátokig letelepedett lakosság adta, amelynek a nyelve ugyanaz volt, mint a Kárpát-medence észak-keleti felén lakóké ősidők óta. A kapitányok azonban ekkor még nem ezen a nyelven beszélnek, amelyet azonban mégis róluk neveztek el magyarnak. Azaz a magyarnak nevezett kultúra nem azonos névadójával.

A ‘honfoglalás’ előestéjén a magyar katonaság háromszor is szövetségesként harcolt Pannóniában. Utoljára 895-ben. Ugyanebben az évben Simeon bolgár cár elleni bizánci szövetségben biztosítani tudták az Alduna felől a bevonulást. Ebben az évben végbe is ment. Az 1500–1800 km-es út vezet Álmos katonanépe utolsó szálláshelyétől a Kárpát-medence belsejébe, és ennek a megtétele a föltételezések szerinti több százszázalékos tömegnek négy hónapig tartott.

A Kárpát-medencében a falvakban ünnepélyesen fogadták a beköltözőket, a székelyek katonailag is segítettek. A honfoglalók a ritkábban lakott, állattenyésztésre alkalmas szettepei jellegű területekre (folyók menté) települnek, ahol a lakosságot a keresztény frank és a morva irtó hadjáratok elgyérítették.

¹⁰ Itt a hagyományos elnevezést használjuk, holott ez csupán a területet meghatározó hatalom gyakorlóinak a neve. A küldöttség nemzeti, néprajzi, nyelvi hovatartozásáról ez a jelző semmit sem jelöl

¹¹ Marcantonio (2006) Angela: *Uráli nyelvcsalád. Tények, mítoszok és statisztika*. Magyar Ház, Budapest. p.: 367 és ezt követő oldalak

A külső népesség tömeges betelepődése és a gyéribben lakott, nem sztyeppei területek elfoglalása azonban ezt követően legalább egy évtizedig tartott. A népesedéstudomány a későbbi lakosságadatokból arra következtet, hogy a benti kilencszázazres lakossághoz félmillió népi és százazres vezéri, katonai népesség költözött.¹² Ha Árpád 'honfoglalói' a belső, letelepedettekhez képest közép-, vagy kelet-ázsiai sejt átörökítőkkel rendelkeztek volna, akkor érthetetlen lenne, hogy a magyar népesség, s általában a Kárpát-medencét övező területek népességében miért az ősi, európai génjelző az uralkodó. A Kárpát-medence lakói ezért nem jöhettek sem távolról, sem nem lehettek a közép-ázsiai turk népek 'magyarul beszélő' utódai, sem nem a kis-ázsiai sumér népek utódai, mert azt az elgondolást a sejt átörökítők jelzőinek eloszlása tagadja.

A világtörténelem eddigi legnagyobb hadi vállalkozása – a magyar 'honfoglalás' – sikerre vezetett, majd pedig száz éven belül létrejött itt Európa legkorszerűbben felépített állama. A választott fővezér családja a Vérszerződés alapján a nép örökös vezére, majd apostoli királya lett. A Könyves Kálmán idejéből már ismert Szentkorona-eszme szerint azonban az országnak az uralkodó nem birtokosa, hanem a Szent Korona lényé egyesíti magában a területén élő uralkodó és nem uralkodó embereket. Így ember nem birtokol embert. Ugyanakkor, minden alattvaló és az uralkodó maga is, a Szent Korona tagja. II. Endre idején született meg az Aranybulla, a király és a nemesi társadalom szerződése. A háromrészes terület a 'honfoglalást' követően hatalmi szerkezetét tekintve korán egységessé vált, és azonnal Európa kulturális húzóereje lett.

A Kárpát-medencét feltöltő népesség kérdésében ismert, hogy a sclávok a Kr. u. 6–7. században még nagyjából egységes tömbben, a Kárpátoktól északra éltek, pl. hun, majd avar fennhatóság alatt. Hatalmi tényezőként egyáltalán nem számítottak ebben az időben. Nyelvük, műveltségük a hun 'uralom' alatt nem változott meg, megmaradt. Alapszavaik 75%-a azonos töre vonatkoztatható, a glattokronológia ebben az esetben egyértelműen jelzi, hogy másfél évezreddel ezelőtt a sclávok nyelve még egyetlen nyelv volt, bár föltehetően már akkor is nyelvjárásokra szakadozottan, a szétválás csak ezt követően következett be. Az avarok hatalommegosztó politikája és Bizánc védekező taktikája során kerültek azután a scláv törzsek az Alduna mellé (mai Szerbia, Bulgária).¹³

Ennek köszönhetően jelent meg pl. két Morávia a történelmi leírásokban. A leírások nem szólnak arról, hogy a Kárpát-medencébe magába is betelepítettek volna scláv törzseket. Scláv törzsek először hatalmi tényezőként az avarok Bizánccal szembeni, 622-es háborújában jelentek meg,¹⁴ de ekkor még egyedi néven nevezik őket, nem vonták őket egyetlen nyelvcsalád alá. Később is csak az Alduna mentén, majd fokozatosan nyugatra nyomulva a Dráva déli területein találkoznak velük. A dunai-sclávok tehát nem a Kárpát-medence belsejében lévő, hanem az azon kívüli Duna-szakaszról kapták a nevüket. Anonymus *sclavi* népét ezért nem szabad szlávnyelvűként értelmezni. A szó eredeti latin jelentése: fogoly, hatalom alá rendelt.¹⁵ Így értelmezve, a Kárpát-medence Árpád nagyfejedelem idején élt lakóit kell bennük meglátnunk, akik nyelvről maga a szó, a kifejezés semmit sem mond.

Az 'őslakók' műveltségéről ellenben árulkodnak a későbbi jelenségek. Kézai krónikája Salamon idejéig 'királyi' koronát említ,¹⁶ majd Gézától kezdve beszél 'ország koronáról'. A Szent Korona Tan is ilyen hazai jellegzetesség, amely kiolvasható már I. István Intelmeiből. Sőt leolvasható a magáról a Szent Koronáról, megjelenik annak az éves tevékenységi kört irányító, folyamatszervező szerepében. A Szent Korona Tan I. Kálmán idején már megjelent. I. Kálmán idejétől önálló alakban is hivatkoznak rá.¹⁷ A Szent Korona Tannak az a lényege, hogy a Magyar Királyságban a legfőbb hűbérúr egy szakrális tárgy, akinek így alattvalója mindenki, még a király is. Mellérendelő szemléletet tükröz ez a felfogás, ami másutt Európában vagy a világban az egész történelem során ismeretlen, és az Európát ekkorra teljesen átfogó hűbéri rend mellérendelő kijátszását tükrözi, azaz sajátos magyar válaszként tekinthető a feudalizmust kialakító európai környezetre.

Merthogy, ezzel szemben a mi állami berendezkedésünkkel szemben a Magyar Királyság körül mindenütt a tripartitum uralkodott. A földet és vele egyetemben az azon élő embereket is ember birtokolta. Ez a Magyar

¹² Amint ezt Dr. Kováts Zoltán népességkutató megtette. Lásd: Kováts (2002) Zoltán: „A népességfejlődés vázlata a honfoglalástól 1920-ig.” in: *Magyar történelem. Tízezer év — ezer oldalról*. Zürichi Magyar Történelmi Egyesület. Budapest-Zürich. 2002. 411-412.

¹³ Götz (1994) László: *Keleten két a nap*. Püski, Budapest. 226-227. o., Baráthosi Balogh (1976) Benedek: *Elpusztult hunos véreink*. Magyar Kultúra, Buenos Aires.. (Első kiadás: Budapest, 1931) 31-62. o.

¹⁴ Baráthosi Balogh (1976) 51-62. o.

¹⁵ Du Cange, (1954) Dominu: *Glossarium Mediae et Intimae Latinitatis*, Tomus Septimus. (Az 1883-1887 kötetek változatlan utánnyomása.) Akademische Druck, Graz,. 357. o.

¹⁶ Kálti (1978) Márk: *Képes Krónika*. Szépirodalmi Kiadó, Budapest. 122, 124, 136, 140, o.

¹⁷ Dümmerth (1977) Dezső: *Az Árpádok nyomában*. Panoráma, Budapest. 311-315. o.

Királyságban nincs így. Csakis a Werbőczy-féle törvények¹⁸ idején jelenik meg nálunk a jogrendben az ember birtoklása. Majd amikor a magyar törvények többszörös megszegésével itt hatalomra jutottak a Habsburgok, az ő uralkodásuk későbbi idején aztán sikerült a magyarságot megfosztani faluközösségeitől, és belekényszeríteni a hűbéri rendbe.

Ez a kétes 'dicsőség' Mária Terézia és fia, II. József, úgymond, 'érdeme'.¹⁹ Még előtte azonban már a Habsburg-típusú európai arisztokrácia megakadályozta, hogy Zrínyi vezetésével maga a nemzet szabadítsa fel a magyarságot a török iga alól, s a Rákóczi-szabadságharc jelezte a nemzet akaratát a kegyetlen hatalommal szemben. Mert a németiség nagyarányú betelepítésével az elnéptelenedett vidékekre, és a magyar földbirtokok idegenek kezébe juttatásával, az arisztokrácia ilyen módon lecserélésével, valamint a határőrvidék és Erdély alkotmány- és királyi-eskü-ellenes elkülönítésével az ország testétől, a folyamatos nemzetrontás, az ország kirablása, ármány és szenvedés okozás révén előkészítették a későbbi trianoni nemzetgyilkosságot, s az azóta megvalósított magyar népiertást.

A magyar társadalom ettől kezdve rendszeresen robbant, lett rebellis, kuruc, és alig 70 évvel a hűbéri rend véglegesítése után, 1848-ban azonnal el is törölte ezt a rendszert, amint majd 1956-ban is az orosz gyarmati rendet. Ezzel visszaulva Hérodotosznak az igazságos 'szkítákra', azaz helyesen ránk vonatkozó leírására: rabszolgaságban nem tartható, inkább az életét adja fel, vagy elbujdosik.

Géza–István, az államépítő nagyfejedelem szent elhatározása tette országunkat naggyá a kereszténységben, amikor két fenyegető világi hatalmi tényező között a keresztény lelki erőközpontot választotta támaszul. Majd az alkotmányos elvek írásban is rögzülnek első, szentté avatott királyunknál. Ő azt ajánlja nekünk, hogy amint a természet törvényei, úgy az emberi élet méltóságai vezéreljenek bennünket, a legfőbb hatalom, az isteni bölcsesség elrendelése szerint. A gazdagságra született magyar népnek a különféle népek állandó, keserűséget hozó támadásaira erényes és bátor védekezéssel kell, törvényszerűen válaszolnia, szem előtt tartva nagy és szent királyaink figyelmeztetéseit. Szent István legfontosabb tanítása, végrendelete arról szól, ami a királyi koronát alkotja, s ami által lehetséges akár uralkodni, akár uralmat elviselni, és az örök uradalomba bejutni. Eszerint az ország és koronája megbecsüléséhez, megőrzéséhez a következő tíz emberi szándék és eszköz fenntartása szükséges, azaz Vajk–István királyunk ránk hagyta Intelmeiben a Magyar Tízparancsolatot:

1. Az egyetlen tökéletes oszthatatlan szeplőtelen istenségbe vetett egyetemes szent hit példaadása, jó tettekkel teljessé tévése, egységének, üdvösségének megőrzése.

2. A krisztusi kösziklán épült szent népegyház isteni kegyelmi jóságának fenntartása.

3. Az általuk őrzött Isten népe felé az isteni szentséget közvetítő, lelki feloldozó fölkenetek.

4. Az ország védőfalát alkotó, épülését szolgáló hűség, erősség, serénység, szívesség és bizalom a főemberek, tisztségviselők és vitézek oldaláról.

5. Az igaz ítélet lelki hatalmát adó irgalom a király vagy megfelelője részéről az ő ítéletét érdemlő ügyben vagy főbenjáró bűn vádlottjával szemben.

6. Szabaddá tevő legnemesebb bölcsesség befogadása, megbecsülése bárhonnét, bárkitől az ország naponta gyarapodása érdekében.²⁰

7. Királyt állító, visszahívó tanács a bölcs korú legjobbakból, kiknek ifjabbak tanácsolnak.

8. Ősök, elődök, szülők, és királyunk tanításának követése, mint Istennek engedelmesség.

9. Az imádsággal fohászkodás, bűntől megtisztulás, feloldozás legnagyobb járuléka király és népe üdvösségéhez, legyőzhetetlenségéhez, erényességéhez, hatékonyságához.

10. Minden emberi erény elérése, gyakorlása: boldogító szeretet, tisztító kegyesség és irgalmasság mindenki iránt, erősség a megpróbáltatásokban, türelem a hatalmon kívüliekhez, alázat isteni felmagasztalásért, mértékletesség ítélezéskor, szelídség az igazsággal szemben, becsületesség és szemérmesség.

Tudatosítanunk kell, hogy ami az Intelmekben olvasható, az nem egyszerű ajánlás, hanem alkotmányos kötelesség, hiszen Szent István Intelmei államjogi mű, sokkal-sokkal korábbi, mint az elsőnek tartott Magna Charta. Külön érdekesség és bizonyíték arra, hogy Szent Istvánt is a Szent Koronával koronázták, az Intelmek és a Szent Korona tanításának megegyezése. E tény az Intelmeket is hitelesíti, és egyébként maga István neve Korona (Sztephanosz) görögül.

¹⁸ Zétényi (1977) Zsolt: *A Szent Korona–eszme mai értelme*. Püski, Budapest. 83-89. o., Werbőczy (1514) István: *Tripartitum Opus Juris Consuetudinarii Inclyti Regni Hungariae*. Nemes Magyarország Szokásjogának Hármaskönyve. (Zétényi [1997] idézésében.) (Magyar Országgyűlés soha be nem cikkelyezte. Szerk)

¹⁹ Lánchy (1878) Gyula: „A faluközösségek eredete. Ősi család és tulajdon.” in: *A magyar néprajz klasszikusai. Az ősi társadalom magyar kutatói*. Gondolat, Budapest. 1977. 224-332. o.

²⁰ És nem az idegenek kritikátlan befogadása tehát ez a pont!

S hogy milyen régi a történelmi Magyar Alkotmány? Hatékony és igazságos elvei már a Vérszerződésből vitathatatlanul kitetszenek, s Árpád következetes hadmozdulatainak alapjául szolgálnak.

Árpád Vezér üzenete ma, hogy magyar lényegünk adjon erőt, kapcsolódjunk össze mi, Kárpát-medenceiek – magyar és nem magyar anyanyelvűek – először a magyaros gondolkodással, és csak azután az európaival. Kapcsolódjunk a világban szétszórt testvéreinkhez is. Alkossunk közös célt, sokasítsuk hitünket, létünket és örök emberségünket, mert gazdaggá tölti életünket, egészszé, egészségessé, eredményessé és boldoggá tesz. Egész Európa igényli saját történelmi és szellemi egysége gyökerei megismerését. Mert könnyen tévútra jutunk, ha nem vesszük figyelembe az átfogót, a tőlünk független megmásíthatatlant. Ezen kívül rögtön a bőrünkön érezzük, ha a közeli és távoli szomszédok, nemzettársak történelmi tájékozottsága hiányt szenved minket illetően. Mai gyökértelen világunkban elengedhetetlen megfelelő történelmi tudat meghonosítása az emberek gondolkodásában, érzélemvilágában, hogy tudjuk, honnét jöttünk, és elfogadjuk, legfeljebb merre mehetünk. Ezt a leghatékonyabban felhasználni pedig Árpád vezér magunkban ébresztésével tudjuk a ma igen szükséges újraépülésünkre.

ŐSTÖRTÉNETÜNK MEGÚJULT SZEMLÉLETE

Eredet és tehetség a régiségből jön, onnét éltetett. Mindkettő ősi jellege azonban nem egyformán elismert. Az eredet érdekesebb, mert a hatalmi piramis mintája elcsábít, hiszen a leszármazás csúcsán lenni, a legrégebb embertől eredni, – vélekednek, – egyúttal a legjobb képességeket, azaz a rátermettséget is biztosítja ahhoz, hogy a társadalmi közösség felső, vezető rétegébe tartozzunk, amivel kiváltságok járnak. Ezért e felfogás azon kívül, hogy mondai úton bizonygat kívánatos felmenőket, az eredetet és a tehetséget azonosítja — jobban mondva a tehetséget nem különbözteti meg az eredettől. Nem törődve azzal, hogy a belőle folyó követelmény sose teljesül, mert hiszen akkor a legrégebbi eredetűeknek kellene mindig és mindenben a legtehetségesebbeknek lenniük az emberiség történelme során. Pedig nem így van: a valóságban, különböző korszakokban és különböző területeken, más-más körülmények között más és más embercsoport bukkant fel megfelelően alkalmas tehetséget mutatva abban a helyzetben, és ezzel mintegy növelve a tehetséges embercsoportok számát. Azaz mintha a tehetségnek is lenne valamiféle külön szellemi élete, eredete, függetlenül az ember testi leszármazásától. Különösen azért, mert az emberi leszármazást származási faként elágazó, egyenes ági alakban képesek csak elképzelni, mintha a származás kizárólag vagy férfi, vagy női lehetne, holott mindkét ágon vissza lehet valahová jutni, de nem feltétlenül ugyanoda. A szellemi életet képviselő műveltségek, az azokat hordozó közösségek azonban még a házaspárok hálószerű származási alakjára sem hozhatók, hiszen számos területi és népességi kölcsönhatás mellett közvetlen hatások és átvételek, csoportok cseréje, beépülése s távozása is jellemzik.

Sokkal fontosabb lenne ezért végre ennek az emberi műveltségek pontos számbavételének, eredeztetésének, az érintkező műveltségi csoportok egymásra hatásának a tudományos feltárása, rendszerezése, mint a testi származástan majdnem kizárólagos pénzélése. Annál is inkább, mivel a régészet az utóbbi hatvan évben csodálatosan gazdag ismeretanyagot halmozott fel e tudományos munka elvégzéséhez. S azért is, mert égető szükségünk lenne a valódi emberi tehetség széles körű elismertetésére mai korunkban, amikor a pénzen vett vezető, irányító szerep vagy éppen tudományos eredmény, mint egykoron a születési arisztokrácia és annak érdekei, veszélyezteti az óriási kihívásokra adható valódi válaszok megszületését. Mert nem hisszük, hogy ez a mai korszak alapvetően újszerű lenne az emberiség életében, amikor majd pályázatokkal és azokat eldöntő bírálóbizottságokkal, tehát követelményi oldalról meg lehetne oldani a problémákat. Ez a kor is olyan, mint a többi, tehát kínálati oldalról, azaz az emberi tehetségtől közvetlenül várhatjuk, hogy megnyilvánulva, a természeti lehetőségeket a maga javára fordítsa.

S ha a világunk olyan lett, amilyen, tehát főként nagy és bonyolult, akkor ezt figyelembe véve is, az ezt működtető felhalmozott és eltárolt ismeretek, a milliárdos embertömeg és érték függvényében is a tehetséget kell előtérbe helyeznünk. Csakhogy most már végre meg kellene engedni annak érvényesülését nemcsak a természet, hanem a társadalom területén is. Mert eddig, – bár jó régóta, ám korántsem öröktől fogva, – ugyanaz történt az emberiség elég nagy részével a társadalom és vezetőinek érdeke ügyében, mint az eredet és tehetség kérdésével, azaz a kettőt azonosították. Ebben ugyan feltűnően nagy eltérések is mutatkoztak, de a döntő és világméretű fejlemények egyre inkább kiteljesítették ezt a gyakorlatot. És az emberek egymás után következő nemzedékeiben megjelenő kép lassan mintha általánosan elfogadottá is tette volna, hogy a társadalmi hierarchia csúcsán lévőknek kell az egész társadalom érdekét meghatározniuk. Viszont a százmilliós országok tucatjai és a milliárdos termelési értéket felmutató vállalkozások korában mindez már tarthatatlan, sőt állandóan összeomlással fenyeget, mert a rendszerben benne lévő, azt túlhaladó, legtöbbször világméretű hierarchikus érdekfolyamatok fenntartása csak nagy feszültségekkel terhesen lehetséges. Így a rendszernek lassan nagyobb a fenntartásához szükséges biztonsági önköltsége, mint amit az emberiség közössége elbír.

Mi magyarok elég sok ideje megszenvedjük azt a tényt, hogy örökösei vagyunk mind a két fajta tehetségnek: a leszármazással megtagadottnak és a társadalmi egész érdekét figyelembe vevőnek. Mi vagyunk ugyanis a Kárpát-medencei műveltségi folytonosság közvetlen éltetői és örökösei, vagy félmillió évre visszavezethető, egymásra épülő műveltség sorozatban. Az utóbbi hatezer évben fenntartva – az ide betörő alárendelő hatalom sorozatos egymásutánban való megszelídítésével – a minden ember teljesítményére számító, tagjait egyenrangúságban boldogító mellérendelő társadalmat. A korai százezer éves szakaszokról tudunk kevesebbet, míg az utóbbi több tízezer és az ezer évesekről sokkal többet. Fontos és eligazító lehet ebben, hogy míg az emberi értelmes alkalmazkodás színtere eleinte a hegylábi közvetlen környezet, addig a későbbiekben az emberi hatékonyság földrajzilag és növény- s állattanilag is sokkal változatosabb lett, az összes környezetfajta

kiterjedt, azaz meghódította – pontosabban fogalmazva: belakta – a dombvidéket és a síkvidéket, majd a vizeket is.

A ma divatos szóval sikeresnek nevezhető folyamatot azonban, ilyen hosszú lévén, nem végig ugyanaz a népesség valósította meg, ami rámutat két fontos mozzanatra is. Az egyik, hogy a műveltség folytonos továbbadása és folytonos megújítása egyáltalán nem köthető egyetlen leszármazási ághoz, azonosnak megmaradó embercsoporthoz, azaz nem az embereknek van műveltsége, hanem a műveltségnek vannak fenntartói. A másik, hogy éppen a műveltség az, amely vonzza a nehéz körülmények közül menekülőket, s fogadtatja el magát velük, esetleg úgy, hogy a helyi, eredeti népesség lassan ki is kophat belőle, ha az újabbnak megmaradt a korábbi életében sokkal nagyobb szaporulatot biztosító eszméje.

S e tényezőkkel, szereplőkkel függ össze a hatezer éve megvalósított embertelen gyakorlat, a harcias és gyilkoló tevékenység, az alárendelés, a hierarchikus társadalom kialakulása és működtetése, terjesztése. A természeti feltételek romlása, netán katasztrófája következtében a műveltségek nem mindig tudtak megbirkózni a nehézségekkel. A több lábon állás azonban már akkor is előnyt jelentett, amit leginkább a hosszú ideig felhalmozott tapasztalat, az adott műveltség igen mély gyökerei tettek lehetővé. Ezért a háború feltalálása csak az egyik félnek, a harcias hódítónak jelentett (történelmi léptékben) ideig-óráig megoldást, a másinak viszont, a letelepedett földművelő állattenyésztőnek szenvedést és pusztulást hozott. És ez még akkor is így van, ha hatalmas birodalmak és civilizációnak nevezett társadalmi építmények jöttek időszakosan létre a meghódítottak tevékenységének az elsajátításával és a fegyveres kényszerítési eszköz kihasználásával.

Emiatt pedig épp napjainkra halmozódott fel az erőszak eszközeiből az egész emberiség elpusztítására elegendő mennyiség és minőség. Aminek velejárója tengernyi adósság is, amit az élelmiszer technológia, az éghajlat- és környezetvédelem terén elkövetett mulasztás ad ki. Nem beszélve a valós veszélyről, hogy nem megfelelő kezekbe kerülnek a fegyverek, mérgek. Amiből az következik, hogy már emberiség szintű megoldásra lenne szükség, de akár egyes egyéni tulajdonosok, akár fegyverekben és katonákban jelentős nemzetek részéről e szempont háttérbe szorul, s előtérbe kerül a már ismert téves azonosítás: ami nekünk jó, az legyen jó az emberiségnek is. Figyelmeztetnünk kell hát nekünk magyaroknak a világ többi népét arra a nagy veszélyre, ami fenyegeti az egész emberiséget. Mi megtapasztaltuk, hogyan gázoltak át a tehetségünkön, társadalmi érdekeinken az utóbbi félezer évben, s különösen a 20. században. Ha nem vigyázunk, az egész emberiségre ez a sors várhat. Százötven éve nem működhet igaz történetírásunk, műveltségünk valódi elemeit tüzzel-vassal irtja a helyébe csak jajt és sóhajást hozó hatalmi célú álművelődés. Nem túlzás a világméretű modern rabszolgaság kialakulására rámutatni. A legjobb emberi erők még mindig a hadiipart szolgálják, miközben bolygónyi méretben beköszöntő katasztrófális veszélyekre nincs hatékony válasz.

Az eddig vázolt helyzetből fakadóan a magyarok világbeli helyét műveltségünk szabja ki, s az nem a világban elfoglalt helyünkől következik. Korábban már sok érvet felsorakoztattunk a Kárpát-medencébe gyökérző magyar folytonosság mellett,²¹ ezért elég itt csupán hivatkozni rájuk, a legfontosabbakat kifejtve. Ahogy az emberiség ma nem igazán elismert nagy részéé is, a magyar műveltség társadalmi hasznossága, tehát egyedülálló jelentőségű lehet, ha nem csak utólag meghatározott szempontok szerinti emberi teljesítményeket tartunk értékesnek, hanem minden a későbbiekhez alapul szolgálót. Mert magasabb rendűnek tekintett szempont a mai látszat sikerekhez vezető megoldásokat igazolja, alacsonyabb rendűnek tekintett pedig a ma sikertelennek látszókat jellemzi. Hiszen nem lehet más a siker ma, mint ami az egész emberiséget boldogítja, az egész túlélését biztosítja. Így nem hiábavaló a korán jött áldozat, amit a testvériség hívei, az értelmetlen harc leleplezői, a találékony alkotó életmódot szeretők, a mindenre és mindenkire figyelők az emberiség képzeletbeli oltárán áldoztunk.

A sikertelenség vádját alátámasztó egyik tévképzet, hogy itt minálunk, a Kárpát-medencei elődeinknél, mivel nem volt ún. civilizáció, azaz nem voltak fallal körbevett – rabszolgatartó – városok, nem beszélhetünk sikerességről, s a világ főjelentőségű folyamatai tőlünk távol zajlottak már régen is. Tény viszont, hogy voltak itt az igen régi időkben városias nagyságú települések, eredeti műveltségi jellegzetességekkel, ám az ún. magaskultúrákat meghatározó alárendelő szervezettség, hierarchia nélkül. S műveltségünk lényegi irányait megértve rádöbbenünk, hogy sorsunk alakulása már régóta tudatos vállalás részünkről. Ezért hinnünk kell benne, hogy az emberség útját járjuk, ami előbb-utóbb ismét az emberiség útjává válik.

A magyarság kialakulását a valóságban lezajlott események, történések szerint a Kárpát-medencéhez kell kötnünk, ahol mellérendelő társadalmi rendben, a köztulajdon intézményét alkalmazták. Mivel itt tehát honvédő és nem katonai demokrácia érvényesült, ide csak jó ezer-másfélezer évvel későbbre tehetjük a társadalmi arisztokrácia elkülönült hatalmának kialakulását, de még ekkor is csak megszorításokkal. Máshol sem volt

²¹ Lásd: Cser (2000) Ferenc: *Gyökerek. Töprengések a magyar nyelv és nép Kárpát-medencei származásáról*. Szerzői Kiadás, Melbourne. <http://www.nemenyi.net/konyvtar/01-GYOKEREK/refined/01-GYOKEREK.pdf> és angolul: <http://www.nemenyi.net/konyvtar/01-ROOTSOFT/refined/01-ROOTSOFT.pdf>

egyértelmű és folytonos az arisztokrácia szerepe, például a görög demokrácia háttérbe szorította egy időre, s a római hatalom is köztársaságként indult. Csak majd a keresztény államvallás és a keresztény középkor tudta az európai területen és közvetlen szomszédságában egyetemessé tenni az arisztokrácia hatalmát. Mindennek pedig figyelemreméltó vonatkozása, hogy a letelepült társadalmakat hódító mozgékony pásztorok fegyveres törzsei kényszerűen hagyták el a szárazabbá váló éghajlat miatt megélhetést nem nyújtó eredeti területeiket. A hódításoknak az önmaguk és a leigázottak előtti igazolását az arisztokratikus felsőbbrendűségi eszmével és tudattal oldották meg. Ami a magyaroknál majd a hatalmi szentség alakját ölti, már bizonyos mértékben jelen van Atila 'nagykirály'²² idején is, aki Isten ostora, de az Árpád-házi szentekkel válik végérvényessé, mégha ettől az idegen-házi királyaink utóbb bizony eltértek, többen erre méltatlanná váltak.

Azaz itt a befogadott hódító jövevény jelképesen részesévé vált a vérvközségnek, a jog- és hagyományközségének, s új hatalomként még a népnevet is ő adta, mint például a szarmata, a hun, az avar, a bolgár és végül a magyar népnév esetében. Erre utal az Árpád nagyfejedelem és vezérei általi Kárpát-medencei államszervezésben a Vérszerződés intézményének kiemelt jelentősége. Tehát a szarmata, heftalita, hun, szkíta-kelta, unuguri, pártus, tur-ku stb. sem annyira különböző „népeket” jelölő nevek, hanem egy hatalmas térség, főként a Kaukázus, a Káspi-Aral-térség és Irán területén működött azonos típusú, harcias lovas nagyállattenyésztő közösségeket, illetve annak különböző néprészeit, azok foglalkozását vagy elhelyezkedési területét jelölő nevek. A hatalmas hun birodalom államformájára a – Konfucius által is alkalmazott – családi párhuzam mutat rá. Eszerint ahogy a családfő, úgy az uralkodó is befogadja családjába az arra méltókat. A honfoglaló, jobban mondva honszervező (mert megszüntette a Kárpát-medencei idegen hatalmi dűlást, a frankok és a bolgárok okozta rendetlenséget), hongyesítő (mert beköltöztette a Kárpátokon túli területekről az össznépség egyharmadát kitevő, innét oda évezredekkel korábban kiterjedt kukutyini/cucuteny műveltségi utód, a bentiekkel azonos nyelvű népet), államirányító (s nem államszervező vagy létrehozó, mert a meglévő – avar maradék – államszervezetet vette használatba) magyar vezérség utódainál a nemzetség megnevezése nagyfontosságú volt, hiszen a leszármazási vonallal az eredeti érdemek mintegy folytatódtak. Ez aztán bizonyos arisztokratikus öntudattá váltan később egyúttal védelmet is jelenthetett az uralkodó esetleges önkénye ellen.

Ugyanakkor tény, hogy a Kárpát-medence éppen olyan nagy falatnak bizonyult végül, saját hatékony műveltsége és nagyszámú népessége miatt, a kurgán hódítás számára, és majd utána minden harcias lovas (kimmer, szarmata stb.) támadással, hódítással szemben, mint a szubkontinens India és annak saját műveltsége az árja hódítással szemben. Mialatt a kurgán szabályosan bedarálta, hierarchikus gyakorlata szerint átalakította az addigi mellérendelő szervezettségű és életmódú, a Kárpát-medenceből délre (későbbi görög) és északra, északkeletre menekült (későbbi sláv) népeket, valamint a nyugat-európaiakat (későbbi germán) egészen a Csatornáig. Az innét menekülő szalagdiszes kerámiájú nép messzire vonzotta maga után, majd a kiszípolozott területekről is a kurgán hódítókat, akik éppen csak az Ír-szigeten nem érték utol őket. Érdekes, hogy a Medence lakossága már a harmadik hullámban támadó kurgán idejére úgy megszorodott, megerősödött, hogy fel tudta venni ellene a küzdelmet, amint majd utána sorra mindig, minden hódító elit ellen. Nem véletlen azonban, hogy végül a magyarok bejövetele vezetett a végleges, máig fennálló államalapításhoz. A beköltözők közül a katonaság teljesen kisebbségben volt, s ismert a kiállítható legnagyobb katona létszám. A későbbi, pár évszázaddal későbbi ismert népességi adatokból arra kell következtetni,²³ hogy a népegysítés utáni összlakosság elérte a másfél milliót, és a már itt települt kb. 1 millió lakossághoz kb. 600 ezren költözhetek be, s ez utóbbi létszám egyhatodát teheték ki a vezérek és katonák a családtagjaikkal együtt, míg félmillióan jöhettek a bentiekkel rokon földműves állattenyésztők.

Figyelembe kell venni, hogy a Kárpát-medencei nagy kultúrák is letelepedett, jóllehet, szervezettségét tekintve nem városi kultúrák voltak, már a folyam mellékieket ezer évekkal megelőző időkben. S míg a Közel-Kelet hidraulikus – öntözéses, folyam menti – társadalmi zárt védekező jellegűek voltak, az esőztető földművelést folytatóké nyitott világ, s egymás mellé csatlakozva nagy társadalmi egyesüléseket hoztak létre. Ezeknek a sikereit, eredményeit pedig nem falakkal, hanem széles és lakatlan, pusztá határsávokkal, vagy gyepűs védművekkel védték, miután ez szükségessé vált. A feketeföld övezeti nagyállattartó – magyar és magyar rokon – népek az Adam Smith-i hármasságban éltek, volt tehát földművelésük, mégpedig az állattenyésztésből származó trágyával feljavított földön. És az idejétmúlt egykultúrájú tönkrement pásztortársadalmak támadásai ellen, az indoeurópaiaknak nevezettektől egészen a mongolokig és kipszákokig,

²² Itt az általánosan idézett kifejezést használjuk, holott a királyság fogalma nem vonatkoztatható a szeppei birodalmakra, mert jellegét tekintve más volt ott az államvezetés. Ott fejedelmek irányították a birodalmat, nem volt vallási alapon kijelölt dinasztikus királyságuk. Ez nem hatalom és nagyság kérdése, ez csupán más eszmei alapot jelent és ebben a kérdésben ez döntő jelentőségű. A letelepedett népekre rátelepülő elnyomó hatalom számára volt lényeges a szakrális értelemben vett fő, a király, a mellérendelő értelmű társadalmakban az alkalmassága emelte fejedelmi helyzetbe a vezért

²³ Amint ezt Dr. Kováts Zoltán népességtudós megfogalmazta. Lásd: Kováts (2002) Zoltán: „A népességfejlődés vázlata a honfoglalástól 1920-ig.” in: *Magyar történelem. Tízezer év — ezer oldalról.* Zürichi Magyar Történelmi Egyesület. Budapest-Zürich. 2002. 411-412

hatékonyan védekezni végül mindig csak a Kárpát-medencébe visszaköltözve tudtak. Ezért e lovaskultúra nem azonos a könnyűlovassággal, vagy annak harcmódorával, hanem az állam kényszerítő ismérveit nem használó, olyan sikeresen szervezett társadalmi alakulat, amely a megfelelő időben nagyban hozzájárult Európa mai állami arculatának a kialakításhoz.

Nagy adósságok és hazugságok jellemzik a magyar őstörténeti kutatást, amit orvosolnunk kell. Kiindulásunk rögtön az lehet, hogy nem volt újkőkori forradalom, hanem helyette több százezer éves folyamatos műveltségi életet tapasztalhatunk a Kárpátoktól a Kaukázusig és a Pireneusokig, s ugyancsak az írás, a gondolkodás és az emberi megjelenés mai fejlettségi szintet megütő jelenlétét ugyanakkortól, és az újkőkorszak ennek csak egy folyamatos változást tükröző átalakulási eredménye. Azaz a régmúlt nem üres, és teljesítményeinek a logikája visszakövetkeztethető az eredményesség iránti követelmény teljesítéséből, mert a hasonló feladatot ma sem oldhatnánk meg kiválóbban.

A ma magyarnak mondott nyelv természetét jellemzi a szóalkotó, értelemalkotó gyökök egyedülállóan eredeti jelentése, a mássalhangzóig, magánhangzóig lebontott nyelvi kifejező erő. A sikeres mondatok szavakként rögzülnek. Ez olyan őskori emlékké nagyítja nyelvünket, és korai elődeink gondolkodását, ami mellett eltörpül minden véletlenül megmaradt tárgyi alkotás, mert benne a feladatmegoldó képesség tárul fel.

A reneszánsz korszaknak szabadott először visszanyúlni az antik pogány ókorhoz. Akkortól van nekünk is viszonyunk a saját magyar ókorunkhoz, és saját ősműveltségünkhöz. S nem is annyira visszanyúlnunk kellett, mint inkább csak az addig irtott, tiltott műveltségi elemeinket elővenni a kitartó, bátor egyéni megőrzésből, és szabaddá tenni a köz javára, a nyilvánosság számára. A mostanában felerősödött kutatások a történelemhamisítások ügyében megállapították, hogy a reneszánsz elején már a második nagy hamisítási hullám volt, mert az első hamisítások a Kr. u. 1000 körüli világvége hangulatban történtek. Ezeknek leleplezésével feltárulhat végre igaz középkori történelmünk, miáltal őstörténetünkhöz könnyebben hozzáférhetünk és visszanyúlhatunk.

Őstörténetünket nehéz feltárni, mert az adatok ritkasága a múltban visszafelé haladva nő. Módszertanilag eredményesebb az időben messziről indítani a vizsgálatot, mert a rövidebb időszak kevesebb adata könnyen félrevezet. A legnagyobb tehertétel esetében az új szemlélet a Kárpát-medencéből eredeztet bizonyos finnugor rokonainknak tartott népeket. Csupán módosítva a hatezer évvel ezelőtt történt kirajzás eddig vallott irányát, nem a kelet-nyugati, hanem a délnyugatról északkelet felé történt elvándorlást alapul véve, a természettudományos eredményekkel összhangban. S többek között a szvidéri műveltséget kell olyannak tekinteni, amely a kulturális átadást a tőlünk eltérő embertani képet mutató népek felé, északkeleti irányban megtette. Ugyanakkor, ha sokkal részletesebben, pontosabban vizsgáljuk, vesszük figyelembe a Kárpát-medencébe való, általában kis népességet magával hozó sorozatos behatolásokat, beköltözéseket hatalmi tényezők részéről, akkor ezek hatásaiból következtetni lehet a bentlakók, valamint hívatlan vagy behívott vendégeik kulturális és antropológiai jellegzetességeinek módosulásai forrására.

Egyszerre több ágon megtehető a legbiztosabb lépések visszafelé a magyar őstörténethez az írott történelem felől. Módszertani jelentőséggel bírt annak felfedezése és beigazolódása, hogy a magyar nép folytonos, közvetlen előde és nyelve igen korai Kárpát-medencei eredettel bír. Aztán az újkőkori forradalmat mintegy előkészítően, hosszú időn keresztül érvényesült a Kárpát-medencei a környezetéhez és korához képesen mért magas műveltségi színvonal, ami a megfelelő időjárási és talajviszonyok jelentkezésével az élelmiszertermelő kultúra kialakulásához vezetett. Ennek a hatékonysága megmagyarázza a túlnépesedést és a több irányból való be- és kivándorlást. Ám a nagy távolságokban is észlelhető műveltség átadásra, terjedésre inkább az ősnyelvi gondolkodás természete ad magyarázatot, a műveltségi elemek azonos időben történő, több területen való keletkezése. Ugyanakkor ezen kívül feltárult az alárendelővé módosult, torzult műveltség hatalmi hódításainak sorozata európai viszonylatban ugyanúgy, mint a Közel- és Távol-keleten. És ha a messzire került néprétegek bizonyos részei, a hatalmi elitek időnkénti visszatérése a Kárpát-medencébe nagy távlatban sorozatosnak látszó honvisszafoglalást mutat is, annak a Csodaszarvas-típusú magyarázata – bármilyen rejtélyesként tűnik is – szintén hatalmi eszközként szolgált, a hun-avar-magyar uralmi folytonosság biztosítására. Ebben a sajátos folyamatban döntő fontossággal bírt a magyar nyelv kultúrahordozó szerepe már a legkorábbi időtől.

Tanulmányaink során mindnyájan többé-kevésbé megismerkedtünk a magyarhoz nyelvtanilag a legközelebbinek mondott, bemutatott ú. n. finnugor nyelvekkel, a finnugor nyelvészettel. Ámde az elmúlt évtizedekben született különböző kutatási eredmények olyan irányban tágitották a magyar múltat, mintegy közelebb hozva azt jelenének teréhez, hogy a legközelebbinek tartott rokonok olyan messzire távolodtak, amennyire a gyér közös nyelvi eredet meghatározta. S a különböző felfogások, eredmények egyesítve egy korábbinál sokkal távlatosabb időkeretben illeszkedtek, mint amit eddig e kérdéskör keretének tekintettek. Ennek ellenére az ú.n. honfoglalás 1100 éves évfordulójának tiszteletére kiadott itthoni könyvek, tanulmányok stílusa, hangneme olyan mértékű támadást képezett minden régítől, hivatalosnak tekintettől eltérő álláspont és

kutatási eredmény irányába, hogy fontossá vált a finnugor elmélet hivatkozási alapjának, a tudományos kiindulási anyagnak a felülvizsgálata. Minthogy egységes szemléletű feldolgozás korábban egyik oldalon sem történt, úgy kellett darabonként összeszedgetni a szükséges irodalmat, korszerű eredményt, aminek alapján az önazonosságunk kérdéseire meg lehetett kísérelni a tudományosan nem elfogult válaszok megadását.

Mindenekelőtt az ú.n. finnugor nyelvek közül magát a magyar nyelvet kellett bonckés alá venni, és megállapítani a magyar nyelv tulajdonságait, állapotát. Amennyiben ugyanis úgy találtuk, hogy meglehetősen egységes, logikus, rugalmas és megállapodott nyelv, az bizony ellentmondott a finnugorizmus származási elméleteinek. Továbbá meg kellett állapítani, hogy az ú.n. ugor nyelvek nem képezhették a magyar nyelv alapját, merthogy azok sokkal inkább a magyar nyelv – vagy elődje – lepusztult utódai, semmint forrásai. Meghatározva tehát a finnugornak mondott nyelvekkel való rokonság csekély mértékét, már bátrabban lehetett kimondani, különösen a sejtí férfit átörökítők vizsgálati eredményei fényében a nagy embertani és műveltségi távolságot is, s hogy arra leszármazás nem alapozható.

Összehasonlítva a magyar nyelvet Európa, majd a Közel-Kelet más nyelveivel, amely munkát már sokan elvégezték, az összehasonlítási eredmények összegezéséből látszik, hogy rendkívül sok az azonosság olyan nyelvekkel is, melyekkel a magyar nép rokonságát eleve el volt szokás vetni (ír, baszk, örmény stb). Ugyanakkor a sumér nyelvvel való összehasonlítás is hihetetlen távolságot mutat, ezért az abból történő eredeztetést, már nyelvi alapon is el kell vetni, holott a műveltségi különbségek is óriásiak. A nyelvi összehasonlítás mellett az embertani ismeretek összevetése is fontos persze. Itt is sok figyelembe veendő eredmény van ugyanis, amely az itt ismertettekkel megegyező irányba mutat. S az ide sorolható gén-vizsgálati eredmények is egyértelműen azt jelzik tehát, hogy a magyarság emberi formái, vércsoportja, örökítő anyaga rendkívül messze áll az eddig rokonnak véltekétől. Ellenben mindezek a Kárpát-medencét teszik forrásként a legvalószínűbbé.

További vizsgálatok azután a műveltség alapelemeivel kapcsolatos megállapításokat összegezték. Különösen kitűnt ekkor, hogy a magyarság paraszti rétegeinek a műveltsége rendkívülien gazdag és nagyon nagymértékben eltér mindattól, amit a rokonnak tartott népeknél tapasztalhatunk. Ez a magyar műveltség ugyanis lélekhevő, letelepedett, mellérendelő szemléleti módú társadalmat tükrözött. Sőt kiderült, hogy még a mai magyar műveltség elemei sem vezethetők le a föltételezett lovas-nagyállattenyésztők műveltségéből, és ezek a jegyek az ú.n. honfoglalás idején is már megvoltak. A magyarságot éppen ezért végeredményben nem lehetett volna a Kárpát-medencébe a szteppén hosszasan bolyongó, lovas-nagyállattenyésztő műveltségként bevezetni, ha a valóságban történtek bemutatása lett volna korábban a magyar őstörténet kialakításánál a cél, és nem annak meghamisítása, erős lefokozása, lejáratása. Ugyanakkor viszont, a műveltségi és nyelvi elemek nyugat-keleti, majd kelet-nyugati irányú, hosszú vándorlása, meghatározó szerepe és változása miatt tehát át kellett tekinteni az eurázsiaiág bennünket érintő összefüggéseit is, különösen a hatalmi szereplők vonatkozásában.

A Kárpát-medencében az újkőkort követően több évezredig létezett egy letelepedett műveltség, amely fémfeldolgozó és élelemtermelő volt, és aminek számos műveltségi eleme – pl. a mellérendelő szemlélete – rokon a mai magyar műveltségével. A műveltségnek azonban hátra kellett hagynia egy megfelelő fejlettségű nyelvet, amit azonban ugyanitt, a magyaron kívül nem találunk meg. Minthogy a Kárpát-medence több évezreden át virágzó műveltsége megfelelő fejlettségű, logikájú, kifejező készségű utódnyelvet keres, s ugyanitt van egy ennek megfelelő nyelv, ami viszont keresi a hosszú idejű, zárt letelepedett életmódot, jogosan felmerült ezek után az a megoldás, hogy a kettő összetartozik, azonos.

Mivel a régészeti kultúrák itteni kiemelkedő gazdagsága a magyar nemzetben gondosabb gazdára találhat, mint az eddigi gazdátlan gyakorlat, több emlék kerülhet olyanként reflektorfénybe, mint ami az emberiség fejlődésének jelentős állomása. Ugyancsak növekedhet az igény és a lehetőség a szomszédos országok népeivel közös múlt további ősi elemeinek közös felkutatására, felhasználására. A végeredmény, a magyar azonosság, a magyar jelenség elemeiről szóló, valamint annak legfontosabb összetevő elemeit taglaló egységes tartalom.

Először is: Kik vagyunk? Mik vagyunk? Mit állítottak rólunk a korábbi hivatalos tudomány képviselői és mit eredményezett az új, elfogulatlan, tárgyilagos kutatás? Mi az egyetemes régi (örök) mellérendelő szemléletmód jelentősége, és milyen következményekkel járt és jár napjainkig az alárendelés kialakítása és terjesztése. Mik a lovas és a letelepedett életmód műveltségi elemei? Miben áll a magyar műveltségek kettőssége? Mi a valódi magyar időrend? Mit fejeznek ki a magyar népművészet képi ábrázoló elemei? Mit tartalmaz, milyen jellegű a magyar népi hitvilág, a magyar mondavilág, a magyar népmesék világa. Milyen egyedülálló lényeges tulajdonságokkal bír a magyar konyhaművészet, a magyar társadalmi szokásrend, a magyar zene, a magyar tánc és a magyar viselet. Mi az igazság a magyar nyelv és a rokonának tartott nyelvek kapcsolata körül? Mi jellemzi a magyar nyelv hangjait, szókészletét? Mi a magyar nyelv nyelvtanát, szóképzetét? Milyen a magyarok írása, és milyen a magyar nyelv a nem magyar nyelvűek szemével? Milyen

képet fest a magyarság az embertan szemüvegén át? Mit mutat a magyar műveltség igaz tükre a honfoglalás utáni időkben?

Másodszor: Miként, hol és mióta vagyunk? Hogyan pontosítható az eddigi pontatlan időrend a jégkorszakokkal? Milyen volt az ősember gazdag élete a Kárpát-medencében? Melyek voltak a Kárpát-medence felső- és átmeneti-kőkori műveltségei? Melyek a Kárpát-medence újkőkorszaki műveltségei? Hogyan alakultak Európa és a Kárpát-medence rézkori műveltségei? A Kárpát-medence bronzkori műveltségei? Miért nem vagyunk szkíták és miért vélik mégis mások ezt? Mi jellemzi a vaskorszakot a Kárpát-medencében? Hogyan szerepeltek a kelták és a dákok a Kárpát-medencében? Milyen volt a római és a szarmata korszak a Kárpát-medencében? Hunok vagyunk-e mindnyájan vagy nem? Hogyan érintette a népvándorlás kora a Kárpát-medence lakóit? Melyek voltak Kelet-Európa lovas nagyállattenyésztő népei? Mit tettek az avarok a Kárpát-medencében? Milyen volt Árpád és hada? Voltak-e 'honfoglaló' 'törzsek', vagy csak 'vezérek'? Hogyan alakult a késői időben 'honfoglalásnak' nevezett Kárpát-medencei magyar államszervezés? Miként fedí le a Szent Korona-tan és az abszolutizmus érvényesülésének küzdelme a Kárpát-medence történetét?

Harmadszor: Milyen kihatásokkal jártak a múltban s a régmúltban magyar azonosságunkat képező tulajdonságaink? Milyen következményei vannak mindennek a mára vonatkozóan? Milyen párhuzamokat találunk a magyar hitvilággal más népeknél? Hogyan viszonyul a magyar mesei és mondavilág a világ mítoszkincséhez? Hogyan alakult a magyar vallás és a korai kereszténység kapcsolata? Mi volt a magyar nyelv hatása a latin és más egyéb nyelvekre? Hogyan lett a magyar írás a földön nagy arányban elterjedt írások alapja? Hogyan találhatók meg a magyar díszítőművészet indítékai, jeleink és jelképeink a világ többi részén? Mi a magyar konyha szerepe az eurázsiai konyhaművészetben? Mennyire vannak jelen a magyar műveltség elemei a szomszédos népek műveltségében? Mit tettek, hogyan éltek a hun-magyarok Belső-Ázsiában? Mi lett a hun-magyarok sorsa Armeniában, Kunmagyariában? Voltak-e magyarok a Közel-Keleten? Kik azok a magyarabok? Milyen volt Dentumagaria, a magyarok kijevei birodalma? Mióta vannak csengető moldvai magyarok a Kárpátokon túl? Hogyan alakult Magna Hungaria, volgai magyarság sorsa? Végül a mai magyaroknak nevezetteknek a honfoglalás előtti magyarokkal mi a kapcsolata?

Nemrég, amikor a magyarság megünnepelte az ún. honfoglalás 1100. és az államalapítás 1000. évfordulóját, az ez alkalomból megjelent tanulmányok, könyvek szerzői a magyarság – általuk vallott – múltját, történelmét elemezték. Mindazonáltal a szerzők nagy része a témáról egymással szögesen ellentétes nézeteket vallott. Az ellentétek oly nagyoknak látszottak, hogy az MTA képviselői mint tulipántos álmodozókról, a magyarságtudat meghamisítóiról, esetleg – ahogy pl. Engel Pál is kifejtette – "...szellemi és politikai alvilág"-ról beszéltek azokkal kapcsolatosan, akik eltértek az általuk helyesnek vélt irányvonalától.

A magyar tudomány hivatalosnak tartott része a magyarságot még mindig a Kárpát-medencébe a 9. század végén betelepült, kultúrátlan rablóbandának képzei, akik itt az európai keresztény kultúrától vettek némi erkölcsöt. És akiket a letelepedett, földművelő életmódra az itt élő, nekik alávetett töredék népek tanítottak, sőt mindenre, ami a társadalmi élethez szükséges. Az elméletet összefoglaló módon egyébként a finnugor elmélet néven ismerjük. Leginkább ismert képviselője a gondolatnak és az elméletnek az MTA volt elnöke, Glatz Ferenc akadémikus, aki többek között az elmúlt években többször is kiadott könyvében, a Magyarok Krónikájában foglalta össze ebbeli nézeteit.

Ez a hivatalosnak tekintett elmélet nyelvészeti tételeken nyugszik. Eszerint a magyar nyelvvel Európában nincs közeli rokon nyelv, aminek szókészlete és nyelvtana közel állna a magyarhoz. A 18. században Sajnovics János utazó fölfedezte, hogy a lapp nyelvnek van néhány sajátsága, ami a magyarral rokon, majd ennek alapján a 19. század közepéig megtalálták a többi ún. rokon nyelvet, a finnt, az észtet, a cseremiszt, a zürjént, a mordvint, a szamojédet, továbbá a vogult és az osztjákat. Ez utóbbi kettőt később a magyarokkal egy családba foglalva, ugor nyelvcsaládnak nevezték el. Mindezen a nyelveken beszélő emberek ma Európa és Nyugat-Ázsia északi részein, részben a tundrán, ill. annak déli peremén élnek, s a múlt században még zömmel halász-vadász, gyűjtögető életformát folytattak. A magyarok – a hivatalosan tanított felfogás szerint – ebből az életformából léptek ki valamikor az időszámításunk kezdete előtti évszázadokban, és váltak lovas-nomádokká különböző népek, műveltségek hatására, majd vándoroltak északi hazájukból délnek, és kerültek végül a Kárpát-medencébe, mint egy harcias, agresszív rablóbanda a 9. század végén.

A vélt, nyelvi családfa alá rendelt nyelvi 'rokonság' képezi tehát a származási elméletek alapját, a származási elméletekből vezetik le a magyarság vélt kultúráját, műveltségét (pontosabban: műveletlenségét), és nem utolsósorban, a vélt múltját. Az elméletekből részletes időrendet is levezettek, ámde az időrendbeli eseményekhez nem nagyon lehet megfelelő régészeti eseményeket kapcsolni. Gond van a magyarság embertani képével is, ugyanis az sem felel meg a származási elméletekből elvártnak. Legutóbb erre még a genetikai vizsgálatok is rátettek, azaz az elmélet eléggé rozoga lábakon áll. Ugyanakkor ez az elmélet remek eszköz volt ahhoz, hogy a magyarságról meglehetősen elítélő szellemi és erkölcsi képet lehessen kialakítani Európában. Ez

a kép tökéletesen megfelelt a 19. század második felében az osztrák hatalmi érdekeknek, mivelhogy a magyarságot a magas kultúrájú némentség szolgálivá kívánták sülyeszteni.

Ezek a nézetek persze heves vita tárgyát képezték a kezdetektől fogva. Hivatalos nézetté a finnugorizmus 1877-ben lett, amikor is az akkori kultuszminiszter, Trefort Ágoston így döntött: "...én azonban – mint miniszter – az ország érdekeit kell nézzem, és ezért a külső tekintély szempontjából előnyösebb, a finn-ugor származás princípiumát fogadom el, mert nekünk nem ázsiai, hanem európai rokonokra van szükségünk. A kormány a jövőben csakis a tudomány ama képviselőit fogja támogatni, akik a finnugor eredet mellett törnek lándzsát." A politikai döntést az akkori MTA elfogadta és – a tudományos paradigmák hosszú trendjei következtében – még ma is ennek szellemében végzi a munkáját.

A finnugorral párhuzamosan volt azonban egy másik nézet is, a türk származási elmélet. Annak alapján a magyarság ugyancsak hosszas vándorlás eredményeként került be a mai hazájába, csak hogy eszerint az elődök nem az északi halász-vadász kultúrájú ugorok, hanem a lovas-nagyállattenyésztő turkok, türkök voltak. Az elmélet alapját Árpád-kori krónikáink, a 'honfoglaló' magyarság kultúrája és tetemes mennyiségű nyelvi emléke szolgáltatta. Ennek az elméletnek a kiterjesztett változata az, amikor a magyarságot a sumérok utódainak fogják fel, és a hajdani műveltségét messze a kor műveltsége fölé emelik. A sumér származtatás joggal váltotta ki a hivatalos tudomány ellenkezését, és erre építve heves csatározások folynak még ma is, minden a hivatalos elmélettől eltérő származási elképzelés konok tagadásával.

Vannak azonban más elképzelések is, amik a hivatalos elmélet híveinek meglehetősen erős támadó fegyvert adtak a kezébe. Ezek egyik alapja Csicsáki Jenőnek a harmincas évek végén született naiv könyve, a Mú. Ennek lényege, hogy több tízezer évvel ezelőtt volt egy kontinens valahol a Csendes-óceánban, és azon éltek a magyarok elődei. A kontinens egy éjszaka alatt elsüllyedt, és a szétszóródott magyarság hozta létre a világ minden pontján föllelhető magas kultúrát, majd bekerült nyomorultul legyőzve a Kárpát-medencébe, ahol ma is él. Az elméletet a mesekönyvek álmodozásaihoz lehet csak hasonlítani, mégis többen fölkapták és terjesztik. Igazi, heroikus ábrándoknak képezik ezek az alapját.

A Kárpátok keleti oldalán több ezer évig virágzó földműves, fémfeldolgozó műveltség szemléletére a mellérendelő egyenrangúság és nem az alárendelés volt a jellemző. Az ilyen hosszú ideig élő műveltséghez mindenképpen tartozik egy utódnelv. Ennek a műveltségnek és emberének az utódait mindvégig megtaláljuk a Kárpát-medencén belül, ezért a honfoglalás kori adatok, népek egyikének a nyelvét kell hozzájuk rendelnünk. A Kárpát-medencébe e műveltség virágzását követően betelepülő törzsek, népek nyelve zömmel a türk nyelvek közé sorolható, ezért elsősorban türk nyelvet kellene itt megtalálnunk. Ezzel szemben a Kárpát-medencén belül élők kis részben szláv, vagy germán, ám zömmel magyar nyelven beszélnek. A magyar nyelv fejlettsége, hangzó- és szókészlete, nyelvtana, mind-mind egy hosszú ideig letelepedett, zárt, nagy sűrűségben élő időszakot igényel, amit csak egyetlen származtatási elképzelés képes biztosítani, a Kárpát-medencei. Viszont a hivatalosan képviselt származtatásunk szerint bizony érthetetlen nyelvünk tömörsége, szavainak ősi jellege, a magánhangzó harmóniája, a ragozás következetessége, a szóképzés hihetetlen hajlékonysága. Ellenben, logikusan, összetartozónak foghatjuk fel mi a két jelenséget, azaz kijelenthetjük, hogy a magyar nyelv és a magyar nyelvet beszélők az utódai ennek a hosszú ideig békésen fejlődő műveltségnek. Ezzel összhangban van a magyarság mellérendelő kulturális szemlélete, népi ábrázoló művészete, népdalai, népmeséi, regéi, de embertani összetétele és genetikai jellemzői is.

Kárpát-medencei eredetűekként azután a ránk jellemző tulajdonság örökítő jelzőink a бүкки műveltségből és a Körös-Tisza-i műveltség emberétől származnak, a Vinča műveltség embere csak besegített. A Fekete-tó környéki vészterhes természeti események következtében kialakult erőszakos megoldások, ellenünk indított háborús inváziók következtében kultúránk szétszóródott egész Európában (sőt bizonyos mértékig és értelemben Ázsiába és Afrikába is jutott belőle), ahol majd a nehezedő elnyomó kiszipolyozás miatt eltorzult. A Kárpát-medencei magyarelőd lakosság azonban következetesen megőrizte eredeti szemléletét és műveltségét, végül mindig a hódítókat is ebbe a műveltségbe beolvasztva.

Így az őstörténeti gyökértelenséget erőltető, mostanáig hivatalosan és kizárólag használt változat a magyarok eredetéről és történetéről csak annak 3. fejezetétől ismerteti történelmünket, azonban azt is korok és idegen igények szerint torzítva. De a valóság az, hogy a mi népünk és nyelve az egyik legrégebbi az emberiség történetében, közvetlen ősnépi, ősnyelvi eredettel. Mindez itt – a Kárpát-medencében – alakult ki már az előembertől kezdve, s a régészeti kultúrák egymásra következésében, amely több tízezer éves korszak történelmünknek az 1. fejezete volt. A természet rendje szerinti túlnépesedés elvitte elődeinket és műveltségünket keletebbre, egészen a Fekete-tengerig, a Kaukázusig, s ez adja a történelmünk 2. fejezetét. E második, több ezer évben mérhető korszak első felében történt a Fekete-tó környékét előntő katasztrófa, amikortól a katasztrófa helyszínétől északra kialakult egy harcias, alárendelő szemléletű, uralmi világ. Ez aztán önmaga magasrendűségi tudatában rátörve, részben meghódította Európát s később Ázsiát. E kényszerűen

bevezetett hierarchikus társadalmi szerveződés olyan újdonság a történelem során, ami nem tűrheti az eredeti mellérendelő, együttműködésre alapozott, boldog emberi megoldásokat, amivel a mi őseink végig éltek.

És ezért a mi népünket, amely – minden hódítás és elnyomás ellenére – megmaradt az eredeti emberi mellérendelő egyenrangúságnál, az alárendelést világméretben kiteljesítő hatalmi érdek utóbb, a 3. fejezetet jelentő korszakban, amely napjainkig tart, lealacsonyítani törekedett. Ide tartozik az alacsonynak tartott műveltségű népekhez való rokonításunk is az 1850-es évektől kezdve. Ez az önkényesen felállított kasztrendszer, illetve elnyomást segítő eszköz mai szerepe abban áll, hogy általános emberi jellemvonások eredményének állítja be az alárendeléssel torzított társadalmi, gazdasági, politikai viszonyokat. Ám szerencsére ily jellem csak emberek kis részét torzítja, a többség az együttműködő testvériséget és a közös élményeket kedveli.

Végző összegzésként tehát kiemelhetjük, hogy a régészet, a nyelvészet, az embertan és az örökléstan szerint *a mai magyar nép és nyelv saját maga eredeti, önálló alkotásaként itt a Kárpát-medencében született*, a hidegövi neandervölgyi és a melegövi crô-magnon ember keveredéséből létrejött mai modern emberrel azonosként. Az embertani, műveltségi nyomok a legrégebbtől folytonos *régészeti kultúrákig*, sőt az emberréválás első szereplőinek megjelenéséig, azaz *az előemberig* mennek vissza, és e terület rendelkezik összefüggő főemlői leletekkel is. A magyar nép és nyelv jelenléte a Kárpát-medencében és annak keleti környékén *az őskőkor óta folytonos, itteni élete, működése őstörténeti bizonyossággal*, amint a magyar írás szintén az őskőkor óta jelen van itt, sok-sok későbbi és másholi írás *alapjaként*.

Nem véletlen hát, hogy mindig itt honosnak éreztük magunkat a Kárpát-medencében, de most már tudhatjuk is, hogy itt élünk a kezdeteinktől. Itt születünk sejtí férfi tulajdonság-öröklőink szerint az őskőkorban, s azóta folyton ide kötődve. Bár mindez természettudományos bizonyosság, a genetikai adatok ezenfelül megegyeznek a legfontosabb régészeti, művelődéstörténeti és embertani őstörténeti összefüggésekkel, miáltal a magyar ősmúltunkat egyúttal az európai egyetemes őstörténet leglényegesebb összetevő részeként mutatják meg. Minthogy eddig két hamis elképzelés – a finnugor és a türk-sumér – állt ezen igazság megismerésének útjában, váltani kell mindkét szembenálló oldalon: azaz le kell cserélni a tudományos elképzelések, kifejezések összefüggő sorát, és új irányvonalra kell áttérnünk a magyarok származásával, műveltségével, valamint anyanyelvével és mai nevének eredetével kapcsolatban. S nyilvánvaló, hogy ezen eredmények figyelmen kívül hagyásával nemcsak megalapozatlan, tudománytalan lesz elképzelésünk, de bizony nemzetellenes is. A Kárpát-medencei magyar eredet elmélete, azaz a visszatérés valódi őstörténetünkhöz, segíthet a nemzet megmentésében, felemelkedésében.

Irodalom:

Cser (2000) Ferenc: *Gyökerek. Töprengések a magyar nyelv és nép Kárpát-medencei származásáról*. Szerzői Kiadás, Melbourne. <http://www.nemenyi.net/konyvtar/01-GYOKEREK/refined/01-GYOKEREK.pdf> és angolul: <http://www.nemenyi.net/konyvtar/01-ROOTSOFT/refined/01-ROOTSOFT.pdf>

Flood (1994) Josephine: *Archeology of the Dreamtime. The Story of prehistoric Australia and its people*. Angus & Robertson, Sidney

Gábori (1974) Miklós: *Ala Tau – Ararát. Régészeti utazások*. Gondolat, Budapest

Gibbons (2000) Anne: "Evolutionary Genetics. Europeans Trace Ancestry to Paleolithic People" *Science* **290**

Krings (1999), Mathias, Helga Geisert, Ralw W. Schmitz, Heike Krainitztki & Svente Paabo: *DNA Sequence of the Mitochondrial Hypervariable Region of Neanderthal Type Specimen*. *Proc. Natl. Acad. Sci. USA*, **96**

Magyar történelem. Tízezer év — ezer oldalról. Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, Budapest-Zürich

Semino (2000), Ornella—Passarino, Giuseppe—Oefner, Peter J.—Lin, Alice A.—Abruzova, Svetlana—Beckman, Lars E.—De Benedictis, Giovanna—Francalacci, Paolo—Kouvatsi, Anastasia—Limborska, Svetlana—Marcikiai, Mladen—Mika, Anna—Mika, Barbara—Primorac, Dragan—Sanatachiara-Benerecetti, A. Silvana—Cavalli-Sforza L. Luca—Underhill, Peter A.: „The Genetic Legacy of Paleolithic Homo sapiens sapiens in Extant Europeans: A Y Chromosome Perspective." *Science* **290** (2000. november 10)

Sykes (2001), Bryan: *The Seven Daughters of Eve*. Banton Press, London

Underhill (2000), Peter, A., Peidong Shen, Alice A. Lin, Li Jin, Giuseppe Passarino, Wei H. Yang, Erin Kauffman, Batsheva Bonné-Tamir, Jaume Bertranpetit, Paolo Francalacci, Muntaser Ibrahim, Trefor Jenkins, Judith R. Kidd, S. Qasim Mehdi, Mark T. Seilstad, R. Spencer Wells, Alberto Piazza, Ronald W. Davis, Marcus W. Feldman, L. Luca Cavalli-Sforza and Peter J. Oefner: *Y Chromosome Sequence Variation and the History of Human Population*, *Nature Genetics*. **26**

EMBERTERMÉSZET VIZSGÁLATOK MAGYAR ŐSTÖRTÉNETE

Az embertan mostanság jutott több új eszközhöz és módszerhez amelyekkel az emberi viszonyokat és eredetet képes már körültekintőbben vizsgálni. Ezen módszerek egyike a vércsoport elemzés, a másik pedig az emberi sejti átörökítés egységei, az emberi gének.

Az emberi vér számos az ember származási vonalához köthető adatot tartalmaz és számos tényező szerint elvégezhető a vér-csoportok megállapítása. A legfontosabb típust kijelölő adatot a vércsoportok jelentik, amelyek lehetnek nullás, A, B és AB. Az emberi vércsoport öröklött tulajdonság, amely szigorúan követi az ún. Mendel-féle törvényeket. Ez azt jelenti, hogy az utód vércsoportja kizárólag az anya, vagy az apa vércsoportja lehet. A vércsoport azonban hosszú időre tekintve megváltozhat egy zártan, másoktól elkülönülten élő embercsoportban, jóllehet ez a változás emberi életkorokhoz képest roppant hosszú időszakot jelent, azaz tíz, vagy száz évezredekben kell gondolkodnunk.

Az egyes emberek vércsoportjának ismerete rendkívül fontos, merthogy szigorú követelményeket támaszt az életmentő véradással, vércserével kapcsolatosan. Ha ellentétes tulajdonságok vannak a vért adó és a vért kapó egyed vércsoportja között, az a vért kapó számára halálos kimenetelű, visszafordíthatatlan hatású. Az emberiség alapvércsoportja a nullás. Ez azt jelenti, hogy valamennyi ember kaphat nullás bércsoportot, azzal szemben senkinek nincs ellenhatása, a nullás vércsoportra minden későbbi mutáns is emlékezik, azt elfogadja. Ezzel a típusú vérrel szemben nincs az emberi vérben antitest. Ugyanakkor a nullás vércsoportú emberek kizárólag nullás vércsoportúaktól kaphatnak vért, minden mással szemben antitesteket fejlesztenek ki, megölik az egyedet. Különösen erős a reakció az A és a B vércsoportú vérrel szemben, amely arra utal, hogy ezek változása immár nagyon régi, az ilyen vércsoportú emberek az évezredek során olyan fehérjeburkot fejlesztettek ki a vörös vérsejtek felületére, amely kicsapja a forrás vér elemeit.

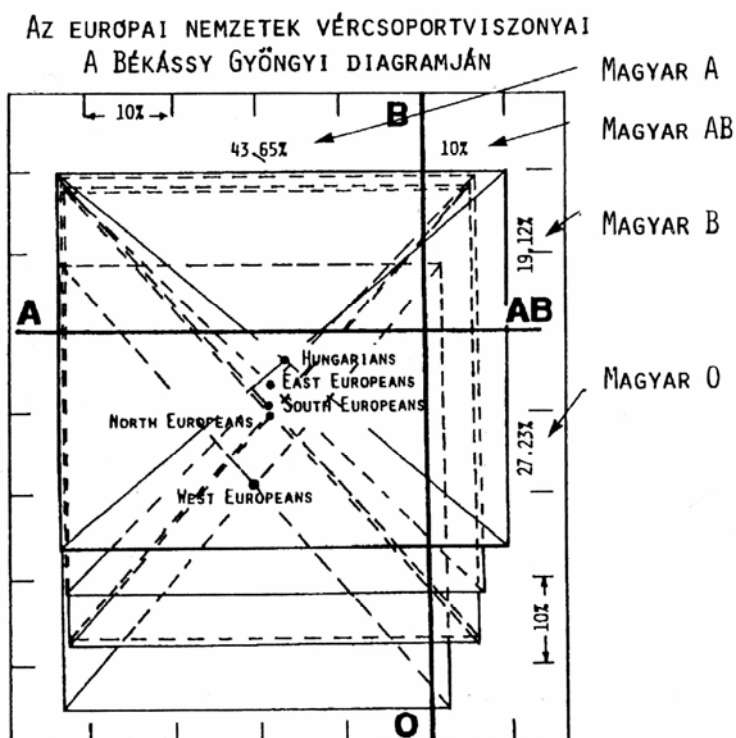
A vércsoportok százalékos megoszlása minden földrajzi területre vonatkozóan meglehetősen állandó és ezen eloszlás vizsgálatával meghatározható egyes népcsoportok elhelyezkedése, mozgása, változása. Az A vércsoport pl. a kaukázusi embertípusban és a Kaukázus környékén mutat kiemelkedően magas százalékos arányt, amely arra utal, hogy ez a terület lehet a nullásból A-vá történt mutáció központi helye. A B vércsoport pedig a chinoid embertípusban és a mai Mongólia környezetében rendelkezik ilyen nagy sűrűségű hellyel, ennek létrejötté ide köthető.²⁴ Más területeken, így pl. Amerika, Ausztrália, Afrika őslakosai között a nullás vércsoport százalékos részaránya az uralkodó, esetleg 95% fölötti érték is lehet igazolva, hogy az emberi ősi vércsoport a nullás.

Számunkra a legérdekesebb az AB vércsoport. Eredetileg úgy vélték, hogy ez az A és a B vércsoport kombinációjából keletkezett, hiszen arányszámát tekintve messze a legkisebb a vizsgált embercsoportok körében (világátlag ~5%).²⁵ Ez az elképzelés azonban nem igazolódott, hiszen az AB vércsoport százalékos arányának az egyes népcsoportokon belül mind az A, mind a B vércsoport százalékos arányával kellene párhuzamosan változni, ami pedig nem áll fenn. Ugyanis ez azt jelentené, hogy a Mendel-féle törvények az A és B kombinációjában sérülnek, de az AB vércsoporttal szembeni antitestek kialakulásának a jelensége is cáfolja ezt. Az AB vércsoportú emberek ugyanis senki másnak, csak az AB vércsoportúaknak adhatnak vért, ugyanakkor ők bárkitől kaphatnak. Ez az AB vércsoport önálló, viszonylag kései kialakulásának egy meglehetősen nagy súllyal számításba veendő érve. Az AB vércsoport százalékos aránya pedig a legmagasabb a Kárpát-medencében és az innen elszármazott magyar nyelvű lakosság között. Ugyanakkor az AB vércsoport százalékos aránya a magyaroknál (Kárpát-medencei lakosoknál is) a nullás vércsoport rovására nagyobb, mint a környező népeké.

Az 1. ábra az európai nemzetek összesített vércsoport eloszlását szemlélteti Békássy Györgyi által kidolgozott szemléltetési módban. Itt jól láthatóan Európa egyes területeinek vércsoport megoszlása határozottan elkülönül. Az egymáshoz közeli területek vércsoport eloszlás jellegét tekintve is közeliiek. Az ábrán jól látszik, hogy a környezetükhöz képest nagyobb AB és egyben kisebb nullás vércsoport részarány a magyarságot a kelet-európai lakosságtól is elkülöníti. Az észak-, a nyugat-európai lakossághoz képesti távolság még ennél is nagyobb.

²⁴ Nagy (2003) Ákos: *A vércsoport jelentősége a magyar őstörténet genetikai kutatásában.in: Magyar Történelem. Tízezer év – ezer oldalról*.p.135-149. Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, Budapest-Zürich

²⁵ Nagy (2003) Ákos: *A vércsoport jelentősége a magyar őstörténet genetikai kutatásában.in: Magyar Történelem. Tízezer év – ezer oldalról*.p.135-149. Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, Budapest-Zürich

1. ábra Az európai nemzetek vércsoportjainak fő-összetevő elemzése Békássy Gyöngyi szerinti ábrázolásban²⁶

A vércsoportok területi eloszlása már önmagában is felhívja a figyelmet arra, hogy a magyarországi, a magyar népesség nem vezethető le az észak-európai népekből.

Történelmi léptékkal mérve a vércsoport eloszlás meglehetősen állandó. Ugyanis az emberi vércsoportok az évezredek óta eltemetettek csontjaiból kivont fehérjék alapján is több-kevesebb biztonsággal meghatározhatók és ezek az adatok azt mutatják, hogy egyes területeken ez az eloszlás évezredekig alig változik.²⁷ Így Afrika népeit 50%-os, vagy ezt meghaladó részarányban jellemzi a nullás vércsoport. Európában a nullás vércsoport aránya általában 35% körüli, 40% az A vércsoport és 20% körüli a B vércsoport aránya. Ez utóbbi keletről nyugat felé csökkenő részarányú. Az AB vércsoport európai részaránya 3-5%. Az amerikai és az ausztrál őslakosok szinte kizárólagosan nullás vércsoportja nagymértékben megkérdőjelezi azt az elgondolást, hogy oda az egyébként B vércsoportban domináns mongol típusú ember jutott át. Sokkal inkább látszik valószínűnek az, hogy Amerikába az ember nem száraz lábon, a

würm legnagyobb lehűlési időszakában jutott át, hanem azt sokkal megelőző időben, mint az Ausztráliába jutó ember vízi járművön.

A vércsoport eloszlási adatokhoz azoknál sokkal erőteljesebben kapcsolódnak az emberi sejti átöröklítés anyagaiban tapasztalható jellegzetességek.

Az élő szervezetek a tulajdonságaikat egyik nemzedékről a másikra meglehetősen szigorúan megőrzik. Ennek az az oka, hogy valamennyi sejt tartalmazza az egyed fölépítésére, működtetésére vonatkozó adatokat és ezeket meglehetősen nagy biztonsággal adja tovább az utódjainak. Ezeket az adatokat tartalmazó egységeket nevezzük sejti tulajdonság átöröklítőknak, idegen szóval géneknek. Ezek vizsgálatát végzi az örökléstan, idegen szóval genetika. A sejti tulajdonságok átöröklítését a sejtmag hordozza és ennek anyaga a dezoxi-ribonukleinsav (DNS). Ez egy cukor-foszfát makromolekulára kapcsolódó négy ú. n. bázisnak a molekulalánc mentén elfoglalt helyéből következik. Ezt nevezik átöröklési vagy genetikus kódnak. Négy bázis kapcsolódhat a molekulalánchoz, és minthogy ezek egy kettős-láncot alkotnak, amelyben a bázisok egymással szemben párokban rendeződnek el, a lánc másolásakor kettéválva önmagát építi fel, a bázisoknak a láncon lévő elhelyezkedése meglehetősen állandó. Amikor egy-egy bázis a szaporodás során megváltozik, ezt nevezzük mutációnak. A mutáció gyakorisága meglehetősen ritka, örökléstanászok szerint évmillióként a bázisok 2-2,5%-a változik meg spontán mutációval.

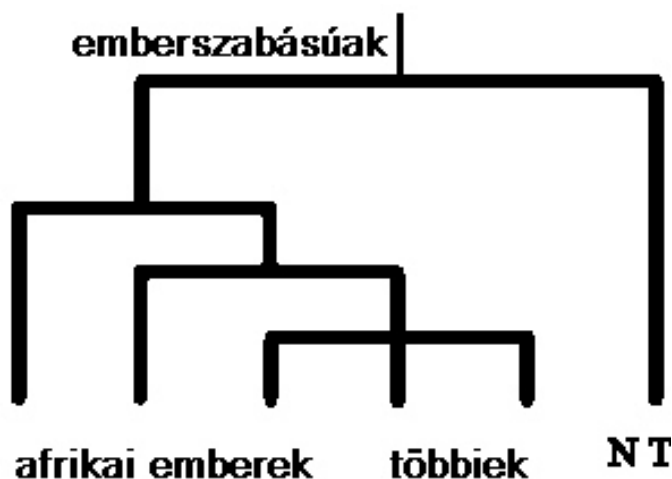
Két olyan örökletes anyag van, amely egyik egyedről a másikra szigorúan apai, ill. anyai ágon öröklődik. A citoplazmában a sejtlegzést biztosító mitokondriumok minden állati sejtben jelen vannak, némelyikben több ezres mennyiségben és ezeket kizárólag a petesejt biztosítja. A mitokondriumnak is van sejti átöröklítő anyaga, az ún. mitokondrium-dezoxi-ribonukleinsav (mtDNS), amely örökletes információt hordoz. Ez egy gyűrű alakú makromolekula, amely 15669 bázispárt tartalmaz, és ez azonos anyag valamennyi állati sejtben, mindegyikben megtalálható. Ennek van egy kb. 2000 bázispárt tartalmazó része, amely ma már nem hordoz létfontosságú információt, ezért ennek a megváltozása nem jelent szaporodási gátat. Ezt a szakaszt nevezik 'helyre nem álló' szakasznak. Az anyáról a leányra terjedő származási fa eme szakasz bázisainak megváltozása révén követhető nyomon. Meghatározva e szakaszban a bázisok sorrendjét, kimutatható, hogy egyes helyeken az megváltozott és azon az egyedekről, amelyek ezt a megváltozott szerkezetet tartalmazzák, kijelenthető, hogy a változást elszenvedett egyed sokadik nemzedéki utódai. A változást szenvedett egyednél a származási fa elágazott.

²⁶ Nagy (2003) alapján

²⁷ Nagy (2003) alapján

A 2. ábra a mtDNS alapján felállított származási fát szemléltetjük. Az emberszabású emlősökhöz kapcsolódó elágazás után három egymást követő fő elágazást láthatunk és ezek elsősorban Afrikában élő emberekre jellemzőek. Az ábrán NT-vel jelöltük azt az ágot, ahová a szerzők a neandervölgyi embert teszik, néhány neandervölgyi csontmaradványból kivont mtDNS elemzése alapján. Ennek távolsága a mai emberi átlagtól 35 szegmensbeli különbség, azaz semmivel sem nagyobb, mint a ma élő emberiségnél tapasztalható legnagyobb különbség. Meg kell jegyeznünk, hogy a neandervölgyi ember az mtDNS vizsgálatok alapján ugyanolyan távol van a csimpánztól, mint a mai modern ember.²⁸ Akkor miért ez a megtisztelő hatalmasra tágitott távolság? Ugyancsak meg kell jegyeznünk, hogy a szabad DNS néhány évezred alatt nagyrészt lebomlik, így csakis DNS törmelékek alapján vonhatták le ezt a következtetést. Viszont itt mindjárt kiabál egy ellentmondás. Ugyanis bővös 150 évezredes leágazási időponttal érvelnek a szerzők, és így ez a származásfa véleményük szerint a modern emberre vonatkozó ún. Őséva-modellt jelenti, aki véleményük szerint Etiópiában élt 150 évezreddel ezelőtt.

Csak hogy a csimpánzokhoz képest átlagosan 94 helyen változott meg a bázis a láncon, és ez az elágazás föltehetően mintegy 5 millió éves, ezért az átlagos 11 emberi változás nem foghat át csupán 150 évezredet. Nem is szólva arról, hogy évmilliónkénti 2-2,5% mutációs sebesség mellett a 35 változás a 440-es szegmensben 4-5 évmilliót jelent. Az átlagos emberi eltérés távolsága 11 szegmens különbözősége. A szerzők által 10 ezer év változásonként²⁹ viszont 350 évezredet jelentene, ilyen változási sebesség mellett a csimpánzok és az ember mtDNS állománya már összehasonlítható sem lenne (5 millió év 500 változás a 440-es szakaszon). Mégis az látszik, hogy az átlagos eltérés nagyságára hivatkozva adják meg a fő elágazás időpontját, a jelen előtti 150-200 évezredet.

2. ábra A mtDNS helyre nem álló szakaszainak vizsgálata alapján felállított származási fa

A másik – talán sokkal bonyolultabb – örökítő anyag a sejtmagok anyaga. A sejtmagban bázikus színezékkel megfesthető pálcika alakú egységeket, kromoszómákat – találunk, amelyek a két-nemű szaporítás esetén párban állanak. A kromoszóma párok egyik elemét a hím, a másikat a nőstény adja. A férfágnak is van egy kizárólag a hímeket jellemző átörökítő egysége. Ez az embernél a 23. kromoszóma pár kisebb, rövidebb, Y-nak nevezett tagja. Ez jelenti az egyedről, hogy hím, a női egyednél a 23. kromoszómát két azonos nagyságú egység alkotja. Az Y kromoszóma tehát kizárólag férfiről férfire, hímről hímről öröklődik. Ugyanez a sejti átörökítő egység szinte nem tartalmaz átörökítő információt, csupán az egyed hím jellegét biztosítja, mégis a kromoszóma nagy része változatlanul öröklődik át. De tartalmaz egy viszonylag rövid szakaszt, amelyik ún. ‘helyre nem álló’, azaz a szaporodásnál a szervezet helyreállító mechanizmusa

ennek változásait nem javítja ki. Itt lehetséges a mutáció anélkül, hogy az az utód életképességét befolyásolná. Mindkét sejti átörökítő anyagban fellelhető helyre nem álló szakaszt vizsgálva a szakmunkák a változásokról megállapították, hogy azok egy ősi állapottól levezethető elágazásokként kezelhetők. Ezzel felállítható mind a női, mind a férfi emberi ágra egy-egy származási fa, és legnagyobb örömeink ezek a fák egyetlen pontban egyesülnek, azaz kimutatható, hogy az emberi faj ma élő valamennyi eleme egyetlen ősről vezethető vissza mind a férfi, mind a női ágon. Ezt a férfit és nőt a biblikus történet alapján Ősádnak és Ősévának nevezik. Az elágazások sűrűségéből, az alá tartozó alágak mennyiségéből arra következtetnek mindkét esetben, hogy az Őséva és az Ősádám Afrikában élt, pontosabban Etiópiában. Ősévának az elsődleges mutációk elemzése alapján hét leányutódja – nem közvetlen, csak elágazása – lehetett és erre a tanulmányra épül Sykes könyve.³⁰

A mtDNS vizsgálata a rövid változtatható szakasz miatt viszonylag határozott elágazásokat tartalmaz, minthogy minden elágazást egy-egy bázis másra történt kicserélődése jelez. Az Y kromoszómának azonban több tízezer bázist tartalmazó szakasza vizsgálható. Az ottani egyedi bázis változás helyett csoportok változása

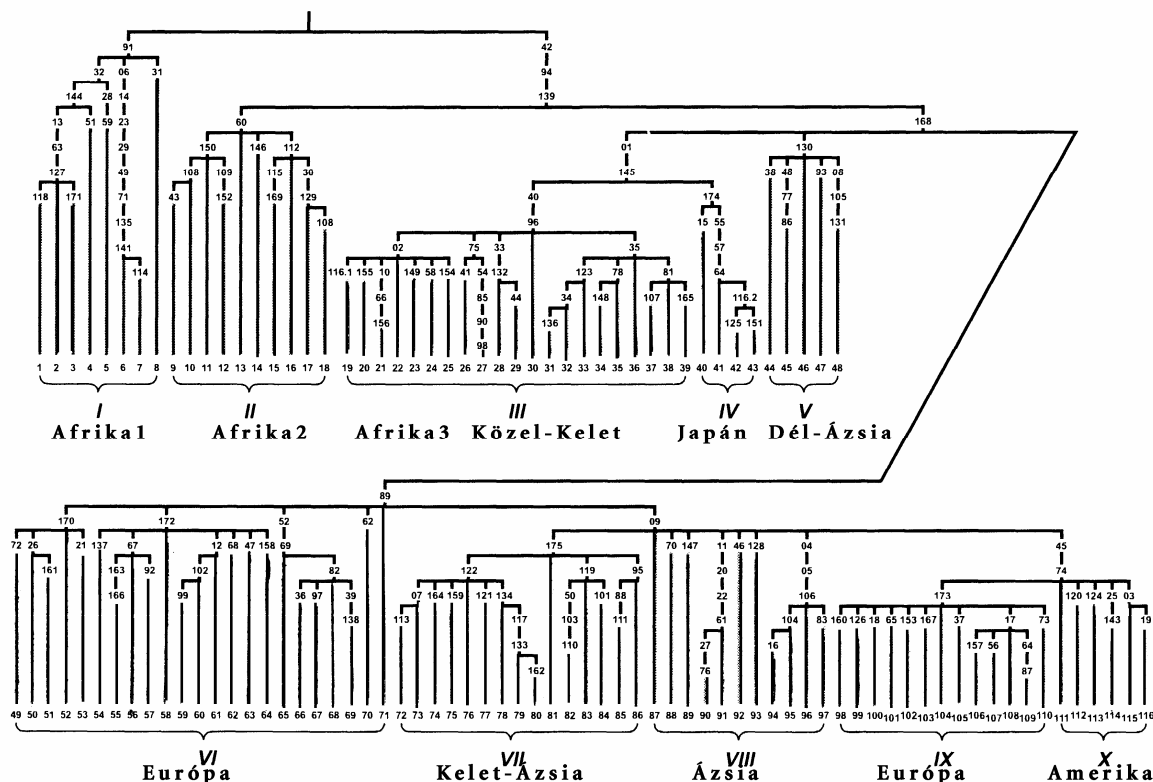
²⁸ Krings (1999), Mathias, Helga Geisert, Ralw W. Schmitz, Heike Krainitzki & Svente Paabo: *DNA Sequence of the Mitochondrial Hypervariable Region of Neanderthal Type Specimen*, *Proc. Natl. Acad. Sci. USA*, **96**, p.: 5583

²⁹ Sykes (2001), Bryan: *The Seven Daughters of Eve*. Banton Press, London. pp.: 155-157. A szerző igen boldog volt, hogy ilyen nagy időtávolságot rendelhetett egy-egy változáshoz, mert ennél sokkal rövidebb időt remélt ahhoz, hogy a mezőgazdaság elterjedésével terjeszthesse el az afrikai embert Európában

³⁰ Sykes (2001) i. m.

észlelhető, és ezért az egyes alágakhoz sorolás sokkal bonyolultabb, többször eltérő besorolással is találkozhatunk. Az ennek alapján megszerkesztett származási fa is sokkal részletesebb, az egyes személyeket sem mindig lehet egyértelműen az egyes ágakba sorolni. Az emberi Y kromoszóma helyre nem álló szakaszának alágakra bontásával készített származási fát a 3. ábra szemlélteti.

Az elágazásokból felállított származási fa egyes ágai alá eső embercsoportok területi eloszlását vizsgálva kaphatunk adatokat arra vonatkozóan, hogy az emberiség miként és honnan vándorolt szét és népesítette be a földgolyót. A 3. ábra a mintegy 1000 emberen az Y-kromoszóma helyre nem álló szakaszain nagynyomású, kicsapató kromatográfiával végzett bázissor eloszlás vizsgálatok szerinti származási fát szemlélteti.

3. ábra Az emberiség Y kromoszóma szerinti származási fája Underhill³¹ szerint.

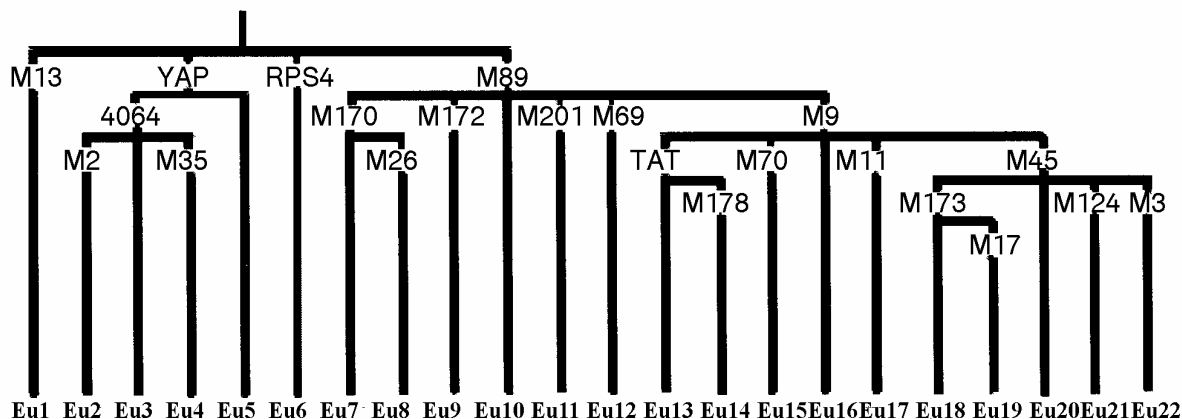
A kutatók szerint a származási fa felső ága a főemlősökhöz kapcsolódik, azaz ez az ág az emberszabású majmokéval egyesül. A származásfa a mtDNS alapján szerkesztett származásfával rokon, csupán itt az elágazási részletek hiányoznak, merthogy összesen az egész emberiségre vonatkozóan csupán 35 bázis helyen mutatható ki változás. A származásfa a főemlősök vonalához kapcsolódik, és ez az elágazás a hagyományos állattani elemzések alapján nagyjából 5 millió évvel ezelőtt történhetett. Mégis, amikor időrendbe állítják, az elágazás idejéhez itt 150 évezredet adnak meg a származásfa első elágazására vonatkozóan, és ennek megfelelően a további elágazások időrendjét év-tízezrekben mérik. Ezt az időt adják meg a szerzők, mint az emberiség ősatyjának életét jelentő időt, ez az ún. Ősádám-elmélet alapja. Sem az idő, sem a származási hely nem azonos az Őséváéval, de ez nem okoz megrázkódtatást az elmélet hívei körében. Pedig az is ismert, hogy az ember és a csimpánz örökletes anyagában a különbség kevesebb, mint 1%, azaz ez a véletlenszerű mutációk évmilliónkénti 2-2,5%-os értékének elfogadása esetén nagyjából egy millió évvel ezelőtti elágazást jelenthet. Ez innen is nyilvánvalóan túl korai lenne, azaz a genetikai órának még ekkora léptéke is az egyéb adatokkal ellentétes, túl rövid időt eredményez. Ezért a továbbiakban – az mtDNS elemzéséhez hasonlóan – elhallgatják, hogy a családfa a főemlősöktől indul, hanem azt jelentik ki, hogy ez a modern ember megjelenéséhez kapcsolható. Amennyiben így lenne, akkor joggal hiányolhatnánk a modern ember előtti emberek sejtí átörökítőit jellemző adatokat – éppen Afrikában.

A számok a helyre nem álló szakasz egyes változásait jelölik, így egy-egy függőleges ágon tapasztalható számsor azt jelenti, hogy az az ág további elágazás nélkül szenvedett átalakulást kialakulása során. Az ábra

³¹ Underhill (2000), Peter, A., Peidong Shen, Alice A. Lin, Li Jin, Giuseppe Passarino, Wei H. Yang, Erin Kauffman, Batsheva Bonné-Tamir, Jaume Bertranpetit, Paolo Francalacci, Muntaser Ibrahim, Trefor Jenkins, Judith R. Kidd, S. Qasim Mehdi, Mark T. Seilstad, R. Spencer Wells, Alberto Piazza, Ronald W. Davis, Marcus W. Feldman, L. Luca Cavalli-Sforza and Peter J. Oefner: *Y Chromosome Sequence Variation and the History of Human Population*. *Nature Genetics*, **26** (2000), p. 359. Dél-Ázsia a megfogalmazásukban elsősorban Új Guineát és Ausztráliát jelenti, de ide sorolható Malajzia és Ázsia déli partjait övező szigetvilág is. Azokról közvetlen adatgyűjtés nem történt

alján olvasható számok az alágak – idegen szóval allélek – sorszáma, a számok nagyságának számunkra nincs jelentősége. Az ágak során olvasható számoknak azonban van, ezeket idézzük a munka során M-betűvel megjelölve, mint az egyes fő- illetve alágak jelzőjét.

A két ábra összevetéséből azok azonos szerkezete kézenfekvő, jöllehet, az mtDNS elemzéséből létrehozott származásfa sokkal szegényebb. Ennek közvetlen oka az, hogy míg az Y-kromoszóma vizsgálatnál több ezer bázispárt fog át a vizsgálat, ebben az esetben mindössze 440-et, amire később még visszatérünk.

4. ábra Az európai férfi lakosság származástani fája Semino szerint.³²

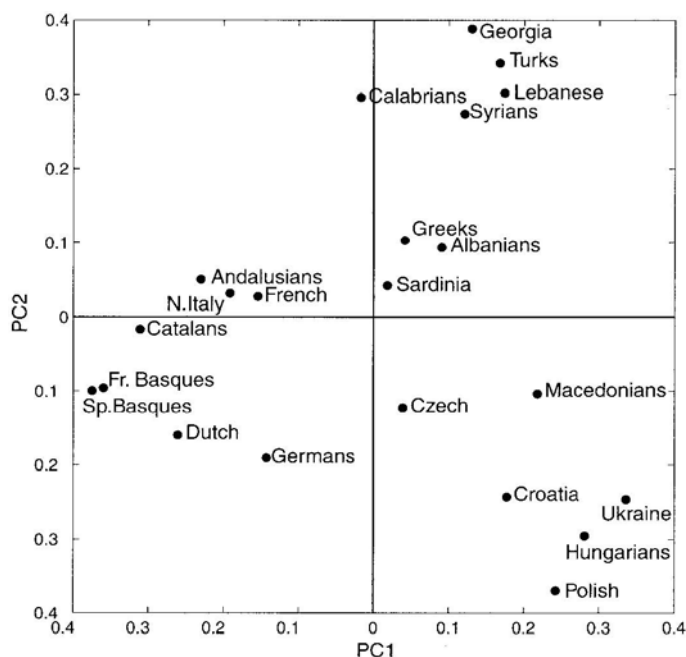
A világ teljes lakosságának vizsgálata mellett hasonló nagyságú minta alapján vizsgálták csupán az európai lakosság Y-kromoszóma helyre nem álló szakaszát.³³ A vizsgálati eredményeket Semino és csoportja közölte. Az általuk az európai emberekben talált elágazások alapján a 4. ábra bemutatott származási fa értelmezhető az európai lakosságra. Látható, hogy ez a világ lakosságára bemutatottal harmonizál, jöllehet, azzal nem teljesen azonos. Itt ugyanis megjelenik az az összetevő is, amely a Közel-Keletet, sőt Afrikát, ill. Amerikát is jellemzi. Számos alág is hiányzik. Így 22 alágat állapítottak meg, és ezeket Európát jelölve Eu jelzéssel sorolták csoportokba. Az M és az Eu jelzés ugyanazt fejezi ki, ezek egymást helyettesítő jelzések. Ha Európáról van szó, gyakran célszerű az Eu jelzést használni, jöllehet, az M jelzéssel a világon való eloszlást jobban értelmezhetjük.

Az európai származásfa a főemlősökhöz vezető – valójában Semino és csoportja állításával ellentétben csupán az M168 – elágazás után négy fő ágra bomlik. Ezek közül kettő közvetlenül innen ágazik ki. Az egyik a YAP, ahonnan az M34, ill. az Eu4, és ez Afrikában a hajdani natufi műveltség³⁴ területén a gyakori. Ez az európai lakosságban átlagosan 5%-ot képvisel, a magyar lakosságban ellenben 9%-ot. A másik fő ág az M89, amelynek aztán számos alága alkotja az európai lakosság Y-kromoszóma jellegzetességének a zömét. Az M89 fontos alágát jelentik az Eu7-Eu12 alágak, amelyek azonban a magyar lakosságban töredékben találhatók meg. Az M89 másik fontos alága az M9. Ennek két fő alága van, az egyik a TAT, amely az Urál környékén élő népesség, azaz Észak-Kelet-Európa embereire jellemző és teljesen hiányzik a magyar lakoságból. A másik alág az M45, amelynek további alcsoportja az M173 és ebbe az alágba tartozik a mai Európa lakosságának több mint 50%-a. Ennek elágazási időpontjához a szerzők legalább 30 évezredet rendelnek. Ami így, önmagában is alaposan megkérdőjelezi az utóbbi időkben egyre erőtejesebben emlegetett afrikai származási elméletet és alapjában véve lenullázta a műveltség-diffúziós elméletét. Európa lakossága ugyanis még ebben az időléptékben sem érkezhett a mezőgazdaság újkőkorszaki terjedésével, Európa mai lakosságának fele ugyanis annak őslakosságát jelenti.

³² Semino (2000), Ornella—Passarino, Giuseppe—Oefner, Peter J.—Lin, Alice A.—Abruzova, Svetlana—Beckman, Lars E.—De Benedictis, Giovanna—Francalacci, Paolo—Kouvatsi, Anastasia—Limborska, Svetlana—Marcikiae, Mladen—Mika, Anna—Mika, Barbara—Primorac, Dragan—Sanatchiara-Benerecetti, A. Silvana—Cavalli-Sforza L. Luca—Underhill, Peter A.: „The Genetic Legacy of Paleolithic Homo sapiens sapiens in Extant Europeans: A Y Chromosome Perspective.” *Science* **290** (2000. november 10.), p.: 1156

³³ Semino (2000) i.m. és lásd a történészek vitáját e műről: Gibbons (2000) Anne: "Evolutionary Genetics. Europeans Trace Ancestry to Paleolithic People". *Science* **290**, pp.: 1080-1081

³⁴ Az eredeti számadatokat lásd az eredeti közlésben, azaz a Semino (2000) műben

5. ábra Az Y chromoszóma főcsoport elemzése.³⁵

Ezt nagymértékben alátámasztja az európai férfi lakosság átörökítő alágai eloszlásának főcsoport elemzési adata, amelyet az 5. ábra szemléltet. Itt az adatok alapján három fő csoport határolható el. Az egyik a Nyugat-Európát jellemző, ahová a baszkok, spanyolok, andalúzok, franciák, hollandok, de a németek is tartoznak. A másik csoport a grúzokat, törököket, libanoniakat, szíriaiakat tartalmazza. A kettő között találjuk a görögöket, albánokat és a szardíniaiakat. A harmadik csoportot a magyarok, lengyelek, ukránok alkotják, őket köti össze a másik két csoporttal a horvátok, makedónok és csehek helyzete.

A megoszlás tehát kifejezetten térbeli és föltehetően három származási helyre utal: az egyik a Dordogne völgye és környezete, a másik a Kaukázus és a hozzá tartozó észak-afrikai terület, a harmadik pedig a Kárpát-medence. Minthogy a szerzők az M173 alágat az aurignaci műveltséghez kötik, az már önmagában is megkérdőjelezi, hogy az aurignaci műveltséget, azaz a modern embert Afrikához kössük. Még inkább azt, hogy Európa lakossága később onnan érkezett. Ez az alág a

würm jégkorszakban ugyanis Európában volt már.

A magyarok az M173-ból 73%-ban részesednek, a magyarok Európa őslakosságához tartoznak, az M173 keleti ágát alkotó M17 (Eu19) a magyarokban a legnagyobb arányú.

Ugyanakkor az Észak-európai lakosságot, köztük a lappot, a cseremiszt és az udmurtot jellemző két alág, az M178 és a TAT, az ún. uráli jelző a magyarokból hiányzik (pontosabban kisebb, mint 2%).³⁶ A szerzők így fogalmazzak dolgozatukban:

„Sem az M178, sem a TAT nem található meg abban a magyar lakosságban, amely uráli nyelvet beszél.”³⁷

Ismételten azzal a gonddal szembesülünk, hogy a finnugor eredettel az eredmények nem harmonizálnak, sőt, azt tagadóak. Ugyanis a magyarok Európa legidősebb lakóit alkotják, embertani értelemben vett legközelebbi rokonaink a hajdani szvidéri műveltségről származó emberek, a lengyelek, az ukránok, a horvátok. Korábbi munkánkban kifejtettük azon nézetünket, hogy a modern ember a Kaukázusi telepeiről szétszóródva népesítette be Euráziát.³⁸ A korábbi neandervölgyi embernek a modern emberré való átfejlődése Európában több telepen is nyomon követhető volt, így részben a Dordogne-völgy környezetében (a chatelperoni, perigordi műveltség telepei a würm jégkorszak első lehűlési szakaszában), továbbá a Kaukázus nyugati völgyeiben (pl. a Devisz-hvrel, vagy a Szvanta-szvane lelőhelyen), de a Don melletti Kosztenki telepén is. Ezek nagy részén emberi maradványokkal nem találkozhatunk, ellenben a neandervölgyi ember műveltségét jellemző mousteri szerszámok itt fokozatosan alakultak át az aurignaci, ill. a gravetti műveltség szerszámaivá. Továbbá meg kell jegyeznünk, hogy az aurignaci ember Európában már a würm jégkorszak első lehűlésekor kimutatható, ugyanakkor Afrikában csupán a würm fölmelegedését követően terjed el. Afrikai telepeken nem látható a homo erectusnak a modern emberré fejlődése, Európában ellenben igen. Az izraeli modern emberi leletek – amelyek talán a perigordi leletekkel egyidősek – viszont nem afrikaiak, az már Ázsia része és a kaukázusi műveltségek délre kisugárzó területét jelenti – amint ezt az Ararát-hegyi, a hačilári eredetű vulkáni üvegből készült szerszámok elterjedése igazolja.

Forduljunk most mégis Európa felé, hiszen minket, magyarokat ez a terület érdekel leginkább. Ám de az újkőkori vizsgálatát megelőzően át kell tekintenünk a würm időszak európai műveltségeit, embereit.

Semino és társai³⁹ az M173 elágazást (Eu18 és Eu19) az aurignaci emberhez rendelték. Itt kell azonban emlékeztetnünk arra, hogy egy elágazás széterjedését meg kellett előznie az elágazás kialakulásának, amely egy zárt, a környezetétől elkülönült emberi közösséget igényel az Y-kromoszómán észlelhető allélek

³⁵ Semino (2000) i. m., p.: 1158

³⁶ Azaz Y kromoszóma jelzőit 45 magyar emberben vizsgálták, a TAT jelző viszont rendkívül gyakori azon a területen, ahonnan a magyarokat is eredeztetni óhajtják. A TAT jelző viszonylag új, a szerzők szerint mintegy 4 évezredes mutáció eredménye

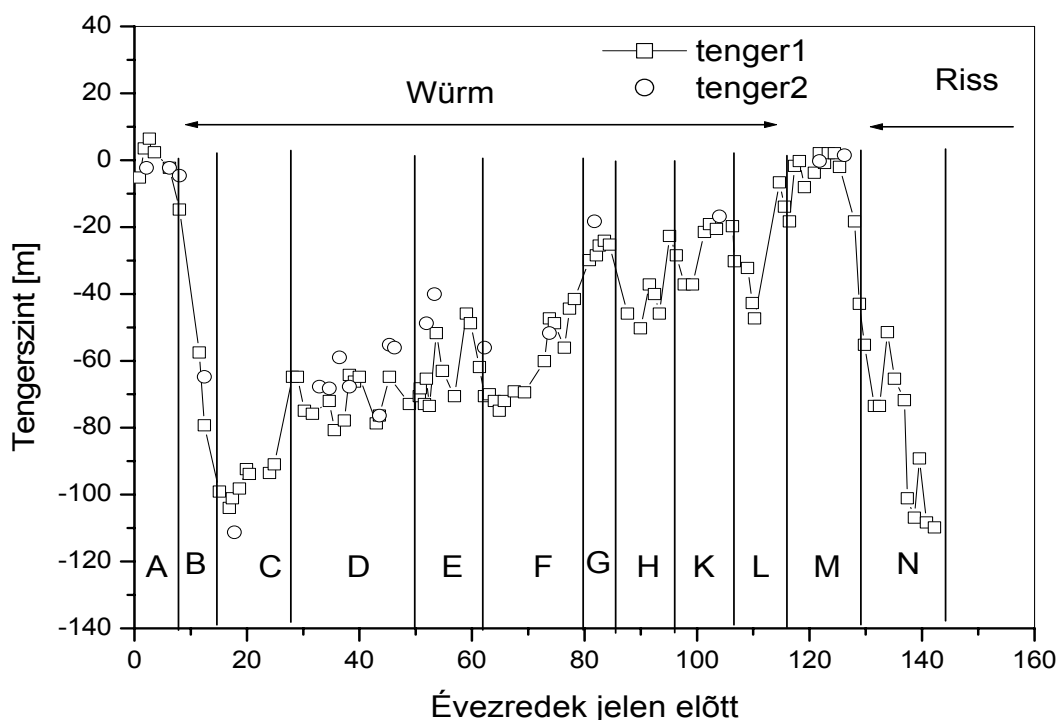
³⁷ „Neither TAT nor M178 was detected in Hungary, where Uralic languages is spoken.” Semino (2000), p.: 1158

³⁸ Cser-Darai (2000) i. m.

³⁹ Semino (2000) i. m.

kialakulásakor. Amennyiben az elágazás a jelen előtt 30-40 évezrede történt, akkor az ezt az elágazást hordozó ember nem szóródhatott szét a kialakulás területéről ezt megelőző időszakban. Ugyanis az aurignaci ember a würm jégkorszak első lehülésekor megjelent Nyugat-Európában és ennek az ideje sokkal megelőzi a 40. évezredet, a hagyományos ^{14}C kormeghatározás biztonsággal megállapítható legfelsőbb idejét.

A würm időszak időrendjét a jelenleg ismert és elfogadott kormeghatározási módszerek alapján a 6. ábra szemlélteti. Innen jól látható, hogy az első hideg szakasz, amikor Nyugat-Európa időjárása száraz lett, ezért vastag lösz lerakódások képződtek, ahol a modern ember legkorábbi aurignaci eszközeit és egy koponyát találtak, a jelen előtt legalább 90 évezredhez kapcsolható (H-L időszak). Ha az M173 elágazás az európai aurignaci emberhez kötődik, akkor nincs más megoldás, mint amire már korábban is utaltunk: az elágazásokhoz rendelt idő hibás! Az az idő pedig nem kisebb, mint ahogy a szerzők ajánlják, hanem sokkal nagyobb.

6. ábra A würm jégkorszak hideg- és meleg- szakaszainak a megoszlása a jelent megelőző kor, mint évezredek függvényében⁴⁰. Csökkenő tengerszint erősen lehűlő, ill. hideg, a emelkedő tengerszint fölmelegedő, ill. meleg időszakot jelöl.

Amint azt korábban másutt bemutattuk,⁴¹ a würm legnagyobb lehülése elűzte az eljegesedett területekről, így az orosz szteppéről is. Az ember akkor a Fekete-tenger északi területeire, a Kárpát-medencébe és annak környezetébe, valamint Nyugat-Európában a Dordogne-völgy környezetébe, a Francia-hátságra szorult. Ezek közül a Kárpát-medencét és környezetét a Semino csoport egyszerűen Balkánnak nevezi. Nyugaton elsősorban az aurignaci, keleten, a folyóvölgyekben – így a Kárpát-medencében is, s keletre egészen a Dnyeper völgyéig – elsősorban a gravetti műveltség emberével találkozunk. Ez utóbbiak eredete mindenképp ettől keletebbre volt, a Kosztenki telepen a Don partján lehet látni a würm utolsó lehülését megelőző időszakban a mousteri szerszámok gravettibe való átfejlődését. A gravetti embere a Kárpát-medencébe a jelen előtt kb. 30 évezreddel jelent meg a mamutokat követve. Jelenlétükben haltak ki a mamutok, ezért a gravetti embere a Kárpát-medencében tért át a hideg elől akkor már oda érkező rénszarvas vadászatára. Ingázó – téli és nyári telepek – életmódot folytatott, nyári szállása az Alpok völgyeiben volt, a Kárpát-medencébe mint téli szállásukra tértek vissza.

A gravetti embere azonban nem jelentette Európa teljes lakosságát, hiszen ugyanitt élt az aurignaci műveltség embere is, csak más életteret hasznosítva. Míg a gravettiek a folyóvölgyekben, elsősorban sík területen éltek, a másik műveltség embere dombvidéken. Ilyen volt mind a perigordi, a Szeleta, majd a

⁴⁰ Az ábrát Flood (1994) Josephine: *Archeology of the Dreamtime. The Story of prehistoric Australia and its people*. Angus & Robertson, Sidney. p.: 6 adatainak felhasználásával, az Ausztráliát övező tengerek két helyén észlelt szintváltozása alapján rajzoltuk meg

⁴¹ Cser (2000)

magdaléni műveltség. A két műveltség embere viszont már a jelen előtti 30. évezred előtt keveredhetett, nem élt egymástól elszigetelten, ezért nem származhat az M173-ból, amennyiben az időrendhez ragaszkodunk.

A megoldás nem az, hogy ez az ember is kihalt – mert akkor teljességgel megmagyarázhatatlan Európa későbbi benépesedése – sokkal inkább azt kell föltételeznünk, hogy az M173 kialakulása messze megelőzte ezt az időszakot. Így az M173 (Eu 18) valóban az aurignaci – immár modern – ember örökléstani jellemzője, mint ahogy a róla levált M17 (Eu 19) is annak része. Együtt a crô-magnon embert jellemezhetik. Ennek A típusa (magas testalkat) jellemzi a nyugat-európai, B típusa (alacsony testalkat) a Kárpát-medencei embert. Előbbi hosszú fejű, az utóbbi ún. kocka-fejű volt. Ez az utóbbi ember ugyanis jellegzetesen hideg égővi alkatú (zömök magas törzs, rövid lábak) és elképzelhetetlen, hogy az ekkoriban Afrikából ide települt melegégővi ember rövid néhány évezred alatt ilyenné alakuljon. Különösen, mert a Kaukázus-környékén megtalálható ember jellegzetesen meleg égővi testalkatú. Ugyancsak melegégővi testalkatú a népesség a Közel-keleten, Levantinban, mind a natufi, mind a mediterrán embertípus ennek felel meg. Az orosz síkság embertípusa a würm elején azonban nem a crô-magnon, hanem gracilis. Az M173 tehát nem jellemezheti a crô-magnon embert, föltéve, hogy az elágazáshoz rendelt eredeti kormeghatározás helyes

A következő gondot annak meghatározása jelenti ezek után, hogy melyik emberhez rendelhető az M170 ág? A szerzők ezt az elágazást rendelték a gravetti emberéhez. Ismét csak a korokat kell megvizsgálnunk.

A gravetti embere a jelen előtt 28 évezreddel már a Kárpát-medencében is élt, kívül sokkal korábban megtalálható volt. Az elágazáshoz azonban a szerzők 22 évezredet rendeltek, ami megint csak messze a gravetti emberének szétszóródását követő időpont. Miután a gravetti embere szétterjed Európában, nem lehet úgy tekinteni, mint elzártan, elszigetelten élőket, ezért az időrend már önmagában cáfolja, hogy ez a változat a gravetti embert jelöli. De ha mégis, – mint ahogy ez sokkal inkább föltehető, – megint csak az időrend túl rövidségébe botlunk.

Amennyiben viszont az M170 európai elterjedését vesszük vizsgálat alá, azt tapasztaljuk, hogy az meglehetősen jól párhuzamba hozható a későbbi ún. kurgán műveltség európai elterjedésével.⁴² Az M170 kialakulása azt is jelzi egyben, hogy ez az embercsoport már korábban elszigetelten élhetett az M173 jelzőt hordozóktól. A kurgán műveltség embere viszont egyértelműen a gracilis kaukázusi ember típust jelenti, amely a nyugatabbra élő emberektől eltérő ember típus. Így a kettő elszigeteltsége fenntartható. Amennyiben elfogadjuk, hogy az M173 a gravetti és az aurignaci ember örökléstani jelzője, akkor a közös M89-es gyökér alapján elfogadható az is, hogy az M170 a kaukázusi völgyekből a würm hideg mélypontját követően kimozdult embert jelenti, akik aztán a terület kiszáradásakor az édesvízü tóvá alakult Fekete-tenger északi területeire húzódtak, és a Boszporusz átszakadásakor vonultak az északi szeppekre.

Erre az emberre egy másik örökléstani jelző is alkalmazható. Ez az ember hordozza az eredetileg nullás vércsoport A jelű mutációját⁴³. Ez (ahogy fentebb említettük) meglehetősen régi, hiszen a forrásának, a nullás vércsoportnak már antigénje van vele szemben.

Az M35-ös ág (Eu4) magasabb pontból ágazik. Ez az M168 elágazás még az afrikai állományhoz köthető és magasabb, mint az M89-es leágazás, amely véleményünk szerint a kaukázusi ember örökléstani jelzője. Ugyan Semino és társai a származásfájuk induló pontját a főemlősökkel azonosítják, de a 2. és a 3. ábrát összehasonlítva egyértelmű, hogy ez a M168 ág.

Az M35 (Eu4) örökléstani jelző az európai lakosságban átlagosan 5%-ban van jelen, ugyanakkor részaránya a Kárpát-medencében 9%, és a Balkánon ennél sokkal nagyobb. De a legnagyobb a Közel-keleten.⁴⁴ Ezt a jelzőt valóban úgy tekinthetjük, mint amely az afrikai jelzők része. Ez lehetett a natufi műveltség örökléstani jelzője, akik a würm fölmelegedését követő időszakban a szárazság elől a Fekete-tó partjára vonulhattak.

Ha most végiggondoljuk, hogy a modern ember az M168 örökléstani jelzőjével a szerzők szerint mintegy 50 évezrede hagyta el Afrikát és terjedt el a világon, akkor komoly gondokkal szembesülünk. Ugyanis egyértelmű adatok vannak arra nézve, hogy a modern ember – chinoid ember típus – már 60 évezrede Ausztráliában él, és sem akkor, sem a würm leghidegebb időszakában Ausztráliába nem lehetett száraz lábbal átsétálni, azaz navigációs hajózással (kenu, tutaj, vagy csónak) kellett az embernek ide érkeznie. Ezt értelemszerűen nem tehetette meg több mint 10 évezreddel azt megelőzően, hogy elhagyta volna Afrikát. További gondot okoz az, hogy nem az M168, hanem annak további alága szolgáltatja Távol-Kelet és Dél-Ázsia lakosságát. Így egyszerűen nincs idő arra, hogy az Afrikát mintegy 50 évezrede elhagyó ember az egész Földet úgy népesítse be, hogy közben jó néhány emberi fajtát kialakítson.

Mindent összefoglalva, a fentebb közölt származási fák ezért nem jelenthetik a modern ember származásfáját, ez a fa sokkal inkább a teljes emberiséget képviseli. Ezért aztán az időrendjét alaposan meg kell

⁴² A kurgán műveltségről és európai, később ázsiai elterjedéséről lásd bővebben Cser (2000) i. m.

⁴³ Nagy (2003) i. m.

⁴⁴ A pontos számokat illetően lásd Semino és társai munkáját, illetve több az anyagot feldolgozó tanulmányt, ide értve Cser (2000).

nyújtani, akár tízszeres léptékre is tágítani. Nézzük meg, hogy az egyes elágazásokhoz milyen régészeti adatok rendelkezhetők.

Ha a származási fa a teljes emberiséget képviseli, akkor azonnal megoldódik az a gond, hogy mi lett Afrika korábbi lakóival. Mert az még elvileg megállhatná a helyét, hogy a modern ember a tőle fajilag idegen neandervölgyi embert Euráziában kiszorítja – többek szerint kiirtja – de az, hogy saját őseivel tenné ezt, az nehezen elképzelhető. Egyébként nincsenek is erre vonatkozó régészeti adatok. Az emberiség egészen a legutóbbi évezredekig nem ismerte a háborút, a rendszeres emberölést.

Afrikát tehát a *Homo erectus* hagyta el mintegy félmillió évvel ezelőtt. Előtte mintegy évmilliónyi idő alatt változott, fejlődött az ember Afrikában és ezzel az első két fő ágat az utódaikhoz rendelhetjük. Az Afrikát elhagyó *Homo erectus*hoz pedig az M168-at kapcsolhatjuk. Ez az ember érkezhetett a Közel-keletre mintegy fél millió évvel ezelőtt. Itt az ember útja elágazott. Egy része ott maradt, más része felment a Kaukázushoz,⁴⁵ egy harmadik része pedig elindult a Távol-Kelet felé (M130, M11). Útja során érintette az emberiség egyik nagyon aktív melegágyát, Malajziát, majd innen szóródott tovább Kína felé.

A Kaukázusban megtelepedett *Homo erectus* ott továbbfejlődött és számos telepet alkotva telepítette be az északi völgyeket is, elsősorban aztán a Fekete-tengerre nyíló nyugatiakat. A legismertebb telepek egyike a Chiat'ura Quirila folyó mentén volt, de számos telepet találunk a Rioni völgye és a Kura folyó környezetében. A Kaukázusnak ez a része semmivel sem kevésbé gazdag emberi telepekben, mint a Pireneusoktól északra a Dordogne völgye. Ugyancsak gazdag telepek találhatók a mai Örményország területén, különösen a Szevan-tó környezetében. Sajnos a régészeti adatokat a grúzok alig-alig publikálják idegen (angol, francia) nyelven, így nagyon kis mértékben ismertek csupán.⁴⁶

Ezek a telepek rendkívül gazdagok és a *Homo erectus*tól kezdve egészen a modern ember műveltségéig szinte folyamatosan lakottak voltak, a változások, az átfelvételek sorra nyomon követhetők. Az örökléstani jelzők közül az M89 mindenképp a Kaukázushoz köthető. Itt alakult ki – föltehetően már az észak-nyugati völgyekben – az M9 jelző, miután elkülönült a déli *Homo erectus*tól. Ebből vált le az M45 és ennek egy része távozott Nyugat-Európa felé, ahol aztán M173-é alakult, hátrahagyva a később M17-é alakultakat. A déli területen lévő M89-ből további csoportok különültek el és húzódtak Anatólia barlangjaiba létrehozva az M172-es jelzőt, majd az M170-est. Ez az északi területekről később az orosz síkság folyóvölgyeihez húzódó ember nyomán északra költözött és aztán a Fekete-tó feltöltődésekor jelenik meg az orosz szteppén, mint a kurgán műveltség hordozója.

Az M17 húzódott fel az orosz síkság folyóihoz a würm második lehülési szakaszában és jelent meg a harmadikban Európában, mint a gravetti embere, és a Káspi-tó keleti felén, mint az ott települt későbbi türk népesség őse. Helyére települt az M170 embere a würm felmelegedése előtt.

Európában az M173 volt az uralkodó. Ebből válhatott ki a Kárpát-medence *Homo erectus*a és fejlődött tovább annak mousteri emberévé. Ez a híres kavicsösvény, amelynek elkülönülését az AB vércsoport létrejötte fémjelzi. Európában az M173 és az M17 aránya nagyjából megfelel a Perigordi (Chatelperoni) és a gravetti emberének viszonylagos arányának.

Így az is jobban megérthető, hogy miért és miként került az M9 a Távol-Keletre, mint a kínaiak és a szibériai népesség meghatározó örökléstani jelzője. A Kaukázus északkeleti völgyéből a *Homo erectus* ugyanis eltűnt, nem maradt utódja. Ez az ember vándorolt aztán délnek az Indiai félsziget felé és alkotott ott *Homo erectus* népességet. Szibériába az ember föltehetően immár keletről, a kínai telepekről töltődött fel, de már a mousteri időszakban (würm eleje). Mindössze a TAT (M46) jelző kialakulása látszik a würm végéhez köthetőnek, és alakult ki az M9 maradványból közvetlenül és vándorolt az északi területekre.

Fordítsuk ismét figyelmünket a Kaukázustól délre eső területekre.

A natufi műveltség a würm felmelegedését követő ifjabb dryast követő lehüléskor eltűnt. A Közel-kelet időjárása kiszáradt, az Eufrátesz felső folyásában sem volt már víz. Főntebb feltételeztük, hogy ezek az emberek hordozták az M35 (Eu4) örökléstani jelzőt. A szárazság elől a kiszáradó édesvízű tóvá alakult Fekete-tó mellé költözhettek, ahová a Kaukázus több népcsoportja is lehúzódtott, északra az M170, délre meg az M172, az M89 maradéka és az M201 örökléstani jelzőt viselők. Ezt a keveréket jelzi a későbbi Anatóliai népesség összetétele is, amely hosszúfejű mediterránból és rövid fejű kaukázusi emberből állt (mindkettő *gracilis*). Ez az embercsoport a mezőgazdaság legkorábbi művelője és a Fekete-tó feltöltődésekor ez terjeszkedett részben délre a Folyóközben, részben pedig a Balkán felé és végig a Földközi tenger déli szakaszán. Egy részük bekerült a Kárpát-medencébe is, behozva oda a mezőgazdaságot, amelyet aztán az ottani *crô-magnon* őslakosság átvett, tovább fejlesztett, majd észak és nyugat felé tovább adott. A mezőgazdasággal nem terjedt az eredeti déli lakosság, csak annak a kultúrája, és részben az ahhoz tartozó szavak.

⁴⁵ Amikor a Kaukázusról beszélünk, akkor itt elsősorban itt annak déli területeit, ún. Transzkaukázust értjük

⁴⁶ Gábori (1974) Miklós: *Ala Tau – Ararát. Régészeti utazások*. Gondolat, Budapest. pp.: 273-274

Figyelmünket nem vonhatjuk el a kurgán időszakban az orosz síkságról keletre történő – régészetiileg bizonyított – emberáramlástól. Minden bizonnyal az indiai félszigetre ezzel az áramlással került be az egyébként európaiakat jellemző örökléstani jelzők sora. Itt elsősorban az M170 és az M17 Indiába kerüléséről van szó.

Végezetül a TAT jelzőre kell visszatérnünk. Ezt többen uráli jelzőnek, génnek nevezik. Az elnevezés hibás, jöllehet ennek a gyakorisága a jelenleg az Urál hegységhez közeli lakosság körében a legnagyobb. Ennek forrása minden bizonnyal a keletre került M9. Ez magyarázza meg, hogy a TAT-ot viselő lakosság nagy hányadban mongolid emberfajtát is jelent. Meg azt is, hogy a maláj örökléstani jellegzetességek (vérjellemzők, antitestek) ebben a lakosságban is föllelhetők, holott a nyugat-európaiakban már nem.

Ezzel az időrenddel tehát az örökléstani jelzők kialakulása harmonizál a régészeti adatokkal. Az eredeti, általunk bírált időrenddel azonban semmiképp sem.

Még egy súlyos gondot kell a biológiai, vagy molekuláris órával – ahogy ezt az örökléstanászok nevezik – kapcsolatosan megjegyeznünk. Az egész modellnél alkalmazott ún. pontmutáció statisztikailag véletlenszerű folyamat, és csakis akkor történik meg az utódlásra átadható módon, amikor a megtermékenyített petesejt szaporodik. Ezért nem az idő a lineáris független paramétere, hanem az események száma. Az időt ezért a szaporodó egyedek számával kell súlyozni az egyes nemzedékváltáshoz tartozó idő figyelembevételével egyetemben. Ezért a változás ideje nagymértékben lecsökken, amikor a populáció száma nagymértékben megnő. Ma, 6 milliárd ember esetén egy mutáció nem annyi idő alatt következik be, mint az őskorban, amikor a teljes emberi népesség esetleg csak tízezrekben volt mérhető.

Amennyiben végezetül a régészeti és az örökléstani adatokat egybevetjük, megállapíthatjuk, hogy a magyarság az AB vércsoportot két-háromszor oly arányban hordozza, mint Eurázsia lakossága, a legnagyobb részarányban hordozza az M17 (Eu19) örökléstani jelzőt az Y kromoszómájában, az M35 (Eu4) jelzőt az európai átlag fölött, de a Balkáni átlagnál kisebb mértékben tartalmazza, továbbá, hogy a TAT örökléstani jelző a magyarságnál teljes mértékben hiányzik. Mindez együtt csakis úgy magyarázható, hogy a magyar népesség alapvetően Kárpát-medencei eredetű, Európa őslakosságának a része, és semmiféle vándorlási modell nem magyarázza meg az ide érkezését, éppen ezért az itteni létének egyetlen logikus magyarázata az, hogy itt alakult ki az ősi emberi lényből.

Irodalom:

Cser (2000) Ferenc: *Gyökerek. Töprengések a magyar nyelv és nép Kárpát-medencei származásáról*. Szerzői Kiadás, Melbourne. <http://www.nemenyi.net/konyvtar/01-GYOKEREK/refined/01-GYOKEREK.pdf> és angolul: <http://www.nemenyi.net/konyvtar/01-ROOTSOFT/refined/01-ROOTSOFT.pdf>

Flood (1994) Josephine: *Archeology of the Dreamtime. The Story of prehistoric Australia and its people*. Angus & Robertson, Sidney

Gábori (1974) Miklós: *Ala Tau – Ararát. Régészeti utazások*. Gondolat, Budapest

Gibbons (2000) Anne: "Evolutionary Genetics. Europeans Trace Ancestry to Paleolithic People". *Science* **290**

Krings (1999), Mathias, Helga Geisert, Ralw W. Schmitz, Heike Krainitzki & Svente Paabo: *DNA Sequence of the Mitochondrial Hypervariable Region of Neanderthal Type Specimen*, *Proc. Natl. Acad. Sci. USA*, **96**

Magyar történelem. Tízezer év — ezer oldalról. Zürichi Magyar Történelmi Egyesület, Budapest-Zürich, 2003

Második bővített kiadás. Magyar Őstörténeti Kutató és Kiadó, Budapest.

Semino (2000), Ornella—Passarino, Giuseppe—Oefner, Peter J.—Lin, Alice A.—Abruzova, Svetlana—Beckman, Lars E.—De Benedictis, Giovanna—Francalacci, Paolo—Kouvatsi, Anastasia—Limborska, Svetlana—Marcikíæ, Mladen—Mika, Anna—Mika, Barbara—Primorac, Dragan—Sanatachiara-Benerecetti, A. Silvana—Cavalli-Sforza L. Luca—Underhill, Peter A.: „The Genetic Legacy of Paleolithic Homo sapiens sapiens in Extant Europeans: A Y Chromosome Perspective." *Science* **290** (2000. november 10)

Sykes (2001), Bryan: *The Seven Daughters of Eve*. Banton Press, London.

Underhill (2000), Peter, A., Peidong Shen, Alice A. Lin, Li Jin, Giuseppe Passarino, Wei H. Yang, Erin Kauffman, Batsheva Bonné-Tamir, Jaume Bertranpetit, Paolo Francalacci, Muntaser Ibrahim, Trefor Jenkins, Judith R. Kidd, S. Qasim Mehdi, Mark T. Seilstad, R. Spencer Wells, Alberto Piazza, Ronald W. Davis, Marcus W. Feldman, L. Luca Cavalli-Sforza and Peter J. Oefner: *Y Chromosome Sequence Variation and the History of Human Population*, *Nature Genetics*, **26**

A „Lehel-kürt”

A jászberényi Jász Múzeum legféltettebben őrzött kincse egy elefántcsontból készült becses tárgy, amelyet „Lehel-kürt”, vagy „Jászkürt” néven ismer a tudomány és az érdeklődő közönség. A kürtől manapság viszonylag ritkán esik szó, noha komoly szak- és egyéb irodalmi háttérrel rendelkezik a különböző tudományágak (régészet, művészettörténet, történettudomány, zenetudomány stb.) eltérő, ám egymással szervesen összefüggő megközelítésének tükrében.

A kürt első ismert ábrázolása 1642-ből való, s a jászberényi református egyház pecsétjén jelent meg, korábbi adatról nincs tudomásunk, miként arról sem, hogy a jeles emlék mikor és milyen körülmények között került a Jászságba. Irodalmának korai szakasza⁴⁷ részben a régi magyar források⁴⁸ által is említett, és máig közismert Lehel-mondára támaszkodik. Az 1700-as évek utolsó harmadától eleinte műkedvelő magyar szerzők írásaival találkozunk, amelyekben a kürt palástján lévő faragványokat magyarazzák rendkívül fantáziadúsan, ám általában egymástól eltérően⁴⁹. Utóbb azonban – nagyjából az 1800-as évek derekától –, már egyre több tudományos igénnyel készült munka látott napvilágot.

Közép- és Nyugat-Európa valamint Itália múzeumaiban viszonylag sok (mintegy 40 darab) elefántcsont kürt (ún. olifant) található. Ezek egy hányadát a „Lehel-kürttel” rokonítja a szakirodalom. Az olifantok egy részét az elemzők már a 19. századtól kezdődően bizánci eredetűnek (és bizánci kultúrkörből származónak) határozták meg. Másokat arab (arab hatású) munkának, valamint (jelzett, ill. meg nem határozott) „keleti”, és nyugati készítésűnek tartanak. A nyugaton készült kürtök esetében több szerző⁵⁰ hangsúlyozta a keleti hatásokat. Az olifantok – köztük mindenekelőtt a „Lehel-kürt” - készítésének idejét illetően igen eltérő vélemények alakultak ki. Általában a Karoling-kortól (8– a 9-10. sz. fordulójáig)⁵¹ a 10-11 századon át⁵², a 12. századig⁵³ terjedő meghatározásokkal találkozhatunk. Magam nem tartom kizártnak a „Lehel-kürt” avar kori eredetét⁵⁴ sem. Az olifantok egy részét jel- és vadászkürtnek tartják, másokat - köztük a „Lehel kürtöt” - a konstantinápolyi cirkuszi játékok jelzőhangszerének vélik.

A különféle megállapítások ellenére a „Lehel-kürt” problematikája máig nem tekinthető véglegesen megoldottnak. Számos ponton nem megnyugtatóak a korábbi megmerevedett vélemények, s ezekkel kapcsolatosan több kérdés felvethető, ill. más megoldás lehetősége is fennállhat. E dolgozat terjedelme lehetetlenné teszi, hogy átfogó részletességgel érintsünk minden problémát, így pusztán néhány fontosabbnak ítélt kérdést, ill. vonatkozást említek.

1. *Lél (Lehel) vezér kürtösségének értelmezése. A vezéri kürt funkciója*

Lél nevének a kürttel való összefüggése már *Anonymus* Gesta Hungarorumában felbukkan: „*Tas fia Lél megfújta kürtjét, Bogát fia Bulcsú meg felemelte zászlaját...*”⁵⁵ Első olvasatra azt gondolhatjuk, hogy Lél kürtjellel irányította seregét. Jó okunk van azonban kételkedni a Gesta idevonatkozó szövegrészletének szó szerinti értelmezésben. Hosszú út vezet ugyanis a steppei lovasok ősi kürtjeinek a harci jelzőhangszerként (s talán rituális szertartási eszközként) való fűvásától, s az azokat megszólaltató elődöktől, a késő-népvándorláskori „kürtös” vezérékig. A homályos múlt idevonatkozó feltételezett részleteibe e helyütt nem

⁴⁷ A „Lehel-kürttel” kapcsolatos irodalom a mai ismereteink szerint már 1718-tól kezdődik, ahol *Bombardus* latin nyelvű Topographiája emlékezik meg róla (Viennae, 1718)

⁴⁸ Ezek alatt mindenekelőtt Kézai Simonnak a 13. sz. 80-as éveiben keletkezett Gesta Hungaroruma, *Kálti Márk* (kanonok) által 1358-ban írt kezdett (majd 1360 táján miniaturákkal gazdagított) *Képes Krónika*, *Thuróczy János* (országbírói ítélőmester) 15. sz. végi munkája, a *Thuróczy Krónika* stb. értendő

⁴⁹ E rövid cikk keretei közt nem térhetek ki az összes szerző magyarázatára, s itt pusztán *Décsy Antal* 1814-ben Miskolcon, majd 1815-16-ban Kassán kiadott írásaira utalok. Décsy a griffmadár körmének vélte a kürtöt, amely egy (általa meg nem nevezett) pogány nép által készített edény lett volna, s úgy gondolta, hogy „lehetett ez Pharaó alatt Krisztus Urunk előtt 1488 esztendővel.” A kürtön található faragványokban különféle antik isteneket, valamint „hamis” isteneket, állatok alakjában ábrázolt ördögöket, és - többek közt - satyrt látott (akinek személyében egyben papot és királyt is felismert). Szerinte a kürt utóbb keresztény környezetbe került majd Theodora „görög császárné” elküldte Szvatopluknak, akitől viszont a jászok rabolták el, s ők aztán vadászkürtként használták és „farsangoltak” vele. (V. ö.: *Hampel*: 1903. 102-104., *Csajághy*: 2005. 122-123)

⁵⁰ A teljesség igénye nélkül: *Bock*, 1860., *Molinier*, 1896. 94. (V. ö.: *Hampel*, 1903. 153, 156., *Csajághy*, 2005. 124-128.), *Hampel*, 1903, 106-136., *Supka*, 1910. (V. ö.: *László*, 1973. 9.) stb.

⁵¹ *Bock*, 1860. 137-138. Karoling-kor, *Hampel*, 1903. 163. 9. sz.

⁵² *László*, 1973. 10. 10-11. sz, utóbb u.ö. 1988. 77. 10. sz. közepe, *von Falke* 1930. 10-11. sz (V. ö.: *László*, 1973. 9),

⁵³ *Kiss*, in. 2000. 70. 12. sz.

⁵⁴ *Csajághy*, 2005. 201.6-8. sz.

⁵⁵ *Anonymus*, Gesta Hungarorum, 39. fejezet

bocsátkozhatunk.⁵⁶ Az azonban egyre bizonyosabbnak látszik, hogy a kései, *előkelő* „kürtösök” semmiképp sem hadizenészek, hanem *a kürtöt inkább csak méltóságuk jelvényeként viselő* fejedelmek, vezérek, vagy egyéb magas rangú személyek voltak. A lovas kultúrákban a kürt rangjelző szerepének nyomai a szkítákig követhetőek vissza. A késő-népvándorlás lovas népeinek előkelői már kifejezetten *jelképesen* használták a - jelzőhangszert többnyire csak stilizáló-utánzó – hasonló alakú eszközöket, amelyek vélhetően az ősi szarukürtből fejlődtek ki. (Feltehetően a lovasnépek hatására egyes germán törzseknél is méltóságjelvénné lett a kürt.)

Kiváló példái ennek a részben, vagy egészen nemesfémekből készült⁵⁷ avar kori rhytonok, amelyeket már a bizánci források⁵⁸ is említene, ahol *tévesen* „harcí kürtökként” szerepelnek. E tárgyakat a régészek mindenekelőtt rangjelző eszközként, rituális ivókürtként írják le, ám a források nyomán néhányan úgy vélik, hogy egyben az avar kagánok jelzőhangszerei⁵⁹. Zenei szemszögből viszont tökéletesen bizonyítható, hogy ezek nem „igazi” zeneszerszámok, mert kicsiny (átlag 30 cm körüli) méretük teljesen alkalmatlan arra, hogy kürtökként működjenek. Ennek fizikai-zenetudományi hátterét e helyütt nincs módomban részletezni. Csak annyit említek, hogy – többek közt - a kürtnek (mint hangszernek) a hangterjedelmét a törvényszerűen működő ún. felhangrendszer és az instrumentum méretének az összefüggése határozza meg. Ahhoz, hogy egy kürtöt hadi stb. jelzőhangszerként lehessen használni, a hangszer méretének jóval meg kell haladnia az avar rhytonok méretét. Emellett a megszólaltatással kapcsolatos vizsgálatok⁶⁰ és az ezzel összefüggő egyéb adatok⁶¹ kimutatták, hogy ezen avar régészeti emlékeket csak nyelvsípokkal lehetséges megszólaltatni. Sipszerkezet tekintetében a megfújható avar rhytonok rokonai a fafúvó (oboa és klarinétszerű) hangszereknek. Következésképpen ezek az avar típusú rhytonok már eleve *nem is kürtök*, hanem kürtformájú hangszer-utánpótlások (ál-kürtök), azaz dallamjátszásra alkalmatlan egyszerű sípok, amelyeket - a méltóságjelző és rituális ivóeszköz szerepkörön kívül - legfeljebb csak *jelképes hangadásra* használhattak magas rangú gazdáik.

Mindenképpen különbséget kell tehát tennünk, a régészeti ásatások által feltárt rhyton-„kürtök” és a jelzőkürtök között. A messzire hangzó avar jelzőkürtöket *Notker Balbulus* szankt galleni szerzetes († 912) *Gesta Karoli* c. művének II. kötetében említi, az avarok elleni háborúban részt vett Adalbert nevű szemtanú elbeszélése nyomán.⁶² Ennek az idevonatkozó lényege az, hogy az avar falvak (lakóhelyek) úgy helyezkedtek el a védműveken belül, hogy *a jelzőkürtök hangja elhallatszódjék egyiktől a másikig*. Egyáltalán nem valószínű, hogy az avar és más lovasnépek vezérei, egyéb főemberei egyúttal hadikürtösök is voltak. Ez a státus ugyanis *a rangjukkal teljességgel összeférhetetlen lett volna*. Sokkal inkább hihető, hogy rendelkezésükre állottak a megfelelően kiképzett jelzőkürtösök, akik az utasításoknak megfelelően irányították kürtjelekkel a hadmozdulatokat. *Úgy vélem, ez a valószínű megközelítés Lehel vezér kürtösségével is*. Lélek meghatározóan a *méltóságjelvénye* lehetett a kürt. Ismételten hangsúlyozom, hogy a Névtelen idevonatkozó utalása ezúttal aligha értelmezhető szó szerint, mert másutt már Bulcsút említi, mint kürtfúvót, ugyanott Lél (vélhetően a kürtöt ábrázoló) jelével ellátott zászlóról beszél.⁶³ Bulcsú „kürtölése” (Lél jelenlétében) kissé különösnek tűnik, hisz P. magiszter mindenekelőtt Lél nevét hozta összefüggésbe a hangszerrel. Megjegyzendő, hogy már László Gyula rámutatott arra, hogy a Lél-Lehel név a levegővel való fúvásra utal, illetve a levegő-lélek (lélegzik) összefüggést mutatja.⁶⁴ Ez azonban nem jelenti azt, hogy a vezérnek a *szó-szoros értelmében* hadikürtösnek kellett volna lennie. Bizonyosan nem állítható, de lehet, hogy a név akár a magyarság katonai szervezetének egy magas rangú tisztségére, címére is utalhat: Lél; a „kürtös” vezér, akár mint az összes kürtös vezére értelemben.

Az bizonyos, hogy a harcok közepett, a jeladások alkalmával a kürtösöknek tévedniük nem volt tanácsos, mert ez egy adott ütközetben beláthatatlan következményekkel járt volna. A jelző zeneszerszámot kezelőknek igen komoly gyakorlattal, s mindenekelőtt *megfelelő képességekkel* kellett rendelkezniük. Éppen ezért *rendkívül kétséges, és aligha hihető, hogy az összes vezér, vagy magas rangú személy megfelelt volna az ilyen elvárásoknak, és hivatásszerű kürtös képzésben részesült volna*. Természetesen az nem zárható ki, hogy Lehel bele tudott fújni az általa használt rangjelző eszközébe (ha az erre alkalmas volt, s a keskenyebb vége is nyitott

⁵⁶ Nagyobb részletességgel lásd: Csajághy, 2005, 93-101

⁵⁷ Üvegből is készültek avar kori rhytonok, amelyeket az előkelő avar hölgyek használtak, vélhetően szintén kivételes alkalmakkor. (V.ö: Az avarok aranya- a nagyszentmiklósi kincs. M.N.M. 2002. 97-99. továbbá: Csajághy, i.n. 2003. 1/42., 52., 2/117-118. Továbbá: 2005. 64-66)

⁵⁸ *Corippus*, In laudem Iustini III. 303-308, 345-349. Theophylactus Simocatta, I 3, 13-4, 8, VII. 11, 1. v.ö: Szádeczky-Kardoss 1998. 27, 59, 109

⁵⁹ László-Rácz (László), 1977. 160. *Szentpéteri*, in. 1992. 39., 47. *Kürti-Lőrinczy* (in. *Lőrinczy*), 1991. 50

⁶⁰ *Szentpéteri* u.o. 39. 47. Csajághy, 2005. 53-59

⁶¹ Csajághy, 2003. 139-140., 52. Továbbá: 2005. 54. 60-62

⁶² *Notker (Balbuli)*, *Gesta Karoli* II/1. Továbbá: Szádeczky-Kardoss, 1998. 291

⁶³ *Anonymus*, u.o. 41. fejezet

⁶⁴ László, 1977. 297

volt). Ha így lett volna, úgy sejthető, hogy a „megszóltatás” pusztán *jelképes* értelmű lehetett. Ez esetben a kürt *szimbolikus* „hangszerként” fogható fel. Lél (esetleges, és vélhetően rituális) fúvását nyilván a hadizenészek sokaságának megfelelően intonált jelei követhették. Még inkább előfordulhatott azonban, a kürtnek a *szertartásszerű felemelése*. Ez a *jelzés értékű művelet* ugyanis minden lovas kultúrájú nép esetében, ősi tradícióként fennállhatott. Ezt látszik igazolni az egyik (már említett, Theophylactus Symocatta-féle) bizánci forrás is, mikor az *avar kagán* teszi meg e mozdulatot. A fentiek alapján úgy vélem, hogy Lél, a hadat közvetlenül hangszerrel vezénylő személy nem lehetett, s „kürtösségét” inkább csak áttételesen értelmezhetjük. Rangjelző eszköze azonban emellett (szertartási tárgyként) *ivókürt szereppel is bírhatott*, miként így volt ez más magyar előkelők esetében is. Erre utal a Csernyigovban előkerült rhyton pár is, valamint az a Képes Krónikában ábrázolt jelenet⁶⁵, ahol Árpád fejedelem⁶⁶ a Duna vizével töltött díszes ivókürtjét emeli fel szertartásosan, s Isten kegyelmét kéri, hogy a magyarok által elfoglalt földet mindörökre megőrizhessék.

2. *Lehel méltóságjelvényének (kürtjének) van-e köze a Lehel-mondához?*

A máig széles körben ismert Lehel-mondát Kézai Simon mester az 1200-as évek végén említi (noha kétli annak igazát), viszont Anonymus még nem ismeri a történetet. Az utóbb keletkezett forrásokban (Képes Krónika, Budai krónika, Zsámboki Kódex, Thuróczy Krónika) már a monda fejlődési-kiteljesedési folyamata figyelhető meg. Érdekes mozzanatként a régi magyar hitvilág egy morzsája bukkan fel Lél utolsó szavaiban, mikor a kürttel fejbe vert császárnak mondja, hogy „előttem fogsz menni, és szolgálni fogsz nekem a másvilágon.” Lényeges említeni egy fontos tényt, mely a mondának a császár fejbeverésére és halálára vonatkozó részletét kétségessé teszi. A történetben *Konrád* „császár” (valójában király) neve szerepel, dacára annak, hogy ő már az augsburgi ütközetkor rég nem élt (918-ban meghalt). A 955-ben lezajlott esemény idején ugyanis I. Ottó uralkodott, aki azidőtájt még szintén nem volt császár, csak később lett az (962-ben, XII. János pápa által Rómában történt koronázás alkalmával).

Azt, hogy a Lehel kürtjével kapcsolatos monda mikor alakult ki, pontosan meghatározni lehetetlen. A keletkezés idejére vonatkozólag különféle elképzelések láttak napvilágot. Többen – köztük László Gyula⁶⁷ – Árpád honfoglalást közvetlenül követő évszázadokba helyezik. Ezzel lényegében egybeesik Solymossy Sándor⁶⁸ megállapítása, aki szerint a monda az 1000-es évektől közismert volt. Bakay Kornél⁶⁹ úgy véli, hogy talán a 12. században, alakult ki. Akkor azonban felvetődik a kérdés: Vajon Anonymus miért nem említi? Aligha hihető, hogy megfélemedezett volna erről, a magyarságot rendkívül súlyosan érintő eseményről. Ráadásul P. magiszter az akkor még (részben vagy egészben?) meglévő, *ősgesztából* is merített, amely a 11. század körül keletkezhetett. Az sem teljesen lezárt kérdés azonban, hogy a Névtelen mikor élt (I. II. vagy III. Béla idején), hiszen e tekintetben is több vélemény ismert. Anonymus hallgatása tehát kulcsfontosságú a rejtély megoldásában. Miután a Névtelen személyét általában III. Béla jegyzőjeként fogadják el legtöbbször, így az ő működése után, vélhetően a 13. század elején-közepén alakulhatott ki a monda magja. Bizonyosra vehető tehát, hogy a történet nem Lehel korában keletkezett, s az általa akkor használt méltóságjelvény-rhytonnak (esetleg: *rituális-jelképes* „hangszernek”) nem lehet köze a mondához. Mégis illő kegyelettel kell őriznünk a nép ajkán kialakult történetet, amelyben a nemzeti múlt egy fénylő korszakát lezáró, tragikus és sorsfordító eseménye, s

⁶⁵ Képes Krónika, 21/11. oldal

⁶⁶ Meglepő, hogy az említett ábrával kapcsolatban Bakay Kornél, *Álmos* nevét említi (1994 74.), valamint több helyütt (köztük 2004. 163.) következetesen állítja, hogy a „Lehel-kürt” a magyarok (és más rokon néptörzsek) vérszerződésének a „szent edénye” volt. Kár, hogy e meggyőződését nem a *lehetőséges hipotézis szintjén veti fel*. Ezt a - különben tetszetősnek tűnő - meggyőződését, sajnos egyetlen konkrét bizonyíték sem támasztja alá. Az ugyan kétségkívül igaz (s ezt Lukianosz görög írótól tudjuk a Kr.e. 2. századból), hogy a szkítáknál létezett a rituális ivás a „vérszerződés” alkalmával. (Iljinszkaja-Tyerenozskin, 1983. 213. Brasinszkij, 1985. 51. Csajághy, 2005. 48). Az ivóedény lehetett kürt is. E szertartás nyomát őrzi továbbá a kul-obai kurgánban talált, a „királyi” szkítáktól származó, domborított aranylemez lelet (Kr. e. 4. sz.) Nyilvánvaló, hogy e kürttel összefüggő szokás más lovasnépeknél is jelen volt. Mindez azonban nem lehet annak bizonyítéka, hogy a törzseket egyesítő magyarság vérszerződésének „szent edénye” éppen a ma „Lehel-kürt” néven ismert olifant lett volna. Ez a lehetőség ugyan *elvileg* nem zárható ki, ám csak akkor lehetnének ebben bizonyosak, ha valamely forrás értékű adattal határozottan alá lehetne támasztani az *állítást*. A bizonyíték hiányában azonban Bakay meggyőződése pusztán feltételezésként kezelhető. Nem fogadom el Bakay egy másik állítását sem (2004. 163), miszerint a „Lehel kürtöt” átalakították (volna) olyképpen, hogy a keskenyebbik végét utóbb lyukassá tették. Ilyen beavatkozásnak azonban semmiféle nyoma nincs. Megjegyzem, hogy a „Lehel kürttel” „rokonított” olifantok mindegyikének nyitott a keskenyebb vége. A lovasnépek különböző ivókürtjei közt pedig legalább annyi a nyitott, mint a zárt végű, sőt; inkább az előbbi a több. Ilyenek az avar rhytonok (kivétel: néhány üvegből készült példány), vagy a hatalmas, Niszában talált párthus ivókürtök, amely utóbbiakkal kapcsolatban határozott utalás történik a keskenyebb vég nyílására (Herrmann, 1988. 44). A lovaskultúrák más nyitott végű ivókürtjeit – mint említődött - legfeljebb rituálisan és szimbolikus jelleggel szóltathatták meg. Bakay azonban amellett tör lándzsát, hogy a lovasnépek egyetlen rhytonját sem fújták, soha semmilyen módon. Az bizonyos, hogy a párthus ivókürtöket nem szóltatták meg (jellegükből, méretükből stb. adódóan). Ennek ellenére, más rhytonok esetében, a rituális-szimbolikus hangadás lehetősége fizikálisan is alátámasztható, s kétségtelenül fennáll (avar leletek, „Lehel-kürt”), így ennek gondolatától aligha lehet elzárkózni. Ennek ellenére kijelenthető, hogy a megszólaltatható rhytonok semmiképp sem jelzőhangszerek, s így a „Lehel-kürt” sem az (méretek, fúváspróbák tanúsága stb., Csajághy, 2005. 54-66, 190-196)

⁶⁷ Solymossy, A magyarság néprajza, IV

⁶⁸ László, 1973. 8

⁶⁹ Bakay, 1994. 71

Lél vezér emléke őrződött meg. A monda ugyanakkor a magyarság sajátos mentalitásából fakadó néprajzi értéként is gazdagítja kultúránkat, s egyben a múlt kódébe veszett régi hitvilág-hiedelemvilág egy mozzanatára is utal, amely utóbb a Jászberényben őrzött kürthöz társult.

3. Lehetett-e a Jászberényben őrzött kürt Lél vezéré?

A Lehel-monda lényegi részét – mikor a vezér főbe sújtja a császárt – a Képes Krónika miniátora⁷⁰ meg is festette. A díszes iniciáléban azonban a Jászberényben őrzött elefántcsont kürttől teljesen eltérő típusú hangszert ábrázolt, amelyet *havasi kürtként* vagy ehhez hasonló instrumentumként szoktak meghatározni. Így azután többen úgy gondolták – köztük László Gyula, Selmeczi László és mások -, hogy a miniatura egyértelművé teszi: a jászberényi kürt nem lehetett Lehelé. László imígyen írt erről: „...ez a kép nem a jászberényit, hanem egy havasi kürtöt mutat. A 14. században tehát még nem fűződött ez a kürt Lehel vezér nevéhez.”⁷¹ Selmeczi hasonlóképp vélekedik, s tényként közli, hogy Lél méltóságjelvényei „az ellenség birtokába jutottak...”, majd megállapítja, hogy azok „...többé soha nem kerültek vissza Magyarországra.”⁷² Noha lehet, hogy Selmeczinek igaza van, ámde mégiscsak kétségesnek találom, hogy a méltóságjelvényeknek *szükségszerűen* idegen kézre kellett jutniuk, hiszen erre egyszerűen semmi bizonyíték nincs. Vajon honnan, s miként lehet azt tudni, hogy a múlt homályában pontosan mi került ki és be, vagy éppen vissza az országba? Legfeljebb csak a vélelmezés lenne megkockáztatható ezzel kapcsolatosan. Egyébiránt, még az sem elképzelhetetlen, hogy a magas rangú személyeknek – köztük kiváltképp Lélnek a „kürtös vezérnek” – nem csak egy, hanem esetleg több hasonló, vagy éppen különböző típusú-stílusú, azonos célt szolgáló méltóságjelző kürtje is lehetett. Többek közt, már csak a „biztonság” okából is, hiszen bármely féltett-óvott fontos tárggyal is történhetett nem várt, kellemetlen esemény, aminek folytán pótlásra lehetett szükség. Egy vezérnek vagy más magas rangú főembernek bizonynyal módjában állott több kürtöt készíttetni magának, vagy éppen megajándékozták vele stb. Félreértés ne essék; *nem állítom* azt, hogy Lélnek bizonyosan több kürtje volt, hanem csupán *felvetem* ennek lehetőségét. E feltételezés azonban nem alap nélkül való. Gondoljunk csak a (már említett) 10. századból való, csernyigovi méltóságjelző ivókürt-párra, mely egyazon magas rangú magyar (fejedelmi?) személy tulajdona volt, hisz ugyanabból a sírhalomból került elő.

A Képes Krónika „Lehel-jelenetet” ábrázoló iniciáléjában látható hangszer széles körben elterjedt „havasi kürt” meghatározását néhány korábbi írásomban⁷³ automatikusan, átgondolás nélkül magam is átvettem. Utóbb azonban muzsikussal szemmel vizsgáltam meg a kérdést, s az ebből következő kétséget kizáró felismerés késztetett álláspontom megváltoztatására.⁷⁴ A probléma már ott kezdődik, hogy a Képes Krónika zeneszerszáma nem havasi kürt, hanem fanfár trombita. Ez ugyanis egyáltalán nem mindegy. Noha a kürtök és trombiták eredete közös gyökerű, a csőszerkezetük közt (a sajátos hangszerfejlődésből és történetből adódóan) mégis lényeges különbség van: míg a kürtök ürege fokozatosan tágul, addig a trombitafélék csövének átmérője alig változik. A trombiták esetében a kiszélesedő tölcserbe torkolló cső, csak a vége felé kezd bővülni. Ennek megfelelően az iniciálé ábrázolása tökéletesen valószerű, és (mai értelemben) kétséget kizáróan (fanfár) trombitát mutat. E dolgozatban nem bonyolodom bele a hangszer fejlődéstörténetébe.⁷⁵ Itt talán elegendő annyit említeni, hogy e zeneszerszám elődei már az ókorban ismertek voltak (a mezopotámiai, egyiptomi, óiráni, [esetleg távol-keleti ?], továbbá a görög, etruszk, római kultúrában). Köztük a nagyobb méretű instrumentumok egyaránt ősei a „havasi” kürt-szerű, hangszereknek, illetve a más fejlődési irányba forduló hosszú csövű trombitáknak. Utóbbiaknak, a kora-középkortól lényegében egyre inkább egységesedő típus variánsai jelentek meg, az arab, valamint a közép-és-belső-ázsiai népek⁷⁶ körében, sőt; a nyugati műveltségben is igen gyakorivá vált e zeneszerszám használata.

Kétséggel igaz, hogy a Képes Krónikában látható, Lehelrel kapcsolatos ábrázolás hangszereinek semmi köze nincs a jászberényi kürthöz. Ám az is teljességgel lehetetlen, hogy Lél vezér fanfár trombitát, vagy akár havasi kürtöt hordott volna magával rangjelző, vagy bármely funkciót betöltő kürtként a hosszú távú, ám gyors mozgású könnyűlovas hadjáratra. Ekkora méretű eszköz csak akadályozta volna a mozgásban. Ráadásul a hangszer, az iniciáléban arannyal festett, vagyis a *fém*ből készült mivolta sejtethető. A fém instrumentum viszont rendkívül sérülékeny (különösen a könnyűlovas harcmodor kapcsán), s ez újabb kérdőjelet vet fel abban a tekintetben, hogy Lél kürtje lehetett-e ilyen? Az 1360 körül keletkezett ábrázolás mindenképpen megtévesztő, mert a késő-középkor egyik jellegzetes, Európában módfelett divatos fúvós instrumentumát mutatja be, amit a miniátor is jól ismerhetett. Akkortájt – de még később is -, a trombiták és kürtök fogalma és elnevezése meglehetősen zavaros, és keveredik egymással. Bár az ábrázolás 14. századi típusa valóságghű, a fentiekből

⁷⁰ A szakirodalom Hertul fia Miklóst véli a miniatúrák festőjének

⁷¹ László, 1988. 77

⁷² Selmeczi, 1996. 6

⁷³ Csajághy, i.n. Kapu, 1997/9. 43. stb.

⁷⁴ Csajághy, 1998. 53., 2005. 110-119

⁷⁵ Részleteket lásd: Csajághy, 2005. 110-115.)

⁷⁶ A Kínában használatos egyes változatok megjelenési ideje még nem egyértelműen tisztázott

mégis az következik, hogy (Lél személyéhez tartozó eszközként) a *kürt ábrázolásának a hitele*, több mint kétséges. Következésképpen a Képes Krónika „kürtje” nem döntheti el azt a kérdést, hogy a jászberényi kürt Lehetett-Lehelé, vagy sem?

Ugyanakkor még válaszra vár, hogy a – kor divatján túl – miért ábrázolt ilyen hangszert a miniatura festője? Vajon az lehet az ok, hogy 1360-körül már nem emlékeztek arra, hogy milyen volt a 9. századi magyar előkelők rangjelző kürtje? Lehetséges, ám ennek ellene mond a mű egy másik (már említett) ábrázolása, mely a jászberényihez hasonló kürtöt ábrázol Árpád fejedelem kezében. Feltehető, hogy az igazi megoldást máshol kell keresnünk, mégpedig *a művészi gondolkodás átértelmező képességében*. Egyszerűen arról lehet szó, hogy a díszes iniciálé festője, *Lehel csapásának az erejét akarta hangsúlyozni*. Ez egyáltalán nem könnyű feladat egy a parányi miniatúrában, s a művésznek így nyilvánvalóan egy nagyméretű eszközt kellett ábrázolnia, hogy *ki tudja fejezni az ábrázolás lényegét*. Így eshetett a választása az Európa udvaraiban ténykedő zenészek és heroldok⁷⁷ (esetleg az egyes vándormuzsikuskok) által használt hosszú zeneszerszám ábrázolására. Ezt, a lényegre törekvő művészi kifejezőkészséget látjuk másutt is megnyilvánulni, mégpedig az Árpád kezében lévő kürt esetében, ahol a miniátor feladata kifejezetten az ivó-szertartással kapcsolatos rhyton ábrázolása volt.

Mint említődött, a Jászberényben őrzött becses tárgy készítési idejének meghatározásai közt többen a 10. századot, (sőt annak a közepét!) említik. Kétségtől igaz, hogy mások későbbi századokat jelölnek meg, de a meggyőző bizonyítékok híján ezek a megközelítések – miként sajnos a korábbiak is - hipotetikusnak tekinthetők. Így a kérdéses olifant készítésének 8-10 századi keltezése sem áll távol a lehetséges valóságtól. Sőt; úgy tűnik, hogy többen érvelnek a 12. századnál korábbi keletkezés mellett. Mivel a Képes Krónika „Lehel-kürt” ábrázolása sem szerepelhet kizáró okként, így semmilyen nehézségbe nem ütközik annak valószínűsége, hogy a 10. század közepe táján magyar előkelő rendelkezhetett elefántcsont rhytonnal. Ebből adódóan *elvileg lehetséges az, hogy a jászberényi kürtöt akár Lehel is birtokolhatta*. Ez a sejtés nem újkeletű, hiszen korábban már többen⁷⁸ utaltak erre.

4. *Bizonyosra vehető-e a kürt bizánci, illetve a bizánci kultúrkörhöz való kapcsolása?*

A Jászberényi „Lehel-kürt” eredetével kapcsolatosan számos probléma vár megoldásra. Az idevonatkozó leginkább hangoztatott álláspontok (a bizánci stb. kultúrkörhöz való kapcsolódás), ill. az ezzel összefüggő megközelítések, valamint az olifantok csoportosítása többek számára nem egyértelműen és megnyugtatóan tisztázottak, s ezért csak fenntartással részben, vagy egyáltalán nem fogadhatóak el.

a./ A kürtök csoportosításának tekintetében aligha beszélhetünk arab (Fatimida stb.) „eredetről”, hiszen az arab képző (és a zeneművészet) jelentős része már eleve a Szaszanida-perzsa hagyományokban gyökerezik⁷⁹, s az pedig részben rokon a (hun, avar, valamint türk/török lovasnépek ábrázoló művészetével (valamint bizonyos zenei elemek vonatkozásaival), amelyek viszont alapvetően szkíta alapokon nyugszanak.

b./ A az ún. bizánci kisugárzással kapcsolatba hozható scláv területek művészete ugyancsak telített a lovaskultúrák mitikus ábrázolásaival. Egyfelől már magát Bizáncot éri igen erős primér hatás, másfelől pedig – mindenekelőtt - a lovasnépek időtlen idők óta tartó markáns befolyása, pl. a scláv-orosz kultúrára (többek közt a lovas néptörödékek állandó beolvadásával) aligha vonható kétségbe. (S akkor még ezen belül nem is említődtek, a specifikusan avar-scláv érintkezések idevágó vonatkozásai).

c./ Mivel a hajdani Bizánci Birodalom területén és elsődleges kisugárzási zónájában (scláv-orosz területek, Balkán, stb.) kifejezetten a *bizánci csoportba* sorolt kürtöknek nyoma sincs (Itáliában is csak arab eredetűként jegyzett olifantok fordulnak elő), így kérdéses ezen műtárgyaknak a konstantinápolyi, vagy egyéb birodalmi műhelyekben való hajdani készítése.

A kürtök eredetkérdése tisztázásának legfőbb lehetősége mindenekelőtt a „Lehel-kürt” (és más olifantok) faragványainak értelmezésében rejlik. Az általánosan közsímet nézet – mint arról volt már szó -, kizárólag a konstantinápolyi hippodrom- és cirkuszi játékok jeleneteit látja az elefántcsont kürtök egyik csoportjának – köztük az ún. „Lehel-kürt” - felületén. Jelen rövid összefoglaló munkában azonban csak a kürt palástján (itt pusztán a négy sávban elhelyezkedő néhány ábrázolásnak) az általános felfogástól eltérő értelmezésére van mód kitérni. Ezek közt is az egymással összetartozó, több alakos faragványról érdemes megemlékezni, hiszen ezek jelentős része meghatározó lényegiséget hordoz, amelyek közül több, a kürt (elülső és hátoldali) hossz tengelyének a többé-kevésbé felezővonalán helyezkedik el. Úgy tűnik, hogy ezek egyben „központi”

⁷⁷ Lásd a Képes Krónika 139/70. oldalán látható miniatúrát

⁷⁸ Horváth, 1820., (Hampel, 1903. 105.), László, 1977. 302., Tóth, 1986. 25. stb.

⁷⁹ Mohamed próféta (cca. 570-632) halála után az első két kalifa (Abu Bakr és Omar) alatt mindenekelőtt a Szaszanida perzsa birodalom és Egyiptom irányába kezdődött meg az arab expanzió, s e két alapvető terület meghódítása 651 körül fejeződött be

fontosságú ábrázolásoknak is felfoghatók. A faragványok – legalábbis azok egyes szakaszai - szinte afféle mitikus „képregény” részeként tűnnek elénk.

Elsőként vizsgáljuk meg a felső sáv szarvasra nyilazó figurájának jelenetét, illetve az azzal összefüggő ábrákról is érdemes néhány szót ejteni. Utóbbiak kapcsán csak a gyalogos emberalakok egy fontos ismervére térek ki igen röviden. E figurákról is az az általános nézet, hogy cirkuszi zsonglőrök, akik labdát egyensúlyoznak egy bot végén. Ez azonban cáfolható, mert egyetlen emberalak sem tartja olyan szögben a botot, hogy azon a „labda” egyensúlyban megállhasson. Ha valóban erről lenne szó, akkor ezt *egyértelműen* ábrázolta volna a faragó. Mások pajzsot véltek felfedezni a kerek tárgyakban. László Gyula azonban rámutatott arra, hogy e bizánci hadieszközök más formájúak voltak, s véleménye szerint a kerek tárgyak cintányérok lehetnek a figurák kezében. Álláspontom szerint, azonban ezek talán dobok, amelyek ütfelületén négyfelé osztott rajzolat figyelhető meg, mindegyikében egy pont látható. Rendkívül érdekes, hogy az egyébként lencsenyi méretű kerek tárgyon a faragó szükségesnek vélte a négy osztatú ábrát a benne lévő pontokkal ábrázolni, amivel nyilván ennek a fontosságát kívánta kihangsúlyozni. Ez az ábra leginkább az altaji sámándobok napszimbólum-rajzolataira emlékeztet (egyéb, itt nem említendő összefüggésekkel együtt),⁸⁰ amelyek számtalan változatát már Jankó Jánostól⁸¹ Hoppál Mihályig⁸² több szerző bemutatta.

A kürt palástjának legfelső sávjában központi ábrázolása azonban a szarvas és a rá nyilazó alak. E jelenetben Hampel József⁸³ (s ezt megelőzően már 1860-ban Franz Bock) idomított állatokat, illetve sólyom segítségével történő, szarvas vadászatot látott, amit cirkuszi mutatványként mutattak be annak idején az arénában. Hampel szerint ugyanis a szarvas nyakán lévő örv jelezne a szarvas cirkuszi állat mivoltát. Ez az álláspont több szempontból is elfogadhatatlan. Ezen az alapon ugyanis, a (felülről) harmadik sávban látható, szintén nyakörves griffek is cirkuszi állatok lennének, annak ellenére, hogy valójában nem is létező csodálényekről van szó. Az is kérdéses, hogy gímszarvast egyáltalán lehet-e cirkuszi mutatványra idomítani? Valószínűleg nem, egyébként sem ismeretes erre vonatkozólag semmilyen adat. A szarvas cirkusz lenyilazása pedig – miután a gímszarvas nem egy agresszív, illetve küzdő típusú állat -, már eleve nem egy látványos jelenet. Hampel magyarázata egyébként is ellentmondásos, hiszen ő maga utal arra, hogy „...a VI. században már nem volt szokás embereket vadállatokkal szembeállítani az arénában. Ezt megtiltotta I. Anastasius császár, amiért őt Cæsareai Priscianus az őt dicsőítő költeményében meg is dicséri.”⁸⁴

Hampel (és mások hasonló) elemzésében zavaró tényezőként jelenik meg a szarvas hátán megjelenő madár. Ebből adódóan Hampel a nyilazó figura tekintetében jelentőséget tulajdonított a célra tartásnak is, mondván, hogy a vadász a szarvas és a sólyom közé célozva mindkettő elejtésére törekszi. E megállapítása azonban teljes képtelenség, mert könnyen belátható, hogy egy ilyen „feltételezett” lövéssel egyik állat sem ejthető el. Sokkal valószínűbb, hogy a kürt hajdani magyar tulajdonosa ezt a jelenetet nyilván a „csodaszarvas”- mondával kapcsolhatta össze. E faragvány mitikus gyökerének világos párhuzama az egyik csernyigovi kürtön látható ábrázolás. A szarvas hátán álló madárban már Hampel is felismerte a sólymot. A korábbi elemzők közt egyébként a sólyommal való szarvas vadászat is felvetődött, azonban újfent tévedés, mert e madárnak a méretéből következő ütőereje ezt semmiképp sem teszi lehetővé. A két állat együtt ábrázolása pedig nem bizánci jellegzetesség, hanem a lovasnépek mítoszainak egyik képi megjelenése (mitikus párzás), ami már a szkíta kurgánokban, valamint a hunoknál, a kazároknál és a magyar díszítőművészetben egyaránt bőségesen megtalálható (Pazyrik, Eszik, Noion Uul temetkezési helyei, a hajdani Sarkel környéke stb.).⁸⁵ Hasonló ábrázolás csak egyetlen olifanton (Angers-i I.) található, ám ott az állat (amelynek a hátán ragadozó madár van) nem azonosítható szarvasként, mert nincs agancsa.⁸⁶

Külön érdekesség, a „Lehel-kürt” szarvasának agancsán látható hurokszerű képződmény. Ezt általában valamiféle indaként szokás azonosítani, ami a vadász elől menekülő állat fejdíszébe beleakadt (volna). E helyütt részletekbe nem bonyolódván, pusztán annyit érdemes megjegyezni, hogy a kérdéses ábrázolás összefügghet a magyar regösének „rőt ökrének”, és a balladák „fodor fejér bárányának” képzetével, amely csodaállatok a

⁸⁰ Csajághy, 2005. 136. 140-145

⁸¹ Jankó, 1993. (1900.) 38/8., 39/15. stb.

⁸² Hoppál, 1994. 143/194/A, stb.

⁸³ Hampel, 1903. 130

⁸⁴ Hampel, u.o.

⁸⁵ A régészeti leletek és a magyar díszítőművészet idevonatkozó ábrái (hivatkozásokkal) Csajághy, 2005. 149-155

⁸⁶ A lovasnépek szarvas és ragadozó madár jelenet ábrázolásai többek szerint (László [1998. 20-22.]) mitikus párzási jelenetet mutatnak. Lényeges a nőivarú szarvas agancsos volta (a magyar monda csodaszarvasa is nőtény és agancsos). A valóságban a szarvastehen (a rénszarvas kivételével) agancstalan, s csak beteg egyedeknél fordul elő a fejen lévő csontképződmény. Az ábrázolás mitikus állatáról agancs nélkül nem lehetne tudni, hogy szarvasról van szó

szarvukon valamiféle „perecként” említett képződményt hordoznak. Előfordulhat azonban, hogy a különböző állatok agancsán és szarvain előforduló „percc”, valójában a - *már eleve szinkretikus avar és régi magyar hitvilágban is vélhetően ismert* -, sokféle jelentésű keleti „végtelen csomók” egyik sematikus ábrázolásaként jelenik meg, ill. tükröződik.

A „Lehel-kürt” (felülről) második sávjából szintén egy „központi” jelkép együttesre és egy megismétlődő két alakos jelenetre hívom fel a figyelmet. Az utóbbi, ismétlődő faragvány két, szembenálló, egymással küzdő kentaurt ábrázol, s úgy tűnik, hogy az elemzők – köztük Kiss Etele - e figurák magyarozatát találták a legproblémásabbnak. „Az egyik legproblémásabb elem a hippodrombeli közbizátság ciklus keretein belül a kentaurok szerepeltetése. Ennek nincs egyértelmű nyoma más együttesekben. A díszesebb prágai kürtön szerepel, mint aki egy férfival harcol, de ennek ott nincs feltétlenül köze a hippodromhoz. [...] Harcoló kentaurpárok felhasználása a hippodrombeli jelenetek kíséretében Hampel szerint maskarás akrobatákra utal, de ezt ma sem lehet máshonnan megállapítani, mint magáról a kürtől (a „Lehel-kürtől” Cs. Gy.) Az udvari szórakoztatás, a >>ludi gothi<< ikonográfiájában tehát mindeddig nem sikerült kimutatni verekedő kentaurokat. S többek közt ez utóbbi is jel arra, hogy bizonyos pontokon betölthetetlen űr van a jelenlegi emléktárhely alapján.”⁸⁷

A kentaur alakját általában a görög mitológiához kötik. Hampel vélekedése pedig ismét csak aggályos. Gondoljuk csak meg: vajon miért silányították volna a közneveltség tárgyává a görög múlt emlékeire oly rátartian büszke bizánciak, a mítoszok alakjait? Mit keresnek e mitikus lények a konstantinápolyi lófuttató, üvöltéstől zajos és közönséges arénájában? A kentaur keletkezésének legrégebbi gyökerei azonban valószínűleg nem a görögök, hanem talán az ókori Mezopotámia emberfejű, majd utóbb szárnyas bikáihoz nyúlnak vissza.⁸⁸ Ezekről szinte egyenes út vezet a szkíta Litoj-kurgánból előkerült kardhüvely bikatestű, emberfejű, de már kezekkel is rendelkező nyilazó figurájáig, ami egyértelműen kentaurként azonosítható.⁸⁹ Egy másik „ős”-kentaurszerű (vélhetően szkíta sámánt ábrázoló) lény pedig az egyik pazyriki kurgán nemez rátét figurája lehet, ami griff, (csőrös) szarvas, és ember keverékét mutatja.⁹⁰ A korai párthus művészet is felmutat szárnyas kentaurt.⁹¹

A „Lehel-kürt” szempontjából a legfontosabb kentaurszerű ábrázolások azonban az avarokkal (is) feltétlenül kapcsolatba hozható *nagyszentmiklósi kincs*⁹² csodalényei közt bukkannak fel. Mindenekelőtt igen lényeges tudnunk azt, hogy a kürtön látható kentaurok *egészen különlegesnek mondhatók*. Pata nélküli karmos lábaik és palmettássá stilizált bojtos farkuk világosan mutatják, hogy ezek nem a szokványos ló és ember keveréklények, hanem részben *oroszlán testűek*! Az oroszlántestű kentaurok viszont ismeretlenek a görög mitológiában, következésképpen ez a tény is kétséget támaszt a kürt bizánci eredete tekintetében. A „Lehel-kürt” oroszlántestű kentaurjainak legközelebbi rokonát pillanatnyilag a nagyszentmiklósi kincs 2. számú korsójának emberfejű griffjében⁹³ látom. E grifftestű (szárnyas oroszlán) keveréklényt az emberfej egyben a kentaurral is rokonítja. A kincs egy másik ábrázolása (a 7. számú korsón) már kétségkívül kentaur, noha ez már lótestű, de nincs emberi mellkasa és karjai sincsenek. Lényegében ez a jellegzetesség figyelhető meg a vele rokon emberfejű griffen is. A nagyszentmiklósi emberfejű lény nemcsak a griff és a kentaur között áll, hanem egyben „kapocs” a lótestű és oroszlántestű kentaurok között is. Világosan kell látnunk, hogy ezek az oroszlán- és lótestű keveréklények – noha egy töről erednek - *nem ugyanazok*. Pontosan ezért különlegesek a „Lehel-kürt” kentaurjai is, amelyek nem keverhetők össze és főképp nem azonosíthatók a Kiss által említett prágai kürt csodalényével. Az oroszlán testűek – miként a griffek is – elsősorban a korábbi tradíciókat követő avar művészet jellegzetességei. Aligha hihető tehát, hogy ez (az oroszlántestű sajátosság) Bizánciától került volna át a keleti kultúrákba. Éppen megfordítva történhetett, hiszen a griffek és oroszlánok a régebbi szkíta és hun (iráni és türk s talán ősmagyar stb. vegyülésű) lovasnépek legrégebbi hagyományaiban gyökereznek. E népekből eredeztethető ill. velük rokonítható maga az avar etnikum is.

A második sáv központi (a kürt hossztengelyén) elhelyezkedő ábrája egy nyitott tenyér (ez akár a sáv nyitóképeként is felfogható), ami az alatta lévő harmadik sávba eső „fonott” mintából nő ki. Erről az a nézet az elfogadott, hogy a tenyér a bizánci császár tenyerét ábrázolja, mellyel éppen engedélyt ad a cirkuszi játékok

⁸⁷ in. Kiss, 2000. 74, 75

⁸⁸ Roaf, 1998. 90., 163. stb. (Sumer, korai dinasztia, Kr. e. 2900-kb. 2334. Utóbb, Gudea király idejéből, Kr. e. 2100. Újasszír birodalom idején II. Asszur-Nászir Apli, Kr. e. 883-859. II. Sarrukin, Kr. e. 721-705. stb.)

⁸⁹ Csajághy, 2005. 167. (Brasinszki, 1985. 15)

⁹⁰ Csajághy, 2005. 168. (Horváth, 1992. 66/f)

⁹¹ Csajághy, 2005. 86. (Herrmann, 1988. 46)

⁹² Korábbi feltételezések szerint nem lehetetlen, hogy a kincslelet nem egységes, esetleg egyes darabjai talán már az avarok előtt is készülhettek, a korábbi lovasnépek ötvöseit által. Ugyanakkor Vékony Gábor (1987) és mások véleménye szerint a rovásfeliratok egy része magyarul fejthető meg

⁹³ A griff eredetileg szárnyas, (fülekkel is rendelkező) ragadozó madárfejű, oroszlántestű mitikus lény

megkezdésére. Az alatta lévő fonatos ábra, pedig egyszerűen a kor divatos díszítőeleme lenne. Mások szerint – mint azt A. Grabar nyomán Kiss gondolja⁹⁴ –, a fonatok már a kereszténység előtti Oroszországban elterjedtek, s ezek részben skandináv és más, ún. „román” stílusselemekhez kapcsolódnak.

A fonatból kinövő tenyér összetett jelkép-motívumáról szintén elmondható, hogy egyetlen más kürtön sem fordul elő (még külön-külön sem), tehát nem valószínű, hogy egyértelműen a bizánci kultúra jellegzetes képi megjelenése lenne. Másfelől köztudott, hogy a kereszténység előtti Oroszország sclávjaira nem csak a skandináv vikingek (rusz, varjág, varég) voltak hatással, hanem hasonló intenzitással (már az északiakat jóval megelőzően s lényegében folyamatosan), a kelet felől érkező lovasnépek. Ráadásul már az ábra értelmezése körül is adódik némi nehézség. A tenyérrel az a probléma, hogy amennyiben valóban a cirkuszi játékok kezdetét mutatná, akkor – logikusan –, a legfelső sáv *nyitóképének kellene lennie*, s csak utána vonulhatnának be az akrobatának vélt figurák, s kezdődhetnének a különböző „mutatványok”. Ezzel szemben az állítólagos „arénabeli műsor” a tenyér ábra feletti sorban már rég elkezdődött. Netán a császár utólag adta volna meg az engedélyt? Ez valószínűtlen. A „császári kéz” magyarázata tehát megkérdőjelezhető. Jól érzékeltette ezt a bizonytalanságot – noha más indíttatásból – Kiss is. Világos számára, hogy a „Lehel-kürt” kérdéses ábrája „más hippodrom-beli ciklusban nem jelenik meg”⁹⁵, így ezt oroszországi eredetűnek tartja (miként magát a jászberényi ereklyét is). Megkockáztatható azonban, a más megoldás lehetősége is. Ez esetben ismét meg kell kérdőjeleznünk a „Lehel-kürt” bizánci, vagy az onnan kisugárzó orosz kultúrából való eredeztetését, s helyettük a keleti műveltségek – köztük a lovas népek – képzőművészete felé kell fordulnunk.

A cirkusz-felfogással szemben, *a jobb kezés nyitott tenyér, mindenekelőtt a szkíták és a részben velük kapcsolatba hozható párthusok, valamint a (heftalita) fehér hunok elődeiként emlegetett kusán birodalom népességének a hagyományos és jellegzetesen fontos üdvözlési jele volt*, ami a fegyvertelen és békés jó szándékot jelképezte.⁹⁶ Ez ugyan megjelent a görög, majd a római és számos más kultúrában is. Mégis felvethető: vajon miért kell csak és kizárólag a császár kezére gondolnunk?

Álláspontom szerint, fonat tekintetében inkább a keleti ún. „végtelen csomók” egyik formátumával állunk szemben, ami a lovasnépek hoztak magukkal Belső- és Közép-Ázsiából, s amelynek számos változata fellelhető a sírleleteiken. A keleti kultúrákban a végtelen csomó a hosszú élet, a végtelenség, a halhatatlan lélek szimbóluma, s emellett még sok más filozófiai tényezőt jelenít meg. Számos stilizált változata él a régi magyar öltözetek zsinórdíszjeiben is (ami oszmán-török eredetűnek vélnek, noha egyáltalán nem bizonyos, hogy erről van szó)⁹⁷. Külön érdekesség, hogy a „Lehel-kürt” – nevezzük így – „végtelen csomója” – *tulipán alakú*, ami ilyen ábrázolás tekintetében abszolút egyedinek tűnik, noha Kiss⁹⁸ (mások nyomán) oroszországi „szívfonatokkal” azonosítja. A tulipán - lévén őshazája Közép- és Belső Ázsia határvidéke – ismét csak a keleti kultúrákkal, köztük a lovasnépek műveltségével hozható összefüggésbe, mint ezek egyik kedvenc díszítőeleme. A tulipán, a magyar népművészet jelentős motívuma,⁹⁹ s a keleti gyökerű régi (magyar) jelképrendszerben – többek közt – a nőiség egyik elvont értelmű ábrázolása, mely ilyenképpen az életadás örök ismétlődését is megjeleníti, s eleve átfedést mutat a „végtelen csomó” jelentéstartalmával.

Utolsóként érdemes kiragadni egy szintén több alakból álló együttest. Ez ugyancsak a harmadik sávban, de a fonatból kinövő kézzel átellenben lévő hossz tengely közepén helyezkedik el, s két griff közt egy ragadozó madarat ábrázol. Mindenekelőtt megállapítható, hogy (a kentaurokhoz hasonlóan) a griffeket sem lehet cirkuszi állatként azonosítani. A griffek által közrefogott madárban a császár címerét látják az elemzők. Ez némiképp meglepő, mert amennyiben ez igaz lenne, úgy más kürtökön is meg kellene jelennie, ám ennek az ábrának sem találjuk párját. Különféle, egymásra alig hasonlító griff-variánsok és ragadozó madarak előfordulnak néhol, ámde nem egymással szerves egységbe foglalt ábraként, hanem külön-külön. A „Lehel-kürt” griffjeinek távoli „rokonai” (amelyek stílusukban némiképp hasonlóknak mondhatóak), az Angers-i I. olifanton bukkannak fel, a legkülönbözőbb csodalények között.¹⁰⁰ A két egymással szembenálló griffszerű lény, a kürt középső sávjai közül az alsón látható. A probléma azonban az, hogy ezek oroszán és emberfejük. A felettük lévő sávok egyikében előfordul a griffekre emlékeztető szárnyas kutya is. A „Lehel-kürt” griffjeivel való hasonlóság lényegében a (szintén négytollú) szárnyak stílusában, azok visszahajló végeiben nyilvánul meg. A szárnyak

⁹⁴ i.n. Kiss, 2000. 72

⁹⁵ in. Kiss, 2000. 76

⁹⁶ Erre utalnak a párthus uralkodók kéztartása - köztük Szanatruc és családtagjaik fennmaradt szobrai -, továbbá az ókori Közép-Ázsia területéről, a kusán királyi udvart mutató halcsajáni frízek egyikén is látható ez. (V.ö: Csajághy, 2005. 161, 162. [Herrmann, 1988. 63. Bakay, [1999. 228])

⁹⁷ Csajághy, 2005. 159

⁹⁸ i.n. Kiss, 2000. 76, 82

⁹⁹ A tulipán egyes vélemények szerint oszmán-török közvetítéssel került volna a magyar motívumok közé, noha ilyen ábrázolás, már a XVI. század előtt is ismert

¹⁰⁰ Csajághy, 2005. 138, 139. (Cahier, 1874)

azonban már teljesen másképp kapcsolódnak a mellső lábakhoz, s világosan látszik, hogy másféle a griffek pozíciója is. A középső sáv felső részén egy-egy ragadozó madár is megjelenik. Ezeknek azonban semmi köze nincs a „Lehel-kürt” griffjei közt álló madárhoz, mert semmiféle „címer” jelleg nem fedezhető fel bennük. Békésen álldogálnak sávjuk kezdő és záró képeként, kecskegödölyét szorongatva karmaik közt.

Lényeges, hogy a „Lehel-kürt” griffjei füles ragadozó madár fejfelé rendelkeznek. Ezt a jellegzetességet – a szimurgokkal együtt – elsődlegesen az ázsiai lovaskultúrák képzőművészetében lehet megtalálni, különös tekintettel a szkíta kurgánok leletei közt, valamint a „griffes-indás” későavar övvereteken stb. Ezek, a specifikusnak mondható (mitikus turullal rokon) madárfejű griffek a Közép- és Belső Ázsia felől érkező lovasnépek mentalitásában és képzeletében gyökereznek, mitológiájuk szerves részei, s képzetük tipikusan Keleten kristályosodott ki. Világosan utalt erre már Hérodotosz is, aki más bölcselőkkel (köztük Ariszteasszal) együtt, a szkíták földjén túli aranyőrző csodalényekként említi a griffeket. Ebből következik, hogy az európai antik műveltségekben a griff – nyilvánvalóan – mint átvétel jelenik meg. Ezt jelzik a bizonyos alaki változások is (oroszlán és kutyafej stb.), ami a lovasnépeknél nem oly jellemzőek, s az emberfejű (kentaurrel rokon) griff is csak a nagyszentmiklósi kincs 2. számú korszájáról ismeretes. Ez utóbbinak is teljesen más a megjelenése, stílusa, s gondosan formált emberi arcának europomongolid (turanid-turanoid) jellege is tökéletesen elüt az Angers-i kürt griffjének stilizált, vésett-faragott fejétől. Fentiek egyértelműen mutatják tehát azt, hogy e csodalényt nem a lovasok vették át a görögöktől és rómaiaktól, hiszen ha így lenne, akkor náluk is tömegesen jelennének meg a különböző fejű griff-variánsok. Az ázsiai eredetű griffek – noha elsősorban mitikus órállatok –, gyakran (más állatokat) támadó pozícióban is felbukkannak a szkítáktól az avarokig átívelő ábrázoló művészetben. Órállatként többnyire párosával jelennek meg, mint azt éppen a „Lehel-kürtön” is megfigyelhetjük, ahol a ragadozó madarat fogják közre, s nyugodt (őrző) állapotuk nem mutat támadó szándékot. A griffek által őrzött ragadozó madárban a kürt hajdani magyar tulajdonosa vélhetően az Árpádok mitikus turul őst láthatta. Hallatlanul érdekes, hogy ez a jászberényi ereklyén látható ábrázolás rokona felfedezhető egy palóc himzésen is, ahol szintén két griff között jelenik meg egy ragadozó madár (bár ott a griffek már nem állnak egymással szemben).¹⁰¹ Aligha gondolhatjuk azt, hogy e keresztaszemes kézelő minta a bizánci hippodrom valamely kései hatása lenne. Sokkal inkább vélhetjük, hogy ennek eredetét – miként a Jászberényben őrzött kürt griffes madaras ábráját is –, a lovasnépek hit- és hiedelemvilágában kell keresnünk.

Már többen felfigyeltek arra, hogy a „Lehel-kürt”, a maga rusztikus megjelenésével egyedülálló műtárgyként tűnik fel a többi olifant között. E tényt néhány elemző (László, Kiss stb. egymástól eltérő módon és végeredménnyel) azzal magyarázzák, hogy e jeles emlék nem a konstantinápolyi műhely terméke. Nos, úgy vélem, hogy ez valóban igaz lehet. Már László Gyula felvetette, hogy a kürt talán a Kárpát medencében készülhetett, a bizánci stílusban is járatos magyar mester által. Faraghatta azonban (egy előkelő személy megrendelésre) bizánci mester is, mégpedig úgy, hogy közölték vele hogy pontosan mely ábrának s milyen sorrendben kell megjeleníteni a kürtön. Mint fentebb említődött, nem lehetetlen, hogy a Jászberényben őrzött ereklye – néhány más társával együtt? – esetleg az avar korban (avar vagy magyar művész kezében) készült. Így, a többi – elsősorban Nyugat Európában előforduló – olifant legtöbbje, részben már ezek motívumainak felhasználásával „utánzatként” jöhetett létre. Úgy tűnik azonban, hogy e motívumok már összefüggéstelen sorrendben jelennek meg rajtuk, mert a nyugati kultúra számára már elveszítették a - keleti lovasnépek hit- és hiedelemvilágával kapcsolatos - misztikus jelentéstartalmukat. Ugyanakkor a nyugati olifantok tekintetében talán megkövült az a gondolat is, hogy esetleg néhány közülük, az avar-frank háborúk nyomán (az avar kincstár kirablása után)¹⁰², kerülhetett Nyugatra. Így azután, megmagyarázható lenne az is, hogy miért nincs nyoma egyetlen elefántcsont kürtnek sem a hajdani bizánci kultúrkör területén. A frank birodalom Itália északi részére is kiterjedt. Nem csoda, hogy Itáliában is felbukkantak az olifantok, amelyek stílusát azonban már a délen megjelenő, (eredetileg szaszanida-perzsa gyökerekből táplálkozó, ám vélhetően utóbb európaiasodott) arab hatású művészet formálta át.

¹⁰¹ Az ábra a himzésen többször ismétlődik (Csajághy 2005. 175)

¹⁰² Nagy Károly eredménytelen 791-es hadjárata után 795-ben a második frank háborúban kifizették az avar kagán kincstárát. 796-ban Pippin itáliai király (Nagy Károly egyik fia) előtt különösebb ellenállás nélkül meghódolt a kagán, de (a megadás ellenére!) újabb fosztogatás kezdődött. E tény egyébként aligha válik dicséretére frankoknak, még kevésbé a magát rendkívül „civilizáltnak” tekintő nyugati kultúrának. 797-től több évig tartó frank-avar háborúskodás következett, majd 803-ban Krum bolgár kán győzelme után szétesett és megszűnt az avar birodalom. Az ásatások tanúsága szerint azonban úgy tűnik, hogy a Kárpát medencében jelentős avar népesség maradt fenn és érte meg Árpád honfoglalását. A frank-avar, vagy a korábbi hun háborúk nyomán feltűnő, hogy a nyugati (kissé szelektív szemléletű) történetírás az Ázsiából érkező lovasnépeket állandóan „kegyetlennek”, „barbárnak” stb. nyilvánítja, s ezt a minősítéseket természetesen kiterjeszti a későbbi magyar hadjáratokra is. Pusztán csak az a kérdés, hogy akkor mit gondoljunk, a 410-ben Rómát elpusztító vizigótok itáliai átokfutásáról? Vajon miként értékelhetőek a vandálok és vikingek vérfürdői, s mindazok a korábbi, vagy későbbi hasonló események, amelyek az európai népek cselekedeteihez köthetőek?

Irodalom

- Anonymus: Gesta Hungarorum. (Magyar Helikon, Bp. 1975*
- Bakay Kornél: Kik vagyunk? Honnan jöttünk? (Tradorg & Tikett, Szombathely, 1994)
- Bakay Kornél: Őstörténetünk régészeti forrásai I-II. (Miskolci Bölcsész Egyesület, Miskolc, 1998-1999)
- Bakay Kornél: Magyaroknak lenni büszke gyönyörűség (Kráter Műhely Egyesület, Pomáz, 2004)
- Balbulus, Notker: Gesta Karoli II. 1. (Quellen zur karolingischen Reich Geschichte VII. Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1992) Lásd még: Szádeczky-Kardoss, 1998. 291. [Notker/us/ Balbulus II. 1., Glossar A I 235-236])
- Brasinszkij, I. B.: Szkíta kincsek nyomában. ([V poiszkah szkifszkih szokroviscs, Nauka, Leningrad, 1979.] Helikon, Bp. 1985)
- Cahier, P. Ch.: Ivoires Miniatures Émaux (Paris. 1874. E munkát tanulmányozta és a jász kürttel kapcsolatba hozta Hild Viktor [Jegyzetek a Jász kürről, szolnoki Damjanich János Múzeum és a jászberényi Jász Múzeum adattára])
- Csajághy György: A magyar népzene, népi hangszerek és a magyar őstörténet. (i.n. Kapu, 1997/9. 41-45.)
- Csajághy György: A felgyői avar síp és történeti háttere.
- Csajághy György: A magyar népzene bölcsője: Kelet (Alexandra, Pécs, 1998. II.)
- Csajághy György: A magyar népzene ősrétegéről és néhány ősi hangszeréről. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 20. sz. kiadványa. Budapest-Zürich 1997. Acta Historica Hungarica Turiciensia XI/1
- Csajághy György: A lovasnépek kürtjei és kürtszerű eszközei (rhytonjai). (i.n. Eleink, II. évf. 1. 18-57., Magyar Tudomány a Világban Alapítvány, Bp. 2003)*
- Csajághy György: A „Lehel-kürt” A lovas népek kürtjei, rangjelző ivókürtjei és a „Lehel-kürt” (Hun-idea, Bp. 2005.)*
- H. Bathó Edit: A jász kürt a néphagyományban. (i. n. Jászsági Évkönyv, Jászberény, 1999. 60-75.)
- Hampel József: Emlékek és leletek. A jász kürt domborművei. (i.n. Archeologiai értesítő, Bp. 1903. 2. füzet, 98-163)
- Herrmann, Georgina: Perzsa reneszánsz ([Georgina Herrmann: The Iranian Revival, Lausanne, 1977] Helikon, Bp. 1988)
- Hild Viktor: Jegyzetek a Jász kürről. (kézirat é.n. szolnoki Damjanich János Múzeum és a jászberényi Jász Múzeum adattárában)
- Horváth Izabella: A griffek útja Belső-Ázsiától a Kárpát-medencéig. (Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke, Debrecen, 1992)
- Horváth Péter: Értekezés a jász kürről, mely Lehel-kürtjének is hivattatik (1820)
- Iljinszkaja, V. A. - Tyerenozskin, A. I.: Szkifja VII-IV. VV. Do N. E. (Naukova Dumka, Kijev, 1983)
- Hoppál Mihály: Sámánok. (Helikon, Bp. 1994)
- Jankó János: Adatok a sámán vallás megismeréséhez. (Magánkiadás, Debrecen, 1993. [Ethnográfia, Bp. 1900 nyomán])
- Képes Krónika ([részben Káldi Márk, ford.: Geréb L.] Magyar Helikon, Bp. 1964. Más kiadásban:[ford.: Bellus Ibolya] Európa Könyvkiadó, Bp. 1986. Ezt követő (hasonmás) kiadás [Bellus fordításával]: Helikon, Bp. 1987)
- Kézai Simon: Gesta Hungarorum. (Magyar Krónika [ford.: Császár Mihály] Magyar Ház, Bp. 1999)
- Kiss Etele: A jászberényi Lehel kürt - kései recenzió néhány elfeledett tanulmányhoz. (i.n. Szállástól a mezővárosig. Tanulmányok Jászfényszaru és a Jászság múltjáról. 67-82. Fényszaruiak baráti köre, Jászfényszaru, 2000.)
- László Gyula: Lehel kürtje. (Jászsági Füzetek, Jászberényi Múzeumbaráti Kör, Jászberény, 1973)
- László Gyula - Rácz István: A nagyszentmiklósi kincs. (Corvina, Bp. 1977)
- László Gyula: Árpád népe. (Helikon, Bp. 1988)
- Roaf, Michael: A mezopotámiai világ atlasza. (Helikon Kiadó - Magyar Könyvklub, Bp. 1998. Eredeti: The Cultural Atlas of the World Mesopotamia and the Ancient Near East. Andromeda Oxford Ltd, 1992)
- Selmezi László: A Jász kürt. (i.n. Redemptio, II. évf. 1. sz. 6-7. Jászberény, 1996)
- Szádeczky-Kardoss Samu: Az avar történelem forrásai (Balassi Kiadó, Bp. 1998)
- Szentpéteri József: „Ütköztetve hívó harci kürt”. (i.n. Az Arany János Múzeum Közleményei VII., Hiedelmek, szokások az Alföldön I. 37-53. Nagykörös, 1992)

Tóth János: A Jászság élete és a Lehel kürtje. (Vezető a Jász Múzeum állandó kiállításaihoz. Jászberényi Múzeumbaráti Kör, Jászberény, 1986)

Vékony Gábor: Későnépvándorláskori rovásfeliratok a Kárpát-medencében. (Életünk Szerkesztősége és a Magyar Írók Szövetsége Nyugat-Magyarországi Csoportja, Szombathely, 1987)

Ősgeszták viszonya János Jelenések könyvéhez

A magyar történetírás az ősgesztával kezdődik. Ez a mű, mely Hóman Bálint kutatásai alapján Szent László korában 1091 körül keletkezett, elveszett. Megkísérelték rekonstruálni, ám az, hogy pontosan mit tartalmazott, mind a mai napig eldöntetlen kérdés.

Tudós körökben az az általánosan elterjedt vélemény, hogy Anonymus éppúgy merített belőle motívumokat, mint az az V. István kori krónikás, akinek művét a hun történettel Kézai bővítette tovább. (1) Az ősgesztából a Képes Krónika is tartalmaz részleteket. Úgy tűnik azonban, hogy a különböző krónikák egyes állításai egymásnak ellent mondanak. Ebben a tanulmányban megvizsgáljuk a talán legszembevetőbbet: Anonymus szerint a magyarok Jáfet fia Magóg leszármazottai. Kézai Simon a Jáfet véreből származó Thana fiát, a Ménrót nevű óriás vadászt teszi meg a magyar nép ősapjává. Ugyanakkor a Budai Krónikában és a Pozsonyi Krónikában Ménrót neve helyett Nimród szerepel. „Enéh Nimród v. Ménrót felesége s a hunnok (hungarusok) és a magyarok hőosz epinomuszának, Hunor –és Magornak anyja.” (2) Mivel a mondában kiváló szerepe van a szarvasnak, az az álláspont alakult ki, hogy Enéh tulajdonképpen nem más, mint a mitikus szarvasűnő. Az Enéh szó a szarvas egyik ősi, indoeurópai nevéből származik. (3)

Arra a kérdésre, hogy valójában tényleg egymásnak ellentmondanak-e ezek az állítások, csak akkor tudunk lelkiismeretes választ adni, ha megkíséreljük fölvázolni az ősgeszta szerkezetét.

A szerző

A kezdődő keresztény magyar kultúrát, ami magában foglalja a történetírást is, az Egyház határozta meg.

A Bencés-rend működése és megalapítása Magyarországon a keresztény hit térhódításával van összefüggésben. Benedek-rendiek többen már Géza fejedelem alatt is jöttek, ők voltak az első ide érkező szerzetesek. Géza fejedelem pártfogásába vette az országban szétszórta működő benedek-rendi szerzeteseket, számukra Pannonhalmán 996-ban kolostort és kápolnát építtetett. Ez volt Magyarországon az első szerzetes testület. Géza halála után fia, István 1002. kiadott adománylevelében a pannonhalmi kolostornak megadta mindazon jogokat, melyekkel a híres monte-cassinói kolostor birt. Közéjük tartozott, hogy a monostor apátja jöllehet nem püspök, saját területén mégis püspöki joghatalmat gyakorol és közvetlenül a római pápának nincsen alávetve. Ugyanezen adománylevélben kapta a pannonhalmi monostor Somogy megyének tizedét is, melyet szt. István Kupa legyőzése alkalmából fogadalomként az említett monostornak felajánlott. Ezenkívül István még négy benedek-rendi apátságot alapított; a pécsváradit, bakonybélit, szalavárit és a szt. Ipolyról nevezett zobor-hegyit. A Pallasz Nagy Lexikona az említetteken kívül felsorol húsz, XI. sz.-ban épült apátságot, majd sorra veszi azokat, amelyek a XII.sz. és a XIII. sz. elején keletkeztek. Annyi bizonyos, hogy I.István hatalmas birtokokat adományozott a bencéseknek, és ezt tették utódai is. I.László – aki levelezésben állt a Monte-Casinói Bencés Apátsággal, és a rend alapítójának, Szent Benedeknek ereklyéit Magyarországra kérte, - különösen pártfogolta őket; előbb testvére, Géza, utóbb ő maga is Bencés Apátságot alapított.(4)

Mindebből arra következtetünk, hogy az ősgesztát Benedek-rendi szerzetes írta, vagy a rend szerzetesei írták.

Történet szemlélet

A középkori egyházi történet szemlélet Szent Ágostonnak (354 -430) tanaira épül.

Szent Ágoston a paulinizmus megújítója és folytatója. Pál szerint „a törvény az Ótestámentum, az evangélium az Újtestámentum. A kettő között nemcsak idői különbséget lát, -előbb volt a törvény korszaka s azután jött, annak lejártával az új, - hanem érték különbséget is, annyira, hogy igazán csak az Újszövetséget tartja Szentírásnak.” (5) „Én vagyok az alfa és az ómega (a kezdet és a vég) – mondja az Úr, az Isten, aki van, aki volt és aki eljő, a Mindenható.” Más szavakkal: a világtörténelem kiindulópontja, központja és végcélja maga Jézus Krisztus. (6) Ennek megfelelően a 11.sz. második felében írt ősgeszt a Újszövetségre épülhetett és az Ószövetségből származó „Jáfet fia” megjelölést valószínűleg nem tartalmazta. A zsidóság életében oly

nagy szerepet játszó nemzetségtáblázatot az Újszövetség elveti: „ezek haszontalanok és hiábavalók” (Tit 3,9). Csak Jézus esetében tesz kivételt, (Mt 1,1 -17; Lk 3,23 -38), noha hangsúlyozza, hogy Krisztusnak nincs sem apja, sem anyja, sem nemzetsége, sem napjainak kezdete, sem életének vége.” (Zsid 7,3.6.) (7)

Szent Ágoston elmélete szerint „a látható világ két hatalomnak: Isten országának és az ördög országának a harctere: Civitas Dei – Civitas Diaboli. A Civitas Diaboli, mely Lucifer bukásával alakult meg, a bűnbeeséssel vette kezdetét a földön. Első polgára Kain; Ábel és Isten többi kiválasztottja a Civitas Dei tagja. Az ázsiai despota-uralmakban, - Babilonban - és a római császárságban a civitas Diaboli túlhatalomra jutott; ekkor jelent meg Krisztus, hogy az Isten országát a földön újra alapítsa és biztosítsa. Ettől kezdve az ő egyháza képviseli a Civitas Dei-t és küzd győzelmes terjeszkedésben, belül és kívül egyaránt, az ördög országa ellen.

Az összes népek, éppúgy, mint az egyesek, e két nagy tábor valamelyikébe tartoznak: előbbi polgárait a békesség, a magukkal, világgal és Istennel való harmónia, az utóbbit a belső békétlenség, a környező világgal való viszálykodás, Isten és az ő törvényei elleni engedetlenség jellemzi. A Diabolus az idők vége előtt mégegyszer minden erejét össze fogja szedni, hogy az Antichristus csalárd tevékenysége által támogatva az Isten országát megdöntse, az egyház azonban az övével győzedelmesen leveri ezt az utolsó kísérletet, a bűn mértéke betelik és az utolsó ítélet napja az Isten gyermekeit megváltja az örök életre, míg a bűn gyermekai örök kárhozatra, a pokolba taszítatnak. Az emberiség történelmének egész tartalmát és értékét ennek megfelelően egy dualisztikus földöntúli cél határozza meg, még pedig nemcsak az embereken, hanem mindenekelőtt magán az államon keresztül. ” (8)

Ágoston tana „szoros összefüggésben áll a római birodalom omladozásával és az egyháznak a „barbár” királyokkal való szövetségét készítette elő. A későbbiekben pedig a középkori keresztény államok berendezkedéséhez szolgált mintául. ” (9)

A Jelenések Könyve keresztény apokalipszis. Fölfedezhető benne az a kettősség, amiről Szent Ágoston beszél: bár a sátán Isten hatalmas teremtménye, de hatalmas harc folyik Isten és a sátán, Isten angyalai és a sátán angyalai között. Az ősgeszta híven megtarthatta a Jelenések könyvének dualizmusát. A Jelenések könyvében Babilont, valamint Góg és Magóg népét a Gonosz oldalán találjuk, a Gonosz erőivel szemben ott áll Krisztus, az egész történetnek Ura, aki biztos kézzel vezeti a világot tervei megvalósítása, országa teljes érvényre jutása felé. Az ősgesztában Góg és Magóg, ill. Babilon –így együttesen – a magyarokra vonatkoztatva benne lehetett; a későbbi krónikákból fennmaradt Nimród név Babilonra utal (Ter 10,9.10 – 12). A gonosz őserők párjaként szerepelhetett a szarvas. Ókeresztény képeken gyakori, hogy együtt ábrázolják a szarvast a kereszttel, a kereszt pedig „az Emberfiának a jele az égen” (Mt 24,30) tehát Krisztus és a szarvas összetartoznak. Ez a szarvas jelenhetett meg az ősgesztában az egyházat s az egyik népréteget jelképezve a magyar államon belül.

Miért éppen a Jelenések könyve szolgálhatott mintául?

Ágoston szerint az isten államának megtestesítője itt a földön az egyház, mely híd a mennyei birodalom felé. Az egyház közösségébe az ember a Krisztusban való hit és a keresztség révén épül be. Jézus alávetette magát Keresztelő János keresztségének, ennek következménye volt, hogy a Szentlélek szállt rá, és rajta is maradt. (Jn 1, 33) Ez a teofánia jelenti Jézus Messiásként való ünnepélyes beiktatását. Szent Ágoston és Szent Tamás ebben a keresztségben a keresztény keresztség alapítását látták.

A Jelenések könyve szerzője Jánosnak nevezi magát. A hagyomány ezt a Jánost azonosította az apostollal és a 4. evangélium szerzőjével. János apostolt Keresztelő Szent János tanítványának tartják. (10) Keresztelő Szent Jánost apja, Zakariás a Messiás előfutáraként dicsőítette. A „Benedictus” annak a dicsőítő éneknek és jóvendülésnek a kezdő szava, amely a Szentlélekkel megtelt Zakariás ajkán fakadt, Keresztelő Szent János megszületése után. (Lk 1,68 -79). Az Úsz-ből az Egyház minden nap imádkozza a Benedictust . A latin Benedictus a Benedek név megfelelője.

Keresztelő Szent Jánosról az exegéták föltételezik, hogy kapcsolatban állt az esszénusokkal. Az esszénusok... az intertestamentális kor zsidóságának harmadik legjelentősebb vallási csoportját alkották, a Kr.e. 2.sz. közepétől az első zsidó háborúig terjedő korszakban. (Kr.u.68). A qumráni szövegek hírt adnak a cádoki származású Igazság Tanítójáról, aki az esszénusok csoportjának létrejöttére és egész történetére nézve meghatározó jelentőségű volt. Többen úgy gondolják, hogy Cádoknak hívták Jeruzsálem istenének papját, mielőtt Izrael fiai elfoglalták Jeruzsálemet, ahol egy bizonyos Cedek nevű istenséget tiszteltek. Az izraeli királyok a jeruzsálemi papság örökösének tekintették magukat. Erre utal a Zsolt 110, 4 is. Az Úsz-ben a Zsidókhoz írt levél (5,6.10; 6,20; 7) Jézusról szólva ismételt hivatkozik a Zsolt 110,4-re: „ Te pap vagy

mindörökké, Melkizedek rendje szerint.” A Zsid Melkizideket Jézus tökéletes előképeként állítja elénk. Ezt az ígét az ősegyház krisztológiai szempontból értelmezte.

Egy szabin nemzetiségű férfi, Nursiai (Szent) Benedek szül. 480-ban, közösséget szervez... Megfogalmazza a közösség reguláját, melynek minden sora mértéktartást, bölcsességet, emelkedettséget sugároz... A regula eredete vitatott. Egyesek szerint Nursiai Szent Benedek műve, mások szerint nem más, mint egy már meglévő regula adaptációja, melyet a „Mester regulája” néven ismerünk... Egy zsidó esszénus szekta regulájáról volna szó?” – teszi fel a kérdést Louis Charpentier A templomos lovagok titkai c. művében. Nursiai Szent Benedek miután megalapítja Monte Cassinó-i kolostorát, „... olyan tevékenységbe kezd, amellyel a mindenkori keresztény civilizáció alapját teremti meg; egy többnyire tűzben és vérben álló, barbárok és keresztények dúlta vidéken gyűjteni és rendszerezni kezdi az ókori kéziratokat, melyeket a fiatal egyház „aki nem velünk az ellenünk” elve alapján többnyire megsemmisített. Megteremti tehát az azóta is töretlenül fennmaradt tudós bencés hagyományt.”

Egy kikerülhetetlen forrásmű

Az ősgeszta szerkesztésénél megcsorított lehetett, hogy Regino prümi apát (megh. 915-ben) világkrónikájában megemlékezett a magyarokról, és a magyarokat azonosnak vette a szkítákkal. Regino besorolásának nyilván nem szabadott ellentmondani, és támaszkodni sem lehetett rá, mert amit az apát a magyarokról írt, az a magyar királyt még századok múlva is igen érzékenyen érinthette. „Az Úr testet öltésének 889. évében a magyarok igen vad és minden szörnyetegnél kegyetlenebb népe, amelyről az azelőtti nemzedékek azért nem hallottak, mivel nevük sem volt, a szkíta tartományokból és ama mocsarak közül jött elő, amelyeket a Thanais kiáradásával mérhetetlenül kiterjesztett...” Regino a magyarokról szólva nem tartotta feleslegesnek ismertetni Szkítia fekvését és a szkíták életmódját követve régi történetírók elbeszélését. Korábbi történetüket Justianusnak, az i.sz.

II. században élő római történetírónak a szkítákról adott beszámolója alapján közli. Emlegeti a parthusokat, a bactriaiak országát és az amazonokat. A szkíták őshazájának jellemzésére felhasználja még Paulus Diaconusnak „A longobárd nép eredetéről” írt művét is. A történeti rész után visszatér a jelenbe, majd a magyarokról szólva így folytatja: nem emberek, hanem vadállatok módjára élnek. Ugyanis állítólag nyers húst esznek és vért isznak; az embereknek, akiket elfognak, a szívét darabkákra vágva mintegy orvossággént felfalják, semmilyen könnyörület nem hatja meg őket, a kegyesség nem indítja meg szívüket.” (11)

Föltételezzük, hogy az uralkodó magyar király megkövetelte a sorok „tudományos erejű” cáfolatát az ősgesztában; nyilván elvárta, hogy népét nagy múlta visszatekintő népként ábrázolja az írás.

Kik is azok a szkíták tulajdonképpen

Első lépésben tisztázni kellett, kik is azok a szkíták tulajdonképpen. A kérdés megválaszolásához a szerző valószínűleg átnézte régi történetírók följegyzéseit is. Henri-Paul Eydoux, korunk ismert történésze kiemeli, hogy „az ókori történetírók a világ legrégibb népének mondták őket.” (12)

Az ÓSz-en nyugvó teológia a szkítákat „Jáfet fiai”-ként tartja számon. A Bibliában Szem, Kám és Jáfet Noé fiai. A népek táblája, a Ter 10 tartalmazta lista a Közel-Kelet 70-73 népét, törzsét, városát és a szomszédos országokat ettől a három fiútól eredezteti. Ősgesztánk írója pap volt, tudta, hogy „a bibliai népek táblája nem egyéb, mint földrajzi nevek egybekepcsolása a leszármazás egyfajta rendjének megfelelően.” (13) Éppen ezért úgy gondolhatta, hogy Jáfet nevének is - amely a.m. szerteágazó - konkrét földrajzi helyet kell jelentenie. A Jud 2,25 arról tudósít, hogy Jáfet déli vidéke Kilikia földjén túl, Arábia mellett feküdt. Ez a hely nagyjából Palesztina déli részén lehet, van is ott egy hasonló hangzású város, melyet görögül Joppenak, arabul Jaffának, héberül Jáfónak hívnak. Ezen a vidéken a Szentírás szerint Izrael fiainak honfoglalása előtt az óriásoknak számító anákok laktak. Ők voltak a térség bennszülöttei - Júda ill. Kánaán őslakói. Ők azok a hatalmasok, akik eleitől fogva híres-neves emberek voltak. (I. Móz 6,4) A Vulgáta (Józs 15) szövege szerint leghíresebb emberük Ádám volt, az anakiták legnagyobbika. A Vulgáta a Bibliának az a latin szövege, amely az Ólatin Bibliát fölváltotta. 383-ban adták ki először. A Vulgátát a Neovulgata szorította háttérbe, ez a

katolikus egyház hivatalos latin szentíráskiadása; ennek szövegén 1907 óta dolgoztak. A középkori papok tehát a Vulgátát használták.

Ekkor szerzőnk a bibliai Jáfet alakját összevethette a görög Japetoséval. Ezt a lehetőséget minekünk a Haag juttattja eszünkbe. (14)

Japetos a gör. mitológiában az emberiség (egyik) ősatya. A titánok közé tartozik, tehát azok közé, akik az orphikusok szerint mind az emberiség bűnös ősei voltak. Ezeknek a Zeusszal és az istenekkel ellenségesen szemben álló titánoknak a bemutatása az emberi nem történetét készíti elő. Az első emberekkel állt szoros kapcsolatban Iapetos titánnemzetsége, ezt Hésoidos úgy festi le, mintha csupa megbüntetett gonosztevő tömörült volna benne. Egyik fia, Atlas - amit a hasonló nevű afrikai hegységgel azonosítottak - a világ nyugati peremén áll a Hesperisek kertje: az Édenkert előtt - a másik fia, Prométheus a világ keleti peremén. Ők ketten úgy állnak szemben egymással, akár a Kaukázus és az Atlasz-hegység. (15)

Visszatérhetett az ÓSz-i népek táblájához, Jáfetet Palesztina déli részén jelölve meg. Úgy értelmezhetette, hogy a népek táblájában az x fia y formula népmozgást jelent, ahol x a kiindulópontot, y a megtelepedés helyét adja. Jáfet idősebb fiainak, Gómernek és Magógnak nevei például ebben az esetben azt mutatják, hogy népmozgás történt Palesztina déli részéről a Kaukázus irányába, a Fekete-tenger és a Kaspi-tó közé. Nézzük meg a Hertz Biblia Jegyzeteit: „ Gómer – kimmeriaiak a Kaspi-tó partján. Magóg: szkíták, akiknek lakhelye a Kaukázus lankáin volt.” Ebben a fölfogásban a Jáfet fia Madáj (ó-persa mada, a.m. középső ország) egy másik népmozgási irányt jelent Belső-Ázsia felé, amelynek során egy csoport valahol a Kaspi-tó alatt állapodhatott meg. A Jáfet fia Jáván annyit tesz, hogy az emberiség egy csoportja Palesztina déli részéről a Fekete-tenger alatt a Földközi – tenger partja mellett Európa felé vonult, s eközben voltak, akik a Földközi-tenger mellett maradtak, s Kisázsia Ny-i partvidékén telepedtek le.

A népek táblájában a különben átok alatt álló Kám (Egyiptom földje) fiaiként Kánaán és három testvére - Kus (Etiópia), Micráim (Alsó –és Felső Egyiptom), Put (Libya) - szerepelnek. A papi irat „Sem” fiait beiktatta Kám fiai’ és „Jáfet fiai’ közé. Ezek: Elám (Babilóniától és a Perzsa-öböltől keletre elterülő ország neve), Assúr, (Asszíria) Arpachsád (?) Lúd (Lydiaiak, Kisázsiaiban) és Arám (ennek területe Mezopotámiát, „a két folyam Aramjá”-t is magába foglalta.)

Gesztaírónk számára mindez azt jelenthette, hogy azok a népek, amelyekre az ÓSz a „Jáfet fiai” valamint a „Kám fiai” megjelölést használja, egy másik hagyomány értelmében a legszorosabban összetartoznak: a görög mitológia Japetos és Asia fiaiként szerepelteti őket; Asia talán földrajzilag, Ásia minor’ azaz Kisázsia lenne? Nem tudhatjuk ezt. Ásia, Iapetos felesége az, akitől Hérodotosz állítása szerint Ázsia a nevét kapta. „ Az őshagyomány úgy tudja, hogy a szkithák a legrégebbi népek az emberek között, valamikor még a nagy hódító népek föllépése előtt övék volt egész Ázsia” (16) Annyi biztos, hogy az ázsiai népeket éppúgy, mint azokat, akik a Kaukázus felé vonultak, a középkori exegeták szkítáknak tekintik. Talán a héber és a görög mitológia közös forrásában az erről a területről szétváló egész „ gyermekhadat” szkítáknak nevezhették? Így lenne értelme annak, hogy a szkíták a legrégebbiek az emberek között!

Mi megtehetjük, hogy vetünk egy pillantást az emberiség vándorlási irányát mutató nem bibliai tárgyú, korunkbeli történelmi térképre; meglepetéssel állapítjuk meg, hogy a térkép az emberiség vándorlását ugyan Afrikából indítja, de Palesztina déli részén – Jerikó közelében - tényleg szerteágazási csomópontot jelöl. Jerikó, eddigi tudásunk szerint a világ legrégebbi városa, ahol az ásatások során 8. évezredből való várfalak és kút maradványai kerültek elő.

Most ha az ÓSz-i ősatyák, Sem, Kám és Jáfet fiainak neveit az exegeták útmutatása alapján beírjuk egy üres térképbe, akkor egy hatalmas, kiterjesztett szárnyú sasféle madarat látunk, - mi ezt az alakzatot egyszerűség kedvéért a továbbiakban sasnak nevezzük - feje a Kaukázus; a madár az egyik szárnyát a Fekete-tenger és a Földközi-tenger térségébe, másikát a Kaspi-tenger és a Perzsa-öböl közé csapja ki, faroktollai pedig Egyiptomot és Líbiát takarják.

Mintha a sas térképre rajzolt alakja az első emberiség testben-lélekben való összetartozásáról szőtt képzet vetülete lenne... mintha teste azt a földdarabot körvonalaznál, amelyet a régi történészek az ősközösség által benépesített területnek véltek! Talán ez a madár röpítette a képzelet szárnyán az ősi emberiséget az egyik világból a másikba? Mindenesetre a későbbi idők során ezt az alakzatot osztották fel darabokra: Kámra, Szemre és Jáfetre.

Tényleg olyan, mintha ezt a népséget, - arról a földterületről, amelyet bírtak, mert az a magasból sasnak látszódott, - azok, akik a neveket osztották, egyszerűen sasnak nevezték volna el. (Olyanféle ellenvetéseket,

hogy az ilyesmihez túlságosan magasról kell megnézni a tájat, például az óbabiloni korból fennmaradt Etana-eposz ingat meg, melyben Etanával egy sas fölszáll a magasba. Az eposz Etana nézőpontjából a távolodó föld látványának élményszerű leírását adja.) Tehát ugyanúgy, ahogy pl. Appu város neve – melyet a mai Rász Ibn Hanival azonosítanak - összefüggésbe hozható annak a félszigetnek a formájával, amelyen Rász Ibn Hani fekszik. A város nevét az appum szóból származtatják a tudósok, melynek az akkád nyelvben jelentése: orr. Appu város lakóiról az i.e. 2. évezred második feléből való ugariti királyi palota levéltárában talált egyik ékírási táblán esik szó. (17) „ A „szkolot” szkíta szó, görögösítve (Heredotos, IV. 281). Általános nevükön a szkíták önmagukat nevezték így.” (18) E szó eredeti értelmét talán az indoeurópai nyelcsaládhoz tartozó szláv nyelvek adják vissza – a szkítákat általában indoeurópaiaknak tekintik; - „sokol”, pl. szlovákból fordítva a.m. sólyom. A sas a sólyomalkatúak rendjébe tartozik, akár a saskeselyű, melyről azt mondják, hogy a legmagasabbra tud repülni a madarak közül. E népnév kezdetben az egész ősnépre vonatkozhatott. Később ez a szó egy ebből kiszakadt néptörzsekre korlátozódhatott. A „szkolot” szót Gosztynyi Kálmán a sumér szag+ul7+ud(utu) összetételből vezeti le. „Sag’ a.m. fej, az ud a.m. Nap, „Utu’ sumérül napisten. Gosztynyi Kálmán megfejtése szerint a szag+ul7+ud(utu) a.m. „nap felé irányított fej”.(19) A saskeselyű a napisten jelképe volt. A sasnak a feje a térpépen szkíták első lakóhelyét, a Kaukázus környékét körvonalazza.

Mindenesetre Jáfet, azaz Palesztina déli része – egyetértésben mindazokkal, akik akkoriban úgy vélekedtek, hogy Palesztina a világ köldöke, - bekerülhetett a magyarok ősgeszájába origónak, hogy ott azonnyomban kettéágazzék: az egyik ága a Civitas Deit, másik ága a Civitas Diabolit jelentse.

Civitas Diaboli

Említettük, hogy a görög mitológiában Japetos két fia, Atlas és Prométheus, szemben állnak egymással, akár az Atlasz-hegység és a Kaukázus. Atlas a világ nyugati peremén áll, a Hesperisek kertje – amolyan édenkert-féle – előtt, övéi azok az oszlopok, melyek elválasztják az eget és a földet, Prométheus a világ keleti peremén. Bár a Biblia szerint Keleten van a Paradicsom, (Ter 2,8), „ a középkori írásokban és a partisztikus irodalomban, például Hippolütosz írásaiban gyakran leszögezik, hogy az Édenkert,- ahonnan az első emberpár elűzetett,- nyugaton volt található. (20)

Kain, - a Civitas Diaboli első polgára, - Ádám és Éva fia, testvérének meggyilkolása után az Édentől Keletre telepedett le. (Ter 4,16).

Sineár őslakói, a város -és toronyépítők, Keletről érkeztek. (v.ö.: Ter 11,1)

A Sineár megnevezés alatt Mezopotámiát kell érteni, azon pedig a két folyamnak, a Tigrisnek és Eufrátesznek közét. Már a történelem nagyon korai időszakában különbséget tettek Mezopotámiának É-i része, és déli része között. Északi része Akkád (sumérül: uri) déli része Sumer (sumérül: hengi). (21) A „sumér” megnevezés D-Mezopotámiának csak szemita szövegekben előforduló neve; innét a sumér népnév, azokra vonatkozik, akik a történelmi idők kezdetén Mezopotámia déli részén játszottak szerepet.

Ősgesztánk szerzője ekképp gondolkodott: régi történetírók följegyzéseire hivatkozva állíthatjuk, hogy a szkíták a legrégebbiek az emberek között. A nagy tudású Regino kijelentését, miszerint a magyarok elődei a szkíták, igaznak kell elfogadnunk. A Biblia azon állítását, hogy Mezopotámia őslakói kelet felől, tehát arról a helyről érkeztek, ahol a szkíták laktak, senkinek sincs joga megkérdőjelezni. Ezen felül Mezopotámia déli részének „hengi” neve kísértetiesen hasonlít a „hungar”, ill. a szláv „vengr” megnevezéshez, ez az a szó, amivel a magyarokat az európai népek általában illetik. Mindezek alapján legalábbis nem tekinthető kizártnak, hogy a magyaroknak vérségi közük lehet azokhoz, akik Mezopotámia déli részét benépesítették .

A „hengi” szóval az író akkor találkozhatott, amikor azokat a műveket nézte át, amelyek kiegészítő anyagul szolgáltak a Biblia kortörténelmi rajzához. Ilyenek pl. Josephus Flavius írásai, aki Contra Aquinam c. polemikus művében több részletet közöl az egyiptomi Manetho és Béroszosz történelmi műveiből. Béroszosz Bél templomának babiloni papja volt, aki Nagy Sándor uralkodása alatt született, és háromkötetes krónikát írt Babyloniaca (Khaldaiika) címen. Régi szerzőktől való följegyzéseket a keresztény Eusebiosz munkáiban is lehetett találni.

Azaz megszületett a „ dicső múlt’ leírásának terve. Ez a gondolatmenet jól összeegyeztethető volt azzal a későbbi, rabbinisztikus elképzeléssel, amely a magyarokat Jáfet unokája, Gómer fia Togorma ivadékaik között tartja számon; a Pallasz nyilván régi exegeták útmutatása nyomán írja, hogy „ a Bibliában Örményország Thorgomának hívatik” (22) Tehát Togormá azt a népséget jelenti, amely Örményország területét elsőként benépesítette. Dél-Babilon őslakói keletről indultak el, – azaz a Káldi Biblia magyarázata szerint – Örményország keleti részéről a déli Babylonba ” (1 Móz 11,2) . Togormá testvére Askenáz. A Hertz

írásmagyarázata az „Askenáz” szóhoz az „Akkad, Askuza” kiegészítést fűzi, ők az Ararát szomszédságának őslakói, a Haag egyszerűen szkítáknak nevezi őket.

(Megjegyezzük, hogy Rawlinson (1810-1884), aki az asszirológia úttörőjének számít, - talán a régi történetírók hatása alatt – még a suméket babilóniai szkítáknak nevezte. De az igazság az, hogy arra a kérdésre hogyan, és honnan jutottak el a sumérek Mezopotámiába, tudomány ma még nem tud biztos feleletet adni.)

A kaldeusok neve alatt az ókor is, a középkor is az egész mezopotámiai hagyatékot értette. (23) A héberek szent könyveiben föllelhető mondák, amelyek a teremtésről, a vízözönről, az óriásokról vagy a Bábel tornyáról szólnak, eredeti formájukban, értsd: erkölcsi tartalom nélkül Kháldea mesés őstörténetéhez tartoztak. Ezek az óriások elbizakodtak erejükben és nagyságukban, megvetették az isteneket, és nagyon magas tornyot emeltek. Mikor már az ég felé közeledett, az istenek a munkásokra döntöttek. Addig az embereknek csak egy nyelvük volt, de az istenek arra kényszerítették őket, hogy ezután különféle nyelveket beszéljenek. A hajdani nagy egy nyelvűség gondolatának az lehet a magyarázata, hogy a legkülönbözőbb nyelvekben hasonló szavak találhatók a legegyszerűbb és legősibb tárgyak, ételek, családi relációk elnevezésére.

Kézai a magyarok történetének elbeszélését – elképzelésünk szerint az ötletet az ősgesztából merítve – a vízözön utáni időszak felidézésével, a nyelvek összezavarodásával kezdi. Egyúttal Ménrótról és az ő fiáról Hunorról és Magorról is megemlékezik. Városnevet nem említ, talán mert az elbeszélés egyik változata szerint a nyelvek tornya Uru szomszédságában volt, mely déli Kháldeának egyik legrégebb városa. Azonban a legáltalánosabb hagyomány – a Biblia is - a történetet Babylon mellé helyezi.

Az ÓSz leginkább az Újbabiloni Birodalom (Kr.e. 626-539) korát idézi fel. Ezt az időszakot megelőzőleg Mezopotámia asszír főnhatóság alatt állt. Asszír sorsa akkor dőlt el, amikor a káldeus származású Nabopolosszárnak sikerült a médekkel létrehozni az asszirelles szövetséget. Miután így együttesen győzedelmeskedtek, a médek megkapták az asszír uralom alá tartozó terület északi részét, az asszír iga alól fölszabadult Babilon, és a babilóniaiak újra függetlenné váltak. Sokan innen számítják az Újbabiloni Birodalom kezdetét. Nabopolosszár halála után fia,

II. Nabokadneccár lett a király.

A mágusok papi rendet képeztek, csillagióslással, álomfejtéssel, gyógyítással, titkos tudományokkal foglalkoztak. Ez a papi rend Babilóniában jelentős politikai befolyással bírt; Nergal-Sar-uszur neve (Nergal-Szaracer) a babilóniai főtisztviselőknek egyik, II. Nabukadnezzár korából való listáján a 2. helyen szerepel „Akkád nagyjai” között, azzal a megjegyzéssel, hogy Szin-Magirból (város Akkádtól ÉK-re) való férfi. (24) Ő volt a Babiloni Birodalom főmágusa. A Szin-Magir városnevet őrzi a Jer.39,3. A Jer 39,3,13 eredeti szövegében Nergal-Szaracer rebmag-ként szerepel. Rebmag (masszoráta szöveg: rab-mag; akkádul v.sz. : rab mugi) az újbabilóniai birodalomban használt cím, amely katonai és polgári teljhatalommal fölruházott, magas rangú tisztségviselőre utalt. A rebmag a sereg egy részének élén állt, földbirtokai voltak és követséggel is meg lehetett bízni. (25)

Miért ne lehetne ebből arra gondolni, hogy a Magor (mogor) népnév e tényleges politikai szerepet is betöltő kasztnak – a mágusok kasztjának - az emlékét hordozza? Alapszó: mag v. mug, „-or” népnévképző. A mágusok egy méd eredetű család tagjai voltak. (26) Hérodotosz szerint Média 10 törzsének egyikét alkották. Média fővárosának Ekbatánának történetét a Jud 1,1-3 Arfaxád nevéhez kapcsolja. Egyes bibliai kiadványokban az Arfaxád név Arpaksád alakban jelenik meg. A magyar Árpád név jelentése Vámbéry szerint a török „jósol” igéből származtatva a.m. jós, álomfejtő. Nyilván gondoltak rá, föl is jegyezheték, ezért írhatta századok múlva a Pallas Nagy Lexikona szerzője a Magor c.sz. mellé a következőket: Mogor (magyar) a magyarság mondai ősapja, testvérével, Hunorral együtt...tulajdonképp a két herosz epinomoszban a magyar és hungar elem van megkülönböztetve.

Így Reginonak az a kijelentése, hogy „ennek a népnek korábban neve sem volt”, tökéletesen megcáfolódhatott.

Innen már könnyen kideríthető, honnan és miért került a Ménrót név Hunor és Magor nevek elé. Az igazi sumér nemzeti isten Enlil volt, az akkád szövegekben gyakran Bélu, azaz „úr” néven emlegetik. Fő szentélye az É-kur, azaz az „Ország háza” elnevezésű templom Nippurban állt. Marduk eredetileg Bábel városának istene volt, majd birodalmi isten lett. Ekkor a főhatalommal együtt Enlil (bélu) címét is megkapta; ez nem sokkal később annyira jellemezte, hogy sokszor egyszerűen Bélnek nevezték. (vö. Iz 46,1; Jer 50,2; 51,44; Bír 6,40; Dán 14-1-22). Legfőbb temploma Bábelben volt, ehhez tartozott a híres torony, a bábeli torony. Marduk szent állata a Mushussu - az a tűzokádó sárkány, amelynek kígyófeje és -nyaka, pikkelyes sárkányteste és skorpiófarka van, mellső mancsa olyan, mint az oroszláné, hátsó karmai pedig a sasra emlékeztetnek. Marduk istent kellett védelmeznie a hatalmaktól.

A Jel 12 több helyütt visszautal a Dániel könyvére, emiatt valószínűsíthető, hogy János látomásában a sátán a babilóniai sárkányszörny alakjában idéződik fel; Jel 12,9: a Nagy Sárkány, ama régi kígyó neveztetik ördögnek és a Sátánnak. A sátán a Jel 20,7-10-ben Góg és Magóg népeit egybegyűjti háborúra a szentek tábora ellen; az ígerész itt visszautal az Ez 38,6 –ra, ebből megtudjuk, hogy Togarmá is tagja ennek a Messiás és egyháza ellen törő nagy seregeknek. A Jelenések könyvével összhangban íródhatott be Marduk a magyar őstörténetbe. Mi kellett volna még?

Hiszen egyúttal a krónikás I. Béla királyunk nevének eredetét is megfejtette! Érdekesség, hogy „a keresztény művelődési körben más nyelvekben nem találkozunk Bela férfiutónévvel.” (27) Kézai a Marduk nevet, ami a masszoréta szövegekben és a Bibliában Merodak v. Merodach alakban jelenik meg, Ménrótra írja át... az „n” betű becsempészésének a szó közepébe szójáték szerepe van: a mén szó hím lovat, pejor. értelemben erős nemzőképességű férfit jelent. A későbbiek során Nimródra cserélik, emiatt a fenti összefüggések elvesznek. „Nimród legendás alak Izrael fiainak az ókori Kelet őstörténetéről szóló hagyományában.

A (Mik 5,5) Asszíriával hozza kapcsolatba, ahol Kalach romjai még ma is viselik nevét. A jahvista hagyományban (Ter 10, 9.10-12) egy birodalom alapítója, amely eredetileg Mezopotámia D-i részének minden nagy városát (Babel, Erech/Uruk, Akkád) felölelte. Azonosítása terén a kutatóknak nem sikerült biztos eredményt elérni. A név maga inkább Ninurtára vagy Nimurtára, a háború és vadászat istenére emlékeztet, akit Babilonban és főleg Kalachban tiszteltek. Mivel több asszír király neve tartalmazza a Ninurta elemet, nem lehetetlen, hogy Ninurta vált a nép képzeletében az asszír birodalom alapítójává. ” (28)

Babilon i.e. 539-ben a perzsák kezébe került , ám papi rétegük az új birodalomban továbbra is fontos szerepet töltött be. A mágusok a perzsák papjai lettek, és ettől kezdve Zoroaszter tanát hirdették. Ezt a papi rendet az uralkodók mindig is jelentős birtokokkal látták el. Ur városa pl. szintén a mágusok kasztjának birtokát képezhette. A város teljes neve Ur-Kaszdim, rendesen azonosítják Mugheir várossal. Ur romjait Rawlinson kutatta föl az Eufrátesz jobb oldalán, a Set-el-Hai folyó beömlése közelében, El-Mugajjar v. Mugheir mellett.

A kaszt a Szasszanidák családjából származó királyok, vagyis a közép-persa birodalom korában (Kr. u. 226-642) tűnik fel újra. „ IV. Artaxerxes (226-240)... arra fordította fő gondját, hogy a régi perzsák vallását ...megint divatba hozza és Kyros meg Dareios emlékét kövesse. Hivatalos államvallásnak jelentette ki a Zoroaster-féle vallást, és új életre támasztotta a mágusok testületét.... A telet a Ktesiphon romjain épült Madainban töltötte.” (29)

„ Magyar várost (ez a mai Ulu Majelar és Kicskine Majelar) a Szasszanidák dinasztiájából való Anusirván persa király építette, a VI. század derekán- 528 körül. Mái is megvan a két helység: Nagy-M. mintegy 1000 lakossal a Kuma folyó bal partján, magas fennsíkon, hatalmas kunhalmok (kurgánok) által körülvéve, s tovább ÉK-felé mintegy 25 km-es távolságban Kis-M., ugyancsak a Kuma balpartján, a népvándorlásra emlékeztető rengeteg sok kurgánnal a határban. A kettő között a mai Poksinoi falu régen Közép-M. nevet viselt. Mindhárom a Terek kormányzóságban, nem messze a Kaspi-tengertől, Asztrakántól...”

...a magyar név a Kaukázus vidékén többször előfordul... Néhány méterrel tovább a Volga felé egy sós tavat is Magyar-sónak hívnak. (30)

Erről, az egykori Kazár Birodalom közelségében található területről a leköltözött magyarságnak már valószínű emlékei lehettek. Élükre az összeasztá mágus papokból álló testületet állíthatott, az alábbi gondolatmenet alapján:

A Szasszanidák uralma 632-ben pecsételődött meg, amikor is az arabok kettős csatában legyőzték a perzsákat, és a mohammedánok kezében maradt a diadal. Következésképpen Zoroaszter tana is elbukott az iszlámmal szemben. Ám a megváltozott körülmények közé került mágus papok nem is annyira Zoroaszter tanát, mint inkább azokat a birtokaikat igyekeztek megőrizni, amelyek az arab hódításán kívüli területen, a Kaukázuson túl feküdtek. A környéket ebben az időben az alánok lakták, akik egyesek szerint a szittyákkal, mások szerint a szarmatákkal álltak rokonságban. A jelentős földeket birtokló papi kaszt elsősorban saját tulajdonainak megóvása érdekében sikeres szerződést köthetett a közeli törzsek vezetőivel, ezeket törzsszövetség formájában összefoghatta, a szövetségnek élére állíthatott, és innét kezdve már „összmagor” érdekeket képviselhetett. Célja egy mielőbbi „Magor Birodalom” megteremtése lehetett.

Talán ennek a szövetségekötésnek az emléke maradt meg későbbi krónikáinkban? Nem állíthatjuk biztosan, de „ ...be kell ismernünk, hogy a magyar hegemonia csakis az egykori nomádok szigorú konzervativizmusának...köszönheti fennmaradását, nem különben annak a parszi művelődési szellemnek, mely a vezérek s a társadalom elejének tulajdona volt. ” (31) (A parszik szent könyve, a nagy vallásalapító,

Zoroaszter (Zarathustra) tanait tartalmazza.) Tény, hogy a magyar nép a Kárpát-medencébe való költözése után meglepő gyorsasággal érte utol a körülötte élő nyugati népeket, és ez vezetőinek az államélet szervezésében való jártassága nélkül, - mely tudást nemzedékről nemzedékre hagyományozhatták - aligha sikerülhetett.

Nincs új a Nap alatt: „a magyarok pogány vallásában a Cornides nyomain haladó történelmi iskola egészen Ipolyiig és az ő epigonjaikig nagy szerepet tulajdonított a Tűztiszteletnek, e feltevéshez Theophylaktos egy szűkszavú s nagyon tetszőlegesen tágítható feljegyzéséből, továbbá abból a kétségtelen kultúrai hatásból merítvén legszilárdabb erősségeit, melyet őseink ázsiai vándorlásainak bizonyos korszakában az iráni árjaság rájuk gyakorolt. Csakhogy e hatás értékelésében a legújabb időkig csekély kritikával járt el és az ún. mazdeizmus mibenlétéről részben nagyon téves felfogásból indult ki ez az iskola, amelynek túlzói nem haboztak a magyarok ősvallását egyenesen az ókori mágusok amúgy is homályos vallási tanaival azonosítani. (így különösen a rajongó Horvát István, Bizoni és Bódor Lajos, de még a józanabb Horváth János és sok helyütt maga Ipolyi is.) Pedig ami a magyar néphit még ma is élő és ellenőrizhető, vagy biztos adatok fonalán felderíthető régibb elemeiből tűztiszteleti nyomokra enged következtetést, az alig különbözik a többi középeurópai népek analóg népeleti jelenségeitől, s így specifikus ősvallási maradvány legfőljebb csak elszórtan lesz benne kideríthető, kivált ha nyomósabb külső tanúságtételek szintén ily feltevésnek kedvezőleg lesznek megszólalhatók.” (32)

Ám meglehet, a mágus papok éppen leendő szövetségeseik bizalmának elnyeréséért mondtak le vallási ideológiájukról, - megtették ők ezt történelmük során többször is - ennek feladása nélkül aligha tudtak volna szövetségeseket találni, hiszen a vallási élet vezetése egyet jelentett a hatalom teljes birtoklásával.

Civitas Dei

A János Jelenések könyve a Biblia utolsó fejezete. Benne „az alfa és az omega” szavak egymás mellett állnak; nekünk pedig azt súgják, lapozzunk előre, hiszen „a keresztfa képe rávetül a paradicsomi fákéra, s ez a párhuzam lett az eredendő bűntől való megváltás Szent Ágoston által kibontott eszméjének a kiindulópontja. (33)

A legenda szerint a keresztet a paradicsomi bűnbeesés fájából ácsolták. (34)) A Ter 2,9 megkülönbözteti a tudás fáját az élet fájától: „És az Úristen mindenféle fát sarjasztott, ami tekintetre szép, és táplálkozásra alkalmas, azután kisarjasztotta az élet fáját a kert közepén, meg a jó és a rossz tudásnak a fáját.” A bűnbeesés következménye volt, hogy Ádám és Éva észrevették mesztelenségüket. „Fügefalevelet aggatának ezért össze, és körülkötket csinálának maguknak.” (Ter 3,7) A füge formájával, számtalan magjával a herezacskónak a jelképe. Mivel „a beteljesülő vágy az élet fája” (Péld 13,12) világossá válik, hogy a bibliai élet fája alatt fügefát kell értenünk. Jankovics Marcell írja: „Feltevésem szerint a fügefa, melyről az összülők levelet szakítottak, sem csupán egy volt az Éden fái között, hanem maga az élet fája volt, Éva fája Ádám tudós alamfája mellett.” (35). Jézus azt mondja: „Én vagyok a feltámadás és az élet”; a feltámadás szorosan a kereszthez kapcsolódik, ebből következően a megőrződött legendának eredetijében is az élet fájáról: a fügefáról lehet szó. „A kopt egyház az egyiptomi halottkultuszban jelentős ,ankh’ élet hieroglifát a kereszt jeleként alkalmazza.” (36) A kereszt alakú ,ankh’ szójel, az élet szimbóluma, Egyiptomban is a szikomorfához: vadfügefához kötődik.

„Az egyiptomi emlékek arról tanúskodnak, hogy a túlvilági élettel kapcsolatos főbb elképzelések még a történelem előtti korban kialakultak, s a következő évezredekben már csak jelentéktelen változásokon mentek keresztül. Némelyek közülük módosult formában a kereszténységbe meg az iszlámba is bekerültek. Nyomaikat mindmáig megtaláljuk Egyiptomban keresés nélkül is.” (37) Az izraeli történetírára egyebek mellett nagy hatással volt az egyiptomi bölcsesség –és regényirodalom, valamint a kánaáni műeposz. „A kánaáni népek vallási képzetei eredetileg az egyiptomiakkal és főként a mezopotámiaiakkal azonos vallási képzetekből tevődtek össze.” (38)

Az élet fájával kapcsolatos mítosznak az az elképzelés a magva, hogy valahol nő egy fa, amely örök életet ad annak, aki eszik a gyümölcséből. Egyiptomban Nut – ő az ég, és Geb a föld a párja – szikomorfa alakjában testesül meg. Mint faistennő szüli és szoptatja gyermekeit. Ezért az életfa az életadó erő jelképe, vagy az élet maga.

Az ,ankh’ jel a szikomorfához: vadfügefához tartozik, a fügefa levele a Bibliában Ádámot és Évát jellemzi. Az ,ankh’ szójel erőltetés nélkül adja az anak, v. enak nép nevét. Ennek megfelel, hogy az első ember Ádám, az Isten fia, „az anakiták legnagyobbika” Kirjat-Arbában az anakiták fővárosában fekszik. (Vulgáta, Józs.15.)

Kirjat-Arbáról Josephus azt mondja, hogy „régebbi, mint Memphis Egyiptomban”, s terebintusáról azt, hogy „híresztelés szerint ez a fa fennállott a világ teremtésétől fogva.” Kirjat-Arba Kánaán területén volt, ez lett a későbbi Hebron.

A füge görög neve szüké. Krónikáink ‚natio Siculica’ néven emlegetik a székeleyeket. E népnév tekinthető úgy is, hogy a benne meglévő alapszó fűgét jelent, ehhez adódik az ‚el’ isten jelentésű szó. ‚Él’ a kánaáni mitológiában a legfőbb atyaisstennek, a teremtmények teremtőjének számít, tisztreteleire szent fák alatt építettek oltárokat. ‚El’ a kánaáni vallási képzetekből került át az ÓSz-be, ahol Isten egyik nevét jelenti. Eszerint ‚sikel’ szó a.m. a fűgében rejtőzködő isten; tulajdonképpen a fűgében megbúvó teremtő életerő: az ‚ankh’ jel.

Nevük alapján a székeleyeket az ősgeszta írója az anakiták utódaiként azonosíthatta; míg az anakitákat ‚otthon maradt’ szkítáknak tekinthette. Ugyanakkor örvendezhetett, hiszen jól tudta, hogy „az életfa levelei a pogányok gyógyítására valók”. (Jel 22,2)

A sasféle madár és az életfa különben összetartoznak. „Elterjedt hagyomány szerint a születendő lélek madár képében a kozmikus fa ágán ül, melyen a halhatatlanság gyümölcsei függenek. Így ez a fa az Élet és a Halál fája.” (39)

A székeleyek anakitáktól való származtatását a szerző annál is inkább megtehetette, mivel számtalanszor hallhatta, hogy az emberek emlegetik a fűgefát; olyasmiket énekelnek, hogy idegen föld határán főlészálnak a fűgefára (népdalszöveg Vikár Béla gyűjtéséből), ámbar sem fűgét, sem fűgefát nem láttak soha.

Az idő szekerén

A krónikáinkban meglévő, Enéh szó az ‚ankh’ élet jelből szintén levezethető. Az ‚Enéh’ név a szarvas egyik indoeurópai nevéből származik. (40). „Az egyiptomi gyógyításban ötvennél több növényfajt használtak, köztük van természetesen a sykomor. Ugyanígy a szarvas szőre és szarvai igen nagy szerepet játszottak némely kenőcsök készítésében, amelyeket gyulladások ellen felülmúlhatatlan gyógyszernek –életelixírnak! - tartottak az egyiptomiak.”(41) Emiatt a szarvasra is ráakaszthatták az ‚ankh’ élet szójelet. „Az egyiptomi nyelvnek, „noha már régóta a holt nyelvek közé tartozik, számos szava ma is él a modern nyelvekben, amelyekbe főleg a bibliai héber és görög nyelv közvetítésével került be.” (42) A görög nyelvet az indoeurópai nyelcsaládhoz sorolják. Enéh – az élet szimbólumaként - „az ősvallások nagy istennőinek állatalakja, a görög Artemisz Elaphioszé, Helénéé, Tündér Ilonáé”. (43)

Egyiptomban a szikomorfát (Ficus Sykomorus) istennőként tisztelték. (44) Az Oziriszt szülő és szoptató szikomorfában Nut istennő testesül meg.(45) Ozirisz hieroglifikus jele, a dzsed-oszlop... a lecsontolt ágú fa képéből ered. Ahogy a fiú az anyából, úgy lesz az oszlop az élő fából. Ozirisz kultuszában az oszlop felállítása az isten évenkénti feltámadását jelképezte... és mint ilyen, nem a halál, hanem az évről-évre megújuló természet szimbóluma lett. Ezért gyakran ábrázolták az „élet” jelentésű ‚ankh’ jellel...”(46) A szarvasok, a fákhoz hasonlóan, a meghaló s újraébredő természet rendjét, az örök megújulást, az újjászületést rajzolják elének. Ahogy a fa évről-évre lehullajtja a leveleit és száraz ágait, majd új ágat, lombot növeszt, úgy a szarvas is évről-évre elhullajtja agancsát, hogy újat növesztessen... A görög mitológiában szarvasok húzzák az Idő szekerét (47); a szarvas agancsain hordozza a Napot (48), a gör. mitológiában Pán vezeti elő a reggelt (49), ő szarvasistennel egylényegű természetisten, a világmindenséggel is azonosították.

A görög aión, héb. eón – a.m. idő - szó alapjelentése: életerő. (50)

Az ‚ankh’ élet szójelből úgy tűnik, az anakitáktól elválaszthatatlan Énokh (héb. Hanók, a Septuaginta görög átírása Henókh; lat.: Enoch) próféta neve szintén kiolvasható. Az ősidőkben élt prófétákról szóló hagyományokat eredetileg a kánaáni szentélyek őrizték, Izrael törzsei pedig átvették, amikor magukat a szentélyeket is elfoglalták és Jahve tiszteletére szentelték. Az Igéret földjét elfoglaló törzsek magukévá tették, a források szerzői pedig értelmeztek különféle Izrael előtti anyagokat, ill. hagyományokat. Enoch próféta működéséről még az ÚSz-i korban is tudtak. (Júd 14-15)

Énokh, akár a fák és a szarvasok, önnön lényegével a természet örök körforgását hirdeti. „Énok teljes életkora 365 év volt.”(1 Móz 5,23.) Az ősatya éveinek száma azonos a Nap járása szerint számított év napjainak számával. Az év évszakokból, hónapokból és napokból áll. A Nap állása az égen az évszakok váltakozását adja. Az újhoid a hónapok ill. az újév kezdetét, míg a hajnal a mindennapok kezdetét jelezte. Számainak betelte után Énoch nem hal meg (1 Móz 5,24), (Zsid 11,5). Hosszú élete van, ugyanakkor halhatatlan. Olyan, akár a múlt idő, vagy az évről-évre megújuló természet.

A Vénusz, azaz a hajnalszárny és az újhóld ősidőktől összetartoznak. A Vénuszt Kánaán őslakói Astarte istennő személyében tisztelték. Astarte díszítő jelzője az újhóld. Az aszéria kultikus tiszteletben álló oszlop volt, ezt fából faragták ki és beültették a földbe. Számukra Astarte istennőt jelképezte.

A székelyek Újhóld idején a Holddal szembe fordulnak, kezüket föltartják, úgy imádkoznak az Istenhez, hogy az Újhóld segítse meg őket, az Új Király. Új királynak mondják az újhóldat. P. Daczó Árpád Lukács összegyűjtötte az archaikus népi imádságokat a Székelyföldön. Az ő 1974-1999 közötti gyűjtéséből való az alábbi két ima, amely közül az Újhóld, Új Király! kezdetűt Nagy Pétertől hallotta 1980-ban, a másikat 1985-ben az 58 éves Berkecz Lukács Ferenc mondta el neki. Az archaikus népi imádságokat a Hosszú utak megszomorodának c. könyv tartalmazza; (51)

1. Újhóld, Új Király!

Adj nekünk új világba új éveket,
Új évekbe új hónapokat,
Új hónapokba új heteket,
Új hetekbe új napokat,
És Új napokba új órákat,
Új órákba pedig új perceket,
Új percekbe új másodperceket,
Dicsértessék az Urjézus szen' neve.

2. Dicsértessék, Újhóld!

Adjon Isten jó hónapot,
Jó hónapba jó heteket,
Jó hetekbe jó napokat,
Jó napokba jó órákat,
Jó órákba jó perceket,
S jó percekbe jó pillanatokat!
Dicsértessék a Jézus Krisztus, Újhóld!

Kép: (A képet a HAAG LEXIKON „HACOR” címszó alatt közli.)

Az archaikus ima alapján az olvasó nyilván úgy véli, hogy a fenti kép az egyik székely temetőből való, hiszen a harmadik kövön pontosan azt látjuk, amit P. Daczó Árpád Lukács elmond: a kezek az újhólddal szembefordulva nyúlnak a magasba. Ám a fölvétel korántsem valamelyik székely temetőben készült; amit látunk, az az ősi kánaáni szentély Hacorban.

Krónikásunk tanúja lehetett, hogy a székely nép egy bizonyos Csaba királyfi emlékétől nem tud elszakadni. Csaba- név alakváltozásai : Chaba, Choba, Ceba, Soba (52)

A „seba” szó a héberben a hetes számértéket is jelöli, - a Bibliában a leginkább szimbolikus szám a hetes, amely a teljességet, az egészet jelképezi - ugyanakkor ez a szó embert is jelent. A Szabaot, Cebaót (héber seba'ot) név a judaista és a keresztény hagyományban Isten egyik neve, a bibliai prófétai könyvekben a „Seregek Ura” összetételben fordul elő. Szabaot seregén a Nap, a Hold és a csillagok értendők, „ az egész égi sereg” (Mtörv 4, 19), amely a mennybolt törvényeinek megfelelően mozog szépen és engedelmesen. A Dán 7,9 Istent öregnek, öregkorúnak nevezi, akinek megszámlálhatatlan seregek szolgálnak. Az ég felhőin az Emberfiához hasonló valaki megy az öregkorúhoz, hatalom adatik neki minden nép fölött. Az Emberfia megjelölést a hagyomány Énochra és Jézusra egyaránt vonatkoztatja. A Dán 7,9 mögött sokan kánaáni mítoszt

sejtenek, ahol is egy öreg istenség átruházza fiára a hatalmat. El-t Kánaánban az 'idők királya' címmel illették. Egyiptomban Kronosz megfelelőjét Sibunak hívták, és a hetes szám jele az emberfej volt. A Csaba királyfi szókapcsolatban a 'Csaba' szó 'ember' szóval való behelyettesítése, felcserélése után az 'Ember király fia' összetételt kapjuk. Azt a gondolatot, miszerint Isten király, Izrael Kánaántól vette át.

Közel-keleti képzetekben újhholdbárka visz át az éj tengerén, ill. egyik évből a másikba.(53) Székelyföldön mind a mai napig él Csaba királyfi, és az ösleges írója talán meglátta benne a holdbéli csónakost, s azokat a faragványokkal díszített oszlopszerű fákat, az ún. kopjafákat, amelyekbe környezetében úton-útfélen beleütközött, éppenséggel az asérák utódainak is minősíthette..

Az ÓSz-i teremtéstörténetben a teremtés első napjának vége akkor fejeződik be, amikor a második napon megvirrad. Jézus azt mondja: „Én vagyok a fényes hajnalcsillag.” - a Jelenések Könyvében nevezi hajnalcsillagnak magát, akiben az új teremtés kezdődött. (Jel 22, 16)

A Bibliában az első ember Ádám, ő az Isten fia. „ Egy följegyzés szerint Henochban Ádámnak első lelke kelt életre, az a lélek, aki Ádám a bűnbeesés előtt volt.” (54) Az ÚSZ-ben: „ az új Ádám, minden teremtmény elsőszülötte: Krisztus.” (Kol 1, 15)

Lukács Jézus családfája Jézusból indul ki, és visszavezet Ádámgig, akit az evangélista Istentől eredeztet. Énoch neve szerepel Jézus családfájában. „Énoch Ádámtól számítva a hetedik volt.” Lukács a görög szöveg szerint 11x7 nemzedékkel számol. A jelképek világában a hetes szám egy teljes periódust, időtartalmat jelent, Lukácsnál ebből van 11; (1x7) + (10x7). Énoch, Ádámtól számítva a hetedik, Jézus a hetvenhetedik. Úgy tűnik, mintha Isten az első periódus végén Énochban, majd a 10. periódus végén Jézusban öltene testet. „ A hetes szám a világban megnyilvánuló Isten szent száma... a 10 –es számérték ismét Isten száma, mert az egyessel kezdődő sort az egyes és a nulla zárja, amint Isten mindennek a kezdete és a vége.” (55) Az ÚSZ-ben a hetes és a hetvenhetes számok egymás mellett a megbocsátással kapcsolatban jelennek meg. Jézust a megbocsátás csakugyan jellemzi. Azt kérdezi tőle Péter: ha ellenem vétkeznek, hányszor kell megbocsátanom? még hétszer is? - „Nem azt mondom neked, hogy hétszer, hanem még hetvenhétszer is.” (Mt 18, 21-22)

Az első ember Ádám. A hetedik Énoch, a tizedik Noé. Noé jelzi az első emberiség pusztulásának a végét, s a másodiknak a kezdetét. Enoch az Istennel együtt járt -

(1 Móz 5, 22) kívülre még csak Noéről olvashatjuk ugyanezt (1 Móz 6,9), Enoch több helyütt Noéval azonosítja magát. (56) Noé az, akinek fiaitól a föld népei származnak.

A zsidóság „ a Messiásnak nem tulajdonított sem isteni természetet, sem előzetes létet (praegzisztencia) Hénoch kivételével. (57) Énoch könyvében az Isten Emberfiának nevezi Énocho, és Emberfiának nevezi a Messiást.

Csak Máté evangéliumában 29 alkalommal nevezi magát Jézus az Emberfiának.

Énoch mintha elfogadta volna a Messiással azonosított Emberfia előzetes létét.

Az Ósz beszámol Enoch mennybemeneteléről. A zsidó apokrif iratok (Jubileumok Könyve, Hénoch könyve) leírják, mi lett a sorsa Énochnak mennybemenetele után: a mennyei szentélyben a főpap szolgálatát látja el, s mint Matatron, a legfőbb angyalok közt foglal helyet. Matatron, ez a különös szó, mint a már elkallódott Kabbala könyvei magyarázzák, rang. Isten után közvetlenül ő következik. (58)

Ő a bíró az utolsó időben.

Az ÚSZ-ben Jézus mennybemenetele földi életének záróeseménye. Az Isten fia a maga föláldozásával belép a mennyei szentélybe, - visszatér az Atyához - s ott fölmagasztalása abban csúcsosodik ki, hogy az Atya jobbján betölti az örök főpapi tisztet. (Zsid 2,17; 4,15) Mint Emberfia tartja az ítéletet az utolsó napon.

„ Én vagyok az igazság és az élet”

Az 'ankh' kereszt alakú 'élet' hieroglifa képezi a testét az egyiptomi halottkultuszban oly fontos szerepet betöltő mérlegnek is. A mérleg tetteink mérlegelésének, az egyensúlyratörekvésnek, a megismerésnek, Igazságnak, égi és földi igazságszolgáltatásnak a jelképe.” (59)

A 'sekel' héber szó értelme a mérleghez kötődik, súlymértéket jelöl; anak, egyik értelmében a.m. mérőőn.

Énoch próféta tanítása szerint a világ teremtésekor minden szellemi és természeti lény és dolog a helyén állott és mindennek létét a természet örök törvényes mértéke szabta meg. Isten tehát megteremtette a világot, és azt jónak teremtette. Aztán megteremtette az embert, „de az ember elbukott, ellensége lett az istennek és romlása kiterjedt az egész teremtett világra.” (60)

Az egyensúly fölborult. Krisztus az, aki a kereszten visszaállítja a teremtés eredeti rendjét. Keresztje - mérlegként- a két oldalnak: a jobbnak és a balnak az egyensúlyát mutatja.

Ádámnak Istennel való szembeszegülését fiának, Káinnak testvérgyilkossága követi; bár Isten Káint elűzi, az engedetlenség és a bűnösség elszaporodik, az első emberiséget megrontja, s úgy elfajulnak a dolgok, hogy az Isten fiainak az emberek leányaival kötött házasságából létrejön az óriások – refaiták – nemzetsége.

Az óriások Isten törvényébe ütköző módon születtek, születésük miatt Isten elhatározza, hogy eltörli az embert a föld színéről. Vízözönt bocsát a földre. A vízözönnel Isten Noén és fiain kívül elpusztítja az egész emberiséget. Ezek az óriások még Ádám közeli utódai voltak.

Az óriások nemzetségét az özönvíz után is szerepelteti a Biblia, és ettől egy kicsit olyan ez az egész, mintha mégis lettek volna csoportok, akik a vízözönt túléltek.

A Biblia alapján nem könnyű az óriások nemzetségén eligazodni: óriásoknak az anákok, a refáiak, az émieket a zumzummiak számítanak. Az anákokat émieknak hívták (5 Móz 2,10), a refáiak meg az anákok ivadéakai, akiket zumzummiaknak neveztek. (5 Móz 2,20). A Szentírás az óriásokat az amoriták közé is sorolja: a refaita Ogról, Básán királyáról pl. az áll, hogy amorita volt. „Az amoriták magasak voltak, mint a cédrusok és erősek, mint a tölgyek.” (Ám 2,9 k.) Ábrahám korában a Holt-tengertől Ny-ra, Hebrón és Éngedi vidékén éltek emóriak...Lehet, hogy az amoriták csak a legerősebbek voltak a kánaániták közül, és emiatt van, hogy a Ter 15,16 az egész ott talált népességet azonosította velük. Az Ez 16,3 pl. a jeruzsálemieket is részben az amoriták közé sorolja: „apád amorita, anyád hettita volt.”

A Szentírás szerint a vízözön utáni emberiség kezdeti egysége nem tartott sokáig, mert a bűn ismét eluralkodott.

Hogy miféle bűnről van itt szó, ezt ma már régészeti ásatások eredményei mesélik el: Jerikónál pl. a nem természetes halállal meghalt, hanem építési áldozatként megölt, vagy elevenen eltemetett gyermekek maradványaira bukkantak a kutatók. Hasonló építési áldozatokról szól a Kőműves Kelemen balladája is. (61)

Ezek a dolgok Ábrahám meghívásához vezettek. Ábrahám a kháldeai Urból érkezett Kánaán területére.

Azt a földet, amelyre vonatkozóan Ábrahám meghívásakor ezt az ígéretet kapta az Úrtól: „ezt a földet neked adom”, az Ígéret földjének nevezi a Biblia; másképpen Kánaánnak hívják.

Az Úr Izrael pátriárkáinak – Ábrahámnak, Izsáknak, Jákobnak - esküvel ígérte, hogy nekik adja az Ígéret földjét. Isten kivezette a pátriárkák ivadékait Egyiptomból, és elvezette őket a megígért földre. Ezzel saját népévé avatta Izraelt; Ettől kezdve Izrael fiai Isten fiainak számítanak (pl. Kiv 4,22).

„Halljad Izrael, te általmégy ma a Jordánon, hogy bemenvén, örökségül bírij náladnál nagyobb és erősebb népeket, nagy és az édig megerősített városokat; nagy és szálas népet, Anák-fiakat, a kikiről magad is tudod és magad is hallottad: kicsoda állhat meg Anák fiai előtt? Az Úr, a te Istened az, ki átmegy előtted mint emésztő tűz, ő törli el azokat és ő alázza meg azokat te előtted. (Móz V. 9; 1,2,3)

„Nem a te igazságodért, sem a te szívednek igaz voltáért mégy te be az ő földük bírására; hanem az Úr, a te Istened, e népeknek istentelenségéért űzi ki őket előled, hogy megerősítse az ígéretet, a mely felől megesküdt az Úr a te atyáidnak: Ábrahámnak, Izsáknak, Jákobnak.” (Móz V. 9,5)

Az elfoglalandó föld földterítésére Mózes kémeket küldött.

Mózes kémek „áthaladtak a déli országrészen és elértek Hebronba, ahol Enak leszármazottjai, Achiman, Sesai és Talmai éltek.” (Szám 13,21) Eskol völgye az anákoké.

Eskol - héberből fordítva, annyi, mint szőlőfürt - völgy Hebron közelében. Ez a bibliai „eskol” helységnév megint megmozgatja képzeletünket: az eszkil népnevet a Pallasz „el-szekel” formában adja meg, s mellé írja, hogy ők a székelyek elődei. (62) Az „el” isten jelentésű szót megkettőzve a bibliai helységnevekben máshol is megtaláljuk, ilyen pl. El—Bétel;

De nézzük tovább a bibliai történetet: a kémek, „amikor Eskol völgyébe értek, levágtak egy szőlőfürtöt a szőlővesszővel együtt, azt kettesével egy boton vitték, aztán néhány gránátalmát és füget is (szedtek)”. (Szám 13,22) A kémek visszatértek és beszámoltak Mózesnek: „És láttunk ott óriásokat is, az óriások közül való Anáknak fiait, és olyanok valánk a magunk szemében, mint a sáskák, és az ő szemeikben is olyanok valánk.” (IV Móz 13, 34)

És az a nap is elérkezett, amikor Mózes fölemelte a rézkígyót a pusztában (Szám 21,6 -9). Ahogy az Úr a fáraó makacsságát sáskajárással ítélte meg, Kánaánban Izrael fiai is, Isten ítéleteként jelentek meg.

Az amorita Og, Básán királya szintén óriás - refaita volt. Királyságának főbb városai: Astarót, Szalká és Edrei (5 Móz 1,4; Józ 9,10; 12,4; 13,12,31). Edreit Édernek és Arádnak is nevezik. A honfoglalás Básánhoz fűződő történetét Mózes így meséli el: „Az Úr, a mi istenünk, hatalmunkba adta Básán királyát, Ogot és egész hadinépét; legyőztük, nem menekült meg senki. Aztán elfoglaltuk összes városát, nem maradt hely, amelyet el

ne foglaltunk volna: 60 város és Argob egész környéke alkotta Básánból Og birodalmát... Betöltöttük rajtuk az átkot, mint Szichonon, Hesbon királyán; az egész városon betöltöttük az átkot, férfiakon, nőkön és gyerekeken egyaránt. A jószágot ellenben meg a városokból összeharácsolt javakat zsákmányul magunkkal vittük.” Így foglalták el a Jordánon túli területeket, az Arnon patakától egészen a Hermon -hegységig. A Hermont előzőleg Szeirnek hívták. (Mtörv 3,3-11)

A refaiták idővel a holtak birodalmának lényei lettek, míg végül az összes halottra használták ezt a kifejezést. (63) A holtak országának vagy birodalmának az alvilág, a pokol felel meg.

Amint Mózes meghagyta, Hebront Kálebnek adták, és ő kiirtotta onnét Enak három fiát.”(Bír 1,20) Itt nyilván nem a három testvér haláláról van szó, hanem azon néptörzsek egyikének elpusztításáról, amely Izrael őslakosságát alkotta.

A kánaáni őslakosság istenei közül az El-ek, és Baal-ok mellett Astarte a legismertebb, ő a Vénusz bolygót, népies nevén az esthajnalcsillagot megszemélyesítő szerelemistennő.

Astarót: (héb. Astarte istennő lakhelye’).

A görög mitológiában fennmaradt egy történet Asteriáról, amely valószínűleg Kisázsziából ered. Asteria, a Csillagistennő, miközben Zeusz szerelme elől menekült, fűjjé (ortyx) változott. Zeusz sas alakjában utolérte. Ő kövé változva a tengerbe hullt, s rejtve maradt a hullámok alatt. Így vált Asteria sziklaszigetté melyen Létó megszülhette gyermekeit, Artemist és Apollónt. A szigetet Ortygiának, Fürszigetnek is hívták. Volt egy Ortygia a szicíliai Syrakusai mellett.. (64)

Az i.e. II. évezred vége táján Szicíliában megjelentek a siculok, Szicília őslakói, akikről Szicília a nevét kapta.

A krónikák „ natio Siculica” emlegetik a székelveket .

Ransanus A magyarok történetének rövid foglalata c. művében a székelveket Szicíliából származtatja. Forrását nem ismerjük.

Izrael fiainak honfoglalása után az óriások maradványai Asdód, Gát, Gáza vidékére, a filiszteus városokba szorultak. (Józs 11,21 k.) Említésre érdemes, hogy a magyar oklevelek a jász népet jászok, pharetraiusok, philistaeusok néven emlegetik. „A keresztények Sámsonban Krisztus előképét látták; a gázai kapukhoz a pokol Krisztus által összetört kapuit, a gázai oszloppárhoz, ami alatt Sámson leroskadtt, a kereszt gerendáit hasonlították, melyeket a Megváltó föl-föl bukva maga vitt halála színterére.” (65)

„ Amint Mózes felemelte a kígyót a pusztában, úgy fogják fölemelni az Emberfiát is...” (Jel 3,14)

A próféták a szőlőt az eljövendő Messiás szimbólumává tették. Szent Ágoston Krisztust a szőlőprésben lévő kánaáni szőlőfűrthöz hasonlította. Az óriás szőlőfűrt, amit Mózes kémei Kánaán gazdagságának bizonyosságául hoznak a vállukon keresztbe fektetett rúdra akasztva, (Szám 13,24) Krisztus keresztjét példázza; a szőlőprés, ami a próféta látomásában (Ézs 63,6-6) az égi szőlőműves – Isten – haragjának eszköze, Krisztus szenvedéseit jelképezi. „Én vagyok a szőlőtő”(Ján 15,5) mondja magáról Isten fia a tanítványoknak, és a metafora szószerint értendő, hiszen a borra, a szőlő vérére is azt mondja: „Igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, mely sokakért kiontatott a bűnök bocsánatára.(Mt 26,27 – 28)” (66)

A hitvallás hagyományos értelmezés szerint azt mondja, hogy Jézus halálakor az alvilágnak abba a részébe szállt le, amelyben az ŐSz-i igazak a megváltásukat várták. (1 Pét 3,18 -20) „Jőjjetek atyám áldottai, örököljétek a világ kezdete óta számotokra előkészített országot; mert éheztem és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, jövevény voltam és befogadtatok.” (Mt 25,34,35) Érdemes ezeknél a szavaknál Ábrahám történetére gondolnunk, aki szintén jövevény volt Kánaánban. Családjával együtt befogadták őt, főleg Szichemben (More Terebintje), Bételben, Beersebában (Tamariszkusz) és Hebrónban, az amorita Mamrének, Eskol és Áner testvérének terebintjénél (Ter 14,13) tartózkodott. A Felséges Istennek nevében elébe ment és megáldotta őt Melkizidek, az Igazság királya - a szintén amorita jeruzsálemi pogány papkirály,- a Felséges Isten papja. Az ÚSz főpapja Krisztus, Melkizideknek rendje szerint. (Zsid 5,1 – 10)

„Egy ember által jött a halál, egy ember által jön a holtak föltámadása is.”

(1 Kor 15,21);

A Messiás kereszthalálával visszaállítja a teremtés eredeti rendjét. Az a nap, amelyet az Úr alkotott, Krisztus föltámadásának a napja. Ez a nap Izajás jövendölésének teljesezése (Iz 65, 17) Nüsszai Szent Gergely 382 húsvétján tartott beszédében Isten szabadulást hozó ítéletét, Izajás próféciáját idézi, mely így kezdődik: „ örüljön a pusztaság és kiaszott vidék, ujjongjon a sivatag és viruljon...mert maga az Isten jön el, hogy szabadulást hozzon nektek”(Iz 35). Az a nap, amelyet az Úr alkotott, az új teremtés első napja, Krisztus föltámadásának a napja. De ez a nap egyben a régi, az első teremtés beteljesülése is: „ Ezen a napon törtek össze az alvilág

érckapui, oldódtak meg vasbilincsei. Most nyílik meg a halál börtöne, most hirdetnek szabadulást a foglyoknak, most nyílik meg a vakok szeme, most tekint le a magasságból kelő azokra, akik a halál sötétségében és árnyékában ülnek. ” (67)

A holtak országában az elhunytakra árnyszerű lét vár. A refaiták az elhunytak árnyai. (68)A halálból a Megváltó nyújt szabadulást: „Akkor kinyílnak a vakok szemei ”(Iz 35,5) és szökellni fog a sánta mint a szarvas.” (Iz 35,6)

A szarvasság elvarázsoltságot, halotti állapotot is jelent; ugyanakkor a szarvas az újjászületésnek is a szimbóluma.(69) A keresztény ikonográfia gyakori témája a szarvas és az életfa, azaz a szarvas és a kereszt. A szarvasok: a Krisztusban föltámadottak, az első Ádám ivadékai a kereszthez hozzátartoznak. Krisztus feltámadásakor „Ádám, az első ember élő lénygé lett, az utolsó Ádám pedig éltető lélekké.” (1 Kor 15, 45) „Amint ugyanis Ádámban mindnyájan meghalnak, úgy Krisztusban mindnyájan életre kelnek.” (1 Kor 15, 21) Nüsszai Szent Gergely szerint: „Ezen a napon alkotta Isten az új eget és az új földet, mint a próféta mondja... Ezen a napon jött létre az igaz ember, aki Isten képére és hasonlatosságára lett.” Pál a kiválasztás érvényét kiterjeszti a pogányok közül megtérőkre is. Így áll elő egy minőségileg más Isten-népe, egy új emberiség.

Kézainál Ménrót a Thana fia. Thana annyi, mint kígyó. Thanatológia: a halál jelenségeivel foglalkozó tudományág neve. Az ókeresztény időkből több legenda is tudósít arról, hogy a szarvas le tudja győzni a kígyót. A szarvas a világossághoz, a kígyó a sötétséghez tartozik. Ahogy a fölkelő Nap legyőzi a sötétséget, úgy győzedelmeskedik Krisztus a bűn és a halál fölött. Keresztény eszmekörben a szarvas jelképezi magát Krisztust is, aki legyőzi a kígyót.

A szabadító fiúgyermek születéséről, aki megöli a sárkányt vagy kígyót, különböző vallási hiedelmek voltak elterjedve az ókori Keleten. Ilyen pl. az az Apollón születésével kapcsolatos történet is, mely a görög mitológiában ekképpen maradt fenn: Pythón sárkány üldözőbe vette Létót, mert meg akarta akadályozni Apollón születését. Poseidon időben közbeavatkozott, megmentette az asszonyt, aki Ortygia szigetén világra hozhatta magzatait. Apollón pedig bámulatos gyorsasággal végzett a Pythónnal.

Ennek a történetnek átdolgozott formáját a Je1.2:1-5-ben látjuk viszont, ahol János elbeszéli a sárkány harcát a Napba öltözött asszony és fia ellen.

A Jelenések könyvében a holdsarlón álló, Napba öltözött asszony, akinek fején 12 csillagból font korona van, Isten népének szimbóluma. Születendő gyermeke a szabadító, aki a teremtés rendjét zavaró kaotikus hatalmakat legyőzi, és elhozza vele a béke birodalmát. A tizenkét csillag a tizenkét apostolnak felel meg, s az Egyházat jelenti.

Esquilinus mons (lat.) – így nevezik a legkeletebbiket azon halmok közül, melyeken a régi Róma épült. A kereszténység beszüntette az addigi törvényvallást, s idővel Róma lett a keresztény világ központja.

Összegzés

Mindebből következik, hogy a krónikáinkban meglévő ‚Enéh’ szó, amely a.m. szarvas, a székely népre vonatkoztatva értendő. Mint jelkép, az isteni erő jelenvalóságát, a megváltás kegyelmét hirdeti az államon belül. Hangsúlyos központi szerepe a későbbi krónikákban elsősorban onnan van, hogy első formájában a ‚Civitas Diaboli’ ellensúlyát jelentette.

Ösgesztánk szerzője a magyar honfoglalást az előtte lévő bibliai példa, Izrael fiainak honfoglalása példája alapján írhatta le. Amiképpen Áron halálának napja is érkezett azzal, hogy a nép az Ígéret földjéhez ért, - Jahve ugyanis nem engedte, hogy Kánaán földjére lépjen – Álmosról is elbeszéli a krónikás, hogy megölték Erdélyországban, mert nem mehetett be Pannóniába.

Az elfoglalandó föld földterítésére csakúgy mint ÓSz-ben Mózes, Árpád is előre küldte embereit.

A 11. századi krónika, illetőleg a belőle egymástól függetlenül merítő Anonymus és a késői krónikák egyaránt azt állítják a székelyekről, hogy a Kárpát-medencébe érkező magyarság már itt találta őket. Ezt vagy azért írták, hogy a bibliai példa teljes legyen, vagy tényleg így volt, és emiatt úgy lehetett feltüntetni az

eseményeket, mintha a történelem megismételte volna önmagát: Ábrahám – Izrael népének ősatya - a kháldeai Urból származott, abból a városból, ami később a mágus papok birtoka lett, ráadásul őse volt Arpaksád, amely név a méd főváros építőjének nevével betűre megegyezik, amiből viszont magának a névnek a méd eredetére lehet következtetni. A mágusok pedig, - akiket vélhetően az ősgeszta a magyar vezetés elődjének tekint – egy méd eredetű család tagjai voltak.

A magyar honfoglalás végeredményének összegezeként írja a Képes Krónika: „visszaadta hát az Úr a magyaroknak Pannóniát, amiképpen Mózes idejében visszaadta Izrael fiainak örökségül az amorreusok királyának, Szeonnak földjét és Kánaán minden országát. ” (Geréb L. ford.)

Az ősgesztában a „Civitas Dei” oldal a Szentírás történetei szerint valószínűleg tovább is folytatódott. Anonymus közlése szerint ugyanis „azt a népet, amelyet Csaba-magyarjának mondanak, ostoba népnek nevezték... ”(70)

Legalábbis egy „ostoba nép”-ről a Biblia is számot ad:

Maacha: héb. vsz. ’ buta, ostoba. (71) Ósz-i személy-, hely- és nemzetségnév. Dávid korában Enak ivadéka, Talmai volt Gesur királya. Az ő lánya volt Maacha, Dávid egyik felesége (2Sám 3,3; 1 Krón 3,2), Absolom anyja. Absolomot Abisalommal egy személynek kell tekintenünk. (72) Rechabeám kedvenc feleségét, Abisálom leányát szintén Maachának hívták, ő Abijjának, Júda királyának az anyja (1 Kir 15,2; 2 Krón 11,20-22), Ászá király nagynyja (1 Kir 15,8kk). Azaz Maacha gyermeke, Abijja és unokája Ászá szerepelnek Jézus családfájában. (Mát 1,8)

Hóman Bálint kutatásai szerint a Gesta Hungarorum, - az ősgeszta – Szent László korában, 1091 körül keletkezett. Lászlóhoz, alattvalói közül, minden jel szerint a székely nép állott a legközelebb. A „kegyes király” emléke legmélyebben talán a székelyek tudatvilágában vert gyökeret.

A fiatal magyar államban székely telepek nemcsak Erdélyben, hanem Magyarország déli, nyugati és északi határvidékein s Bihar megyében, Nagyvárad környékén is voltak. A történészek szerint a székelyek határőri feladatot láttak el. Északnyugaton a Vág vidékét szintén ők őrizték. De a legnagyobb számban valószínűleg Bihar megyében éltek. A keleti és nyugati végekre egyaránt kiterjedt László figyelme; Nagyváradon székesegyházat, a Nyitra vármegyei Koloson pedig a Boldogságos Szűz tiszteletére monostort alapított és azt javadalmakkal látta el.”(73) (A Pannonhalmi Apátság wagi birtoka, a mai Deáki község szintén az ő uralkodásának idején indulhatott komolyabb fejlődésnek. A király 1090 körüli oklevelében említi a falut, mely Vágsellyétől három kilométerre délnyugati irányban húzódik. Megjegyzi, hogy az apátságnak a wagi birtokon jó gyümölcsöse van. II. Paschalis pápa 1103. évi bullájában pedig már számba veszi a működő, Szűz Mária tiszteletére épített templomot.

A székelyek földrajzi elhelyezkedését és határőri szolgálatukat az ősgeszta még úgy értelmezhetette, hogy általuk Krisztus népe őrzi Magyarországot. Annyi bizonyos, hogy a király a székelyekkel együtt harcolt az élen. A végeken dúló csatározásokat igricek és hegedűsök énekelték meg. A „Civitas Dei” kiváltsága azért juthatott ki nekik, mert a keresztény eszmék - legalábbis az archaikus népi imádságok tanúsága szerint - ténylegesen is közel állhattak hozzájuk, sokkal közelebb, mint a korai Magyarország többi népéhez, s ez a körülmény megkönnyíthette beilleszkedésüket az új társadalmi viszonyok közé.

A László halála utáni komoly politikai változások egyik következménye lehetett, hogy a „Civitas Dei” oldalt a krónikából egyszerűen kivágták. Megmaradt a „Civitas Diaboli”, s a későbbi krónikások ezt a megvágott anyagot használták fel munkájuk során.

Jegyzetek

1. vö.: A magyarok elődeiről és a honfoglalásról – 129.old. Gondolat, 1986
2. Pallas N. L. : Ene c.sz
3. Jelképtár, szarvas c.sz. – Helikon, 2000
4. vö.: Pallas N. L.: Benedek rendiek c.sz.
5. vö.: Ravasz László: Kis dogmatika, 61.old. Református Zsinati Iroda Bp.: 1999
6. SZIT Biblia Jegyzetei: Jelenések könyve
7. vö.: KBL - Nemzedék, nemzetség c.sz.
8. Magyar Művelődéstörténet I. köt., Szilágyi : Irodalmunk kezdetei 440. old.
9. Gecse G.: Vallástörténet, 127.old. Kossuth kiadó 1980
10. HAAG – János apostol c.sz.
11. vö.: A magyarok elődeiről és a honfoglalásról: Regino évkönyve Gondolat, 1986 12. vö.: Dr. Blaskovics József: A magyarok története, 367. old. - Léva 1996
13. HAAG – őstörténet c.sz.
14. vö.: HAAG – Jáfet c.sz.
15. Kerényi Károly: Görög mitológia 296.old., Madách Bratislava 1977
16. Nagy Képes Világtörténet I. kötet – 121.old.
17. v.ö. J. Klíma, Mezopotámia 77. old. – Madách, Bratislava 1983
- 18-19: v.ö.: A magyarok története, Dr. Blaskovics, 362. old. – Léva 1996
20. Marie-Luise von Franz: Archetípusos minták a mesékben, 65. old. Édesvíz, 1998 21. v.ö.: HAAG - Sumér, ill. Babilónia c.sz.
22. Pallas N.L. - Örményország c.sz.
23. Ókori civilizációk, Madách, 155. old. Bratislava 1990
24. HAAG - Nergal-Szaracer c.sz.
25. HAAG – rebmag c.sz.
26. Pallas N.L. – Mágusok c.sz.
27. Ladó János: Magyar utónévkönyv, Akadémiai könyvkiadó, Bp. 1982
28. HAAG – Nimród c.sz.
29. vö.: Pallas N.L. – Persia c.sz.
30. vö.: Pallas N.L.- Magyar c.sz.
31. vö.: Pallas N. L. – Magyarok eredete c.sz.
32. vö.: Pallas N.L. – Tűztisztelet c.sz.
33. Jankovics: A Fa mitológiája 138. old. – Csokonai Kiadó, Debrecen 1998
34. Jelképtár, kereszt c.sz. – Helikon, 2000
35. v.ö.: Jankovics A Fa Mitológiája, 78. old. – Csokonai Kiadó, Debrecen 1998
36. Jelképtár, Kereszt c.sz. – Helikon, 2000
37. Zamarovský: A felséges piramisok, 152. old., Madách, 1981
38. Hahn István: Istenek és népek, 97. old., Minerva, 1980
39. Jelképtár, Fa c.sz. – Helikon, 2000
40. Jankovics 1985: 205
41. v.ö.: Nagy Képes Világtörténet, I. köt. 76.old. – Babits kiadó 1998 (hm)
42. Zamarovsky: A falséges piramisok 113.old. Madách, 1981)
43. Jelképtár, Szarvas c.sz. – Helikon, 2000
44. Jankovics: A Fa Mitológiája, 81. old. Csokonai Kiadó, Debrecen 1998
45. Jankovics: A Fa Mitológiája 90. old. – Csokonai Kiadó, Debrecen, 1998
46. Jankovics: A Fa mitológiája, 35. old. – Csokonai Kiadó, Debrecen, 1998
47. Jelképtár, Szarvas c.sz. – Helikon, 2000
48. Jelképtár, Szarvas c.sz. – Helikon, 2000
49. Kerényi: Görög mitológia, 117. old., - Madách, Bratislava, 1977
50. HAAG – eon c.sz.
51. Magyar Napló kiadó Bp. 2003
52. Pallas N.L. – Csaba-név c.sz.
53. Jelképtár, Hold c.sz. – Helikon, 2000
54. Hamvas Béla: Silentium, 11. old. , Vigilia Bp., 1987
55. Jelképtár, Számok c.sz. - Helikon, 2000

56. Hamvas: Henoch apokalypsise, Bevezető 28. old. – Bibliotheca, Bp. 1945
57. HAAG– Isten fia c.sz.
58. vö.: Hamvas Béla: Silentium, 10.old. , Vigilia Bp. 1987
59. Jelképtár, Mérleg c.sz. – Helikon, 2000
60. Ravasz László, Kis dogmatika, 158. old. – Református Zsinati Iroda Bp. 1990
61. v.ö. József 6,26-27; Jubileumi Kommentár
62. Pallas N.L. - Bolgárország c.sz.
63. HAAG: – refaiták c.sz.
64. vö. Kerényi: Görög mitológia, 89.old., Madách, Bratislava 1977
65. Jankovics M.: A fa mitológiája 222 old. v.ö.: (Bír 16,1 -3; 21-30)
66. v.ö. Jankovics M.: A Fa mitológiája 79. old. – Csokonai, Debrecen, 1998
67. Nüsszai Szent Gergely beszédének elemzését lásd a Vigilia 1986/4.
68. v.ö. HAAG - refaiták c.sz.
69. Jelképtár, szarvas c.sz. – Helikon, 2000
70. A magyarok elődeiről és a honfoglalásról – 45.fej. – Gondolat, 1986
71. HAAG - Maacha c.sz.
72. HAAG – Abisalom c.sz.
73. Püspöki Nagy P.: Piacok és vásárok kezdetei Magyarországon -79. old. – Madách, 1989

Rövidítések:

KBL :	Keresztyén Bibliai Lexikon
SZIT:	Szent István Társulat
PALLAS N.L.:	Pallas Nagy Lexikona
HAAG:	Haag Lexikon
c.sz.:	címszó

Fehérló Fiai

Háromezer éves mondák szólnak a szkíták eredetéről. Mondák, minek homályos pontjai, talányai fölött valahogy átsiklott a kutató szem. Nem csoda hát, ha a szkíták eredte, kiléte, hovatartozása körül teljes a zűrzavar.

Írja *Grandpierre K. Endre*: Aranykincsek hulltak a Hargitára című könyvében.

Hérodotosz, akit a történelem atyjának tekintenek, nagy történeti művében (Kr.e. V. század) két szkíta eredetmonda változtatott őrzött meg számunkra.

Az első változat, amit a szkíták meséltek el Hérodotosznak, egy Thargitaosz nevű király fiairól szól. Thargitaosz király szülei az Égisten (Jupiter) és feltehetően maga a Földanya („Borysthén leánya”). Thargitaosz három fia Lipoxais, Arpoxais és Koloxais.

Egy szép napon aranytárgyak – az istenek adománya - hullottak az égből: eke, iga (járom), fokos (csákány) és csupor (csésze). A legnagyobbik fiú (Lipoxais) szaladt elsőnek oda, hogy felemelje, magához vegye őket. De amikor az égből hullott színarany tárgyakhoz közelített, tűz lobbant fel belőlük, jelezve azt, hogy az istenek nem neki szánták. Majd a második fivér (Arpoxais) akarta az istenek ajándékát megszerezni, de ő is ugyanúgy járt, mint a bátyja. Ezután a legkisebbik Thargitaosz fiú ment az égi eredetű tárgyakat fölvenni, s láss csodát, az aranytárgyak nem izztak fel többé, és Koloxais magához tudta őket venni, jelezve, hogy elfogadja az istenek ajándékát.

Ez a történet azt jelezte Thargitaosz népének, hogy ő, a legkisebb királyfi, Koloxais az, aki az apai „házat”, birtokot örökli az őshazában. A másik két fiú népével tovaköltözött, és ott külön-külön alapított magának és követőinek országot.

Álljunk meg egy pillanatra a három királyfi nevénél:

A három királyfi nevének elemzésében *Grandpierre K. Endre* megemlíti *Pellutier* a *Historie des Celtes* könyvében kifejtett véleményét, miszerint a Thargitaos-fiúk, a három legendás szkíta királyfi, Lipoxais, Arpoxais és Koloxais nevében az azonos „-xais” végződés megfelel az angol son, a német Sohn: magyar fiú szónak. Ezek szerint: Lipofi, Arpofi és Kolafi. *Csak*hog – mondja *Grandpierre K. Endre* – *e kecsegtető elgondolásnak ellentmond, hogy a nevezett három királynak egyetlen közös őse volt: Thargitaosz, így hát őket legfeljebb Thargitaosz-fiaknak nevezhetnők. (...) Valószínűbbnek látszik az a feltevés, hogy a három szóvég valóban uralkodói, királyi tisztséget jelöl. A szerző a szkíta eredetű, fejedelem, uralkodó jelentésű „kán” szóra gondol. Tehát: Lipokán, Arpokán és Kolokán Thargitaosz fiainak a valódi neve.*

Dr. Selahi Diker, török történész, „And the Whole Earth Was Of One Language” 1996-ban illetve 1999-ben kiadott könyve „Türk Dili’nin Beş Bin Yılı” (A török nyelv öt évezrede) című hetedik fejezetében írja, hogy az ógörögben nem ejtették ki a „h” hangot (ma sem, ezért áll „Ellas” a „Hellas” helyett) és, hogy kiejtsék, ezt TH vagy X (ch) betűként írták, ami egyszerűen „érdes kilégzést” jelölt, sőt, írásban sokszor teljesen felcserélték a Q betűre, ami ugyancsak a „h” (érdes kilégzés) hang helyét jelölte. Így nyilvánvaló, hogy „Thargitaosz” király nevében valójában a Hargita olvasandó, ha a görögösített végződést elhagyjuk.

Koloxaisz, tehát, az a harmadik fiú, aki az apja országát örökli Thargitaosz népe ősi földjén. Neve alapján – írja Hérodotosz – népét Szkolotoknak hívták... És ez mint együtt: Hargita és a szkolotok / szkoloszok. Nyilván a szkoloszok neve közel áll a latin „siculus” névhez, a székelyek középkori nevéhez. Így nyilvánvaló, hogy Hérodotosz a szkoloszok alatt a székelyeket értette.

Az ótörökben KAL az aki hátramarad (kelta, ír CÚL hát, CÚL-igh hátrálni, visszavonulni), annak a fiúnak a neve, aki az apai birtokot örökli, a család háztüzét hivatott volt őrizni, kicsi korától fogva, akkor is mikor a bátyjai kilovagoltak apjukkal vadászni. Háborúban vonulás esetén, ő volt a hátvéd, aki a hont, a szülőföldet megvédte, népe őshazája nyugalma felől őrködött.

A szkíta eredetmondában nem véletlenül születtek meg ezek a nevek, nem véletlenül KÁL vagy KOLOS az, aki az istenek akaratából az ősi Hargita földjének a fejedelme lett, és uralkodott népe, a székelyek felett, őrizte a székelyek ősi földjét.

Tehát, még egyszer: az ősök földjén, az öreg Hargita király birodalmát a harmadik, a legkisebbik fiú, Kál (Koloxais) örökölte, míg a bátyjai, Lipoxais és Arpoxais, az ősi hagyomány szerint, az istenek akarata szerint, népükkel továbbköltözött. Lényeges kérdés az, hogy ki volt a két nagyobbik fivér, kik voltak az általuk alapított, vezetett „népek”, és ezek hová költöztek, amikor elhagyták az őshazát. Ezen izgalmas kérdésekre – legalábbis részben – választ kapunk Hérodotosz által lejegyzett szkíta eredetmonda másik változatából, a szkíta világ peremére költözött görögöktől hallottak alapján leírt mondaváltozatban.

Mielőtt rátérnénk ennek a mondaváltozatnak az ismertetésére, egyet le kell szükségszerűen szögezni, éspedig:

A szkíta eredetmonda egy-egyetlen nép történetet említ, amely isteni akarat folytán (vagy túlnépesedés okán) három testvérnépre oszlik. Két testvérnép kiválik az ősnépből és elhagyja az őshazát, majd külön-külön letelepedik. A harmadik testvérnép pedig az ősök földjén maradt (és ott él ma is). A különválás után, a három testvérnép külön fejlődésnek indul, külön utakon járva külön történelmet ír, de az ősi gyökereket sosem veszti el.

A második mondaváltozatban ősapaként Héraklész (Herkules) személye jelenik meg. Nyilvánvaló, hogy a görög hős neve egy olyan szkíta ős-hős nevét helyettesíti, akit a görögök Héraklészszel azonosítottak. Ő maga a Nap, a Napisten.

Akárcsak az első mondaváltozatban, ahol Hérodotosz Jupitert említi a szkíták ősnemzőjének, itt is, a második mondaváltozatban maga a Napisten (Héraklész, Zeusz fia) a szkíta ősatya. Ha még ehhez hozzátesszük, hogy Héraklészt a Rodosz szigetén élő „görögök” Magor (Magar) névvel illetik, szépen kikerekedik a szkíták eredete. Josephus Flavius-nak ‘A zsidók történeté’-ből tudjuk, hogy a szkíták Magógtól, Japhet fiától származnak, és ezért hívták őket az ősi időkben „magoroknak”.

Mindkét eredetmonda változatban felelevenedik előttünk a mennyei menyegző, az asztrális ősnemzés képe. Ez az, amit Hérodotosz nem ért, és ezért nem tudja elhinni a szkítáktól – azaz első forrásból – hallott ősrége eredetmagyarázatát. Az ősnemzés képét végig tudjuk kísérni úgy a szkíta, mint a szkíta utódnépek művészetében, a freskóin, domborművein, kancsóin, halottas urnáin, nemesfémekből készült dísz tárgyain stb.

Az ősnemzés szkíta képe a két isteni erő egyesülését, az égi atyai fényerő ráhatását ábrázolja a földi, anyai „anyagra”. Ettől az égi ráhatástól az Ósanya/Földanya áldott állapotba kerül, és megszüli gyermekeit, a „Föld fiait”. Az ősnemzés egyetlen és örökké ábrázolt motívuma az égi fényerő (világ/villám), a Nap, a Napisten, azaz a szellemi jellegű atyai erő (energia) ráhatása a földi, de mégis másvilági (mennyei) Ósanyára, és az anyagi jellegű Ósanya/Földanya megtermékenyítése. Ez mindkét mondaváltozatban nyomon követhető.

Atyai ágon Thargitaosz (Jupiter fia) és Héraklész (Zeusz fia) szerepeltetésével, kirajzolódik a szkíták „égi” (isteni) beavatkozással történő teremtése. A két égi személy a fény, a világ/villám, égi erő hatását jelenti. Érdekes, hogy népeink, a magyar rokonnépek, egy szóval jelölik az „úr-ör-erő” fogalmát. Az ősi szimbolikában az atyai őserő, ősnemzőerő jelképe a „griff”, a sárkány, azaz a Turul. Ő az égi világ urának megjelenési formája.

Mindkét mondaváltozatban megjelenik az Ósanya képe, egy vízi-(BOR)-tündér illetve „egy félig kígyó és félik nő” képében (ezt megtekinthetjük a magyarvistai templom külső falának egyik domborművén is): A szimbólumok világában ez a Földanya képe. A Földanyaé, aki a földi, emberi világ úrnője, és akit a szarvasagancsokkal ábrázolt szarvasünő képe olyan nagyszerűen megelevenít, ami részévé vált a szkíta és a szkíta utódnépek művészetének.

A Földanya és a Turul (griff/sárkány) szerelmes egybekelése, a két másvilági, azaz mennyei erő egybeolvadása jelzi azt a pillanatot mikor a szkíták – isteni sugallatra, égi beavatkozással – megszületnek, mint a Földanya fiai. Ez az ősnemzés képe: a griff és a gyöngéden, szerelemesen hátratekintő szarvasagancsos szarvasünő szeretkezése. A Turul/griff/sárkány a felső, mennyei fényerő, az ősi nemzőerő, melynek ráhatása áldott állapotba hozza a szarvasünő/Fehérlő-ősanját. Az így megtermékenyített Földanya megszüli gyermekeit, a „Fehérlő fiait” vagyis a „Föld(anya) fiait”. A német *Pia Steinbauer* a „Die Magyaren und das ungarische Reich” című írásában (1995) állítja a magyarokról, hogy a „magyar” népnév annyit tesz, mint a „Föld fiai” (*Söhne der Erde*)¹.

A második mondaváltozat szerint ezeket a fiukat (Héraklész fiait) úgy hívják, hogy Agathyrsszosz, Gélonosz és Skythesz. Az ősi haza fejedelmének kiválasztása megtörténik itt is, de itt az atya, Héraklész, feltehetően visszacsapó (reflex-)íját kell kifeszítsék, illetve az övét kell rendesen feltegyék. A mondából ismeretes, hogy ezen a szíjún arancsésze lógott, és ennek emlékére – írja Hérodotosz – a szkíták mindig is övükre egy csészét aggattak. A székelyek még ma is ezt teszik. Természetesen ebben a mondaváltozatban is a legkisebbik fiú a legerősebb és a legügyesebb, és ő maradhat az őshazában, az Ósanya (Földanya) oltalma alatt. A legkisebbik fiú neve itt Skythesz, ezért íjfelező népét a görögök „szkítáknak” neveznek. (Emlékeztetül: az első mondaváltozatban ugyanannak a népnek a neve „szkolot”, és az ógörög „skolt” nyílhegy szavából származtatják). A szkíta, tehát ugyanaz a nép, mint a skolot > szkolosz > siculus > székely nép, és a két népnév felcserélhető, sőt a két népnév váltogatja is egymást, még a középkori krónikákban is.

Nyilvánvaló, tehát, hogy a szkíta eredetmonda görög változatában Hargita három fia elvesztette már valódi nevét, amit felcserélt az általuk uralt, vezérelt nép, vagy általuk alapított országok népének neve. Így tehát érthető, hogy a legnagyobbik fiú az agathyrsszek, a második a gélonok, míg a harmadik az őshazában maradt szkíták/székelyek fejedelme. S mivel a szkíták a legkisebbik Hargita-fiú népe voltak, őröle „származtak”, ők magukat a világ legfiatalabb népének tekintették (Hérodotosz).

A két nagyobbik fivér kiköltözik követőivel (népével) az őshazából.

Az agathyrsszekről tudjuk, hogy régészetiileg is igazoltan Erdélyben éltek, a középső és az alsó Maros mentén, tehát a Hargitától, a Székelyföldről nyugatra. A Kr.e. 4. században – a régészeti anyag tanúsága szerint – az agathyrsszek végképp eltűnnek Erdélyből. Nyomuk vész. Ugyanakkor Kr.e. (1200)-800-400-ban ómagyarországi Etrúriába és a Pó völgyébe történő kivándorlásokról számol be a régészet (*Mesterházy*)².

Mario Alinei „Ősi kapocs” című könyvében hasonló kirajzást feltételez a Kárpá-medencéből az észak- és közép-itáliai etruszk vidékekre. Ismeretes a Kárpát-medencei kisugárzás úgy az ősvillanovai (késői bronz-/ korai vaskor átmeneti szakaszában) mint a Villanova-kultúrára (vaskor), mikor végbemegy az etruszk vidékek „keletiesítése” (orientalization), és megjelenik itt is a kurgános temetkezés (Kr.e. VIII sz.). „*Ekkor alakul a toszkán 'etruszkká'. (...) Az idevezető átalakulási folyamat igen gyors. (...) Ezekben a századokban a késő őstörténet törzsi közösségének átalakulása etruszk állammá rendkívül meghatározó a közép-itáliai területeken.*”⁽³⁾

Az etruszk kronológiáról olvashatunk *Marcella Vasconi* „Legenda degli etruschi (una civiltà spirituale, misteriosa)” című könyvében. Az olasz történésznő azt állítja, hogy igazoltan etruszk jelenléttel a Kr.e. 8. század végétől, a 7. század

¹ Steinbauer, Pia: Die Magyaren und das ungarische Reich, Ingelheimer Zeitung, 1995. április 28. számában írja: „Sogar ihr Name, Magyaren (Söhne der Erde), hat sich bis heute als Bezeichnung für die Ungaren erhalten.”

² Mesterházy Zsolt: Honfoglalások kora (Kr.e. 2200 - Kr.u. 1250), Budapest, 2005, 115. old.

³ Alinei, Mario: Ősi kapocs (A magyar-etruszk nyelvrokonság), Budapest 2005, 424. old.

elejétől lehet számolni. Ekkor kivirágzik az a különös és egyedülállóan gyönyörű, keleties jellegű etruszk civilizáció, és ez a folyamat robbanásszerűen, minden előzmény nélkül megy végbe ⁽⁴⁾.

Az etruszkokat a görögök „thyrsenoi”-nak hívtak. Ebből a görög elnevezésből lett a latin „turusci” > „etrusci” > „tusci” népnév > Toscana / olasz Toscana, az etruszkok országának a neve, illetve „tirreni” népnév, Tirrénia (vidék) és a „Tirrén-tenger” neve.

A görög THYRS-(en)- szógyök azonos az ugyancsak görög (aga)-THYRS- szógyökkel, az előbbi népnév talán az utóbbi „modernebb” változata.

Elképzelhető, tehát, hogy az agathyrszek átvándoroltak az olasz félszigetre, és szép lassan átalakultak etruszkká: (aga-)thyrszból thyrshén lett.

A gélonok népéről keveset tudunk. Én a gélon népnévben a „kelen” (lásd: Kelenföld), illetve a gél / gall / galata / kelta népnevet vélem kiolvasni.

Kr.e. 1200 körül létrejött tehát a késő-bronzkori – kora-vaskori urnamezős műveltség. Habár egy nagyon háborús korszak bontakozik ki egészen Kr.e. 800-ig, a gazdasági kapcsolatok állandósulnak a közép-európai térségben, fejlett úthálózat épült ki, amelyen élénk kereskedelem bontakozott ki Európa minden irányába. Kr.e. 800 körül kialakul a korai vaskor urnamezős műveltségének keleti hatásra továbbfejlődött kései változata, a hallstatti kultúra. Miután az azelőtti bronzkori urnamezős időkben az európai politikai bizonytalanság és egyre fejlettebb fegyverek megrázkódtatták a régi világot, létrehozva egy új politikai rendet, a hallstatti kultúra korszakában békésebb idők köszöntek Európára. Ellenben Észak-Európa kiesik ebből a fejlődésből. Itt, a már évezredek óta tartó mezőgazdász vándortanyák hagyománya majd csak a kelták megjelenésével kezd lassanként kiszorulni. *„Ebből az időből Kelet- és Délkelet-Európa nagy részén sírokat találunk, amelyek lovas felszerelést tartalmaznak. Ezek 'tráko-kimmérnek' való azonosítása visszatükrözi a Hérodotosz által reánk hagyományozott népek kivándorlását a keleti pusztákról, amelyek a szkíta települések ideje előtt nyugat felé vándoroltak Európába.”* – írja Barry Cunliffe⁵. A lovas kultúrával megjelenik a kurgános temetkezés is. A szkíta jellegű halomsírok nyomon követhetők Nyugat-Európában egészen a Brit-szigetekig.

Ezzel párhuzamosan, a Kr.e. 8-6. század folyamán *„a Kárpát-medence keleti fele egy hatalmas kiterjedésű lovas-nomád (lovas-íjészítő és nagyállattartó) népi konglomerátum nyugati peremvidéke lett. (...) A fazekaskorongot is ismerő nép (...) intenzív lótenyésztést honosított meg az Alföldön.”* ⁽⁶⁾

A szkíta területekről viszont Kr.e. 500 körül sem szakadt meg a bevándorlás, népek/törzsek behatoltak Európa nyugati tájaira is. Kialakult a marne-mosel-i harcos-lovasok köre, amely létrehozta a La Tène-kultúrát. Ezzel megindul Nyugat-Európa rohamos nyelvi „keltásítása”, valamint a művészetek terén beindul ennek „keletiesítése” (Orientalisierung Europas), ahogyan a francia *Christiane Éluère* régész nő fogalmaz.

Ezek szerint, tehát, a szkíta királyfiak: Lipoxais az agathyrszek, Arpoxais a gélonok és Koloxais a skythák királya/fejedelme, szkíta szóval „kánja”. Hargita, mondabeli összkíta király három fia, a három testvér, három testvérnép vezére lesz.

Ha ez így igaz, a rokonságnak úgy a nyelv, mint a vallás, mint a művészetek és a népi hagyományok területén is vissza kell tükröződnie. Ennek a részletes áttekintése már egy másik írásnak lenne a tárgya. Itt álljon csak egy pár általános gondolat.

A vallás terén:

Az Ősanya neve: etruszk UNI, kelta ANU, magyar ANYA/ENEH, a Földanya és vele kapcsolatos szarvasagancsos szarvasünő képe, valamint a Fehérló regéje.

Az Ősatya neve: etruszk TIN, kelta DUINN, magyar TEN (ISTEN), az Égatya és ennek a griff/sárkány, azaz Turul (súlyom) képében való megjelenítése.

A kettőjük szimbolikus egybeolvadása, összekapcsolódása, szeretkezése a közismert ősnemzés ábrázolásban, mindhárom testvérnép művészetében megcsodálhatjuk.

Ekkor az Ősanya áldott állapotban kerülése után, megszüli gyermekeit, a „Föld Fiait”.

A társadalom szervezése terén:

A vezérek neve: etruszk CAMTHE és ZILA vagy ZILATH, kelta CEANN (fej, fő, fejedelem) vagy CEANNAIRE (uralkodó) és GIOLLA (fiatal vezér, katonai vezér, őr), magyar KENDE (fejedelem, kán) és GYULA (katonai vezér, a hadsereg parancsnoka).

Tudás: rovásírás mindhárom testvérnépnél, mely egymással közeli rokonságot mutat.

⁴ Vasconi, Marcella: La legenda degli etruschi (una civiltà spirituale, misteriosa), 1998, 8-9. old.

⁵ Cunliffe, Barry: Illustrierte Vor- und Frühgeschichte Europas, New-York – Frankfurt, 1996, 373. old.

⁶ Fodor István, Kovalovszki Júlia, Kovács Tibor, Lovag Zsuzsa, Tóth Endre: A Magyar nemzeti Múzeum (Múzeumi kalauz), Budapest, 1992, 46-47. old.

Kelta rovásírás egy bronz táblán Botorittából (Spanyolország, Saragossa vidéke).

Szülőföldi sajátosságok esetleg ókorba mutató nevek?

Bács-Bodrog vármegye délnyugati része a Dunamellék a török dúlást megelőzően, sűrűn lakott terület volt. A dézsma jegyzékek 1522-ből és más levéltári adatok azt bizonyítják, hogy Kupuszina mai kataszteri területén (≈ 5.000 kh.), vagy vele közvetlen határos területeken 12 különböző helység volt. Három Hetesről is tudunk: Hetes, Kéthetes (Hetes utraque) úgy mint Alsó és Felső (vagy Kis- és Nagy-Hetes), és Győrő vagy Győrő Hetes, továbbá Aranyos, Aranyán és Aranyád is.

Alábbiakban ABC sorrendben és a helységek különböző okmányokban történő említésének időpontja: 1. Aranyád 1477. 2. Aranyán 1468. 3. Aranyos pusztá 1751. 4. Bartán 1405. 5. Bodrog 1255., Bodrog vármegye névadója. 6. Hetes 1255., 1413., 1436., 1468., 1477., 1512., 1522. 7. Lekse 1280., 1399., 1490., 1405., 1436., 1522. 8. Páka 1255. 9. Szentgyörgy 1512. 10. Szöllös 1255. 11. Vízmelléki Záká 1522.¹

A Hetes nevezetű helységek a Duna közelében voltak, a mai Monostorszeg vidékén. E tájon Kupuszina határában a múlt századi tanúvallomások (19. században) alkalmával még egy Hetesica nevű fok és híd őrizte emlékét.²

Ezen írás szerzője személyesen kutatta Karlócán a Történelmi levéltárban Kupuszinára vonatkozó lakossági összeírásokat 1699-1752 között. Összeírásra csak a gazdák és a felnőtt legény fiaik kerültek. Mintegy 100 különböző vezeték név került lejegyzésre. Egymást követő összeírások alkalmával nagyon kevés ugyanazon vezetéknev volt. A lakosság költözködési hajlama ebben az 50 évben még kifejezett volt. A 100 vezetéknev zömmel szerb, de volt köztük magyar is pl. Katona stb. 1699-1752 közötti jegyzett vezetéknevek közül egy sem volt található 1990-ig a faluban, a 20. századvégi délszláv háborúig és azt követő irányított áttelepítésekig.

Milenko Beljanski Kupuszináról írt könyvének írása és kiadása idején tudta, hogy az előzőekben említett 100 vezetéknev 1974-ben egy sem volt a helybeli családi nevek között, de a nagyszerb politika ellenében nem merte megírni. A nép tudatában megőrződött (a szerző a nagyszüleitől és apjától hallotta), hogy Apatin közeléből a Duna mellől erőszakosan áttelepítettek két helységet, mert ezek lakói a dunai hajózást kalózkodásaikkal veszélyeztették a 18. század első felében. Kupuszina múltjának kutatója és a falu szülötte Dudás Antal festőművész szóbeli közlése: „A kitelepített helységek lakói vasláncot feszítettek ki a két part között a Dunán és a fennakadt hajókat csónakokkal megtámadták és kifosztották.” A kitelepítést követően alapították a Százipár helységet, szerbül Stopart (S olvasd SZ-nek). A mai Kupuszina területén régészek ásatásáról nem tudnak. Egy kútásás alkalmával felszínre került deszkáról a zombori múzeum dolgozói megállapították, hogy hajóról származó. Dudás Antal egy más alkalommal közölte: „Duna utcában pinceszás alkalmával egy lovastemetkezésre bukkantak.” Avarkori, netán honfoglaláskori volt-e senki sem kutatta, a pince ásók pedig mélyen hallgattak.

Az árvízvédelmi gátak kiépítése előtt a jelenlegi Kupuszina a Dunától 4 km-re volt, ma ≈ 8 km-re van a Nagy Dunától. Telepítését a Fölséges Magyar Udvari Kamara határozta el és a telepítés feltételeit és területét alapító levélben 9 pontba szedve szabályozta. Az alapító levél kelte 1751. 05. 14.-ke. A telepítés ideje 1752 és 1754-ben a faluban már római katolikus lelkészség volt.³

A dunai árvízvédelmi gátak kiépítéséig a falu megközelítése minden irányból kockázatos volt, mert a falut gyakorlatilag körbe veszik kisebb, nagyobb völgyek és ezek mind ingoványosok voltak. A falu legmagasabb pontja ≈ 88 méter a tengerszint felett, és 10 méterrel meghaladja a Duna alacsony vízszint magasságát. A falu egy kimagasló földhátan fekszik. Az évszázados mocsaras körbezártság tartotta fenn napjainkig a falu sajátos nyelvezetét (tájszólását) és egyedi népviseletét. Nyelvét magyarországi nyelvészek is kutatták, s feldolgozták a faluban alkalmazott igeragozást és annak sajátosságait.⁴ A falunak jellegzetes és színes népviselete az idősebbek körében máig élő a fiatalok pedig tudatosan ápolják, „Gyöngyösbokréta” néptáncsoport fellépésein viselik.

Az időszakos népszámlálások alkalmával a falu lakosainak családi neveit lejegyezték, de írásos elemzés minderről nem készült. Az 1970-es években történt összeírás szerint a faluban 305 családnév létezik. Az öt leggyakoribb: 1. Guzsvány 250 személynél, 2. Buják 197 személynél, 3. Molnár 180 személynél, 4. Balog 127 személynél és 5. Koleszár 103 személynél.⁵

A továbbiakban azokat a vezetékneveket vizsgáljuk, amelyeket az ókor legjobban dokumentált nyelvének a szumér nyelv segítségével elemezhetjük.

1. ANITICS¹⁰³ = AN+NI+TI+CS. AN⁶ = az ég, meny, magas lenni. NÍ⁷ = erő, hatalom, csapat (katonai), önmaga, tisztelet. TI⁸ = közeledni, megközelíteni, közelében, elérni, megszerezni.

A délszláv nyelvekben mássalhangzók kettőzése nincs. Ha létezett a vezetéknevben két „N” akkor lehetséges olvasata „magas hatalom közelében”. A kettős „N” nélkül talán még érdekesebb pl. A+NI+TI+CS. A névben a „cs” szlávós névvégződés, de ezt a szlávok nyelvükben mindig „ty”-nek írják és mondják. A⁹ = víz, ár, áradás, áradat. – NI¹⁰ = az övé, övéké, birtokos ragok. TI = ugyanaz mint az előbb (pl. közelében). Ezek után az olvasata „víznek közelében”, de ha –NI helyett itt is a NÍ értéket vesszük akkor az olvasat „víz hatalma közelében” és ezek az emberek a halászok. Tőlük a víz hatalmához csak azok vannak közelebb kiket elragad a víz árja.

2. ANTALOVICS = AN+TA+LU(O)+VICS. ANTALU¹¹ = napfogyatkozás. Másik lehetőség AN+TAL+OVICS. A szóvégi „vics” vagy „ovics” szlávós névvégződés. Az AN mint az előző névben. TAL¹² = bölcsesség, szélesség, tágas, kinyitott, kitárt (GORDON), táltos. A lehetséges olvasat „kitárt ég” az az derült ég.

3. BAJÁK = BA+JÁK. BA¹³ = ajándék. JÁK¹⁴ = kéz (török nyelven), s ezek után a név olvasata „kéz ajándéka”.

4. BÁLITY = BAL+I+TY. BAL¹⁵ = uralom. I¹⁶ = tisztelni, dicsőíteni, tisztelet, fennkölt, magasztos, tiszteletreméltó, tisztelendő, panasz. A lehetséges olvasat „tiszteletre méltó uralom”. Másik lehetőség ha a névben az első szótag BAL = BÁL¹⁷ vagyis a Közel-Kelet ókor népszerű istene és ezek után az olvasat „tiszteletreméltó Bál”.

5. BALLA = BAL+LA. BÁL mint a 4. névnél. LA¹⁸ = a határozott névutóval. Ezek után az olvasat „A BÁL”.

6. BALOG = BAL+OG. OG esetünkben főnévképző. BAL = bolond. Magyar nyelvben a Balog szavunk s az ezzel összefüggő Balga, Balgatag szótövei egyeznek a szumér szóéval.¹⁹

7. BARTALOS = BAR+TAL+OS. BAR²⁰ = oldal, mellék, közelség, körülbelül, idegen, ellenség másik, test (főnevek), keresni, ragyogni, szétválasztani, elkülöníteni, feloldani, elhagyni, hátramaradni (igék), későbbi, hátsó (melléknév). TÁL = lásd az Antalovics név elemzésénél. Lehetséges olvasat „kitárt oldal”, „későbbi bölcsesség” és végül „nyílt ellenség”.

8. BÓDIS = BÓ+DIS. Nyelvelméleinkben előfordul DI-ÍŠ változat.²¹ DIS = DI-IS = úr. Lehetséges olvasata „bőúr”. Bőúrak nemzetségszavak voltak a 9. és a 10. században a magyaroknál.

9. BUJÁK = BU+JÁK. BU²² = árok, JÁK lásd a harmadik vezetéknev elemzésénél. Egyik olvasata „kéz árka”. Ha elfogadjuk dr. Nagy Sándor megfigyelését BU-ZSÁK²³ = bő, sok akkor e név lehetséges olvasata „bőkezű”.

10. DIENES = DI+EN+ES. DI²⁴ = felfényleni, felvillanni (aufleuchten). EN²⁵ = úr. ES²⁶ = leesni, eldobni. Amennyiben az „es” a magyar nyelv főnévképzője abban az esetben lehetséges olvasatunk „úr felvillanása”, de ha a szóvégi „es” is ókori (szumér) szó az olvasat „bukott felvillanó úr”. Magyarán rövid ideig tartó csillogás.

11. DUDÁS = DU+DÁ+S. DU²⁷ = beszélni, énekelni, dumálni. DA²⁸ = erő, hatalom, tehetség, oldal, külseje valaminek, környezet. Az „s” mint szóvégi mássalhangzó főnévképző így az olvasat „erősen beszélni”. Dr. Nagy Sándor szerint annyi mint hangot ad, énekel, dudál vagy beszél.²⁹

12. GARAI = GA+RA+I. GA³⁰ = tej. –RA³¹ = nak, nek (nominális utórag, dativus). I = tisztelet mint a 4. vezetéknevénél. A lehetséges olvasat „tejnek tisztelet”.

13. GUZSVÁNY = GUZS+VÁNY. GUZ³² = GÚZS. A szóvégi VÁNY főnévképző. A családi név olvasata „kötözött”. Multidőben a szumér nyelv az igét nem ragozta.

14. HODOVÁNY = HO+DO+VÁNY. HO³³ = hő, tűz. DO = DU = beszélni, stb. Lásd a Dudás névnél. Ezek után olvasata „heves vagy tüzes beszéd”.

15. ISPÁN = IS+PÁN. IS³⁴ = ős. PÁN = a pannonok ókori istene. A PÁN-név Bán alakját nagyobb területek, főnökségek jelzésére szoktuk alkalmazni.³⁵ gišPAN/BAN³⁶ = íjj, ív. Ha PÁN=BÁN akkor olvasata „gondozó ős”, lásd későbbiekben URBÁN családi névnél.

16. KIS kettős s-sel vagy anélkül. KIŠI³⁷ = akác, KIŠI-KI = KISH városa (olvasd KIS). KIŠI³⁸ = mindenség, egyetemesség (hatalom).

17. KULITY = KULI+TY. KULI³⁹ = barát. Olvasata világos, ty a név szlávós végződése.

18. MAROS = MAR+OS. MAR⁴⁰ = valamit megfogni, ebből származik a mi marad és marasztal szavunk is. Az os mai nyelvünk főnévképzője.

19. MARÁSEK = MAR+Á+SE+K(U). Az első szót az előző névben elemeztük. A névben az „á” a birtokhatározó, vagyis a személyes névmás ragozott formájának az 1. sz. harmadik személyű esete (a főnévi birtokrag használata).⁴¹ SE⁴² = gabona, KU⁴³ = erő, hatalom, nagy, erős. A családnév mai írásban a szóvégi „u” lekopott. A név olvasata „gabona nagy marasztalója” az az ma gabona nagykereskedő.

¹⁰³A déli szláv nyelvekben a családi névvégződés „TY” betű írva, olvasva és kimondva. A magyarban ehelyett „CS” betűt írnak, olvasnak és mondanak

20. MUDRI = MUD+RI. MUD⁴⁴ = vér. RI = RI (-RI)⁴⁵ = dobni, letaposni, alámeríteni, ajándék. Olvasata „vér ajándéka”. Abban az esetben ha a névben szereplő RI az úr illeszkedő alakja mint írja Baráth⁴⁶ akkor olvasatunk „úr vére”. MUDU⁴⁷ = bölcs ember (azokra vonatkoztatták, akik megőrizték és apáról fiúra adták a nagy istenek „titkait”), ezek után az olvasat „úr bölcsé”. A szerbhorvát nyelvekben a bölcs, okos = mudar, ennek többes száma mudri, vagyis bölcsök.⁴⁸ A szláv eredetnek ellentmond a többesszám alkalmazása az egyesszámmra, ha csak/nem a királyi többes számmal van dolgunk. Egyik olvasat sem zárja ki a másikat.

21. PAP = PAP⁴⁹. Minden magyarázat felesleges.

22. PAPDI = PAP+DI. A pap mint az előzőben. DI⁵⁰ = fényleni, fény, fényes. E vezetéknévben úgy tűnik tetten értük az ősi hit papját, olvasatunk „fény papja”.

23. PILINY = PI+LINY. PI⁵¹ = fül. LIL = LINY mert a szumér nyelvben az „l” betű váltakozott az „n” betűvel.⁵² Ami az idők folyamán lágyult „NY” betűvé. LIL⁵³ = szél. PI és LIL együtt fül és szél = szélfülű, vagyis egyik fülén be a másikon ki.

24. PIRITY = PI+RI+TY. PI = fül mint az előző családnévben. RI = ajándék lásd a huszasszámú vezetéknévvel. TY szlávós névvégződés. Ezek után az olvasat „fül ajándéka” mi lehet mint a hallás.

25. RUBUS = RU+BU+S(E). RU⁵⁴ = adni, BU = árok mint a 9-es névelemzésnél. S(E)⁵⁵ = folyadék, víz. Egybe olvasva: adni (adó) + árok + víz, de a szumér nyelvtannak megfelelően birtokos, birtok és jelző. Mai olvasata: vízes árok adója (vízes mert a víz mint jelző csak vízes lehet).

26. SÁTEK = SA+TE+K(U). SÁ⁵⁶ = napsugár, TE⁵⁷ = edény, K(U) = nagy, lásd a 19. számú névvel. Itt is szóvégi „u” betű lekopás. Olvasd: napsugár + edény + nagy. Mai olvasata: nagy edény napsugara.

27. SOÓD = SO+ÓD. SO⁵⁸ = víz, ÓD = UD⁵⁹ = világos. Olvasata „tisztá víz”.

28. SZALAI = SZA+LA+I. SZA = SA⁶⁰ = fele valaminek, LA⁶¹ = gazdagság, bőség. I = tiszteletreméltó, lásd a 4. családi névelemzést. Ezek után olvasata: „tiszteletreméltó gazdagság (bőség) fele”.

29. SISA = SI+SA. SI⁶² = szem, SA⁶³ = szín (schein = látszat), olvasata „látszat szeme”, vagyis úgy tesz mintha nézne, de nem látja.

30. SUGÁR = SU+GÁR. SU⁶⁴ = tenni, helyezni, állítani, kezelni. GÁR⁶⁵ = tejföl. A név olvasata „tejföl kezelője”.

31. SZIKORA = SZI+KO+RA. SZI = SI⁶⁶ = szarv, SZIK = SIG⁶⁷ = kiszáradt, ORA = ORRA, KO⁶⁸ = kő, RA⁶⁹ = nap. A név lehetséges olvasata: 1. szarv kora, 2. kiszáradt orra, és 3. tüzes kő szarva (mert a nap melege mint jelző). Egyik olvasat sem zárja ki a másikat.

32. SZURAP = SZU+RA+P(A). SZU = SU⁷⁰ = hús, SU⁷¹ = visszatartani, száj, SU⁷² = hamis, műveletlen föld. RÁ⁷³ = fény, HOLD, hód, világít, rézből való, bot. P(A)⁷⁴ = fő, fa (bot). A leírtakból látható, hogy többféle olvasat lehetséges, például: hamis + bot + fő, vagyis „fő bot hamissa”.

33. TÚRI = TÜR+I. TÜR⁷⁵ = visszatérés, I = tiszteletreméltó, lásd a 4. név elemzésénél. A név olvasata: „tiszteletreméltó visszatérése”.

34. URBÁN = ÚR+BÁN. ÚR⁷⁶ = erős, hatalmas (úr), ÚR⁷⁷ = férfi, hős, úr. BÁN szavunk szumér alakja BANU mai nyelvünkön annyit jelent mint valamit csinálni, gondolni, kormányozni.⁷⁸ A név lehetséges olvasata: „gondozó úr”.

A falu megnevezése Kupuszina és jelentése szerbhorvát nyelven nagy káposzta (fej)⁷⁹, de lehetséges akád nyelvű olvasata is, mert kupusu⁸⁰ jelentése 1. púp, 2. nyereg. 1750-es években, de korábbi években is a település helye szigetként emelkedett ki a környező mocsarakból. A nagy káposzta (fej) is erre utal, de az akád púp is. Ha képletesen fejezzük ki magunkat akkor mi a káposzta ha nem púp a föld hátán?

A falu egyes határrészei is értelmezhetők az ókori szumér nyelv segítségével. Balatonon míg a lecsapolások nem szárították ki a földet volt egy nagyobb tó, de több kisebb is. Nagy záporokat követően vagy bőséges tavaszi-nyári esőzések idején ma is víz gyűl össze e volt tavak helyén. Balatu⁸¹ = élet. Dr. Nagy Sándor szerint Balaton = Bál tava. Másik határrész Kazuk⁸², szerbhorvát jelentése karó, míg dr. Nagy Sándor szerint kapu, sok a jelentése. Runya határrész a falu újratelepítésének idején a legértékesebb terület volt. Runya⁸³ szerb és horvát jelentése bozontoság, szőrösség. Szumérul RU⁸⁴ = adni, ajándékozni, NA⁸⁵ = nagy, nagyszerű. Mindezek után az olvasat nagy vagy nagyszerű ajándék. Sziga a Kis Duna és a Sárkány Duna közt elterülő rész megnevezése. Sziga szerb és horvát jelentése csepkö. ⁸⁶ Csepkö itt nincs, de annál több zöld, amit ma a szó ki is fejez szumérul. SZIGA⁸⁷ = zöld. Másik lehetséges olvasat SZIG-GA⁸⁸ = szent berek. Szigótyka Szigából képzett határrész megnevezés kicsinyítőképzővel. Talán 5 hektár kiterjedésű domb, magaslat valamikor mocsárral körülvéve, jelentése zöldcske vagy szent berekecske. Meglepő, de a török dúlást megelőzően is e tájon sejtelmes helység megnevezésekkel találkozunk: Aranyád, Aranyán, Bartán, Páka és Vízmelléki Záká. Ezek a megnevezések is értelmezhetők a szumér nyelv segítségével.

ARANYÁD = AR+AN(Y)+AD. AR⁸⁹ = ragyogni, fényleni, megjelenni, mutatkozni. AN = az ég meny, magas lenni (lásd az első családi név elemzésénél). AD⁹⁰ = láрма, kiabálás. A név egyik lehetséges olvasata „lármás ég ragyogása”.

ARANYÁN = AR+AN(Y)+ÁN. Az első két szó mint az előző névnél, míg a harmadik szó ÁN⁹¹ = magasságbeli. A lehetséges olvasat „magasságbeli meny ragyogása”.

BARTÁN = BAR+TÁN, TÁN = TÁL, mert a szumérben az „n” váltakozott a „l” betűvel (hanggal)⁹². Bar és tál értelmezését lásd a Bartalos névnél. A név olvasata „nyílt oldal” vagy „kitárt oldal” az az minden oldalról megközelíthető.

PÁKA = PÁ+KA. PA⁹³ = vízvezeték, kanális, patak, árok, csatorna. KA⁹⁴ = torkolat, KÁ⁹⁵ = zsilip, olvasata „patak torkolat” vagy „csatorna zsilip”.

VIZMELLÉKI ZÁKA, ZÁKA = ZÁ+KA. ZÁ = KÖ⁹⁶ vagy SÓ⁹⁷. KA mint az előző megnevezésben. Lehetséges olvasat „só kapu” ami azt sugalja, hogy a só elosztóhelye volt.

Az elemzett családnevekhez hasonlókat találhatók mindenhol, hol magyarok élnek pl. BARTÓL = BAR+TUL. BAR lásd Bartalosnál. TUL⁹⁸ = domb. Az u-ó későbbi hangfejlődés (ezt látjuk ETRUSK = TOSKANA). A név olvasata „domb oldala”.

GUBÁS = GUB+ÁS (ma főnévképzőnk). GUB⁹⁹ = állni, fennállni, megtenni, taláztatni, gubbasztani, áldozatot tenni, elérni. A név olvasata „álló”, „fennálló”, „gubbasztó”...

GUBI = GUB+I. Ebben a névben látni, hogy a szóvégi „i” nem helyhatározórag. Mivel a szumér ókori nyelvben az „i” önálló szóként ismert azért úgy is került sor az elemzésre. Az „i” jelentését lásd Garai és Szalai neveknél. A név olvasata „tiszteletreméltó –álló, - fennálló, -gubbasztó”.

HALLAI = HAL+LA+I. HAL+LA = a jós.¹⁰⁰ Az „i” mint az előző névnél. A név olvasata „a tiszteltreméltó jós”.

Ez a négy családi név nem kupuszinai, de szűkebb ismeretségi körből valók. E nevek is azt bizonyítják, hogy a magyarság körében nem ritkaság az ókori nyelvekkel elemezhető családnevek, melyek szinte változatlan formában maradtak fenn napjainkig.

Hivatkozás

1. Muhi János: Zombor története. Zombor, 1944., 32-34. oldal
2. Muhi János: Zombor története. Zombor, 1944., 32. oldal.
3. Zellinger Erzsébet: A kupuszinai nyelvjárás igeragozási rendszere. Kiadja Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1977., 147. szám, 2-3 oldal
4. Zellinger Erzsébet: A kupuszinai nyelvjárás igeragozási rendszere. Kiadja Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1977., 147. szám
5. Zellinger Erzsébet: A kupuszinai nyelvjárás igeragozási rendszere. Kiadja Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1977., 147. szám, 3 oldal
6. Dudás Rudolf: Scythia szó- és mondattár, Vancouver 1998., 13. ékjel, 38. oldal
7. Dudás Rudolf, 399 ékjel, 115 oldal
8. Dudás Rudolf, 376. ékjel, 107. oldal
9. Dudás Rudolf, 579. ékjel, 144. oldal
10. Dudás Rudolf, 231. ékjel, 83. oldal
11. Dudás Rudolf, 13. ékjel, 35. oldal
12. Dudás Rudolf, 383. ékjel, 110. oldal
13. Dudás Rudolf, 5. ékjel, 35. oldal
14. Dr. Nagy Sándor: A magyar népkialakulásának története. Gede Testvérek BT 2003., Budapest, 25. oldal
15. Dudás Rudolf, 9. ékjel, 37. oldal
16. Dudás Rudolf, 142. ékjel, 68. oldal
17. Új Magyar Lexikon. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1960., I. kötet, 224. oldal
18. Badiny Jós Ferenc: Kaldeától Ister-Gámig, Szerző Kiadása, Buenos Aires, 1981., II. , 55. oldal
 - a) Ha a névszói gyök után olyan rag van, mely a gyökszó vég mássalhangzójával kezdődő mássalhangzóval vezeti a szóvégi „a” hangzót, ez a szónak a „kiemelési meghatározási” esete, vagyis az ilyen mássalhangzóval társult „a” a határozott névelő (a mai nyelvünkben)
19. Kiss Dénes: Bábel után. Püski, Budapest, 2004., 558. oldal
20. Dudás Rudolf, 74. ékjel, 50. oldal

21. Dr. Novotny Elemér dolgozata Badiny Jós Ferenc lásd a 18. szám alatt, 275. oldal

22. Dudás Rudolf, 382. ékjel, 110. oldal

23. Dr. Nagy Sándor 14. számú hivatkozás

24. Badiny Jós Ferenc: The sumerian wonder. 23. oldal

25. Dudás Rudolf, 99. ékjel, 58. oldal

26. Dudás Rudolf, 86. ékjel, 55. oldal

27. Dudás Rudolf, 14. ékjel, 40. oldal

28. Dudás Rudolf, 335. ékjel, 97. oldal

29. Dr. Nagy Sándor 14. sorszám alatt, 93. oldal

30. Dudás Rudolf, 319. ékjel, 92. oldal

31. Dudás Rudolf, 328. ékjel, 94. oldal

32. Badiny Jós Ferenc: 24. sorszám alatt, 22. oldal

33. Dr. Nagy Sándor 14. sorszám alatt, 249. oldal

34. Kiss Dénes: Agy – Magyarország. Püski Kiadó, Budapest, 2005., 147. oldal

Alineire hivatkozva írja: „Az etruszk ais, eis, szótövet a magyar is-sel azonosítja, ami lehet „ős” is...ős-öst az isten szavunk gyökének gondolja”

Kandra Kabos: Magyar mitológia, Magyar Ház, 2006., 470. és 471. old. a 66. jegyzetnél írja: „A magyarban is = a mai ős (az isten névvel kapcsolatban)”

a 67. jegyzetnél is = ős.

Baráth Tibor: A magyar népek őstörténete. Kiadó Somogyi Zoltán, Kaposvár, 1997., I. kötet, 89. oldal.

Írja: Közös mezopotámiai-egyiptomi (és magyar) szavak például ezek: Ég, Nap, úr, kő, ma, ta, hon, ház, lak, lyuk, fal, kés, víz, hab, bot, szó, kéz, kar, bél, ős stb. Kéttagúak: Isten stb.

35. Baráth Tibor: A magyar népek őstörténete. Kiadó Somogyi Zoltán, Kaposvár, 1997., III. kötet, 111. oldal

36. Dudás Rudolf, 439. ékjel, 121. oldal

37. Dudás Rudolf, 318. ékjel, 92. oldal

38. Dudás Rudolf, 425. ékjel, 118. oldal

39. Dudás Rudolf, 536. ékjel, 135. oldal

40. Dr. Nagy Sándor 14. számú hivatkozás, 93. oldal

41. Badiny Jós Ferenc 18. számú hivatkozás, 55. oldal

42. Dudás Rudolf, 367. ékjel, 105. oldal

43. Dr. Varga Zsigmond: Öt ezer év távolából. Gede Testvérek, 2000., Budapest, 250. oldal

44. Dudás Rudolf, 81. ékjel, 53. oldal

45. Dudás Rudolf, 86. ékjel, 55. oldal

46. Baráth Tibor, 35. hivatkozás, I. kötet, 89. oldal. Az úr szó és összes illeszkedő alakjai: ÁR, ER, IR, OR, RA stb.

47. Dr. Bobula Ida: A szumir-magyar rokonság. Anahita-Ninti BT., 2004., 83. oldal

48. Levasics-Surányi: Szerbhorvát-magyar kéziszótár, Terra, Budapest, 1982., 277. oldal

49. Dr. Bobula Ida, 47. hivatkozás, 62. oldal

50. Dudás Rudolf, 86. ékjel, 55. oldal

51. Dudás Rudolf, 383. ékjel, 110. oldal

52. Dr. Varga Zsigmond, 43. szám alatt, 247. oldal

53. Dudás Rudolf, 313. ékjel, 90. oldal

54. Dudás Rudolf, 68. ékjel, 47. oldal

55. Dudás Rudolf, 544. ékjel, 138. oldal

56. Dudás Rudolf, 86. ékjel, 55. oldal

57. Dudás Rudolf, 376. ékjel, 57. oldal

58. Dr. Nagy Sándor, 14. hivatkozás, 49. oldal

59. Dr. Nagy Sándor, 14. hivatkozás, 61. oldal

60. Dudás Rudolf, 74. ékjel, 50. oldal

61. Dudás Rudolf, 55. ékjel, 44. oldal

62. Dudás Rudolf, 449. ékjel, 123. oldal

63. Badiny Jós Ferenc, 24. hivatkozási szám, 28. oldal

64. Dudás Rudolf, 354. ékjel, 102. oldal

65. Dudás Rudolf, 319. ékjel, 92. oldal

66. Dudás Rudolf, 112. ékjel, 62. oldal

67. Dudás Rudolf, 592. ékjel, 174. oldal

68. Baráth Tibor, 35. hivatkozási szám, III. kötet, 15. oldal
69. Új Magyar Lexikon. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1962., 5. kötet, 504. oldal
70. Dudás Rudolf, 7. ékjel, 36. oldal
71. Dudás Rudolf, 371. ékjel, 106. oldal
72. Dudás Rudolf, 460. ékjel, 126. oldal
73. Dudás Rudolf, 381. ékjel, 109. oldal
74. Badiny Jós Ferenc, 24. hivatkozási szám, 28. oldal
75. Dr. Bobula Ida, 47. hivatkozási szám, 71. oldal
76. Dudás Rudolf, 255. ékjel, 85. oldal
77. Dudás Rudolf, 575. ékjel, 144. oldal
78. Dr. Nagy Sándor, 14. hivatkozási szám, 259. oldal
79. Levasics-Surányi, 48. hivatkozási szám, 237. oldal
80. Badiny Jós Ferenc: Kaldeától Ister-Gámig. Magyar Ház Könyvek, Budapest, 2004., II. kötet, 443. oldal
81. Dr. Bobula Ida: A magyar nép eredete. 2004., P. Deimler idézve DA 4.
82. Levasics-Surányi: 48. hivatkozás, 213. oldal
83. Levasics-Surányi, 48. hivatkozási szám, 587. oldal
84. Dudás Rudolf, 68. ékjel, 47. oldal
85. Dudás Rudolf, 705. ékjel, 49. oldal
86. Levasics-Surányi, 48. hivatkozás, 604. oldal
87. Badiny Jós Ferenc, 80. hivatkozás, 449. oldal
88. Dudás Rudolf, 384. ékjel, 111. oldal
89. Dudás Rudolf, 451. ékjel, 124. oldal
90. Dudás Rudolf, 145. ékjel, 69. oldal
91. Dr. Bobula Ida, 81. hivatkozás, 24. ós-szóknál.
92. Dr. Varga Zsigmond, 52. hivatkozás, 247. oldal
93. Dudás Rudolf, 60. ékjel, 40. oldal
94. Dudás Rudolf, 14. ékjel, 39. oldal
95. Dudás Rudolf, 133. ékjel, 66. oldal
96. Dudás Rudolf, 536. ékjel, 146. oldal
97. Dr. Bobula Ida, 81. hivatkozás, 147. oldal
98. Dudás Rudolf, 459. ékjel, 126. oldal
99. Dudás Rudolf, 206. ékjel, 77. oldal
100. Dudás Rudolf, 235. ékjel, 84. oldal

Irodalom

1. Badiny-Jós Ferenc: Kaldeától Ister-Gámig. Szerző Kiadása, Buenos Aires, 1981., II
2. Badiny-Jós Ferenc: Kaldeától Ister-Gámig. Magyar Ház Könyvek, Budapest, 2004., II. kötet
3. Badiny-Jós Ferenc: The sumerian wonder
4. Baráth Tibor: A magyar népek őstörténete. Kiadó Somogyi Zoltán, Kaposvár, 1997., I. és III. kötet
5. Dr. Bobula Ida: A szumir-magyar rokonság. Anahita-Ninti BT., 2004
6. Dr. Bobula Ida: A magyar nép eredete. 2004
7. Dudás Rudolf: Scythia szó- és mondattár. Vancouver 1998
8. Kandra Kabos: Magyar mitológia. Magyar Ház Könyvek , 2006
9. Kiss Dénes: Bábel után, Püski. Budapest, 2004
10. Kiss Dénes: Agy Magyarország, Püski. Budapest, 2005
11. Muhi János: Zombor története. Kalangya, Zombor, 1944
12. Dr. Nagy Sándor: A magyar népkialakulásának története. Gede Testvérek BT 2003., Budapest
13. Dr. Varga Zsigmond: Öt ezer év távolából. Gede Testvérek, 2000., Budapest
14. Zellinger Erzsébet: A kupuszinai nyelvjárás igeragozási rendszere. Kiadja Magyar Nyelvtudományi Társaság, Budapest, 1977., 147. szám

Történelmi és gasztronómiai kirándulásom a 800 éves Mongóliában, 2006. szeptemberében

Ajánlás: „Ki múltját nem ismeri, annak jövője nem lehet!”

Előjárójában el kell mondanom, hogy az első végzettségem mezőgazdasági, a második pedig szálloda, vendéglátó-ipari és idegenforgalmi, de a történelmet kis korom óta szeretem. Ezért járok nagy szeretettel a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület rendezvényeire is. Ha szakmai szempontból hibát vétek, kérem előre is bocsánatukat.

Több régi mongol barátom és ismerősöm van. Rendszeresen tartjuk a kapcsolatot. Itt tanultak Magyarországon. Állandóan mondták és később írták, látogassam meg őket Mongóliában. Ez sajnos mindig későbbre tolódott, mígnem 2005-ben kaptam egy meghívást, amelyben a következő állt: 1206-ban proklamálták először Dzsingisz Kán vezetésével az egységes Mongólia meglétét. (Nagy Mongólia) A korábban egymással rivalizáló törzseket Dzsingisz Kán saját uralma alatt egyesítette. Ezért 2006-ban, az egész évben, ünnepek lesznek sok- sok rendezvénnyel a 800 éves évforduló alkalmából, amelyre szeretettel meghívunk.

1. kép. A meghívón Mongólia elnöke látható

Ezt a meghívást szíves - örömet elfogadtam. Hisz ez egy soha vissza nem térő alkalom az életemben, hogy végre Mongóliába utazzak. Az időpont egyeztetések után 2006. szeptember 04-én 10.40 -kor indult a repülőgépem Budapestről moszkvai átszállással.

Szeptember 05-én mongol idő szerint 7.33-kor szállt le a gépem a fővárosban, Ulán-Bátor repülőtérén melynek a neve: Dzsingisz Kán Nemzetközi Repülőtér.

2. kép. A repülőtér

Mongol barátom, tolmácsom és az egész ott tartózkodásom alatt hűséges kísérem – Dava - ott várt gépkocsijával a reptér kijáratánál. Ő mondta el a baráti fogadtatás után, hogy ők is úgy dátumoznak ahogy mink, (év, hó, nap) és a város neve Vörös-Bátor – t jelent, de több szó is van ami megegyezik jelentésében is és kiejtésében is. Pl.: barna, sárga, boci

Ennek a hírnek nagyon megörültem, mert erősítette bennem azt az érzést, hogy én hazajöttem. Ezt éreztem korábban is, leszállás közben kitekintve a gép ablakán az alattunk elterülő csodálatosan szép tájra nézve. Nagyon jó érzés volt, ami ott tartózkodásom alatt mindig bennem élt. Nagyon vendégszerető nép. Bárhová mentem, csak úgy váratlanul is betoppanva valakihez a jurtába, vagy faházba, vagy a városi panellakásba, azonnal leültettek, forró tejes teával, sajttal és süteménnyel kínáltak. Dava felvilágosított, hogy ezeket mindig el kell fogadni. Mert ha nem, az sértés részemről a vendéglátó felé. Tanácsait megfogadva mindig úgy cselekedtem. A küszöbre sem volt szabad lépni. Később még mondott egy pár efélét.

Első utunk a szállodába vezetett. Fürdőszobás angol WC-s szoba volt. Mivel a repülőgépen vacsora után, kevés utas lévén, fekvé aludtam így nem voltam fáradt és elhelyezkedés után városnézésre mentünk. Ez tűzdelve volt templom és egyéb szent helyek megtekintésével. A mongolok Budisták és sokan a régi vallásukat is tartják mellette. Dava is. Buzgón imádkoztunk és forgattuk az imamalmokat, a templomokban és dugdostuk az ujjunkat az Istenfa repedéseibe, amelyeket a hívők jól kikoptattak. Dava úgy fordította, hogy Sámán hit is van és az ő leánytestvére is sámán. Lehet, hogy a táltos szót nem ismeri. Ebédre batyus húst ettünk. Kérdezte, hogy mit szeretnék, mire én azt mondtam, hogy Mongóliában mongol ételt és mongol italt szeretnék fogyasztani. Hiszen így tudok leginkább azonosulni velük.

Már a reptérről jövet az volt az első kérésem, hogy mihamarabb szeretnék kumiszt inni. Úgy, hogy a szállodából az út egyenesen egy kumiszkimérő vendéglátó jurtába vezetett, ahol végre ihattam kedvemre egy tál kumiszt kb. 3/4 litert. Nagyon ízlett, ennyit minden nap megittam. A teli tálat két kézzel nyújtották felém, és két kézzel kellett átvennem. Miután mind megittam két kézzel kellett visszaadnom. Dava intelmei. A jurtában alacsony téglalap alakú kis asztalok voltak, sámliszerű ülőalkalmatosságokkal. Sűrűn cserélődtek a vendégek. Valaki műanyag flakonban is vitt belőle. - Sajnos már itt is megjelent a szeméthegeket termelő civilizáció. Visszatérve a batyus húsról. A tésztát kinyújtják és fűszeres apróra vágott birkahúst tesznek bele, majd a négy sarkát felül összefogva összenyomják a réseket, hogy a hús ne jöjjön ki belőle főzés közben. Mikor megfőtt, úgy néz ki, mint a batyu. A tálban hat batyu volt. Jól lehetett vele lakni. Az elkészítés hasonló, mint nálunk a derelye. Ebéd után az utolsó uralkodó Bogd Kán palotáját tekintettük meg, ami ma múzeum, és az 1926-os állapotot mutatja.

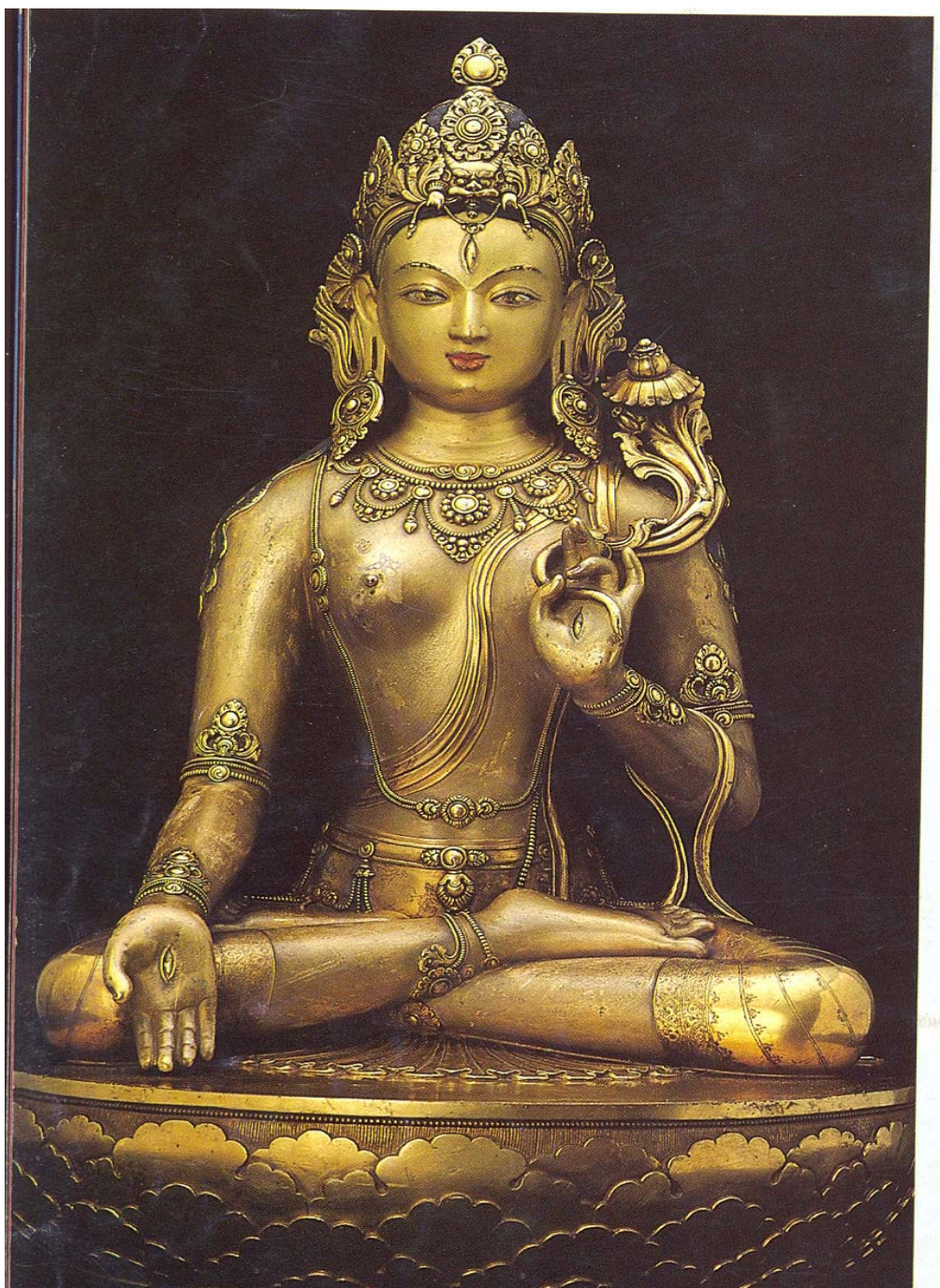

3.kép. A palota egy részlete

4. kép. A palota egy másik részlete a főzőüstökkel

Itt élt feleségével több mint húsz éven át. Majd a Zanabazar Szépművészeti Múzeum következett, ahol nagyon sok arany és ezüst Buda szobor és kellék volt. Lenyűgöző volt mindkét múzeum.

5. kép. Egy szobor a múzeumból

Záróra után vacsora, különféle sajtok, nem édes sütemények és természetesen kumisz.

Szeptember 06-án reggeli után 9-kor, a kölcsönös tisztelet jeléül, nekem kellett a szabadtéri nagy Buda szobor előtt lévő felfüggesztett harangot háromszor megkongtatni a fával.

6. kép. Szabadtéri Buda

7. kép. A „harangozó”

Ezután a 10-kor nyitó Mongol Nemzeti Történelmi Múzeumban töltöttük az egész napot, melyet 1924-ben alapítottak.

8. kép. A Mongol Nemzeti Múzeum bejárata

Mongólia területét mutatja be az őslényektől napjainkig. Mind régészetét, mind történelmét és néprajzát érdekesnek találtuk. Végig vittek és magyaráztak, igazi tárlatvezetés volt. Örültek, hogy engem érdekel az egész és nemcsak végigszaladom a termeket. Itt mondták, hogy az itt élő népet 800 éve mongoloknak hívják, a tatár az egyik alkotó törzs volt. Előtte Turkok-nak nevezték őket. Bíborbanszületett Konstantin a 10. századi munkájában a magyarokat is Turkoknak írja.

Még korábban pedig hunoknak, akiknek a legnagyobb kiterjedése korában akkora volt a birodalmuk, hogy az egyik végét az Atlanti-Óceán másikat a Csendes-Óceán mosta, mindenki nekik fizetett adót. Az egyik legnagyobb királyuk Atila volt, kinek a székhelye a Kárpát-medencében található. Tehát a mai mongolok ősei a hunok voltak. Rokonságban vannak többek között nyugatról kelet felé haladva a magyarokkal, a volt Szovjetunió területén élő több néppel, ujjúrokkal, koreaiakkal, japánokkal és az amerikai-indiánokkal.

Csodálkozva hallgattam Dava barátom fordítását. Azt magam is láttam a tárlókban található térképeken és felírásokon ezen állítás folyamatát és a nagy Atila kultuszt is. Hiszen minden élelmiszer boltban lehet venni a legelőkelőbb polcon lévő Dzsingisz Kán Aranyvodkát és a mellette álló-Attila a Hunok királya Mongol Aranyvodkát. – Az etikett felírása mongolul és angolul van. Azért Aranyvodka a neve mert apró 22 karátos aranylemezek lebegnek a vodkában. Minőségét tekintve, e két vodka a legjobb! Az ára is mutatja.

9. kép

Itt idéznék az általam nagyra becsült dr. Obrusánszky Borbála: A hunok kultúrtörténete című könyvéből: „Ahogyan régi keletkutatóinkat, úgy a ma élő magyarokat határokon innen és túl élénken foglalkoztatja őseink eredete és származása. Ennek felderítésére és keleti gyökereink kutatására ma is több száz érdeklődő, magánkutató és tudományos szakember indul útnak. Legtöbbjük Közép-Ázsia, Mongólia és Kína területén keresi a magyarok elődeit, az ott élők, hun utódnépek körében. Ezen utazások, expedíciók révén valamint a helyi szakemberek munkáiból már elegendő információ gyűlt ahhoz, hogy végre az új kutatások tükrében mi is átértékeljük őstörténetünk számos, eddig nem tisztázott kérdéseit. Erre szükség van, mert haladnunk kell a világ tudományával, nem maradhatunk meg a régi tudósaink elméleteinél, főleg, ha azok felett már jócskán eljárt az idő. Az eddig nyilvánosságra került keleti és nyugati publikációkból azt láthatjuk, hogy történeti krónikáink, néphagyományaink, sőt népköltészetünk de államszervezetünk is mind belső-ázsiai eredetre vall, amely a Hun Birodalom korába visz minket.

A hunok története és régészeti emlékei iránt az elmúlt évtizedekben megnőtt a nemzetközi érdeklődés. Nem csoda, hiszen a hunok, mint a belső-ázsiai térség első jelentős államalkotó népe, olyan sajátos, pusztai műveltséget hoztak létre, amelynek nyomai a mai napig Eurázsia szerte felfedezhetők. Az elmúlt évtizedekben a volt Szovjetunió területén, Kína északi térségeiben, majd Mongóliában tömegével kerültek elő a hun pásztorok, városlakók emlékei, amelyekből a régészek, antropológusok fontos következtetéseket vontak le. Ahogyan B. Enhtuvsin, a Mongol Tudományos Akadémia alelnöke elmondta, ma már egyetlen tudós sem állítja, hogy a hunok barbárok és műveletlenek lettek volna, éppen ellenkezőleg, a mai kor tudósai ámulnak a régi korok művészeti remekein. Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban tömegével jelennek meg könyvek Atiláról, a rettegett hun uralkodóról, akinek harcművészetét és bölcsességét a mai üzleti életben is alkalmazzák.

Hazánk eddig jórészt kimaradt ezekből a hatásokból, de vélhetőleg az elkövetkezendő években, a fiatal tudósoknak köszönhetően, fellendül a hunok kutatása, és nálunk is sok új szakkönyv valamint ismeretterjesztő kiadvány jelenik meg. Remélhetőleg a 21. század elején, a kommunizmus elnyomása után végre lehetőség nyílik arra, hogy immár szabadon kutathassuk népünk eredetét, és a tények, ne pedig az alapok nélküli feltételezések határozzák meg a talált dokumentumok, források elemzésének eredményeit.

Éppen ezért tarjuk fontosnak, hogy a 2005. évi hunok nyomában tett utazásunk élményét és eredményeit egy könyv formájában közzé tegyük a hazai olvasóközönség számára.

A Hunok eredetének néhány kérdése

A belső-ázsiai történelem egyik legjelentősebb népe a hun volt, akiket a kínai krónikák leggyakrabban Hsziung-nu-nak említene. Ez a név legelőször Kr. e. 318-ban tűnik fel a kínai krónikákban, és utána kizárólag a hunokat illeték vele. Ma már, közel kétszáz éves vita után- tudományosan bebizonyosodott, hogy a hun és a Hsziung-nu név ugyanazt a Hun Birodalmat létrehozó népet jelenti, akik megteremtették a Belső-Ázsia első jelentős lovas nomád államát. Abban még vita van a tudósok között, hogy etnikailag kimutathatók-e azonosságok az európai és az ázsiai hunok között. Annyi bizonyos, hogy a hun vezetőréteg azonos lehetett keleten és nyugaton. A hun és Hsziung-nu nép azonosítását egyébként egy Kínában dolgozó francia misszionárius, Deguignes a 18. században írta le, aki többek között megemlítette, hogy a hun nép maradékai az avarok, a türkök, a mongolok és a magyarok.¹⁰⁴

Az ő munkásságát felhasználva a magyar Pray György egy könyvet írt a hunok és a magyarok kapcsolatáról. Elméletét, mely összhangban áll az évszázados történeti hagyománnyal, csak a 19. század második felében kezdték el vitatni, amikor a német tudósok közül néhányan együttes támadást indítottak a magyar történeti, néprajzi, valamint a jogtörténeti hagyomány (Szent Korona tan) ellen, továbbá akkor kezdték el a magyar nyelvet besorolni egy addig - a magyarok számára - teljesen ismeretlen népek közé. Mindez a magyarság fizikai megrendítését szolgálta. Ekkor azonban számtalan kiváló magyar tudós szállt szembe ezen „importált” elméletekkel, amelyek élesen elítélték a magyarság hun hagyományhoz való ragaszkodását. Ekkor kezdődött el az a hazai folyamat, amikor a hunok történetével nem volt tanácsos foglalkozni. Ennek sajnálatosan az lett az eredménye, hogy a 20. század végére a hazai tudományos kutatók jóval kevesebbet tudnak a belső-ázsiai lovas nomád civilizáció megteremtő népeiről, mint másfél évszázaddal korábban.

Visszatérve a tudományos szempontokhoz, a 19. század derekán két hazai kiváló nyelvtudós, a szótárkészítő Fogarasi János és pártfogoltja Szentkatolnai Bálint Gábor már akkor kizárólag nyelvészeti alapon a Hsziung-nu és a hun név azonosságát hirdették. Álláspontjukat azonban sokan – főleg a finnugor nézet képviselői - nem

¹⁰⁴ Fogarasi, 1862. 364

fogadták el, és csak a 20. században nagyszabású régészeti ásatások révén bizonyosodott be, hogy a fent említett tudósoknak igazuk volt. A kínai krónikákban ugyanis a Hsziung-nu kifejezés ugyanazt a hun alakot rejti, ami az európai krónikákban is szerepel. A hun nép kutatásában jelentős szerepet játszik a mai napig Érdy Miklós, az Egyesült Államokban élő magyar magánkutató, aki a hun régészeti leletek - úgynevezett "régészeti kapcsolatok" - révén bebizonyította az ázsiai és hun nép azonosságát. Ma már egyre kevesebb azon tudósok száma, akik ellenzik a Hsziung-nu és a hun azonosságot.

Hasonlóan „patthelyzet” alakult ki a hunok korai megjelenésével kapcsolatban is. A ma is hivatalosnak számító álláspont szerint a hunokat csak Kr. e. 318-tól számítják a belső-ázsiai térség népei közé, holott azok feltűnése jóval korábbra datálható. Már maguk a kínai források is úgy nyilatkoznak róluk, Kr. e. 318-ban mint egy erős katonai erővel rendelkező nép jelent meg, amelynek ilyen fokú szervezettsége nem alakulhatott ki egyik napról a másikra, hanem ahhoz hosszú idő volt szükséges. Tehát a hunok korai történetét mindenképpen néhány száz évvel korábbra kell tennünk. Arra, hogy a hunok a fenti dátumnál korábban ismertek voltak, több bizonyíték is van. Már jóval korábban feltűntek a pusztákon - sőt a kínai területeken - és ott egységes kultúrát hoztak létre. Mindezt a Sárga-folyó nagy kanyarulatánál az Ordosz északi peremén talált un. alucsaideng-i királyi lelet együttes előkerülése is bizonyítja, melynek korát a Kr.e. 5-3 századra datálták. A leleteket a kínai régészek egyértelműen a hunokhoz kötik.¹⁰⁵

A kincsek mintegy 21 aranytárgyat tartalmaznak, melyek között van a híres Hun „korona” – amely inkább egy sapkán lévő fejdísz lehetett-továbbá női ékszerek és ruhadíszek, övveretek. A leletek között három ezüstartárgy is volt. A kincs súlya kb. 4 kg. Érdy Miklós úgy véli, hogy a kincs gazdája nem a hun főkirály, hanem a jobboldali bölcs király lehetett, aki egyébként az Ordoszt uralta a hun történelem folyamán.

Henri Maspero olasz sinológus az első, hunokra vonatkozó utalást Kr. e. 9. századból, pontosabban 822-ből vélte felfedezni, ahol az északi „barbár” törzseket a hsien-jün névvel illették. Maga Maspero jegyzi meg róluk, hogy ők valószínűleg a hunok. A szerző idézi is a Si Kung kínai forrást:

„Madarak rajzával díszes zászlaik
Lobogtatják fehér redőiket.”¹⁰⁶

Ebből tudhatjuk, hogy az északi népnek már volt önálló zászlaja, melyen egy madárábrázolás volt. A későbbi történeti forrásból tudjuk, hogy a felső égi szintet szimbolizáló madár fontos állami szimbólummá vált a hunok majd a többi pusztai nép életében.

Vannak azonban ősi kínai feljegyzések amelyek írják, hogy a hunok vagy elődeik már több ezer éve megjelentek. Ezt támasztják alá Észak- és Közép-Kínából valamint Mongóliából az elmúlt évtizedekben előkerült régészeti leletek.

Ugyancsak e műből idézve: „Számos kínai kutató, néprajzos, történész és régész meggyőződése, hogy ma élő népek közül az egyik európai hun utódnép a magyar. Ezt a 2005-ös tanulmányutunk során több helyen is hallottuk, azok mindegyike tudományos intézet volt, a Mongol Tudományos Akadémiától egészen a Kínai Történeti Múzeum munkatársáig. A mongol szaktekintélyek közül szinte senki sem kételkedik abban, hogy a magyarok a hunok leszármazottjai, bizonyítékul a történeti krónikában szereplő hagyományra hivatkoznak. Annak a vizsgálata viszont további kutatást igényel, hogy a magyarság milyen szerepet játszott az egykori Hun Birodalom és utódállamaiban. Ezen kívül néhány, Magyarországon járt mongol kutató, Z. Batszajhan, és D. Bajar mongol régészek valamint Dzsao Bajartu irodalmár stb. azt állítják, hogy a magyarság anyagi és szellemi műveltsége nagyon sok belső-ázsiai elemet tartalmaz, és azok a hun korból kerülhettek a magyarsághoz.

Ucsiraltu, belső-mongol nyelvész professzor Siratori japán nyelvész munkáját folytatva a kínai forrásokban meglévő, hun nyelvemlékeket tanulmányozta, melyek száma kb. 600 szó és kifejezés és hiányos mondatok. A professzor a hunok nyomait kutatta a közép- és belső-ázsiai eposzokban és legendákban, és az ott megmaradt motívumok és adatok alapján azt állítja, hogy a magyar nyelvbe került mongol szavak, de az eposzi, mondai elemek a hunoktól öröklődött át. A professzor saját szavai szerint: „A magyarok történetében a mongolokkal volt valamilyen kapcsolata, én ezt kutatásom alapján megerősítem. Az én véleményem szerint a hunok és a magyarok közös népek. A magyarok szokásokban és kultúrájukban a keleti népekhez hasonlítanak.” A professzor elmondta azt is, hogy a magyar nyelvben sok mongol szó található, amelyik nem a tatárjárás idején, hanem valószínűleg jóval korábban, a Hun Birodalom idején került a magyar nyelvbe.”

¹⁰⁵ Érdy, 2001. 202-214. A leletek jelenleg Belső-Mongóliai Tartományi Múzeumban (Höhhöt) vannak

¹⁰⁶ Maspero, 1978. 89

Akit érdekel e téma, mindenképpen ajánlom olvassák el dr. Obrusánszky Borbála érdekesítően olvasmányos művét.

Most pedig idézek egy nagyon fontosat:

„ A pusztai nomádok az emberiség történelmében,
kultúrájában nem maradnak el az európaiaktól,
a kínaiaktól, az egyiptomiaktól, a perzsáktól,
aztékoktól és inkáktól.

Az ő szerepük különleges és sajátos,
s ez minden népükre jellemző.”

L. N. Gumiljev

10. kép. Dzsingisz Kán arcképe

11. kép. Dzsingisz Kán mozgó jurtája

Az egyik tárlóban a hármaskoporsós temetés makettjét láthattuk, egy másikban Bilge Kagán sírjában talált ezüst és arany italkészletet csodálhattuk meg annál is inkább mert nagyon hasonlított a Nagyszentmiklósi-kincsekhez.

12. kép

Kr. e. 2. század. Jelenleg az Eremitage-ban található Szentpétervárott, Oroszországban

Majd szarvas és egyéb figurákat, fémpezeteket, porcelánmaszkokat, fegyvereket, ruhákat és sok egyéb érdekes és szép dolgot láttunk. Többek között kb. 2 m magas kőoszlopot, amelyre szarvasok voltak vésve holddal és nappal.

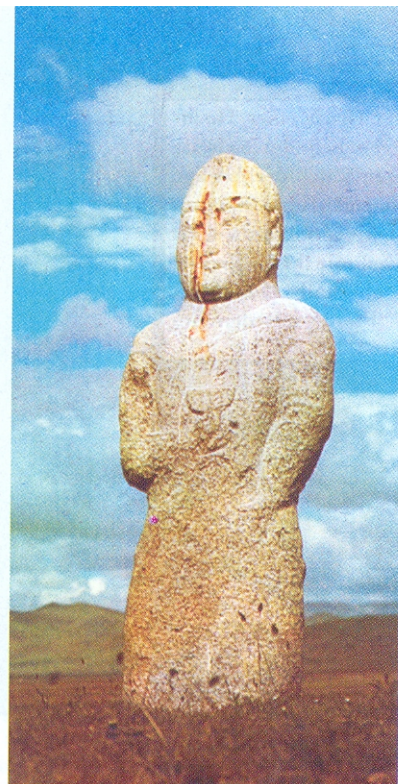

13. kép

14. kép. Egy másik hasonló nagyságú kőbe írások voltak „róva” mind a négy oldalán.

Még ezektől is magasabb emberformára kifaragott kő. Úgy mondták, hogy időszámítás előttiek.

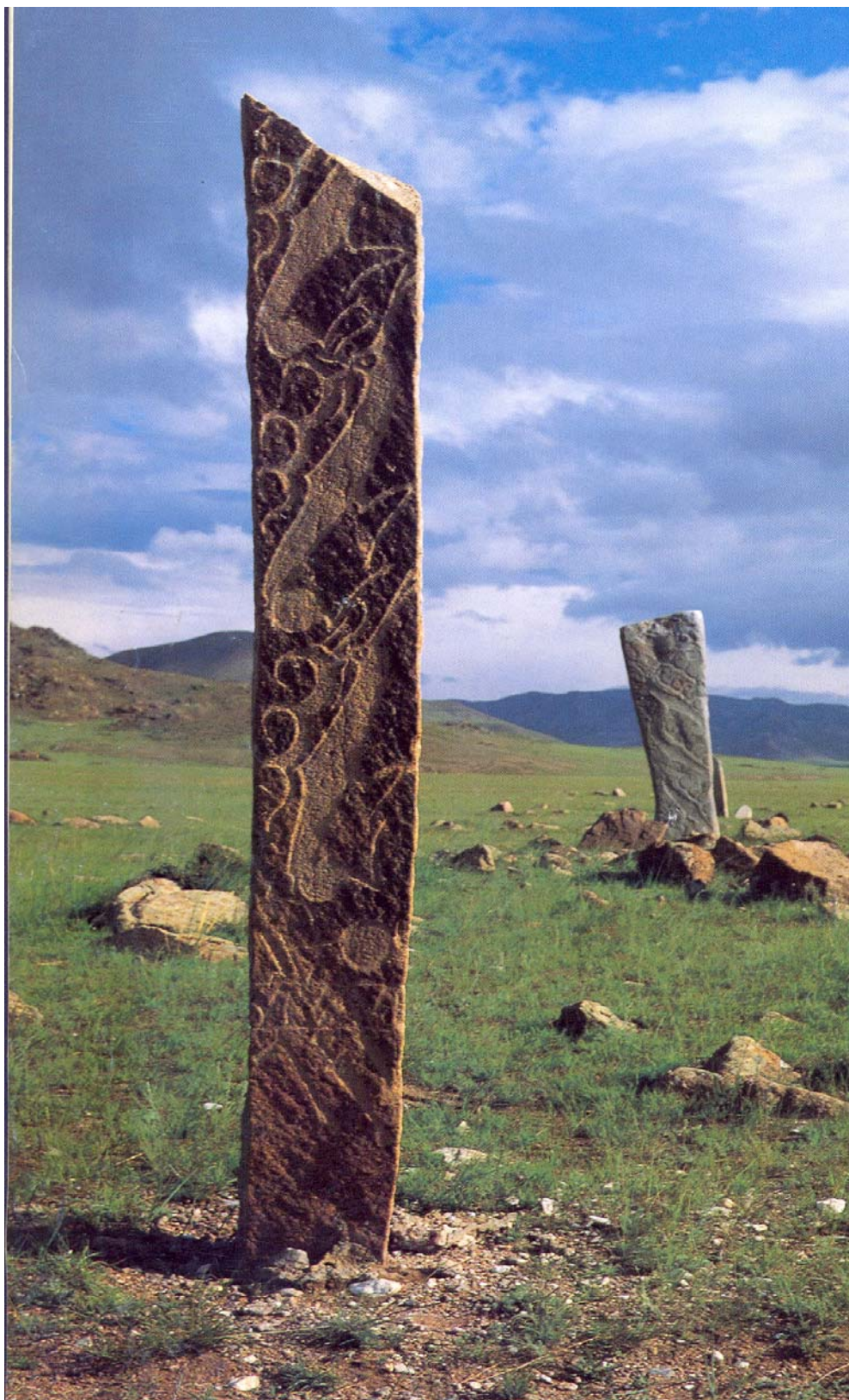
15. kép

Volt későbbi pl.: egy íróasztal nagyságú teknősbékanak kifaragott kő, melynek a hátában egy kb. 30x30x30cm-es mélyedés volt, amiben korábban egy írott kőoszlop volt.

16. kép

Ilyen kőoszlopokat, emlékhelyeket a későbbi napokban pusztai lovaglásaim közben magam is láttam, amelyek mindenki által nagy tiszteletnek örvendenek.

17. kép

18. kép

Itt jegyzem meg, hogy 2008-ban a Mongol Tudományos Akadémia megrendezi a jubileumi Hun Kongresszusát, amelyre szeretettel várják az e-témával foglalkozókat, a világ összes részéről. Jó lenne, ha a ZMTE is képviseltetné magát.

Szeptember 07-én reggeli után megtekintettük Ulánbátor legnagyobb Budista kolostorát Gandantegchenling-et.

19. kép

20. kép. Dava a kolostornál

21. kép. Én a kolostornál

Majd kimentünk a város széli pusztára, ahol 13. századi korhű ruházatban Dzsingisz Kán lovasai adtak műsort.

22. kép

Vacsora után „Miss Mongólia” szépeinek a kiválasztásán vettünk részt. A hölgyek népviseletben jelentek meg.

23. kép

24. kép. A rendezvény színhelye

25. kép

Szeptember 08-án reggeli után bepakoltunk a személygépkocsiba és igyekeztünk a következő pusztai rendezvényre a „nomádok napja” címűre, ahol a 800 évvel ezelőtti élet egy napját mutatták be korhű ruhában és környezetben. Késő délután indultunk Észak-Mongóliába, a 250 km-re fekvő Darhan városába. Itt él Dava barátom feleségével és kislányával. Útközben a tájban gyönyörködtem.

26. kép

Jakokat is láttam, gémeskutat is és egy ház udvari kapuját, amely mintha hasonlított volna a székely kapuhoz, de nem álltunk meg mert sietős volt az utunk. Az időjárás hidegre fordult, délben $8\text{ }^{\circ}\text{C}$ éjjel $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$ volt. Lábon álló gabonatóblák mellett is elmentünk, sőt később elkezdett a hó szállingózni, és a következő gabonatóblában aratott a kombájn. Részemre újdonság volt hóesésben aratni. Nekik ez normális. Mostanra érett be a gabona és az idő elromlott. Nem tart soká, lesz jobb is. Végre megérkeztünk Daváékhoz, ahol ünnepélyes fogadtatás volt, terület-terület asztalkákkal. Az egyik szobájukban laktam az emeletes panelházban.

Szeptember 09-én reggeli után városnézés és a helyi múzeum megtekintése. Az őslényekkel kezdődött a kiállítás és napjainkig mutatta be a megye történetét. Az 1977-es árvíz a város közelében kimosott a talajból régi hun időszakból való tárgyakat, amelyek ló, farkas fejformát ábrázoltak. Ezen kívül övveret és tükröt is.

27. kép

Városnézés során megismerkedtem Dorzs Lámával ki megmutatta nekünk a saját tervezésű helyi Buda emlékművet

28. kép. A láma és én a 109 lépcsőfokú emlékmű előtt

Szeptember 10-én reggeli után piac és rokonlátogatások. Mindenütt etettek-itattak, mindenki nagyon kedves, vendégszerető.

Szeptember 11. A gyomromnak megártott a sok ismeretlen étel, és hasmenésbe csapott át. Daváék ezt megértették és így mentesültem a reggeli elfogyasztásától. Bepakoltunk a gépkocsiba és indultunk északra a kb. 50 km-re fekvő Arman nevű faluba. Itt laknak Dava szülei. A faluban az emberek zömmel faházakban és jurtákban laknak, a bekerített udvarukon, ahol konyhakertészettel és állattartással főleg szarvasmarha, juh és kecskével foglalkoznak. Dava szüleinek az udvarán faház is és jurta is van. Az apukája, a „Papa” gépészmérnök, most nyugdíjas. Volt az NDK-ban és Lengyelországban is. Mindkét nyelven beszél egy keveset. Természetesen többször volt a Szovjetúnióban is. Már vártak minket nagy traktával. Nagyon megörültek nekünk, kérdezték, hogy hol akarok aludni. Azonnal a jurtát választottam. Alig vártam, hogy végre ebben az ősi hajlékban lakjak. Mikor megtudták, hogy hasmenésem van, máris mentek a közeli vízjárta mezőre, csaltosban növényeket szedni teának, illetve borsó nagyságú bordó színű gyümölcsöt szedtek a részemre, mert ezeknek is gyógyító hatása van a bajomra. Az anyukája a „Mama” egy maréknyi rizst főzött a részemre, valamilyen folyadékban. Mikor megfőtt a rizst begöngyölte gézbe és betette a forró, parázsló fahamuba. Miután a géz leégett, a kívülről megbarnult rizsgombócot meg kellett ennem a szedett gyümölccsel gyógytea kortyolgatás közben. A hatás nem maradt el. Megszűnt a hasmenés, ehettem bármit, azóta sem jött elő. Étkezés után a papa bemutatta a házat és a gazdaságát. Öt fejős tehene és három bocija volt. Reggel és este fejt a mama. Ez úgy történik, hogy kiengednek egy boci az anyjához az udvarra. Kezdi szopni. Ekkor a papa vékonyabb kötéllal összeköti a tehén hátsó lábát. Utána elhúzza tőle a boci. A mama aláül és kifeji. A maradék a bocié. A legyek és a szúnyogok ellen füstöléssel védekeznek. Egy vasvederbe parazsat tettek, amire száraz, apró, poros tehénganét szórnak. Nagy füst lett és a tehenek nyugodtan állták a fejést. A veteményeskertben burgonya, uborka, paradicsom, vöröshagyma, káposzta, sárgarépa volt zömmel. Megtudták a faluban, hogy ott vagyok a papáéknál. Mindenféle ürüggyel jöttek, hogy lássanak és tudakozódjanak hogylétem felől. Az egyik férfi a saját kertjéből erős zöldpaprikát hozott. Mindenki nagyon kedves és barátságos volt. Már lefekvéshez készülődtünk mikor nagy megtiszteltetésként meglátogatott bennünket egy női sámán teljes díszben. Dobolt, énekelt, táncolt, dobantgatott, valamilyen port meggyújtott, ami füstölt, imádkozott, szóval tette a dolgát. Nagyon érdekes volt.

29. kép. Én, Dava, Mama, Sámán és Papa

30. kép. A sámán és én a jurtában

31. kép. A sámán fejdísz

Szeptember 12. Az idő jóra fordult, délben 25C⁰ hajnalban 5C⁰. Ünnepe van a faluban, melyre én is hivatalos vagyok a papával és mamával. Helyszíne a közösségi nagy jurta és udvara. Ceremoniás kecske és birkavágás, főzés, étkezés, népdalok éneklése... Öt férfi kiválasztja a nyájából a kíváncsú állatokat vágásra, amely a következőképpen történik: négy fő gerincre fekteti az állatot, egy-egy lábát fogva. Az ötödik késsel az állat szíve tájékáról levágja a szőrt, majd ezen a helyen akkora nyílást vág a testbe, hogy a saját keze beleférjen. Mikor ez megvan, benyúl és a kezével megállítja az állat szívverését. Miután az állat eltávozott az élők sorából, kezdődhet az állat nyúzása. Így nem folyik el a vére, mert az nem szabad, hogy elfolyjon. Az összevágott hús mindig a kiterített bőrén van egészen a főzőedénybe kerüléséig. A nők mossák a beleket. Mindent felhasználnak valamire. Az udvaron ég a tűz. Fával tüzelnek és öklömnyi nagyságú fekete kavicsokat tesznek a parázsba. Egy kb. 40 l-es tejeskannaszerű edénybe 5 liternyi vizet öntenek, és valamilyen fűszerekkel összekevert vöröshagymát, és a kecskehúst rétegezve rakják az edénybe, ami már a tűzben van. Ahogy rakják a rétegeket, a tűzből fogóval szedegetik ki a forró fekete köveket és azt is az edénybe dobják. Miután az összes hús és alapanyag elfogyott az edényt lezárják a kannatetővel. Főzés közben többször jól megrázzák és visszaállítják a tűzbe. 35-45 perc alatt kész az étel. A vége felé már hallgatják a belső zajokat és szimatolják az edényből szökő gőz illatát. Amikor megfőtt egy nagy szájú edénybe öntik. A kavicsokat egy külön edénybe kisedik, amiket először visznek be a jurtába. A szépen megterített asztalok mellett ülő személyeknek kínálják, kik abból egyet kivesznek és a forró-zsíros követ a két tenyerük között görgetik, majd a fájós testrészükhöz nyomkodják, mert gyógyító ereje van. Közben behozzák a főtt húst is a tálban. Először a rangidős szed belőle, aki az u-alakúra formált asztalok mellett középen ül. Nekem külön, az evőtálban hoztak minden jó falatot. Nagyon ízlett. Itt mondom el, hogy amíg töltötték a kannát a főznivalókkal, az egyik férfi levágott a kecske májából egy jó nagy darabot, és elkezdte nyársalni. Mikor már majdnem megsült, becsavarta a kecske fodorhajába és készre sütötte. Ez volt a kettőnk előétele a tűz mellett. Finom volt.

Mongóliában nem tányérból, hanem tálkából esznek. Az asztalon mindenféle tejtermék, sütemények, savanyúságok, gyümölcsök, nyers uborka, paradicsom és paprika. Sok üdítőital és az asztalfő előtt sok tejből készült pálinka egy ivótállal. A főnök jobbán ült a papa, mellette én és mellettem a mama. Így engem közrefogva jelezték, hogy kihez tartozom. A hús evése végéhez közeledvén a főnök pálinkával teliöntötte a ciradás ivótálat. Felállt és ünnepi köszöntőt mondott, amibe belefoglalt engem is. Majd a következő módon ivott a tálból: a jobb gyűrűs ujját belemártotta a pálinkába és az ég felé fricskázott, fröcskölt háromszor a jobb hüvelykujj segítségével. Közben beszélt valamit. Majd a pálinkás gyűrűsujjával megérintette a homlokát és a szívét. Ismét két kézbe véve a tálat háromszor ivott belőle, majd ismét teletöltötte és két kézzel átadta nekem. Közben mindig beszélt. Én is felállva két kézzel nyúltam érte és ahogy a főnöktől láttam ugyanúgy ittam belőle, majd visszaadtam neki. Ő telitöltötte, egyszer ivott belőle, és átadta a papának. Ki ivás után átadta a mamának, és így ment körbe a kb. 3 literes díszes ivótál. Miután jobbról körbeért és visszakerült a főnökhöz, még volt pálinka az alján. Ivott belőle, telitöltötte, és most balra indította útjára. Mikor hozzám került még volt benne. Ivás után adtam tovább balra a papának. A pálinka erőssége kb. 25 %-os lehetett. Nem a berúgás volta a cél, hanem az együvé tartozás kifejezése. Kis idő múlva elébb az asszonyok, majd a férfiak is csatlakozva mesés népdalokat énekeltek. Később egyenként is elkezdtek egy-egy dalt, és aki tudta társult vele. Nekem is kellett egyet énekelnem. Estefelé hazaszállingóztunk fejésre.

Azért a gyűrűsujjal csinálják, mert pár száz évvel korábban mérget kevertek az egyik törzsfő italába. Ő akkor így ivott és a gyűrűje elszíneződött, ott ahol az ital hozzáért. Ezt ő látta és így maradt életben, mert nem ivott az italból, csak úgy tett - mondotta Dava.

Szeptember 13. Reggeli után mászkáltunk a környéken. Ebédre hivatalosak voltunk mindannyian a papa egyik vejének házához. Ott éltek a szülei. Birkát vágta a korábban leírt módon a kavicsos főzéssel. Azzal a különbséggel, hogy egybefőtt a krumplival, sárgarépával, káposztával, talán murokrépával, később megnéztem a kertben. Sárgahúsú jégcsapretek jól kifejlett példányához hasonlított, de finom volt. Az ételben csíktészta is volt. A mongol juhok feltűnően vastag púpszerű faggyút viselnek a keresztcsontjuktól hátrafelé a farukon. Fejésre hazamentünk.

Szeptember 14. Reggeli után indulás a kb. 20 km-re északra a vasút és a folyón túli pusztai nyári faluba, mely négy jurtából és egy deszkából épült konyhából áll. Az itt lakó pásztorok legeltetik a nyájaikat, gulyáikat és méneseiket. Az asszonyok pedig a folyóparton elkerített konyhakertészetükben dolgoznak. Mire a jószágot hazahajtják, addigra kész a főtt étel is. Itt nincs villanyáram. A jurtában aludtam a pásztorokkal. Azt ettem, amit ők, és a folyóból ittunk. Semmi bajunk nem lett, mert még ide a civilizáció nem tette le a mérgeit. Dava bemutatott az itthon lévőknek majd elment mert sürgős munkája volt egy pár napig. De minden este mobilon felhívta a pásztort, kinek a jurtájában aludtam, hogy minden rendben van-e. Volt ott egy idősebb nő, ő beszélt kicsit oroszul, de nem volt rá szükség. A folyón, ami nincs szabályozva, komppal keltünk át. A vízben hemzseg a hal. Abból öntözik a kertészetet, amely minden évben máshol van. Nem trágyázzák. A jurtában majdnem egész, nyúzott birka felakasztva. Nem bűdös, pedig már ott van vagy két hete. Tapintásra száraz. Ilyen a klíma, hogy eláll.

32. kép

33. kép. A deszkaépületben is sok apró hús lóg a szárítón.

Az állatokat éjszakára karámba zárják. Itt a legegyszerűbb főtt ételeket készítik. Pl.: forró vízbe dobott kecskeoldalas, gerinc, lapocka, lábszárdarabok. Só, fűszerek. Felfőzéskor egész, hámozott krumplit tesznek bele, közben tésztát gyúrnak, nyújtanak, négybe vágják és beterítik a hús és krumpli kupacot. Mikor a tészta megfőtt, kész a egész tálalása. Hozzá savanyú uborka, friss vöröshagyma. Ízletes és egyszerű. Vacsoránál minden ott lakóval megismerkedtem.

Szeptember 15. Reggeli után lóra ültünk a csikóssal. Négy lánya van. Hatéves a legnagyobb és egy hónapos a legkisebb. Elhajtottuk a gulyát a gulyásokhoz, majd megmutatta a lánya születésekor egy hónapja keletkezett homokhegyet. A régi naptárok szerint 19-e volt amikor éjszaka nagy szélviharban - ami reggelre elállt - a lánya megszületett. Könnyű szülés volt, már a negyedik. Reggel amikor a jurtából kijöttek, csak nagyot néztek, hogy az összes homokot a szél arra az egy helyre rakta le. Ez egy folyóvölgyet szegélyező hegyvonulat egyik része, de nagyon érdekes az eset. Felmentünk tetejére gyalog.

34. kép. A homokhegy csúcsa

Vacsorára hazaértünk. Pörkölt volt a következőképpen elkészítve: kockára vágott kövér-sovány birkahús, négybe vágott krumpli, hasábra vágott murok, cékla, sárgarépa, karikázott vöröshagyma. Ez mind egyszerre beletéve a parázon lévő fél labdaaljú száraz forró edénybe. Azonnal pörkölődik a fémhez érő oldal. A tüzet élesztik, az ételt időnként kavargatják. Kellő pörkölődés után, vizet öntenek rá, hogy lepje el, ekkor sózzák, fűszerezik. Fél fővésben rizst adnak hozzá, bedagadt, megfőtt, tálalják. Nagyon finom.

Szeptember 16. A csikósnak lefényképeztem az egy hónapos lányát meztelenül.

35. kép

Örültek neki nagyon. Őket is lefényképeztem. Adott rám egy mongol ruhát fejjedővel, és most ő fotózott le engem.

36. kép. Én a fűtött jurtájuk előtt

Ők fűtenek a jurtában. Felültünk a lovakra és elvágattunk szent helyeket keresni a tájban. Nem beszéltünk közös nyelvet, de mégis megértettük egymást. Nagyon kedvesek, vendég- és család-szeretők. Segítenek egymásnak és öreg szüleiknek. Mindig mindenki mindenkinek segít és ez így van jól. A lovaik apró termetűek.

37. kép

Népművészeti elemeket tartalmazó fanyerget használnak. Kényelmes ülés esik benne.

38. kép

Vacsora, hasonló mint tegnap, csak most csíktészta van benne, amit a következőképpen csinálnak: lisztet vízzel összegyúrni, elnyújtani, napra tenni. Félszáradásban megfröcskölni étolajjal és 3 mm-es csíkokra vágni. Így is ízletes étel. Alig van leve a tálaláskor. Savanyúságokkal, friss paradicsommal, paprikával fogyasztják.

Szeptember 17. Ezen szállás legidősebb emberével a birkapásztorral terelgettem nyáját reggeli után.

39. kép

A többiek elmentek traktorral, két pótkocsival szénát hordani a téli szállásra. Ebédre végeztek és indultunk az Istenfához három gépkocsival az orosz határ közelébe.

40. kép. Bejárat az Istenfához a több nyelven írott táblával

Élelmet és italt kellett vinni az istennek. Én az útba eső boltban nápolyit és Atila a Hunok Királya Aranyvodkát vásároltam a részére. A fánál kihelyezett asztalra tettem az ételből, mint a többiek és a vodkából öntöttem a fa törzsére. Ezek után kissé távolabb leültünk a fűre és minden ételt és italt elfogyasztottunk. Hazafelé a hegyekben az egyik forrásnál vizet ittunk, ahol a sziklára egy Buda van vésve.

41. kép

Hazafelé jövet szabadon élő tevék mellett jöttünk el. Hazaérve jóságukat megköszönve mindenkitől elbúcsúztam azzal, hogy látjuk egymást vagy Magyarországon, vagy itt Mongóliában. Már is mondták, hogy szívesen látott vendég vagyok náluk, bármikor jövök. Visszamentünk a papa falujába.

Szeptember 18. A mama kenyeret süített. Kerek, lapos, malomkő formájú. A pipölléjét-serclijét-végét én ettem meg magában. Finom volt. Délben sámán főzte ebéd volt. A lánya főzte. A tűzön lévő edényben olajat forrósítanak, bele apróra vágott vöröshagyma, hozzá kockára vágott vegyes birkahús pörkölődik. Só, fűszerek hozzáadásával kavargatják, majd forró vizet önt bele két kövér, csontos birkahússal. Főzi. Közben lisztet tesz egy tálba, hozzácsepegtet vizet és a két tenyere között dörzsöli apró morzsákká. Mikor megfőtt a hús, akkor forrás közben kavargatja, és lassan szórja bele a morzsákat. Sűrűsödik. Továbbforralja, közben egy fej vöröshagymát apróra vág, és amikor a lé híg tejbegríz állagú, belekavarja és lehúzza a tűzről állni. Kenyeret esznek hozzá. Ízletes. Jól belaktunk belőle. Estére nem voltunk éhesek, és így könnyebb ételt vacsoráztunk.

Szeptember 19. Reggeli után berakodás, búcsúzás. A papától kaptam egy régi könyvet, Mongólia történelmi szobrászata. Mongolul írt bele emléksorokat a részemre. A mamától pedig saját készítésű sajtokat kaptam. Telefonáljak mihelyt hazaérek Magyarországra, és jöjjenek vissza minél hamarabb - mondták. A lovas is jött velünk, mert útközben a sóstóhoz közel tud egy jurtát, ahol van háziasított teve, és ott ihatok tevétejét. Meg is találtuk, váratlanul jöttünk, de szívesen fogadtak. Leültettek, etettek, itattak minket és tevétejét is ittam kb. $\frac{3}{4}$ litert. Finom volt. Megérkeztünk Darhanba, ahol egy elit étterembe mentünk a búcsúvacsorát elfogyasztani. A különteremben csak mi voltunk, mindig csukott ajtónál. Csak a felszolgálók jöttek-mentek. Jó volt minden.

Szeptember 20. Kora reggel indulás Ulánbátorba a repülőtérre. Mindent megköszönve elbúcsúztam Daváéktól a mielőbbi viszontlátás reményében, vagy itthon, vagy otthon de hamarosan látjuk egymást.

Szeptember 21. Moszkvai átszállással szerencsésen hazaérkeztem Magyarországra.

Köszönet

Ezúton is megköszönöm:

- Davának, családjának, papájának, mamájának, testvéreinek és azok családtagjainak, valamint minden mongol ismerősömnek az önzetlen segítségét.
- Továbbá a Magyar Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Szolnok Megyei Igazgatóságának (Szervezetének) a lelkes támogatást.
- Végezetül a teremtetnek, hogy erre a csodálatos útra terelgette lépteimet.

Egy ilyen nagyon fontos lépés volt, mikor évekkel korábban, egy vasárnap reggel hallgattam a Kossuth rádióban a vasárnapi újságot, amelyben elhangzott egy riport az aznapi budapesti műsor kapcsán dr. Zachar professzor úrral. Ekkor olyan késztetést éreztem, hogy ezen az előadáson nekem ott kell lennem. Kaptam-fogtam magam és indulás, Fokorúpusztáról Budapestre. Nagyon örülök, hogy így cselekedtem, mert egy lebilincselő műsort hallgattam végig élőben. Azóta járok a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület rendezvényeire.

Köszönöm, hogy tehetem.

Szokások, receptek, megfigyelések

1. Amit mindenhol inni kell, forrón adják vagy tűzről - mert akkor lett kész, vagy termoszból, ez a tea tejjel. Láttam teafüvet 25x15x5 cm nagyságú táblákba préselve, amiből egy darabot törnek – lehet, mert száraz. Majd mozsárban összetörik, utána forrásban lévő vízbe dobják. Sózzák és valamilyen kezelt tehéntejet, néha vaját is - ízlés szerint is tesznek hozzá. A kész termék szürkés-fehér színű, szűrt.
2. Egyik helyen céklából készült lekvárt ettem. Ízlett!
3. A tehéntejből is készítenek pálinkát. Fejés után majdnem felforralják és a tűzhelyen hagyják. Másnap leszedik a fölét - zsíros-vaj - kenyérre kenve is eszik. Majd átöntik egy 50-60 literes edénybe, ez hordószerű, a fedőn közepén kb. 10 cm átmérőjű luk van, ebben egy rúd, ami az edényben lévő alsó végén egy tárcsa. A tej savanyodik. Mindennap hozzáöntik az aznapi "termést" és időnként a tárcsás rudat le-fel mozgatják. Ha kellő mennyiségű tej összegyűlt benne és már elég érett, akkor az edényt felteszik a tűzre. A fedőt és a rudat eltávolítják. Az edény tetejére egy átmérőjéhez találó henger kerül kb. 60-70 cm hosszú palásttal, amelynek felső részén egymással szemben két csavar található. Ezekre akasztják föl belülről a lógó kb. 5 literes, nagyszájú, nyitott edényt. Majd a henger tetejére tesznek egy gömbölyű aljú edényt, mint a fedőt és teleöntik hideg vízzel. A fővő aludttej párája felszállva kicsapódik, kondenzálódik a hideg vízzel teli fedő alján és visszacsepeg a gömbölyű rész közepén, az alá felfüggesztett, nagyszájú, 5 literes edénybe. Így főzik a tejből a kb. 25%-os kellemes ízű pálinkát.
4. Miután lefőtt a pálinka a maradék forró aludttejet vászonzsákba öntik és felakasztják. Alá a kicsöpögő savónak edényt tesznek, amit ihatnak is, hiszen gyógyszer és tápláló eledel az állatoknak is. Egy nap alatt kicsepeg, majd zsákkal együtt elfektetik egy tiszta helyen, eligazgatják és lepréselik. Másnap kiteszik a zsákból egy tálcára, ami állandóan napon van. Így szárítják, kőkeményre is az így készült sajtot. Ebben az esetben ez a sajt évekig eláll. Ízletes.
5. A mongolok régi naptárja szerinti 9-e, 19-e, 29-e, a sámánoknak jövőbelátást enged. Ilyenkor lehet tőlük kérdezni a jövőnk felől.
6. Még most is játszanak a felnőttek is és a gyerekek is az állatok megszáradt bizonyos ujjperc csontjaival, a csin-csikókkal. A 60-as években magam is láttam a Kunságban ezzel játszadozó gyermekeket.

7. A tűzhely alacsony. Az egylukú platnin karikák, amelyekből annyit vesznek le, amilyen nagy a féllabda - aljú edény, amit rátesznek. Csak fával és száraz, úgynevezett árvaganéval tüzelnek. Ilyen tűzhely van a jurta közepén is, hosszú kéménnyel, ami az egyetlen ablakon felül van kivezetve.

42. kép

8. Amikor a hegyen mentünk libasorban a gyógyforráshoz, véletlenül ráléptem az előttem járó sarkára. Ő azonnal megfordult, nyújtotta felém kézfogásra a kezét, és azt mondta, hogy ő nem haragszik. Kezet fogtunk. Természetesen én is elnézést kértem.
9. A karámok ötletesen egyszerűek. Könnyen-gyorsan szét- és összerakhatók és szállíthatók. A kívánt nagyságra készíthetők. Öt méter hosszú, egyenes 5-10 cm átmérőjű vastag fa, melyek a végétől kb. 5 cm-re át vannak fúrva, amibe állatnagyságtól függő hosszú vaspálca van betéve. A fákat egymásra fűzik, a fotó szerint úgy, hogy a vaspálca egyik vége a földbe van szúrva. Hasonlóan készül a rajta lévő kapu is.

43. kép

10. A jurta ajtaja keletre néz. Középen két faoszlop tartja az ablakként is szolgáló gyűrűt. Ezen két oszlop között nem szabad átmenni, de még átnyúlni sem. Mindig meg kell kerülni, ha a túloldalra akarok menni.

11. A falusi ünnepen többen kínálgatták egymást, így engem is, népművészeti, hímzett zsákocskába csomagolt tubákos szelencéből, tubákkal. Belső zsebben hordják a szív felett. Csak jeles alkalomkor veszik elő, az arra érdemes személyt kínálják meg két kézzel, fejhajtással átadva-átvéve. Majd szippantani belőle és ugyanúgy visszaadni. A szelence vagy üvegcese kupakját nem szabad ráhúzva tekerni, csak lazán.
12. A nevüket minden esetben úgy használják, mint mink. Elöl a családnév, és utána a keresztnév. A dátumot is mindig év, hó, nap-ként és nem fordítva.
13. A ház bejáratí ajtájának külső, jobb oldali ajtófélfa felső részére ki van akasztva egy száraz süni, hogy az ártó, rossz ne tudjon bejönni. Ez régi hagyomány.
14. Többsfelé láttam, hogy pálcikával is esznek.
15. A kéz ökölbe szorítva és a hüvelykujj felfelé mutatva jó-t jelent.
A kézi ökölbe szorítva és a kisujj egyenesen kinyújtva, rosszat jelent.
16. Illemhely a faluban az udvar sarkában volt. Kétszer két méteres gödröt ásna három méter mélyre. A négy sarkába három méter hosszú faoszlopot állítanak, amelyeket felülről két colos deszkával 20-25 cm hézagokkal bedeszkáznak. Erre kell ráguggolni használatkor. Sokáig lehet használni, mert nagy a gödör. Az egész fölé tetővel, deszkafalakkal és oldalajtóval épületet tesznek.
17. Ha jeles, szent helyek mellett visz el az útjuk, mindig tesznek oda egy követ. Mi is így tettünk.
18. A faházak azok gerendafalú házak. Vagy be vannak kívül-belül pucolva, vagy nem. Ahogy a gazdája akarja.
19. A jurtába ha belépünk jobbra az első fekvő alkalmatosság – ágy - a gazdasszonyé. Erre nem volt szabad se ráülni, se ráfeküdni, mert ha igen, az azt jelenti, hogy szemet vetettem az asszonyra. A vendégek mindig a bejáratától balra aludtak.

44. kép. Mongólia címere és zászlaja

**„Ahogy indult a nyelvészet árja:
Árpád nyelve csak ferdített árja.**

**Ezután már hát hiába
Küldtök vissza Ázsiába,
Illünk az orosz igába,
A nagy Szláviába.”**

Arany János

FÜGGELÉK

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őszinte története XXII

Teleki Pál testvére londoni őstörténeti találkozónkon mondta 1988-ban, hogy már nyugodtan fog meghalni, mert már van a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület.

Idén januárban indítottuk történelemtanár továbbképzésünket Magyarokanizsán, több mint száz beiratkozott résztvevővel. Ismereteink szerint Magyarország felsőoktatási intézményeiben összesen sem jelentkeztek ennyien erre a továbbképzésre. Az is igaz, hogy a miénk egyedülálló: nemcsak a tananyag minőségét illetően, nemcsak azért, mert mi a kiváló tankönyveinket ingyen adjuk. Azért is, mert csak mi adunk latin és magyar nyelven tanúsítványt minden sikeres résztvevőnek - két kormány két oktatási minisztere négy engedélyszámával.

Egyesületünk tagjai a világ számos városában továbbra is tartottak magyar történelmi tárgyú előadást; havi rendszerességgel Budapesten és Hódmezővásárhelyen.

Az év során két olyan nagyobb rendezvényünkről külön is szólnom kell, amelyek fontos évfordulóhoz kapcsolódnak.

A Pest Megyei Önkormányzati Hivatal budapesti dísztermében, a Pro Libertate Alapítvány és a Szent Korona Szövetség társaságában, július 7-én „Megszállástól a hatalom átvételéig Európa szívében 1944 nyarán Magyarországon címmel rendeztünk előadássorozatot, amelynek keretében bemutattuk, hogy Magyarország volt az egyetlen állam a második világháború során, amely ellenállt a német követeléseknek. A rendezvény Darai Lajos kutatóprofesszor, tudományos tanácsunk titkára vezette és a hét előadó egyike szintén tagtársunk. Végezetül átvonultunk v. Koszorús Ferenc vk. ezredes emléktáblájához, ahol egykori harcostársa dr. Pott György nyugállományú alezredes koszorúzott. A rendezvényhez írásban gratulált dr. Vizi E. Szilveszter a Magyar Tudományos Akadémia elnöke és kilátásba helyezte az erről megjelenő kiadvány támogatását. A rendezvény lelke, motorja régi jó barátunk v. Horváth András, az alapítvány elnöke volt.

A másik ilyen, kiemelten fontos rendezvényünk Árpád-házi Szent Erzsébet születésének nyolcszázadik évfordulóját ünneplő világhoz kapcsolódott. Rendezvényünk az esztergomi, szent Erzsébet nevét viselő óvoda, általános- és középiskola dísztermében volt. J. Újváry Zsuzsanna, tudományos tanácsunk tagja, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem docense szervezte kitűnően. A nyolc előadó közül négy egyesületünk tagja. A tudományos részt Zachar József professzor, tudományos tanácsunk elnöke vezette. A rendezvényt az intézmény tanulóinak irodalmi és zenei műsora keretezte. Emlékezetes színfoltja volt a vajdasági magyar diákok irodalmi műsora, egyesületünk barátja, az ottani magyar oktatók egyesületének szervezésében, De Negri Ibolya vezetésével. A rendezvény keretében Jánoki Dorottya művészettörténész megnyitotta a Tóthné Pálmai Katalin textilművész szent Erzsébetről festett selyemképei kiállítását. A nagyszámú közönség soraiban szép számmal voltak az iskolát fenntartó Szatmári Irgalmas Nővérek és a több előadást is tartó ferences testvérek. Az intézmény igazgatója, Chalupa Zoltán mindannyiunk köszönetét érdemli a példás szervezésért és ellátásért. A rendezvényt több TV- és rádiótársaság rögzítette.

Sok zökkenő és bizonytalanság után, július elsején megkezdtuk Hódmezővásárhelyen a XX. Magyar Őstörténeti Találkozót. Előjáróban fontos leszögeznünk, hogy mind a város polgármestere, mind pedig az összes városi kulturális intézményt felügyelő múzeum igazgatója, azóta több levélben kifejezte együttműködésünk iránti elismerését és szándékát további jó együttműködésünkre. A városi kultúrház vezetője és munkatársai a rendezvényen mindent megtettek a siker érdekében és a nyolc éve folyó havonkénti rendezvényeink mind a folyó, mind pedig a következő évben biztosítottak.

Vasárnap reggel, az ünnepélyes megnyitón a város képviseletében dr. Grezsa István szalagot kötött zászlónkra. Beszédjében hangsúlyozta, a város ma már elképzelhetetlen egyesületünk nélkül.

A találkozó keretében szerepelt két világrész hat országából 36 szakember 42 dolgozattal. Az első este a szálláshely udvarán tábornút mellett szalonnát sütöttünk és ismerkedtünk. Szerdán, a pozsonyi csata emléknapián fát ültettünk a Hódmezővásárhelyi Hagyományőrző Ijászokkal. Továbbá meglátogattuk a helyi kulturális intézményeket: a Tornyai János Múzeumot, az Alföldi Galériát, valamint az Emlékpontot. Este egy kóstolóval egybekötött pálinkatörténeti előadást hallgattunk, majd együtt vigadtunk a Búzavirág Népdal Együttessel. Istentisztelettel, ünnepséggel zárult a rendezvény. A szereplők díjazást nem kaptak – fizetségük legyen a nemzet hálája!

A résztvevők és a szereplők három világrész (Európa, Amerika, Ausztrália) tíz országból (Anglia, Ausztria, Magyarország, Németország, Olaszország, Románia, Svájc, Szerbia és Szlovákia) voltak, összesen 105 fő. Részvételért senki nem fizetett, viszont költségtérítést csak két főnek tudtunk fizetni. A rendezvény költségeit elsősorban a társrendezők fedezték – és ki-ki a sajátját. Minden résztvevő ingyen kapott kitűzött, egy

jegyzőkönyvet műsorral és egyesületüktől 9-9 szakkönyvet, személyenként mindegy tizennyolcezer forintértékben. A rendezvényről beszámolt a helyi TV, rádió és lap.

Ez volt az első olyan rendezvényünk, ahol mi is megszenvedtük a Hazában dúló viszonyokat. Asztaltársaságunk néhány tagja, visszaélve a rendezésben való részvétel jogán, megpróbált a rendezvényre erőltetni olyan előadókat, akiknek eszük ágában sem volt bármit tisztelni, legkevésbé egyesületünk rendjét. S ha nem ment a dolog szervezeten, előre megbeszélve, akkor próbálkoztak minden egyéb módon. Lehetetlen előre megállapítani, mekkora kárt okoztak. Régi egyesületi tagjaink és azok a vendégek, akik évek óta – amint ők mondják – úgy jönnek a rendezvényeinkre, mint a vasárnapi misére, elkeseredetten és tehetetlenül szemlélték a számunkra nálunk eddig szokatlan eseményeket, hallották a nálunk máskor soha el nem hangzó szövegeket. Szerencsére sikerült az alkalmatlankodókat kiszorítani, de az eseményeket nem lehet, meg nem történné tenni. Az első napon, vasárnap délután volt egyesületünk évi rendes taggyűlése. Például erre az időre megengedtük, hogy a maguk embereit szerepeltessék a helyiek, akik közül utóbb többen is sápadt arccal idézték fel a történeteket. Sajnáljuk.

Legmélyebb tisztelettel elbúcsúztattuk újabban elhunyt tagjainkat: Forrai Sándort (Budapest), Nagy Ákost (Adelaide) és Sager Peter-t (Blonay) és az egyesület érdekében kifejtett munkájukért jegyzőkönyvi köszönetet mondtunk. Az elnök beszámolt az egyesület egész tevékenységéről. Többek között elmondtuk, hogy befejeztük a 2005. szeptemberben Szabadkán kezdett tanártovábbképzést, ahol átadtunk 25 oklevelet és 7 tanúsítványt. Tudományos tanácsunk hat, a Kirchschlag közös munkacsoportunk négy ülést tartott. Beszámolt az elnökség több tagja is, így a pénztáros, aki bejelentette, hogy az egyesület pénzforgalma a folyó üzleti évben negatív egyenleggel zárult (a hiányt én fedeztem). Az egyesületnek vagyona nincs. A taggyűlés a beszámolókat elfogadta és a szükséges felmentéseket, megadta, majd jegyzőkönyvi dicséretben részesítette a tudományos tanács tagjait, különösen Slávity Magdát, továbbá Lányi Ernőt. Ezt követően a taggyűlés megválasztotta egy évre az alábbi személyeket az elnökségbe: Aerni Agathon (Bern), Almási Gábor (Ofersheim), Beke Zoltán (Rozsnyó), Begou Jánosné (Budapest), Csala Kornélia (Kassa), Csámpai Ottó (Pozsony), Darai Lajos (Kápolnyásnék), Germann Georg (Bern), Katona Géza (Hobart), Kovács Veronika (Helsingborg), Költő László (Kaposvár), Lányi Ernő (Budapest), Lukács György (Koppenhága), Marinka Ludwig (Unterengstringen), Rihmer Aurél (Budapest), Sándorfi György (Budapest), Slávity Magdolna (Szabadka), Szederkényi Tibor (Szeged), Timaru-Kast Sándor (Ingelheim), Tüttő György (London) és Vajda Gábor (Szabadka). Az elnök ismét én lettem.

Év végével a Heraldika Kiadóval minden szerződésünket felmondtuk, felszólítottuk a céget minden velünk szemben fennálló adóssága haladéktalan megfizetésére és eltiltottuk minden, egyesületünkkel kapcsolatos tevékenységtől. Egyúttal megtettük a szükséges lépéseket aziránt, hogy egyesületünkhöz méltó honlapunk legyen, aminek biztosítása is ennek a cégnek lett volna szerződéses kötelezettsége. Miután a Heraldika évek óta „lenyeli” könyveinkből származó bevételünket, így egyelőre nincs pénzünk újabb kiadványra. Ezért legalább azt szeretnénk, ha honlapunkon megjelenne ingyen letölthető formában újabb nagyrendezvényeink anyaga. Isten segíts!

Felsőőr/Oberwart, 2007. álom hava

Csihák György

(folytatás a következő kötetben)

Jegyzőkönyv

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület (ZMTE) 2007. július 1-től július 8-ig Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata és az egyesület hódmezővásárhelyi asztaltársasága közösen rendezte a XX. Magyar Őstörténeti Találkozóját. **A találkozó fő tárgya volt:** Emlékezés a pozsonyi hadi diadalra (907. július 3-7). Ügyek – Alamus – Arpadu; különös tekintettel a család keresztény szentjeire. **Az előadások a következő fő témák köré csoportosultak:** 1) a magyar őstörténet; 2) a magyar nyelv történelmi fejlődésének egyes állomásai; 3) a magyar koronázási jelvények; 4) adalékok az előző tárgyakhoz, pl.: a régészet, az embertan, a népművészet, a genetika stb. tárgyköréből. Az őstörténeti találkozón kiemelten foglalkoztunk a genetikai kutatás újabb eredményeivel. A megnyitón a résztvevők elfogadták az Egyesület „Nyilatkozat”-át és „Házirend”-jét (mellékelve), s a rendezvény ezek tiszteletében, teljes rendben folyt le.

A Találkozó keretében szerepelt 3 világrész 10 országából 36 szakember 42 dolgozattal.

A nyolcnapos rendezvénysorozat első napja ünnepséggel kezdődött, Hódmezővásárhely szalagot kötött a ZMTE zászlajára, este a szálláshely udvarán tábortűz mellett szalonnát süttünk és ismerkedtünk.

Szerdán a pozsonyi csata emlékhelyén fát ültettünk a Hódmezővásárhelyi Hagyományörző Íjászokkal. Továbbá Hódmezővásárhely kulturális intézményeit látogattuk meg, a Tornyai János Múzeum, az Alföldi Galéria valamint az Emlékpont kiállításait néztük meg tárlatvezetéssel. Este egy kóstolóval egybekötött pálinkatörténeti előadást hallgattunk, majd együtt vigadtunk a Búzavirág Népdal Együttessel.

Istentisztelettel, ünnepséggel zárult a rendezvény.

A szereplők díjazást nem kaptak – fizetésük legyen a nemzet hálája.

A résztvevők és a szereplők 3 világrész (Európa, Amerika, Ausztrália) 10 országából (Anglia, Ausztrália, Ausztria, Magyarország, Németország, Olaszország, Románia, Svájc, Szerbia, Szlovákia) összesen 105 fő, szakképzettségük igen különböző. Résztételért senki sem fizetett, viszont költségtérítést csak két főnek tudtunk adni, szponzori segítséggel. A rendezvény költségeit elsősorban a társrendezők fedezték – és ki-ki a sajátját (lásd melléklet). Minden résztvevő ingyen kapott kitűzőt, ezt a jegyzőkönyvet mellékleteivel és az Egyesülettől 9 szakkönyvet, személyenként mintegy tizennyolcezer forint értékben. Minden elhangzott szöveget szalagon rögzítettünk (összefoglalója mellékelve), tervezzük könyv alakban való megjelentetését.

A rendezvényről beszámolt a helyi TV, rádió és lap.

Hódmezővásárhely, 2007. július 6.

Bokorné Nagy Katalin
(Hódmezővásárhely)
az Őstörténeti Találkozó
elnöke

dr. Csihák György
(Zürich)
a titkárság vezetője

dr. Kószó Péter
(Hódmezővásárhely)
alpolgármester

(Az eredeti aláírások az Egyesületnél és a 2008. évi rendezvényen megtekinthetők)

Nyilatkozat

Emberi szeretet, szakmai tisztaság, tárgyi tudás és önzetlen, becsületes gondolkodásmód jellemezzék bennünket, akik a magyar nép és a haza történelmének kutatásában együttesen munkálkodunk.

Baráti kézfogásra nyújtjuk kezünket minden irányban. Tevékenységünk politikától mentes, tisztán tudományos, baráti és ismeretterjesztő. Nincsenek sem anyagi, sem társadalmi céljaink szerelmünk a magyar nép és történelme, valamint nyelve. Mélyen tiszteljük tagjaink, barátaink és az érdeklődő egyének elkötelezettségeit, amelyek azonban semmiféle következménnyel nem járnak sem egyesületünkre, sem a többi tagjára.

Minden célunk pozitív. Külső nyomástól mentesen, a legtisztább tudományos szellemben akarjuk tanulmányozni és kideríteni - mindenek előtt - a magyar nép, vagy népek igazi eredetét, őshazánkat vagy őshazáinkat, valamint a magyar nyelv eredetét, ma élő nyelvünk és népünk rokonait.

Nem utasítunk eleve vissza semmiféle elméletet, azonban elvárjuk, hogy a bizonyítékok és az érvek szigorúan tudományos alapon álljanak. Nem egyezünk bele, hogy bárki bármiről kijelentse, hogy az már megoldott és ezért mindenki köteles magáévá tenni.

Teljes tisztelettel vagyunk úgyszintén az emberiség nagy családjának többi tagja iránt, miközben elvárjuk tőlük ugyanezt a tiszteletet a mi népünkkel szemben. Meggyőződésünk szerint, jövőnk új, dicső temploma csak a tiszta erkölcs alapjára építhető; ennek előfeltétele egymás kölcsönös tiszteletben tartása és az erőszak minden formájának és következményének eltüntetése.

A jelen és a jövő kérdéseinek a történelemkutatással való összefüggésével tisztában vagyunk. A mi álláspontunkat ezennel teljes terjedelmében nyilvánosságra hozzuk.

Kelt Zürichben az 1986-os esztendő február havának 10-ik napján.

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Házirend

1. Az elhangzott és írásban közölt dolgozatok kizárólagos tárgya a magyar történelem és a magyar nyelv, valamint a szorosan kapcsolódó témakörök, különösen hangsúlyozandó, hogy semmiféle politikai, filozófiai vagy vallási közleménynek itt helye nincs.
2. Az itt elhangzott és/vagy ide küldött dolgozatok közlési joga kölcsönösen az Egyesület és a szerző tulajdona. Az Egyesület hasznot nem kereső társaság, így közleményeit önköltségi áron, vagy ingyenesen adja át az érdeklődőknek. Ugyanez vonatkozik a hangszalagra, filmre és minden egyéb információra.
3. Az Elnökség kéri a résztvevőket, hogy tárgyilagosságukat őrizték meg és jóhiszeműen hallgassák végig a legellentmondóbb nyilatkozatokat is és semmiféle személyi kérdést ne vessenek fel. Az előadókat, a hozzászólókat semmi módon ne zavarják.
4. Az előadók előadásukat az elnöknek mondják, illetve olvassák. A hallgatóság részéről közbeszólásnak, hangos megjegyzésnek helye nincs. Kérdések írásban feltehetőek és kiigazítások ugyancsak írásban átadhatók az elnöknek. Az elnök csoportosítja mind a kérdéseket, mind a helyreigazításokat és a beszélgetés alkalmával felveti.
5. A vezetés a mindenkori elnök kezében van; megszólítása: Elnök Asszony! Elnök Úr! Az elnök a saját legjobb belátása szerint vezet.
6. Szerelmünk a magyar történelem és a magyar nyelv!

Zürich Magyar Történelmi Egyesület
Elnökség

Műsor (Tervezet)

Tárgy: Emlékezés a pozsonyi hadi diadalra (907. július 3-7)

Ügyek – Alamus – Arpadu; különös tekintettel a család keresztény szentjeire

1. vasárnap

9.30-ig **Beiratkozás, szálláshely elfoglalása**

Levezető elnök: Csihák György

10.00 **Ünnepélyes megnyitó**, a házigazda és a védnökök beszéde, szalagkötés a ZMTE zászlójára. Házirend. Himnuszok (DVD) 60'

Előadó: Nagy Imre

Előadás: A realizmus gyökerei 25'

11.35 **Előadó:** Csihák György 60'

Előadás: A pozsonyi hadi diadal (907. július 3-7)
Megemlékezés és gondolatok (DVD)

Levezető elnök: Bokorné Nagy Katalin

14.00-17.00 **Előadó:** Baracs Gabriella

Előadás: Szent István Intelmeinek aktualitása és erkölcsi ereje

Előadó: Siklósi András

Előadás: II. Rákóczi Ferenc a leghívebb magyar
Amiért élnünk érdemes

Előadó: Dér Terézia

Előadás: Szt. Imre és Szt. László alakja a magyarországi
liturgikus énekekben

Előadó: Erdei József

Előadás: Romlás

18.00 **Beszélgetés az előadókkal** 60'

14.00 **Zürichi Magyar Történelmi Egyesület** 180'
2007. évi rendes taggyűlése

Helye: Petőfi Sándor Művelődési Központ
Szántó Kovács János u. 7.

17.00 **ZMTE elnökségi ülés** 60'

Levezető elnök: Dani Pál

19.00 **Ismerkedési est** Részletes műsor a falitáblán 180'

2. hétfő Levezető elnök: Csámpai Ottó

8.30 **Előadó:** Csihák György
Előadás: Beszéljünk magyarul! 50'

9.30 **Előadó:** Csajághy György és Duha Júlianna
Előadás: Az ázsiai népek egyes kürtjelei és rhytonjai.
A „Lehel-kürt” 50'

10.30 **Előadó:** Darai Lajos
Előadás: Árpád vezér ébresztése 50'

11.30 **Előadó:** Pitlu János
Előadás: Analógiák a nyelvészetben és az őstörténetben 30'

12.10 **Beszélgetés az előadókkal** 50'

Levezető elnök: Költő László

14.00 **Előadó:** Darai Lajos és Cser Ferenc
Előadás: Őstörténetünk megújult szemlélete 50'

15.00 **Előadó:** Gáspár Róbert
Előadás: A genetikai markerek és a magyar őstörténet (DVD) 50'

16.00 **Előadó:** Darai Lajos és Cser Ferenc
Előadás: Embertermészet vizsgálatok őstörténete 50'

17.00	Beszélgetés az előadókkal	50'
	Levezető elnök: Vajda Gábor	
19.30	Előadó: Sasvári István Előadás: Történelmi és gasztronómiai kirándulás a 800 éves Mongóliában 2006 szeptemberében	50'
20.30	Előadó: Csámpai Ottó Előadás: Udmurtok és magyarok (élménybeszámoló egy Udmurtiában tett körútról)	40'
21.20	Beszélgetés az előadókkal	40'

3. kedd	Levezető elnök: J. Újváry Zsuzsanna	8.30	Előadó:
Rihmer Aurél			
	Előadás: Miért hallgatnak krónikáink a pozsonyi csatáról	25'	
9.00	Előadó: Záhonyi András Előadás: Beszámoló a Torma Zsófia emlékkonferenciáról	30'	
9.30	Jelek, istenek, bolygók, számok	50'	
10.30	Előadó: Darai Lajos és Cser Ferenc Előadás: Honnét a szakralitás és miféle lettlégyen az?	25'	
10.55	Előadó: Darai Lajos Előadás: Egy Árpád-házi: Székely Dósa Gyergy	25'	
12.20	Beszélgetés az előadókkal	50'	
	Levezető elnök: Darai Lajos		
14.00	Előadó: Kováts Zoltán Előadás: Hová lettek az avarok? A „griffes-indásokról” a történeti demográfia új eredményei alapján	50'	
15.00	Előadó: Bokorné Nagy Katalin Előadás: Árok is van, gödör is van	50'	
16.00	Előadó: Költő László Előadás: Egy kora Árpád-kori temetőrészlet feltárása Kaposváron	50'	
17.00	Beszélgetés az előadókkal	60'	
	Levezető elnök: Szabó Pál		
19.30	Előadó: Nagy-Baló Csaba Előadás: Milkói püspökség	50'	
20.30	Előadó: Sancz Klára Lujza Előadás: A magyar hagyományok megjelenése a népművészetben	50'	
21.30	Beszélgetés az előadókkal	30'	

4. szerda	Levezető elnök: Dani Pál	
09.00	Emlékhely avatás.	
10.00	Szabadidős tevékenység. Este szalonnasütés a Szathmáry Kollégiumban (Klauzál u. 1-3.) Részletes műsor a falitáblán	
19.30	Előadó: Herczeg Mihály Előadás: Kóstolóval egybekötött pálinkatörténeti előadás	

5. csütörtök	Levezető elnök: Dani Pál	
8.30	Előadó: Ozsváth Gábor Előadás: Hallode a magyarok symphoniáját?	50'
9.30	Előadó: Kucsora Ibolya Előadás: Ős gesztáink viszonya János Jelenések könyvéhez	50'
10.30	Előadó: Dani Pál Előadás: A pozsonyi csata	50'
11.30	Beszélgetés az előadókkal	90'
	Levezető elnök: Bokorné Nagy Katalin	

14.00	Előadó: Csihák György		
	Előadás: Szent István király és a magyar államalapítás	50'	
15.00	Előadás: A bambergi lovas (diavetítés)	20'	
15.20	Előadó: Michelangelo Naddeo		
	Előadás: Magyar honfoglalás (angol nyelvű ea. fordítással)	45'	
17.00	Beszélgetés az előadókkal	60'	
<hr/>			
Levezető elnök: Bokorné Nagy Katalin			
<hr/>			
19.00-22.00	Előadó: Csihák György		
	Előadás: Ne szégyeld, hogy magyar vagy! A magyar nemzeti dráma és opera (hangkazetta és diavetítő)	180'	
<hr/>			
6. péntek	Levezető elnök: Szabó Pál	08.30	Előadó: Henkey Gyula
	Előadás: Összefoglaló (DVD)	30'	
9.00	Új embertani adatok a magyarság őstörténetéhez	30'	
9.30	Előadás: Dani Pál		
	Előadás: 80 háború	120'	
12.30	Beszélgetés az előadókkal	30'	
<hr/>			
Levezető elnök: Bokorné Nagy Katalin			
<hr/>			
15.00	Előadó: Szikora István		
	Előadás: Szülőföldi sajátosságok, esetleg ó-korba mutató nevek?	20'	
	Előadás: Az I. András király korabeli imák – az első magyar nyelvű szövegemlék	15.20 50'	Előadó: Marton Veronika
16.20	Előadó: Harsányi Ildikó		
	Előadás: Hová ment a Fehérvárra reá menő hadiút?	50'	
17.20	Beszélgetés az előadókkal	40'	
<hr/>			
Levezető elnök: Dani Pál			
<hr/>			
19.30-22.00	Előadó: Timaru-Kast Sándor		
	Előadás: Kelta-magyar nyelvi párhuzamok Fehérló fiai (DVD)		
	Beszélgetés az előadóval		
<hr/>			
			7. szombat
<hr/>			
Levezető elnök: Csihák György			
<hr/>			
8.30	Előadó: Bihari Gábor		
	Előadás: Jazig-jász folyamatosság a Nagy-Magyar-Alföldön	50'	
9.30	Serboi és Horoados nevű szarmata-alán törzsekről	50'	
10.30	Előadó: Szabó Pál		
	Előadás: Szkítia - egy földrajzi fogalom historiográfiája	50'	
11.30	Előadás: Extremum Tanain – „világvégi szkíták” Horatius Ódáiban	30'	
12.10	Beszélgetés az előadókkal	50'	
<hr/>			
Levezető elnök: Béres Mária			
<hr/>			
14.00-17.00	Előadás: A szarmatákról		
	Előadók: Csányi Viktor, Koncz Margit, Magyar András, B. Nagy Katalin, Rózsa Zoltán, Sóskuti Kornél, Vörös Gabriella, Wilhelm Gábor		
17.10	Beszélgetés az előadókkal	50'	
<hr/>			
Levezető elnök: Sancz Klára			
<hr/>			
19.30-22.00	Filmvetítés és a filmek megbeszélése (videó)	150'	
	Körösi Csoma Sándor Testamentuma		
	Val Annivier: A „hun völgy” Svájcban		
	(Kiszely/Cey-Bert /Sára)		
	Beszélgetés a két filmről		

10.00	Ökumenikus Istentisztelet a Református Ótemplomban	
	Bán Csaba tiszteletes, Németh László kat. plébános	60'
11.00	Magyarul beszéltünk? A résztvevők kiértékelő felszólalása	
12.00	Az Őstörténeti Találkozó iratainak elfogadása és aláírása	120'
	Ünnepélyes befejezés: elnökök, védnökök. Zászló elvitele. Szózat	

Beküldött előadás:

Bérczi Szaniszló (Budapest): **A kincses Észak-Magyarország**

Harsányi Ildikó (Budapest): **Hová ment a Fehérvárra reá menő hadiút?**

Henkey Gyula (Kecskemét): **Új embertani adatok a magyarság őstörténetéhez**

Juba Ferenc (Bécs): **A magyar tengeri hajózás rövid története Trianonig**

Pintér István (Hódmezővásárhely):

1. Az esetleges műsorváltozást csak a falitáblákon jelezzük.
2. Reggeli, ebéd, vacsora helye: Fehér Akác étterem
reggeli 7.30 h.-8.30h., ebéd 13h.-14h., vacsora 18h.-19h.
3. A rendezvényen minden elhangzott szöveget rögzítettünk.
4. Az étkezést 1 nappal korábban mindig lehet a megadott helyen megrendelni.

A rendezvény költségeit fedezi:

Hódmezővásárhely Önkormányzati Testülete,
Zürichi Magyar Történelmi Egyesület,
valamint a szervezők az előadók és a résztvevők.

Köszönjük szépen!**A rendezvény színhelye:**

Petőfi Sándor Művelődési Központ
H-6800 Hódmezővásárhely, Szántó Kovács János utca 7.
Telefon: +36/62/241-750, fax: +36/62/533-317,
e-mail: pmk@mail.hodtav.hu

A rendezvény szereplői

Árkay László †	történész, Montréal
dr. Baracs Gabriella	Ph.D., történész, Hódmezővásárhely
dr. Bérczi Szaniszló	kandidátus, egyetemi docens, csillagász, Budapest, ELTE, ZMTE
Bihari Gábor	író, Nyíregyháza, ZMTE
dr. Béres Mária	Ph.D., régész, múzeumigazgató, Szentes
B. Nagy Katalin	régész, ny. múzeumigazgató h., Hódmezővásárhely, ZMTE
Csajághy György	zenetanár, Pécs, ZMTE
Csajághyné Duha Julianna	kürtművész, Pécs, ZMTE
dr. Csámpai Ottó	C. Sc. etnoszociológus, habilitált egyetemi docens, Pozsony, ZMTE
Csányi Viktor	régészhallgató, Orosháza
dr. Cser Ferenc	az MTA (kémia tudomány) doktora, Queanbeyan, ZMTE
dr. Csihák György	a ZMTE elnöke, Zürich
Dani Dániel Pál	történész, London, ZMTE
dr. Darai Lajos	kandidátus, filozófus, kutatóprofesszor, KJF, Székesfehérvár, ZMTE
dr. Dér Terézia	egyetemi adjunktus, SZTE BTK Klasszika Filológia Tanszék, Szeged
vitész Erdei József	Hódmezővásárhely
Gáspár Róbert	genetikai kutató, Pécs, ZMTE
Harsányi Ildikó	író, Budapest
dr. Henkey Gyula	kandidátus, antropológus, Kecskemét, ZMTE
Herczeg Mihály	helytörténész, Hódmezővásárhely
ddr. vitész Juba Ferenc †	orvos, hosszújártú tengerészkapitány, jogász, Bécs, ZMTE
Koncz Margit	grafikus, Hódmezővásárhely
dr. Kovács Zoltán	kandidátus, ny. főiskolai tanár, Szeged, ZMTE
dr. Költő László	régész, múzeumigazgató, Kaposvár, ZMTE
Kucsora Ibolya	újságíró, Komarno
Magyar András	régész, Hódmezővásárhely
Marton Veronika	nyelvtanár, Győr
Michelangelo Naddeo	üzletember, Varese
dr. Nagy Imre	Ph.D., a néprajztudomány kandidátusa, múzeumigazgató, Hódmezővásárhely
Németh József	Tapolca, ZMTE
Nagy-Baló Csaba	ref. Lelkész, Hódmezővásárhely
dr. Ozsváth Gábor Dániel	Ph.D., néprajzkutató, Hódmezővásárhely
Pitlu János	magyarsággkutató, Pécs
vitész Rihmer Aurél	történész, Budapest, ZMTE
Rózsa Zoltán	régész, Orosháza
Sancz Klára Lujza	ny. múzeumigazgató, Budapest, ZMTE
Sasvári István	magánkutató, Szolnok
vitész Siklósi András	Hódmezővásárhely
Sóskuti Kornél	régész, Szeged
dr. Szabó Pál	történész, tanár Hódmezővásárhely, ZMTE
Szekeres István	írástörténetkutató, Budakalász, ZMTE
dr. Szikora István	orvos, magánkutató, Szabadka
dr. Timaru-Kast Sándor	keltakutató, Ingelheim, ZMTE
Tóth Katalin	régész, Kiskunfélegyháza
dr. J. Újváry Zsuzsanna	Ph.D., történész, egyetemi docens – PPKE BTK, Budapest, ZMTE
dr. Vörös Gabriella	régész, Szeged
Wilhelm Gábor	régész, Szeged
Záhonyi András	ősi írások kutatója, Budapest, ZMTE
dr. Vajda Gábor	az irodalomtudomány doktora, Szabadka, ZMTE

Megjegyzés:

ELTE = Eötvös Loránd Tudományegyetem, KJF = Kodolányi János Főiskola, MTA = Magyar Tudományos Akadémia, PPKE = Pázmány Péter Keresztény Egyetem, ZMTE = Zürichi Magyar Történelmi Egyesület.

Baracs Gabriella

Szent István Intelmeinek aktualitása és erkölcsi ereje

Az Imre herceghez írott Intelmek a10 parancsolat mintájára 10 fejezetből áll. Ezekben fejtegeti jó tanácsait, utasításait és elvárásait I. István király aki itt hármass szerepben jelenik meg.

Szól fiához, mint apa, mint király a leendő uralkodóhoz és mint idősebb, keresztény ember a vallást védelmező ifjú embernek.

Az Intelmek utolsó, X. fejezete sorolja fel azokat az erényeket, amelyek ma is irányíthatnák életünket, ha még tisztában lennénk azok tartalmával (pl. kegyesség, alázatosság, irgalmasság). Elítélően megnevezi a negatív emberi tulajdonságokat is a fejezet. Az előadás ezeket az értékeket értelmezi mai erkölcsi felfogásunk szerint.

Bihari Gábor (Nyíregyháza)

Jazig-jász folyamatosság az Alföldön

Bár az Alföldön, a Duna-Tisza közének északi részén élő jászok betelepüléséről nincsenek írásos adatok, sok történész feltételezi, hogy betelepülésük az utolsó honfoglalás és államalapítás után zajlott le. Ugyanakkor számos bizonyíték utal arra, hogy a Kárpát-medencében folyamatosan jelen voltak szarmata-alán csoportok és ezek egy részének jász elnevezése már több mint két évezrede létezik. Így a bizonyítékok fényében valószínűsítenünk kell, hogy az ókorban betelepült jazig-szarmata népcsoport egy része folyamatosan fennmaradt napjainkig a Kárpát-medence középső részén, a mai Jászság területén.

Bihari Gábor (Nyíregyháza)

A *Serboi* és *Horoatos* nevű szarmata-alán törzsekről

Az újabb kutatások fényében egyre valószínűbbnek tűnik, hogy egyes közép-európai szláv népek etnogenezisében döntő szerepet játszottak az ókorban ide érkezett szarmata törzsek. Különböző nyelvi és kulturális bizonyítékok utalnak arra, hogy a Kárpáttól északra, a mai Lengyelország területén, a kora középkorban kialakult szerb és horvát állam alapjait a hun uralom alatt a szláv népeket megszervező szarmata uralkodó réteg rakta le. Ez többek között a magyar és altaji népcsoportok, illetve egyes szláv népek meglepő genetikai rokonságára is magyarázatot adhat.

Bokorné Nagy Katalin (Hódmezővásárhely)

Árok is van, gödör is van

A Székkutas Kápolnadúlóban feltárt 21 szarmata sír közelében lévő gödrök, kis árkok nem biztos hogy ideiglenes, korban eltérő, kis létszámú szarmata közösség települése volt. Felvetem azt, hogy ezek a temetőörök ideiglenes lakógödrei voltak, a kutyatemetkezésekben pedig az örök segítőt kell látnunk.

Csajághy György – Csajághyné Duha Julianna (Pécs)

Az ázsiai népek egyes kürtjei, és rhytonjai. A „Lehel-kürt”

Az előadás első része az emberiség egyik legősibb hangszerével a *kürttel* (kürtökkel) foglalkozik, ám nem a megszokott hangszer ismertető írások nézőpontjából. Itt ugyanis mindenekelőtt a pusztai lovasnépek - köztük a magyarok - kürtjeiről és az ezekből kifejlődött egyéb *kürtszerű eszkozeiről* (méltóságjelző ivókürtökről, illetve a hangszerek és rhytonok közti átmenetekről) esik szó. Említődnek a pusztai lovasnépek kürtjeivel foglalkozó (ismertebb) írásos források (a teljesség igénye nélkül), valamint a különböző kutatások eredményei is.

A kürtök már az ősidőkben, az eltérő műveltségekben részben egymástól függetlenül, részben a különböző népcsoportok hatása nyomán minden földrészen létrejöttek. E hangszer válfajait és számos típusát a világ minden táján ismerik, s használják ma is. A régi lovasnépek esetében azonban ennél talán többről van szó.

Náluk ugyanis valóban a mindennapi élet elválaszthatatlan tárgyai voltak a különböző célokat szolgáló kürtök - és a *kürtszerű eszközök*. A közép- és belső-ázsiai lovasnépek (a keleti tájakon, részben Európa felé tartó), vándorló állattartó rétegeinek számára, gyakran élet-halál kérdését eldöntő fontossággal bírt a jelző és a csatakürtök hangja (megjegyzendő: voltak letelepedett, városokban élő, az előbbiekkal rokon lovasnépek is). Nem véletlenül említik bizonyos írásos emlékek, a *hunok* gyakorta hangzó kürtszavát, vagy a bizánciakkal tárgyaló, a „harci” kürtjével fenyegető *avar* kagánt. De nem kevésbé fontosak a magyarok által bizonyosan és feltételezetten használt kürtök, noha az erre vonatkozó adatok meglehetősen gyérek (miként így van ez, a magyarság lovas kultúrájú előd-rokonnépeinek esetében is). A hangszerekkel - így a kürttel - összefüggő feljegyzések ritkaságát magyarázza, hogy a krónikások - érthetően - mindenekelőtt az uralkodók, fejedelmek, főemberek viselt dolgaival, valamint az egyházi ügyekkel, a háborúkkal, birtokviszonyokkal stb. foglalkoznak. Az előadás kitér a (kürt) hangszerből - mindenekelőtt a puszta népek kezén - kifejlődött *méltóságjelző ivókürtökre*, (*rhytonokra*), amelyek nélkülözhetetlen szakrális-rituális eszközök voltak. Természetesen említődnek a *magyarság* által használt kürtök, az ezzel kapcsolatos ábrázolások és a részben leletként felszínre hozott, illetve más módon fennmaradt különféle típusú rhytonok is. Az előadás rámutat azokra a lényeges különbségekre, melyek fennállnak a „valódi” harci és egyéb jelzőkürtök, valamint az ezekből, egy hosszú fejlődési folyamat eredményeként létrejött rhytonok és a két kategória közti, átmeneti jellegű eszközök között. Utóbbiak közé tartozik a Jász Múzeum ereklyéje, a sok vitát kiváltó „*Lehel-kürtje*”. A korábbi vélemények ezt a kürtöt többnyire besorolják más, Európában található ún. „olifantok” közé, melyek többségét *bizánci készítményként* határozzák meg, más esetekben azt állítják, hogy az egyes példányok a *konstantinápolyi kultúra hatására* jöttek létre. Mára e megállapítások váltak „hivatalossá”, s a más megközelítés lehetőségét elutasítják. A „Lehel-kürthöz” monda is társul. Vajon igaz-e Lél vezér mondája? Mit említenek a magyar krónikák? Hihetünk-e a „hivatalosított” véleményeknek? Létezik ugyanis más megoldás is. A „Lehel-kürtnek” (már az 1700-as évek elején kezdődő) terjedelmes szakirodalma van, amelyben részben hasonló, másrészt a legeltérőbb vélemények fogalmazódtak meg. Egyesek csapongó képzeletük nyomán jutottak olyan „ábrándos” következtetésekre, melyek valóban elfogadhatatlanok. Mások részigazságai méltánylandók, ám félrevezetők. Viszont a mára elfogadott megállapítások gyakran előre elhatározott, erőltetett, ám ellentmondást nem tűrő „kinyilatkoztatásai” szintén zavaróak, és sok esetben több mint kétségesek.

Csajághy György (aki a fenti témakörben könyvet is írt), a „Lehel-kürtöt” a lovasnépek kultúrájához köti, s feltételezi, hogy esetleg az avar korban készülhetett, s a mestere avar vagy (az avarok közt élő) magyar személy is lehetett. Csajághy György és Csajághyné Duha Julianna zenetanárok, hivatásos muzsikusként. Így, a kutatási eredményekhez feltétlenül hozzátartozik az is, hogy Cs. Gy. és *kürtművész* felesége a „Lehel-kürt” megszólaltatási lehetőségeit sem hagyták figyelmen kívül, s az ereklyét, a gyakorló zenész szemszögéből is megvizsgálták.

Csámpai Ottó (Pozsony)

Udmurtok és magyarok. Élménybeszámoló egy Udmurtiában tett körútról

Udmurtia fekvése, területe és természeti adottságai. Az udmurt társadalmi és politikai rendszer. Udmurtia lakossága, etnikai szerkezete. Kik az udmurtok (votjakok)? Északi és déli udmurtok – antropológiai jellegzetességek és különbözőségek. Az udmurt népművészet és népzene. Az udmurtok és magyarok genetikai kapcsolata. Egyéb érdekességek Udmurtiából.

Cser Ferenc (Queanbeyan) és Darai Lajos (Kápolnásnyék)

Őstörténetünk megújult szemlélete

Eredet és tehetség a régiségből jön, onnét éltetett. Mindkettő ősi jellege azonban nem egyformán elismert. Az eredet érdekesebb, mert a hatalmi piramis mintája elcsábít, hiszen a leszármazás csúcsán lenni, a legrégebb embertől eredni, – vélekednek, – egyúttal a legjobb képességeket, azaz a rátermettséget is biztosítja ahhoz, hogy a társadalmi közösség felső, vezető rétegébe tartozzunk, amivel kiváltságok járnak. Ezért e felfogás azon kívül, hogy mondai úton bizonygat kíváncsú felmenőket, az eredetet és a tehetséget azonosítja – jobban mondván a tehetséget nem különbözteti meg az eredettől. Nem törődve azzal, hogy a belőle folyó követelmény sose teljesül, mert hiszen akkor a legrégebbi eredetűeknek kellene mindig és mindenben a legtehetségesebbeknek lenniük az emberiség történelme során. Pedig nem így van: a valóságban, különböző korszakokban és különböző területeken, más-más körülmények között más és más embercsoport bukkant fel

megfelelően alkalmas tehetséget mutatva abban a helyzetben, és ezzel mintegy növelve a tehetséges embercsoportok számát. Azaz mintha a tehetségnek is lenne valamiféle külön szellemi élete, eredete, függetlenül az ember testi leszármazásától. Különösen azért, mert az emberi leszármazást származási faként elágazó, egyenes ági alakban képesek csak elképzelni, mintha a származás kizárólag vagy férfi, vagy nő lehetne, holott mindkét ágon vissza lehet valahová jutni, de nem feltétlenül ugyanoda. A szellemi életet képviselő műveltségek, az azokat hordozó közösségek azonban még a házaspárok hálószerű származási alakjára sem hozhatók, hiszen számos területi és népességi kölcsönhatás mellett közvetlen hatások és átvételek, csoportok cseréje, beépülése s távozása is jellemzik.

Cser Ferenc (Queanbeyan) és Darai Lajos (Kápolnásnyék)

Embertermészet vizsgálatok magyar őstörténete

Az embertan mostanában jutott több új eszközhöz és módszerhez, amelyekkel az emberi viszonyok és eredet körültekintőbb vizsgálatára képes. Eme módszerek egyike a vércsoport elemzés, a másik pedig az emberi sejt átörökítési egységei, az emberi gének.

Az emberi vér számos az ember származási vonalához köthető adatot tartalmaz és több tényező szerint végezhető el a vér-csoportok megállapítása. A legfontosabb típust kijelölő adatot a vércsoportok jelentik. Az emberi vércsoport öröklött tulajdonság, amely szigorúan követi az ú. n. Mendel-féle törvényeket. Ez azt jelenti, hogy az utód vércsoportja kizárólag az anya, vagy az apa vércsoportja lehet. A vércsoport azonban hosszú időre tekintve megváltozhat egy zártan, másoktól elkülönülten élő embercsoportban, jöllehet ez a változás emberi életkorokhoz képest roppant hosszú időszakot jelent, azaz tíz, vagy száz évezredekben kell gondolkodnunk.

Súlyos gondot kell a biológiai, vagy molekuláris órával – ahogy ezt az örökléstanászok nevezik – kapcsolatosan megjegyeznünk. Az egész modellnél alkalmazott ú. n. pontmutáció statisztikailag véletlenszerű folyamat, és csakis akkor történik meg az utódlásra átadható módon, amikor a megtermékenyített petesejt szaporodik. Ezért nem az idő a lineáris független paramétere, hanem az események száma. Az időt ezért a szaporodó egyedek számával kell súlyozni az egyes nemzedékváltáshoz tartozó idő figyelembevételével egyetemben. Ezért a változás ideje nagy mértékben lecsökken, amikor a populáció száma nagy mértékben megnő.

Amennyiben a régészeti és az örökléstan adatokat egybevetjük, megállapíthatjuk, hogy a magyarság az AB vércsoportot két-háromszor oly arányban hordozza, mint Eurázsia lakossága, a legnagyobb részarányban hordozza az M17 (Eu19) örökléstan jelzőt az Y kromoszómájában, az M35 (Eu4) jelzőt az európai átlag fölött, de a balkáni átlagnál kisebb mértékben tartalmazza, továbbá, hogy a TAT örökléstan jelző a magyarságnál teljes mértékben hiányzik. Mindez együtt csakis úgy magyarázható, hogy a magyar népesség alapvetően kárpát-medencei eredetű, Európa őslakosságának a része, és semmiféle vándorlási modell nem magyarázza meg az ide érkezését, éppen ezért az itteni létének egyetlen logikus magyarázata az, hogy itt alakult ki az ősi emberi lényből.

Cser Ferenc (Queanbeyan) és Darai Lajos (Kápolnásnyék)

Honnét a szakralitás és miféle lett légyen az?

A valóság komplex, nem csak a valósból, vagy csak a képzetesből áll, hanem a kettőből együtt, és a valós nem független a képzetestől, annak az inverze, ezért az egész nemlineáris. Nem véletlenül használjuk gyakran a gnosztikus megközelítést, még az a leginkább 'szemléletes' a maga elvontságában is. Az Atya a létező, aki csakis gondolkodni képes, hiszen ő az abszolút szellem, és minthogy az egyetlen létező, gondolatainak a tárgya is önmaga. Gondolata pedig már nem ő, hanem önmaga inverze, és ezért tekintik nőinek. Ketten együtt, – a gnosztikus felfogás szerint is — az Atya és az Anya együttese teremti meg (jelenik meg) a Fiút, a Tudatot és a párját, a leányt, a Bölceletet. Az egyik itt is elsősorban szellemi sajátosság, a másik pedig mechanizmus jellegű. Első látásra a Tudat lenne a hordozó, de eredetileg nem anyaginak, hanem szelleminek titulálták, ezért az anyagiban lerakódott tudat a Bölcelet. Ne zavarjon senkit, hogy ez még mind szellemi jellegű — mert hiszen az. Csakhogy a párok inverz viszonyban vannak, és együttességük eredményezi a következő fogalmi szintet — legvégén az anyagi világot. És ha ez nem is egyszerű, van benne egyfajta logika. S ha a világ léte csak nézőpont kérdése, s a különböző, utólag bölcsességnak, képletnek vagy szerencsés együttállásnak mondott találkozások miatt kialakult az élet, majd az értelem, de valószínűleg előtte még az anyag, az előtt pedig a lét is ilyen módon, akkor erre az a válaszuk, hogy nem az élet maga alakult ki, hanem inkább a Földön kialakultak a formái, de nem tudjuk, hogy másutt mi van, sőt azt sem, hogy van-e a kémiai formulát meghaladóan élő.

Az Atya–Anya–Élet összefüggés, kapcsolatok esetében az Atya adja az információt az anya által biztosított mechanizmushoz, és ebből jön létre, teremődik meg az új élő egyed. Kicsit bonyolultabb magyarázat az, hogy Atya–Gondolat–Tudat, amiben a Gondolat hordozza az atyaságot, és ebből jön létre a már élő Tudat, ami egyben megint csak Atya, azaz információ, amit aztán a Bölcsesség hordoz, és így sorozatban eljutunk az élő világhoz. A gnosztikus szemlélet itt valóban sántít, mert a Tudat sokkal inkább materiális, mint a Bölcsélet, azaz itt a két jellemző megcserélődik. Az lényeg, hogy nem teljesen konzisztens az ügy, mert így nem lehet megadni a dolgot a hagyományos képi látás nélkül, azaz úgy nem, amint az valóságosan lehetett. De nem is baj, mert nem minden adható meg képi látvány szerint. Van a tárgy, és annak van az 'inverze', a kép. A kettő ugyanazt közvetíti, mégis a kettő viszonya nem föltétlenül képi. S egyáltalán nem az a hologram¹ esetében, ahol a kép a tárgy transzformáltja, inverze. A tudat s az anyag ebben a viszonyban van. Csak az egyik alakítható képpé, a másik már nem. A kettő együttesen alkotja az objektív valóságot, és a viszonyuk ezért komplex formában adható meg. A valós és a virtuális összetéve egymás inverze.

¹ Mindenesetre a hologram szót nem lehet magyarosítani. Ez mesterkélt fogalom, két görög szót raktak egybe, nem lehet lefordítani. Ez a fogalom a magyar műveltségben ráadásul nincs, ahogy igazán mennyei fogalmak sincsenek, ezért idegen szavakat használunk rá. A hologram egyébként nem ütközik a magyar szóképzés lényegével, ezért elfogadható. Holo: mindig, grammata: betű, holografos: teljességében. A lényeg, hogy a hologram minden pontjában benne van a tárgy teljes egésze. Ezt egyetlen szóval nem lehet magyarul kifejezni.

Csuhák György (Zürich)

A pozsonyi hadi diadal (907. 7. 3-7) Megemlékezés és gondolatok

Áttekintjük östörténetünk, őshazánk és honfoglalásunk fogalmát, meghatározzuk őseinket– rokonainkat a legújabb genetikai kutatások eredményei tükrében is, majd röviden ismertetjük a csata lefolyását a rendelkezésre álló írott források tükrében. Főbb vonalakban bemutatjuk utolsó honfoglalásunkat és az államalapítást biztosító hadjáratunkat, majd idézünk több egyházi forrásból: honfoglaló eleink nem rablók, de kiváló tervezők és katonák, a keresztényeket nem üldözték: országunkban, a korabeli Európában – példátlan rend uralkodott.

A Kárpát–medencében a térítés feladata a passai püspök dolga volt. VII. Benedek pápának azt jelentette, hogy nálunk megvalósulni látszanak Izajás Próféta szavai: „Együtt lakik a farkas a bárányal, együtt legelészik a borjú s az oroszlán.”

Ne feledjük: hazánk történetében nincsenek vértanúk. Első nemzeti királyságunk családja több szentet adott a római egyháznak, mint bármely más család. Nem véletlen, hogy királyságunk az emberi történelem egyetlen apostoli királysága; mert a magyar király apostol, miként a pápa.

Csuhák György (Zürich)

Beszéljünk magyarul!

„Nyelvében él a nemzet!” – közmondásnak mondják, de néhol politikai alapvetés, esetleg pogrom. Svájcban a nemzet „négy nyelvében él” – alig találni keményebb tudatú nemzetet a Földön.

Bár, ha igaz a mondás, akkor a nemzetet úgy is lehet gyilkolni, hogy nyelvét elveszejtik. Erre is van példa – emiatt még csak a szomszédba sem kell menni. Egyes országokban törvény védi a nemzeti nyelvet – Magyarországon semmi; gyakorta azok rombolják, akik védeni hivatottak. Egy rendezvényünk védnöke kifogásolta, hogy rendezvényünknek „Műsor”-a van és nem „Program”-ja. Nálunk állandóan idegen szavakat használnak (parlament, információ, regisztráció), mindent többes számba tesznek (a 11-es autóbuszok más útvonalakon közlekednek), használni *kell* a személyes névmást (*én* köszönöm a figyelmet), a határozatlan névelőt (most *egy* közepesen átvázott töltéseink vannak), az idegenből hozott szólás-mondást (mi *szép estét* kívánunk). Az állítmányt a mondat végére kell tenni és ha az egy elváltó igekötős ige, akkor az igekötőt el kell választani és a mondat végére kell tenni: állatokat ölnék *le*, útépitést kezdtek *meg*, menekítettek *ki*, fordítottak *át*, fűj *be* stb. stb. Csománk nevében a Körösi-t hosszú ő-vel, Csikszeredát hosszú í-vel írják; Csiky Gergely nevét még nem írják hibásan, hosszú í-vel, de bizonyára nem sokáig.

Öld meg a magyart (egyenest beszéd). A magyart öld meg – (ne a másikat)! (Ez is egyenes beszéd). Isten áld meg a magyart! Áld meg Isten a magyart! Isten áldja meg a magyart. A mi nyelvünk szép, kifinomult. Mindhárom formát használjuk, van is külön értelme. Nem így, például az angolban.

Dani Dániel Pál (London)

A pozsonyi csata

Miután a Fischa folyónál az előzőleg megvert bajorok béketárgyalás közben meggyilkolták Kurszán horkát, a tisztségváltás okozta zavart remélte kihasználni gyermek Lajos császár és Liutpold bajor herceg. A cél, az u.n. Nagy Károly birodalmának visszaállítása és a magyarok Kárpát-medencéből való kivetése lehetett. A bajor herceg vezetésével szokatlanul nagy haderő gyűlt össze Ensburg körül, amely két oszlopban és a Dunán Pozsonyig hatolt Magyarországra. Itt 907. július 3-tól július 7-ig tartó rendkívül véres ütközetben csaknem teljesen megsemmisült. A harctéren maradt a bajor herceg, két püspök, két apátúr, tizenkilenc gróf és Teotmár érsek a híres történetíró is. Az ütközet magyar oldalról is nagy áldozatokat követelt, valószínűleg elesett Árpád nagyfejedelem és három fia. Az ütközet kimenetele megkérdőjelezhetetlenné tette az előző évek honegyesítését.

Dani Dániel Pál (London)

Nyolcvan háború

Ez a dolgozat 811-től 991-ig tárgyalja a magyarság forrásokban megjelenő összes igazolható háborúját, amik velejárói voltak a népegysítésnek, majd a Vérszerződésen keresztül egy birodalom kialakulásának, amely ezer éven keresztül döntő befolyást gyakorolt Európa történelmére. Ezen 180 év alatt 80 háború bizonyítható, amiknek időpontjáról forrásadatairól és kimenetelükről megkísérlek tájékoztatást adni. Úgyszintén megkívánom világítani a működő magyar hadseregek számát, társadalmi összetételét és logisztikai hátterét.

Darai Lajos (Kápolnásnyék)

Árpád vezér ébresztése

1100 évvel halála után már újra a legnagyobb magyar államférfit tiszteljük Árpád vezérben. Árpád nagyfejedelem és uralkodóháza, királyi családja nemcsak itthon, hanem az Európába származott királyi családtagok révén külföldön is elismerésnek örvend. Idősebb ezért Árpád vezérről és Árpád-házi királyainkról megemlékeznünk. Ha feltámasztjuk őket, első magyar nagyfejedelemünket és királyainkat szívünkben, megőrizhetjük és megújíthatjuk a Kárpáti Hazát, az Országot és Nemzetet, nemzeteket, azaz a mi világunkat. Hiszen a Kárpáti Ország lakosai sokkal több hasznosíthatót megismerhetnek e régi uralkodók tanulságokat mutató életéből és alkotásaiból, jelleméből és példaadásából, mint a maiakéból.

Most pusztul a Föld, s pusztul a magyar Mohács óta: *Meghalt Mátyás király, oda az igazság, kihalt az Árpád-ház, kivirult a gázság!* Ám tudjuk, hogy nem haltak ki, máig élnek leszármazottaik több helyen, de az árpádi királyság megszakadt. Találhattak volna utódot akkor az Árpád-háziak közül, de nem akartak. Idegenházi királyt akartak, amin régóta munkálkodtak. A bekövetkezett folytonos rombolásból, rablásból, – amit azóta kénytelen megélni, túlélni az ország és népe, – látjuk, hogy miért halatták ki erről a vidékről az Árpád-féle szellemet. A rombolók, rablók nyereségének biztosítására káosz telepedett árnyékként a magyarságra, az addigi egyenrangúság és mellérendelés helyére: az alávetés, a lépcsős társadalom könyörtelen elnyomása, jóságot és szépséget megsemmisítve. Még visszamenőleg is kitörölve a múltunk ellenkező nyomait.

A legfontosabb kérdés ezért, hogy miért volt jobb az Árpádokkal nekünk. Kik voltak az Árpádok, hogy még ma is visszasírjuk őket? Ki volt Árpád vezér számunkra? Miért élő az Árpád-ház? Azért élő, – hogy a végén kezdjük, – mert a Szent Korona-Tanban az Árpád-házi királyok szelleme tovább él, s már a Nemzet egésze képviseli e szellemet. S ha a király, a Szent Korona egyik tagja – azaz a feje – érzései, tettei botlanak a nemzet iránt, a másik tag, előbb a nemzet, majd a nép, helyreállítja az egyensúlyt, megszünteti a botlást. A köz egyezik meg, a közös lesz egység, az megkoronázott. S hogy meg lehet koronázni a közt, azt Árpád-házi uralkodóinknak köszönhetjük. E szent tény miatt Nagy Árpád a kezdetünk, és nem pusztán személyes nagysága tette vezérré.

Darai Lajos (Kápolnásnyék)

Egy Árpád-házi: Székely Dósa Gyergy

Magyar népi hagyomány az elvakult szabadságszeretet. Magyarországon tripartitumot, a jobbágyoknak rabszolgaként való birtoklását a katonai–nemesi és papi osztály részéről, nem tudták bevezetni egészen a török

kiűzése utáni időkhöz. De akkor is igen nagy volt az ellenállás vele szemben és kivándorlással való kitérés előle, különösen a székelyeknél. Mert addig a magyarok faluközösségekben közösen birtokolták a földet, és egymást egyenértékűnek tartották. Az őket ért sérelmet bármi áron megtorolták. A Szent Korona-tagság is az egyenrangúság mellérendelő tudatát erősítette. Ezzel szemben a nyugat-európai hűbériségben, feudalizmusban a földbirtokosnak a jobbágy a tulajdona, szabadságától teljesen megfosztott rabszolgaként, akit büntetlenül megverhetett, megölhetett. Mert alárendelő szemléleti mód jellemzi a királyságok szervezetét, a hűbérúri rendszert, amivel szemben a mellérendelő szemléletű magyarok a Szent Korona Tannal egy szakrális tárgyat tettek meg az ország tulajdonosának, annak rendelve alá az ország lakosságát és a királyt, a Korona testének két egyenrangú tagjaként. A Magyar Királyságban a Dózsa-féle parasztháború utánig nem birtokolt ember embert, és a hűbéri rend csak Mária Teréziától, ötven-nyolcvan évig állt fenn, majd jött 1848, amely elsöpörte. E szempontok figyelembe vétele elengedhetetlen a Dózsa György vezette parasztháború megértéséhez. Ekkor az előzményeket is jobban észrevesszük, a polgárháborús eseményeket kiváltó okokat és elveket, valamint megértjük az árulás mély jelentőségét, eddig elháríthatatlan következményeit.

Gáspár Róbert (Pécs)

A genetikai markerek és a magyar őstörténet

A népeggenetika a különböző népekben meglévő génváltozatok vándorlását, a más közösségekkel való keveredés által bekövetkező génállomány-változást próbálja meg helyreállítani. A jelenlegi magyar népességen végzett vizsgálatok szerint az uráli migrációs markerek maximum 1 százalékot tesznek ki. Kijelenthető, hogy a mai magyar nép ősei nem éltek együtt, nem alkottak egy népet a többi finnugor nyelvet beszélők őseivel minimum 2000-maximum 15 000 éve. A hazai mintákban ehelyett az Eu 19-es marker dominál, amely Európában a legmagasabb gyakorisággal nálunk szerepel (60%), ez arányaiban megegyezik a hazai őslakos eredetű népesség körében a közép-ázsiai eredetű embertani típusok mértékével (52,2%-al). A honfoglalókban talált Tat-C marker eredete az uráli népekhez és az ázsiai hunok (xiongnu) népességéhez is köthető. A klasszikus honfoglalóknak mtDNS markerei közül az egyik legmagasabb arányú, ritka haplocsoportot (N1a) kimutatták az altaji szkíta leletek között is. A pontos genetikai kapcsolódási pontok kimutatásához további vizsgálatok, mintavételek szükségesek.

Juba Ferenc (†) (Bécs)

A magyar tengeri hajózás rövid története Trianonig

A dolgozat két részből áll. Az első rész címe: Magyarország tengeri vonatkozásai a középkor végéig.

A magyarság ösztönösen vonzódik a tengerhez – a magyarok kitűnő hajósok. Genetikai oka is lehet, hiszen eleink sok időt töltöttek kisebb-nagyobb tengerek partján. De a pusztai népek is a csillagok szerint tájékozódtak – miként a tengerészek is. Árpád honfoglalói – a hunok és az avarok után – elfoglalták a Balkán egy részét Thesszaloniki és Durazzo (Durasul) vonaláig. A török háborúk során ezt a területet elvesztettük. Utóbb II. Habsburg Ferdinánd magyar király nem a Szent Koronához, hanem örökös tartományaihoz csatolta, mígnem Mária Terézia csak Fiumét környékével visszacsatolta. Az 1867. évi kiegyezéssel két vármegyét Horvátországhoz tartozónak ismertünk el.

A második részben foglalkozunk Magyarország tengerészetével a középkortól Trianonig. A hadi kikötő Ragusa volt, a kereskedelmi kikötő Fiume lett, amit 1278 óta jó út kötött össze Budával. Fiume az első világháborúig – magyar pénzen – a világ egyik legjelentősebb kereskedelmi kikötőjévé fejlődött. Itt épült a világ első torpedógyára, tengeralattjáró gyárunk pedig még a dán haditengerészetnek is szállított. A fejlődésnek a világháború vetett véget. Dicsőséges haditengerészetünket soha senki le nem győzte.

Kováts Zoltán (Szeged)

Hová lettek az avarok?

A "griffes-indásokról" a történeti demográfia új eredményei alapján

Az egyházi anyakönyvek adatait felhasználó, kibontakozó történeti demográfia tudománya feltárta, hogy az eddig ismert nagy járványok mellett (epidémiák) a népet rendszeresen pusztították a különböző járványos

betegségek (endémiák). Hatalmas adat-tömeg alapján a francia történeti demográfia feltárta, hogy a 17. század végéig a természetes szaporodás mértéke nem lehetett több évi 2 ezreléknél. A visszakövetkeztető módszer alapján megállapíthatjuk, hogy a magyarság a Kárpát-medencében legalább 1,5 millió volt a 10. században. A szlávok az avarok elől menekülve a 7. században a Balkánra húzódtak. Az itt talált maradványokat a magyarság beolvasztotta. Ebből következik, hogy a történeti demográfia azt igazolja, hogy a 3. és 4. hullámban érkező avarság, a "griffes-indások" már magyarul beszéltek. Ez az avar (?) tömeg nagyobb volt, mint a honfoglaló magyarság.

453-ban meghalt Atila. A Kárpát-medencében maradtak a keleti gótok és a gepidák. A keleti gótok 489 után megdöntötték Odoaker uralmát Észak-Itáliában. Helyükre a Dunántúlon a langobárdok jöttek. Ők vereséget szenvedtek a gepidáktól. Észak-Itáliába húzódtak a keleti gótokat legyőzve. A harcokban meggyengült gepidákat az avarok első két hulláma (türk nyelvet beszéltek) legyőzte. Az avar korszak második felében, 600-as évek végétől kezdve érkeztek a "griffes-indások". Ezek az Atila birodalmához csatlakozott ujgur-magyarok. (ld. Henkey Gyula tanulmányai.)

Költő László (Kaposvár)

Egy kora Árpád-kori temetőrészlet feltárása Kaposváron

Kaposváron 2005. augusztus elején egy leendő lakópark területén végzett földmunka során őskori település gödrei, középkori település objektumai, és egy kora Árpád-kori temető sírjai kerültek felszínre. A területen 25 középkori, 64 őskori települési objektumot, valamint 133 kora Árpád-kori sírt tártunk fel.

A temető területén üres helyeket találtunk, amelyek értelmezése egyelőre vitatott, de elképzelhető, hogy egy felszínre épített faszerkezetes templom helyét jelölik a sírok, vagy esetleg a sírok közötti "szent liget" megléte is valószínűsíthető. A temető keltezését Béla herceg és Péter ezüst denárainak alapján adhatjuk meg a 11. század első felére.

Kucsora Ibolya (Komarno)

Ős geszták viszonya János Jelenések könyvéhez

Az Őstörténeti Találkozón azt a logikát iparkodom majd fölmutatni, ami szerint az un. ősgesztá íródhatott, föltételezett keletkezésének korában. Fontos, mert bár a geszták és krónikákat a történészek nem tekintik hiteles történeti forrásnak, mégis megállapítható, hogy munkájuk során számtalan esetben hivatkoznak rájuk.

Vonalvezetés:

1) Ha elfogadjuk azt az általános vélekedést, miszerint az ősgesztá a 11. sz. második felében keletkezett, akkor ez a mű valamelyik bencés kolostorban, Sz. Ágoston tanait figyelembe véve kellett íródjon. Az ő tanainak lényege, roppant leegyszerűsítve, hogy a „jó” (Civitas Dei) és a „rossz” (Civitas Diaboli) állandóan harcban vannak egymással, s a harc végén a „jó” oldal, az Isten állama győzedelmeskedik. Szerinte a történelem tartalmát és értékeit ez a földöntúli cél határozza meg, mégpedig nemcsak az egyes emberen, hanem magán az államon keresztül. Munkája a középkori keresztény államok berendezéséhez szolgált mintául. Sz. Ágoston dualisztikus elképzelései a bibliai Jelenések Könyvére vezethető vissza. Azok a nevek, amelyeket későbbi krónikásaink a magyarok őseiként szerepeltetnek, (Ménrót v. Nimród, Góg, Magóg) a Jelenések Könyvében a sátáni oldalt képviselik.

2) Abból, hogy a későbbi gesztá és krónikairódalomban a (Jel) sátáni oldala hangsúlyosan megvan, számomra nem az következik, hogy a magyar nép egyszerűen rossz besorolást kapott, amint azt általában vélik, hanem az, hogy az alaplumban ezek a nevek a „C. Diaboli” oldalt képviselik. Ebből következik, hogy ennek a műnek az isteni oldalt is tartalmaznia kellett. A Jelenések Könyvében a gonosz erőkkkel szemben Krisztus áll. Keresztény eszmekörben Krisztus szimbóluma a szarvas, amely eltapossa a kígyót, az ördög jelképét, az emberiséget szabadítja meg tőle, s ez által az eredendő bűntől is. Mivel meglévő krónikáinkban a szarvasnak hangsúlyos szerepe van, én azt gondolom, hogy a szarvas benne volt már az ősgesztában is, krisztusi jelképként: a nép és honalapítás emlékét idéző vad üzéséről szóló leírás későbbi, ennek átirata.

3) Elképzelésemet erősíti, hogy a Kézainál föllelhető kijelentés, miszerint az ősapá „Ménrót a Jafet véréből származó Hana fia”, bibliai alapon értelmet nyer, amennyiben az Újbabiloni Birodalom korában (Kr.e. 639-539) keressük. Itt helye van a Hunor - Magor páros páros szerepeltetésének is, ha elfogadjuk, hogy a hunor szó „hungar” átirata. Már a történelem nagyon korai időszakában különbséget tesznek Mezopotámia északi része és

a déli része között. Északi része Akkád (sum.: uri) déli része Sumer (sum.:hengi). Lássuk, mi történt: Nabupolosszar a médekkel létrehozta az asszírellenes szövetséget, győznek, a médek megkapták az asszír uralom alá tartozó terület északi részét, ezzel fölszabadul Babilon. A mágusok Média tíz törzsének egyikét alkotják, papi rendjük jelentős politikai befolyással bír. Az Újbabiloni Birodalom fő mágusa Szin-Magirból való férfi, (Szin-Magirváros Akkádtól ÉK-re), katonai és polgári tejhatalommal rendelkező magas rangú tisztségviselő, tekintélyes földbirtokkal. A Magir szó a mágusok kasztjára, s az általuk birtokolt területekre vonatkozik az Ószövetségben. Ménrót, a.m. Merodach, a.m. Marduk több Babel városának istene, majd birodalmi isten, legfőbb temploma Babelben volt, ehhez tartozik a híres torony, a bábéli torony. Marduk védelmezője „a nagy sárkány, ama ősi kígyó (Jel)”: Tannin (héb), eredeti neve Mususu.

4) Ha a Kézainál föllelhető Ménrót nevet Nimródra cseréljük, a fenti összefüggések elvesznek, és azt az ősapát kapjuk, aki legendás alak Izrael fiainak Asszíriával kapcsolatos hagyományában. Ez a származtatás Sz. László idejében, tekintettel a zsidókat érintő törvénykezésre, elképzelhetetlen.

5) Fontosnak tartom továbbá, hogy a krónikáinkban meglévő „Enéh” (Eneth, Enéch, Enee) szónak pontosan értsük az értelmezési lehetőségeit. Ha a szó alapját az „ankh” élet hierogrifában keressük, akkor a szerző ezzel a szóval a bibliai Énoch, Énok, Hanók, Henókh prófétára, valamint kánaáni őslakós anák népre egyaránt utalhat, akik viszont szent fákat,- s köztük a fügefát- tiszteltek. Ez az a bibliai nép, amelyet Isten a mélybe taszít, később Krisztus kereszthalálában pokolra száll értük, és megváltja őket az igaz életre. Így válnak ők Krisztus népévé. Enéh – szarvasként – elvarázsoltságot, halotti állapotot is jelent, e mellett iszik a forrásból, amely a paradicsomi élet fájának tövében fakad. Arra hivatott, hogy legyőzze a kígyót. A fügefafa a.m. életfa, Egyiptomban is, az Ószövetségben is. „Levelei a pogányok gyógyítására valók.” (Jel.) A fügefafa görög neve a kánaáni mitológiában szereplő „el” Isten jelentésű szóval együtt adja a „sichel” népnévet. Ezért gondolom, hogy ősgesztánkban a C. Dei” oldalt a székely nép képviseli az államon belül.

6) Kimutatom még, hogy a székely nép tudatvilágában Csaba királyfi hosszú évszázadok során azért maradt meg, mert első formájában közeli vallási képzetekkel rokonítható istenség volt. Megjegyzem, hogy a székely nép Szent Földről való származtatása annál is inkább megtörténhetett, mert Sz. László idejében ennek a területnek az elfoglalásáért keresztes háborúk zajlottak, és ezekben a harcokban a magyar király is beavatkozott, olyannyira, hogy a pápa Sz. László kinevezését fontolgatta a hadjárat élére. Van-e olyan király, amelyik nem pályázik előre arra a területre, amelyért harcba száll? Nagyon is elképzelhető, hogy Szent László igényt tartott a Szent Földre, és ehhez egyúttal jogi alapot próbált teremteni. Az európai népek között még a germánok tulajdonítottak maguknak kánaáni eredetet.

Marton Veronika (Győr)

Az I. András király korabeli Imák – az első magyar nyelvű szövegeim

1842-ben Literáti Nemes Sámuel régiségkereskedő egy Klagenfurtban vásárolt Breviárium belső oldaláról lefejtett bőrhártyán két I. András király korabeli, tehát a Halotti Beszédnél régebbi magyar nyelvű imádságot talált.

A szöveg Belusfia Vatát, hazánkat a „német” Péter király országlása alatt előzőnlő német és olasz hittérítő papok, kalandor lovagok befolyása és kegyetlenkedése elleni felkelés vezérét átkozza meg. Vata a kereszténység ellenében Vérszerződés szokásjogát próbálta az ősi hagyományokhoz ragaszkodó magyarok támogatásával visszaállítani. Harca kudarcba fulladt.

A felfedezés óta eltelt kb. másfélszáz év alatt számos nyelvész vizsgálta meg a szöveget, és kiállt valódi vagy hamis volta mellett.

Előadásomban az I. András korabeli imádságokról az időközben megjelent különféle elemzéseket, cikkeket, tanulmányokat összegzem és értékelem. Ezen kívül bemutatom az OSZK tulajdonában levő bőrhártya fénymásolatát és a szöveg mai olvasatát.

Nagy Imre (Hódmezővásárhely)

A realizmus gyökerei

A magyar művészettörténet írás az un. alföldi realizmust August von Pettenkoffen osztrák festő szolnoki megjelenésétől eredezteti. Az eurázsiai szteppeövezet művészetének vizsgálata azonban új szempontokat hozhat a magyar realizmus gyökereinek meghatározásában.

Rihmer Aurél (Budapest)

Miért hallgatnak krónikáink a pozsonyi csatáról

A pozsonyi 907-es hadi diadal a magyar hadtörténelem egyik legfényesebb diadala volt. Még sem szólnak róla krónikáink. Mi lehet ennek az oka?

Két igen figyelemreméltó adat áll a rendelkezésünkre, amin elindulhatunk a hallgatás okát keresve. A csatát megelőző három évben a magyar hadak nem törtek Bajorországba, igaz a morvákkal hadban álltak. Tehát a bajor fronton béke volt. 907-ben hunyt el Árpád nagyfejedelem. Igen furcsa, hogy krónikáink nem őrizték meg Árpád nagyfejedelem halálának körülményeit. Ebből arra lehet következtetni, hogy békében hunyhatott el Árpád, hisz, ha csatában esik el, vagy szerzi halálos sebt, bizonyosan ezt feljegyezték volna. Ráadásul ekkor Álmosmal párhuzamba állítva, ismét szent és szakrális halálról – mint Álmos fejedelem feláldozása Erdélyben – is szólhatnának krónikásaink. Hiszen befejezte a honfoglalást és a föld védelmében adta volna életét ekkor a csatában Árpád nagyfejedelem. De nincsenek ilyen feljegyzéseink.

Ezért joggal feltételezhetjük, hogy a német támadás lehetséges oka az lehetett, hogy az év elején esetleg már elhunyt Árpád nagyfejedelem, így a belső zűrzavarra építettek a németek.

Azt sem feledhetjük, hogy Árpád életben voltát a csata idejében többen is megkérdőjelezték. Meglátásom szerint Árpád 907 elején hunyhatott el, és ez váltotta ki a birodalmi had fellépését.

Árpád halálával és az utána következő trónörökléssel van kapcsolatban krónikáink hallgatása. Forrásainkból tudjuk, hogy Árpád után a trónon az igen fiatal Zsolt következett. A Turul nemzetségben ekkor még a seniorátus elve uralkodott, hisz ezt pont Koppány fellépése mutatja világosan. Így Zsolt csak akkor következhet Árpád után a fejedelemségben, ha ő a Turul nemzetség legidősebb, uralkodásra alkalmas tagja. Ezt Andrákovich Péter is tudhatta, hisz a Buenos Aires-ben 1988-ban megjelent Ősi Gyökér XVI. évf. 4. számában a csatában meghalasztja Tarhost, Üllőt és Jutast. Muszáj elhunyniuk az ütközetben, hisz különben nem lehet trónörökös Zsolt. Sőt, nála Árpád is az itt szerzett sebekbe hal bele. Igen ám, de ha ez így lett volna, arról a német krónikáknak tudósítaniuk kellene, hisz ez által kisebbsíthetnék saját vereségük súlyát. De a magyar fejedelmi család tagjainak elestéről hallgatnak. Ha ott esett volna el a Turul nemzetség színe virága, arról krónikáinknak is tudnia kellene. De nem szólnak erről. Hallgatásuk oka feltehetőleg az, hogy a csatában a Turul nemzetség tagjai nem estek el. A pozsonyi csatát a Turul nemzetség egyik másik ágának feje, a seniorátus elve szerinti fejedelem nyerte meg, és ez később a prima genitúra öröklési rendet bevezető Árpád-ház érdekeit sértette. Ezért inkább hallgattak a krónikák a csatáról.

Sancz Klára Lujza (Budapest)

A magyar hagyományok megjelenése a népművészetben

A Kárpát-medencében élő magyar nép megőrizte őseinek nemcsak a nyelvét, hanem történetének, kultúrájának több becses értékét, ugyanúgy, mint a környezetében élő más menzettek tagjai. Őrizte, örökölte szokásait, életjelenségeit és megjelenítette azokat alkotásain, Idővel továbbfejlesztve, bővítve, saját tudásának, tapasztalatainak megjelenítésével gazdagítva kulturális jegyeit. A 19. és 20. században a népművészek közül többen művészi fokra emelték tevékenységüket. A nem népművészeti talajról induló – valamilyen művészeti területen alkotó – művész is sokszor nyúlt népművészeti hagyományokhoz és alkalmazta azt tevékenységében. Kós Károly, Erdély egyik jeles szülöttje, 1907-ben írta „Erdély-ország népének építése” című munkájában: „Népművészetünk alapja a középkor művészete, nemzeti művészetünk alapja a népművészetünk. „Így alakult, bővült népművészetünk a mai szintre, amelyet nekünk, a ma élő magyaroknak kötelességünk ugyanúgy félve őrizni, továbbfejleszteni és továbbadni, hogy az utánunk jövő nemzedék is élvezhesse, használhassa és gyarapítva továbbörökítse.

Szabó Pál (Hódmezővásárhely)

„Szkítia” – egy földrajzi fogalom historiográfiája

Előadásomban a középkori magyar történetírásban megjelenő Szkítia leírásokat veszem vizsgálat alá, összehasonlítva az antik görög–római forrásokban található földrajzi és ethnográfiai leírásokkal (Hérodotosz, Sztrabón, Pomponius Mela, Ptolemaiosz). Végigkövetem a Szkítia, mint földrajzi fogalom középkori alakulását (Orosius, Isidorus Hispalensis, Exordia Scythica, Regino) és a magyar történetírás általi recepcióját. Elsősorban

Kézai Simon, a 14. századi krónikakompozíció, Anonymus, Thuróczy munkáira alapozva, egészen Bonfini Szkítiára vonatkozó kozmográfiai bevezetőjéig.

Szabó Pál (Hódmezővásárhely)

„Extremum Tanain”–„világvégi szkíták” Horatius ódáiban

Horátius ódáit sajátos szempontból vizsgálom. Ugyanis számos utalást találhatunk az Augustus által uralt birodalom fennhatóságának, a költő földrajzi világképének megörökítése során Szkítia területéről, az ott élő népek életmódjáról. Áttekintem a Carmina és a Carmen saeculare vonatkozó szöveghelyeit, amelyek a hagyományos antik költői–földrajzi toposzokon olykor túlmutatva, forrásokkal is adathozhatóak.

Deák Dezső (Szeged)

A Bodrog-Alsóbü- Temető dűlőben talált rovásfelirat

2000. július 19-én kerestem fel lakását Stamler Imrét, a somogyfajsi Vaskohászati Emlékhely megtekintése után. Stamler Imre minden rendelkezésére álló adatot önzetlenül átadott nekem, Vékony Gábor és az ő saját tanulmányait egyaránt. Ez a két tanulmány volt a vezérfonalam a megfejtés során, bár a kapott eredmény egyikük olvasatához sem hasonlít.

Munkám során először kettős hangzóra gondoltam az I O betűknél, de ilyen nyelvjárásra nem bukkantam. Bakay Kornél professzor úr Östörténetünk régészeti forrásai c. könyve indított útnak és azután, mint a gyöngyfüzér formálódott a tanulmányom. Csodálatos östörténet és X. század tárult fel előttem, már-már a bőség zavarával küszködtem.

A lényeg mégis a rovásfelirat. Az eredeti cserepet sajnos nem láttam. A már említett tanulmányok és a közölt fénykép alapján dolgoztam. Véleményem szerint a megfejtésem nem teljes, hiszen Vékony Gábor a 4 321 felirat fölött is látott rovásjeleket, melyeket tollpróbának minősít. Ami talán elképzelhető is.

Úgy érzem, a legfontosabb jeleket sikerült megfejtenem. S ezek a székely-magyar rovásjelek a HION, cHIONita nép nevét írják le.

Deák Dezső (Szeged)

A 20.00 éves rovásjelek

Egy franciaországi barlangban 11 jelet találtak, amit R. Labat akkád szótára alapján értelmeztem. Fodor Domonka rovásíró hívta fel figyelmemet a Pech Merle barlangban lévő bölény 7. Jele, és a Bodrog-Alsóbűn talált rovásírási fűjtatócsövön levő 1. jel nagyfokú hasonlatosságra, illetve azonosságára. Ekkor – 2002 nyarán – kezdtem foglalkozni e témával. Szegeden a Szegedi Rovásíróknak elmondtam meglátásaimat, bár eleinte nem gondoltam, hogy valaha tanulmányként is megírom elképzeléseimet erről a témáról.

Csak hogy gondolataimnak már nem tudtam megálljt parancsolni, szinte kitörték belőlem. A megírt vázlatot szegedi rovásíró barátaim észrevételeikkel kiegészítették. Javaslataikat igyekeztem kis esszémbé beleépíteni.

Tanulmányként levonhatjuk azt a megállapítást, hogy az emberiség kőkorszakáról igencsak hiányosak az ismereteink. De jól látjuk, hogy e kor embere csak a technikai vívmányokban maradt el tőlük.

A jelek, amiket mindig emberek alkalmaznak és visznek magukkal, Dél-Franciaországból a Kárpát-medencébe vezetnek. E jelek jutottak el Mezopotámiába is.

Nagypál Botond (Szeged)

Hogyan került Pilátus a credoba?

Sajnovics János és a „finnugor” elmélet.

Szulőföldi sajátosságok esetleg ókorba mutató nevek?

Szulőfalum Kupuszina határában, vagy közvetlen közelében létezett Árpádkori települések megnevezéseinek elemzése a szumér nyelv segítségével. A török dűlást követően a faluba telepítettek nevének elemzése az ókori nyelv segítségével. Legszűkebb és tágabb környezet bemutatása középkori és újkori térképeken.

Timaru-Kast Sándor (Ingelheim)

A kelta - magyar nyelvi párhuzamok

Mint címéből is kiderül, az előadás a kelta nyelvet mutatja be annak nyelvtani és szókincsbeli felépítését, illetve ennek a magyar nyelvvel általam vélt párhuzamait taglalja.

Timaru-Kast Sándor (Ingelheim)

Féhérló Fiai

Herodotosz görög krónikás, a történelemírás atyja lejegyezte a szkíta eredetmondát két változatban is, úgy ahogyan maguk a szkíták mesélték el neki, illetve ahogyan a szkíta világ peremére letelepedett görögöktől hallotta.

A két eredetmonda-változatból kiolvasható, hogy élt valaha, a Világ kezdetén az öreg Thargitaosz király, aki az Égisten (Napisten) – Jupiter – és a Földanya (Vízitündér / Boristhenes leánya) gyermeke volt. Ő volt első azon a földön, és az első királya a szkítáknak. Neki három fia volt: Lipoxais, Arpoxais és Koloxais. Egyszer egy szép napon az istenek megajándékozták népüket arany tárgyak hullottak az égből Thargitaosz földjére. Mindhárom királyfi megkísérli megszerezni az istenek ajándékát, de végül is a legkisebbiknek, Koloxaisnak sikerült, mivel az istenek ezt neki szánták, és nem bátyainak. Ezzel az istenek eldöntötték, hogy Koloxais örökli az apa, Thargitaosz, országát, bátyai meg el kell hagyják az őshazát és népükkel tovább telepedjenek. Az összskíta nép három részre oszlik.

Az eredetmonda második változatából, és a két mondaváltozatot összevetve, kiderül, hogy a nagyobbik fivér, Lipoxais az agathyrsek királya, a középső, Arpoxais a gélonoké. Ők egy-egy új hazát alapítanak népüknek, míg a legkisebbik, Koloxais, otthon marad az őshazába mint a szkolotok (szkoloszok > siculusok, azaz székelyek) illetve szkíták királya.

Ez a dolgozat a három Thargitaosz fiú, a három testvér történetét megkísérli követni, és ezzel természetesen a három szkíta származásu testvérnép útját veszi górcső alá.

Én abból indulok ki, hogy a három ép: az agathyrsek a későbbi etruszkok, a gélonok nevében a géleket, gallokat, galatákat, azaz keltákat, vagy ha jobban tetszik protokeltákat vélem fölfedezni, a szkíta-szkolotok (ógörög skolt nyílhegy) maga a székelyek népe, amely a kezdetek kezdetén már Hargita király földjén, azaz már akkor Erdélyben él.

Az előadás képek segítségével igyekszik igazolni a fenti elképzelést.

Vas Zoltán (Hódmezővásárhely)

Népünk legfőbb szükséglete: együttműködés multunk értékeire támaszkodva

- Van-e jövőnk a múltunk nélkül?
- A küzdés értelme, értéke, jelentése és formái elődeink életében.
- A tudományos viták lényegvesztő veszélyei, avagy történelem vagy üdvtörténet?
- Az együttműködés - együtt teremtés - felismerése, művelése.
- A felelősség kérdése a túlélési-felemelkedési folyamatban.

Népünk boldogasszony ünnepei az évkör természeti rendjében

- Hogyan kapcsolódik szerves műveltségünk az éven belüli természeti folyamatokhoz?
- A jeles napok - ünnepek - jelentése és jelentősége elődeink életében.
- Korunk értékvesztése: a női minőség leértékelődésének kérdései, veszélyei.
- "Hétboldogasszony" - hagyományos Boldogasszony-ünnepeink, a boldogasszonyi minőség különböző megnyilvánulásai az évkör rendjében.
- Hogyan meríthetünk erőt napjaink kusza szellemi és lelki viszonyai között hagyományaink, ünnepeink felélesztéséből?

Záhonyi András (Budapest)

A Magyarok Háza adott otthont 2007. május 18-19-én annak a megemlékezésnek, amelynek keretében felidéztük a legelső magyar régésznő, Torma Zsófia munkásságát.

A ZMTE-t a rendezvényen Szekeres István írástörténet-kutató és Záhonyi András magánegyetemi oktató képviselték.

A megnyitó során Medvigy Endre a régésznő úttörő szerepét hangsúlyozta, Tábori László pedig Makkay János Torma Zsófia munkáját méltató szavait idézte.

Friedrich Klára a régésznő zökkenőkkel teli életútjának részleteit tárta elénk. Kiss Irén Herodotos feljegyzései alapján adott képet a Kárpát-medence népeiről és szokásairól. Szekeres István az összehasonlító jeltörténet módszertanával ismertetett meg bennünket. Farkasinszky Tibor a sumer őshazáról mondta el elképzelését. Záhonyi András a tordosi leletek egy részének bemutatása után a tatárlakai korong csillagászati vonatkozásairól beszélt. Csáji László Koppány az őstörténet kutatásában bekövetkező paradigmaváltásra hívta fel a figyelmet. Az ellenségkép keresése helyett összefogásra biztatott.

A konferencia során egy érdekesítő beszélgetést is hallhattunk nemzeti sorskérdéseinkről. A múlt belső átélése nélkül jelenünk is bizonytalan. Mindenkire ható, központi tényezővé kell tenni az igaz történelem oktatását.

A konferencia zárásaként Kanalas Éva csiksomlyói búcsújáró énekeket adott elő.

A konferenciáról az Árpád Hírtelevízió helyszíni közvetítést adott. Az interneten (www.arpadhir.hu) a konferencia teljes anyaga felvételtől is megtekinthető.

Záhonyi András (Budapest)

Jelek, istenek, bolygók, számok

A hét napjai

Hétfő – a „fő” az „elsőt”, a hét kezdő napját juttatja eszünkbe.

De az olasz Lunedì a Hold napja is. A Lunában rejtőzködő „una” pedig 1-et jelent olaszul...

Kedd – „kettő”. De az olasz Martedì a Mars napja is.

Az angol Tuesday pedig hangzásában a „tu” („two”, azaz kettő) számnévvel cseng össze!

Szerda – az angol „third” kiejtve a „harmadik” napra – a szerdára -- utal.

De az olasz Mercoledì a Merkúr napja is.

(Egyébként oroszul a *szrednyij* „középsőt” jelent, s ha a vasárnaptól kezdjük a napok számozását, a szerda a középső nap.)

Csütörtök – orosz neve (*csetverg*) a „negyedik” napot idézi fel.

Az olasz Jovedì pedig a Jupiter napja.

Péntek – a görög „*penta*” és az orosz „*pjátnyica*” az „ötödik” napot juttatja eszünkbe.

De az olasz Venerdì a Vénusz napja is.

Szombat – a héber „*Sabbath*” magyarul a szabad napot juttatja eszünkbe, a „hetediket” (németül: *siebt*; a 7 latinul: *septem*).

De az angol Saturday a Szaturnusz napja is.

Vasárnap – az olasz Domenica az Úr napja.

De az angol Sunday a Nap napja is. S a szlovák *nedel'a* jelentése: nincs dolog (azaz ünnepnapról van szó).

Szó lesz még arról is, hogy az Uránusz, a Neptunusz és a Plútó mely istenségekkel áll kapcsolatban. Emellett megkísérlem a sumer istenségneveket is egységes rendszerbe foglalni. Az elfogadott leszármazási rendet (AN Égisten, ENLIL Szél- és Levegőisten, testvére, ENKI Föld- és Vízisten, majd NANNAR Holdisten, s UTU Napisten) követve sikerült a neveket több helyen pontosítani. Ebben sokat segítettek a római, a görög, az egyiptomi és az akkád panteonban felbukkanó istenségnevek és a folyamközi istenségekről fennmaradt írásemlékek.

ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET
Wissenschaftlicher Beirat – Tudományos Tanácsa

Elnök:

ZACHAR JÓZSEF - D. Sc., történész, egyetemi tanár - Eszterházy Károly Főiskola, Eger. H-1148 Budapest, Adria sétány 5/F/III/5., távbeszélő: +36/1/252-8792. E-lel: jzachar@yahoo.com

Titkár:

BÉRCZI SZANISZLÓ - Dr. C. Sc., csillagász, fizikus, a földtudomány kandidátusa - ELTE, TTK, Fizikai Intézet, Anyagfizikai Tanszék (Kozmikus Anyagokat vizsgáló Űrkutató Csoport), Budapest. H-1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/a., távbeszélő: +36/1/372-2986, otthon: H-1072 Budapest, Király u. 53., távbeszélő: +36/1/268-1765. E-lel: bercziszani@ludens.elte.hu

DARAI LAJOS - C. Sc., filozófia történész, főiskolai tanár - Kodolányi János Főiskola, H-8000 Székesfehérvár, Fürdő utca 1., távbeszélő: +36/22/543-300, +36/30/989-2320, otthon: H-2475 Kápolnásnyék, Dózsa Gy. u. 27/B., távbeszélő: +36/22/574-106. E-lel: ldarai@mail.kodolanyi.hu és drdl@freemail.hu és darajos@gmail.com

JENEI ERZSÉBET – történész, középiskolai tanár - Beszédes József Mezőgazdasági és Műszaki Iskolaközpont, SRB-24420 Kanjiza/Magyarkanizsa, Széles utca 71., távbeszélő: +381/24/878-098, +381/63/8/168360. E-lel: jenei.erzsebet@yahoo.com

SZABÓ A. FERENC - C. Sc., politológus, egyetemi tanár - Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Politikatudományi Tanszék, H-1101 Budapest, Hungária körút 9-11., távbeszélő: +36/1/432-9000/29401, otthon: H-1125 Budapest, Álom u. 21., +36/1/355-8004. E-lel: szabo.a.ferenc@zmne.hu

Vétőjogú tag:

CSIHÁK GYÖRGY - dr. u., közgazdász, történész, ZMTE elnök. A-7400 Oberwart (Felsőőr), Panoramaweg 14; távbeszélő: +43/3352/31872, publifax: +43/5776787400. E-lel: zmte@freemail.hu

Tag:

CSÁMPAI OTTÓ - C. Sc., etnopszichológus, habilitált egyetemi docens - Nagyszombati Egyetem, otthon: SK-85106 Bratislava / Pozsony, Vyšehradská 13., távbeszélő: +421/903/453-514. E-lel: csotto@007.hu és csottoster@gmail.com

FRISNYÁK SÁNDOR - D. Sc., természettudományi doktor - Nyíregyházi Főiskola, Földrajz Tanszék, H- 4400 Nyíregyháza, Sóstói út 31/B., távbeszélő: +36/42/599-400/2185, otthon: H-4400 Nyíregyháza, Kölcsey u. 5. Távbészélő: +36/42/317-048. E-lel: kokai@nyf.hu

HARAI DÉNES dr. – C. Sc. katona-pedagógus, egyetemi tanár, intézeti igazgató – Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, H-1101 Budapest, Hungária körút 9-11. Távbészélő: +36/1/432-9005, fax: +36/1/432-9085, otthon: H-1193 Budapest, Bem J. u. 21. II/5., távbészélő: +36/1/377-9732, mobil: +36/30/919-0230. E-lel: harai.denes@zmne.hu

KÖLTŐ LÁSZLÓ - dr., régész, vegyész-mérnök, megyei múzeumigazgató - Somogy megyei Múzeumok Igazgatósága, Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár, H-7400 Kaposvár, Fő u. 10., távbészélő: +36/82/314-212, távmásoló: +36/82/312-822, otthon: H-7400 Kaposvár, Könyves Kálmán u. 20., távbészélő: +36/82/414-222, mobil: +36/30/337-3272. E-lel: kolto@smmi.hu (laszlo.kolto@freemail.hu)

NAGY KÁLMÁN - hadtörténész, nyugalmazott huszárezredes, H-2092 Budakeszi, Virágvolgy u. 9., távbészélő: +36/23/451-383, E-lel: csilla0518@deltasped.hu

vitész **RIHMER AURÉL** - könyvtáros, történész – otthon: H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4., távbészélő: +36/1/325-6643. E-lel: granasztói@yahoo.com

SLAVIĆ MAGDOLNA - Mr. Sc. Ph. - SRB-24000 Subotica, Jozef Atile 20., távbészélő: +381/24/537-290. E-lel: slavicm@freemail.hu

SZABÓ ISTVÁN MIHÁLY– D. Sc., mikro-, illetve környezet biológus, az MTA rendes tagja, ny. tanszékvezető egyetemi tanár, H-1111 Budapest, Bertalan Lajos u. 11. Távbészélő: +36/1/4665266, E-lel: szabo.istvan18@chello.hu

SZEDERKÉNYI TIBOR – D. Sc., a földtudomány doktora, egyetemi tanár - Pécsi Egyetem. H-6725 Szeged, Veresács utca 16/a., távbészélő: +36/62/443-580, mobil: +36/30/358-8661. E-lel: szedertib@vnet.hu

zsujvary@freemail.hu

VIZI LÁSZLÓ TAMÁS – Ph. D. történész, tanszékvezető főiskolai tanár - Kodolányi János Főiskola, H-8000 Székesfehérvár, Fürdő u. 1., távbeszélő: +36/22/543-394, otthon: H-8000 Székesfehérvár, Privigyei út 2/A., távbeszélő: +36/30/298-5922, +36/22/300-739, 312-152/402, 403. E-levél: : lvizi@mail.hu és vizilt@externet.hu

Budapest, 2008. március

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület kiadványai

Acta Historica Hungarica Turiciensia

1. **Első (Benidorm 1986) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (151 oldal, ebből 60 oldal angol, francia és német nyelvű). Zürich, 1991. ISBN 963 02 8926 1
2. **A Második (Zürich 1987) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (146 oldal, ebből 50 oldal angol, francia és német nyelvű). Zürich, 1993. ISBN 963 02 8926 2
3. **Magyarok Őstörténete. Összefoglaló áttekintés. (48 oldal) Írta a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület őstörténeti írói munkaközössége.** Zürich-Budapest, 1992. ISBN 963 02 8925 3; második kiadás 1996. ISBN 963 85274 6 3; **harmadik bővített kiadás (44 oldal) Zürich-Budapest 2007. ISBN 963 9204 37 4**
4. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Szeged 1992) Magyar Történelmi Iskolájának Előadásai és Iratai.** (277 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Zürich, 1993. ISBN 963 8465 00 X
5. **Magyar Történelmi Tanulmányok 1.** (136 oldal) Kiegészítő tanulmányok a Tabi iskola előadásaihoz. Zürich, 1993. ISSN 1217 4629
6. **Csihák György: A magyar parlamentarizmus ezer éve.** (92 oldal) Összefoglaló áttekintés. Budapest, 1990. ISBN 963 02 8925 3
7. **Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet.** Magyar Történelmi Tanulmányok 2. (124 oldal) Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4112 8
8. **Képeslapok magyar történelmi motívumokkal.** 8 különféle, szimpla és dupla
9. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Tab 1993) Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai.** (416 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 04 4413 5
10. **Die Frühgeschichte der Ungarn.** Zusammenfassung. (54 Seiten) Geschrieben von der Arbeitsgruppe des Ungarisch Historischen Vereins Zürich. Zürich-Budapest, 1994. ISBN 963 85 274 4 7; **zweite überarbeitete Ausgabe 2007. ISBN 963 9204307**
11. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (Tapolca 1994) Magyar Történelmi Iskolája Előadásai és Iratai.** (227 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 1 2
12. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Első (Székelyudvarhely 1994) Övezeti Történetstálalkozó Előadásai és Iratai.** (183 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1994. ISBN 963 85274 2 0
13. **Csihák György: Beszélgetés népemmel a hazánkról.** (68 oldal) Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 5 5
14. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Második (Komárom 1994) Övezeti Történetstálalkozó Előadásai és Iratai.** (152 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Komárom-Komárno-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 3 9
15. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (Tapolca 1994) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (143 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1995. ISBN 963 85274 1 2
16. **Csihák György: Ex Oriente Lux.** (249 oldal) Tanulmány a magyar múltról, jelenről és a jövőről. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 7 1
17. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizedik (Tapolca 1995) Magyar Őstörténeti Találkozó és Negyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai.** (258 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85274 8 X
18. **Germann Georg: Ungarisches im Bernischen Historischen Museum (mit Farbbildern). A Berni Történelmi Múzeum magyar emlékei** (két nyelvű kiadvány színes képekkel, 44 oldal) Előszó: Claudio Caratsch. Bern-Budapest, 1996. ISBN 963 85274 9 8
19. **Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom.** Bevezetés az etnoszociológiába. (152 oldal) Budapest-Zürich, 1996. ISBN 963 85684 02
20. **Honfoglalásunk és előzményei. (Tapolca 1996) A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenegyedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai** (173 oldal) 10 oldal angol-magyar-német-francia és orosz nyelvű őstörténeti fogalmak. **Keresztény egyházak és történelmi szerepük a Kárpát-medencében.** Az Ötödik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (100 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1997. ISBN 963 85684 1 0
21. **Nagy Kálmán: A honfoglalás hadtörténete.** (151 oldal) Budapest, 1998. ISBN 963 7810 97 8 (Közösen a Szabadtér Kiadóval)
22. **Csihák György: Válasz népem kérdéseire a hazánkról.** (102 oldal) Budapest-Zürich 1999
23. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Nyolcadik (Kaposvár 1993) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (140 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 2 9
24. **Die Ungarn und die Abtei Sankt Gallen. Magyarok és a Szent Galleni Apátság.** (114 oldal) Az előadások szövege. St. Gallen-Budapest, 1999. Két nyelvű kiadvány a Magyar Nemzeti Múzeumban 1998-ban rendezett „Die Kultur der Abtei Sankt Gallen” című kiállítás alkalmával, az ELTE-n rendezett nemzetközi konferencia előadásai. ISBN 963 85684 3 7 (Közösen St. Gallen Kanton levéltárával) – Második kiadás: 2002. ISBN 963 86100 8 5
25. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Harmadik (London 1988) Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (188 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 5 3
26. **Csihák György: A magyar nemzet múltja * Szent István király életműve és a magyar államalapítás * A bambergi lovas * Sacra Regni Hungarici Corona és a magyar közjogi rendezés kérdései ma * Magyar - nép - kisebbség.** (94 oldal) Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 6 1
27. **Funfzehn Jahre UHVZ - A ZMTE tizenöt éves 1985 - 1999.** (50 oldal) Zürich-Budapest, 1999. ISBN 963 85684 7 X
28. **Nagy Gyula: Az ellopott magyar őstörténet II.** (206 oldal) Budapest-Zürich, 1999. ISBN 963 85684 4 5
29. **Csihák György: Dunhuang barlangképei és a Szenszi agyagkatonák néma üzenete a magyar műveltség gyökereiről.** (64 oldal) Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 8 8
30. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Erdélyi Övezeti Történetstálalkozói (1995-1999) Előadásai és Iratai.** (312 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Csíkszereda-Budapest-Zürich, 2000. ISBN 963 85684 9 6
31. **A honfoglalás és az 1848-1849-es magyarországi polgári forradalom és szabadságharc évfordulójára.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenharmadik Magyar Őstörténeti Találkozója és Hetedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (Tapolca 1998). (324 oldal) Budapest-Zürich, 2001. ISBN 963 86100 5 0
32. **Barabási László: Nemes Székely Nemzet – Csillagösvényen.** Regény. (112 oldal) Csíksomlyó-Budapest, 2001.

33. **Csihák György: Magyar nempolitikai írások.** (50 oldal) Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86 100 0 X
34. **Kiadványaink tartalomjegyzéke – Vereinspublikationen mit Inhaltsübersicht.** (44 oldal) Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86 100 7 7
35. **Magyar haditechnika és magyar hadjáratok a kora középkorban.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenhatodik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai (178 oldal) **A második világháború és történelmi következményei Magyarország szempontjából (1939-1949).** Tizedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai (**Szentendre 2001**) (207 oldal) Az előadások szövege, jegyzőkönyv, műsor. Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 6 9
36. **Achtzehn Jahre UHVZ – A ZMTE tizennyolc éve 1985-2002.** (58 oldal) Zürich-Budapest, 2002. ISBN 963 86100 9 3
37. **Magyar Történelem. Tízezer év – ezer oldalról.** Oktatási segédkönyv a magyar történelem tanításához. (636 oldal) Budapest-Zürich, 2003. ISBN 963 86100 1 8
38. **Közös jelen, múlt és jövő Észak Kárpát-Medencében, különös tekintettel a gömöri tájegységre.** (169 oldal) A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Kilencedik (**Rozsnyó 2000**) Övezeti Történésztalálkozó Előadásai és Iratai. Rozsnyó-Budapest-Zürich, 2002. ISBN 963 86100 2 6
39. **Délközép Kárpát-medence műveltsége, különös tekintettel a sárközi települések és népi műveltségük fejlődésére.** (243 oldal) Nyolcadik (**Sárköz-Decs 2000**) Övezeti Történésztalálkozó előadásai és iratai. Decs-Zürich 2004. ISBN 963 9349 03 8
40. **Csihák György: Forog a történelem kereké...** (52 oldal) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 04 6
41. **A magyar műveltség gyökerei.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenötödik Magyar Őstörténeti Találkozó előadásai és iratai. **Az 1930-as évek magyar műveltsége.** A Kilencedik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai. (**Felsőőr/Oberwart 2000**) (156 oldal) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 86100 3 4
42. **Az első világháború és magyar történelmi következményei (1914-1921).** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizennegyedik Magyar Őstörténeti Találkozó előadásai és iratai. (147 oldal) **Szent István és a magyar államalapítás.** A Nyolcadik Magyar Történelmi Iskola előadásai és iratai. (**Tapolca 1999**) (195 oldal) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 02 X
43. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenhetedik Magyar Őstörténeti Találkozó és Tizennegyedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai.** (288 oldal) (**Budapest 2003**) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 06 2
44. **Zwanzig Jahre UHVZ – A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 20 éve 1985-2004.** (74 oldal) Zürich-Budapest, 2004. ISBN 963 9349 05 4
45. **A magyar huszárság története.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenkettedik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (114 oldal) **A lovasműveltség sajátosságai.** Az Egyesület Tizennyolcadik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (313 oldal) **Az első magyar huszártörténeti konferencia keretében.** (**Nyíregyháza, 2004**) Budapest-Zürich, 2004. ISBN 963 9349 07 0
46. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Negyedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (296 oldal) (**Felsőőr/ Oberwart 1989**) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 10 0
47. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hatodik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (295 oldal) (**Szent Gallen 1991**) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 08 9
48. **Csámpai Ottó: Nemzet és társadalom.** Bevezetés az etnoszociológiába. Második, bővített kiadás. Közösen a Heraldika Kiadóval. (280 oldal) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 38 2
49. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Ötödik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (291 oldal) (**Altenberg 1990**) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 09 7
50. **Magyar út és nehézségei a nemzetállamtól az övezetek Európájába a huszadik század fordulóján.** (186 oldal). A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hatodik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. **Avarok – onogurok – magyarok.** Az Egyesület Tizenkettedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (**Tapolca 1997**). (230 oldal) Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9349 11 9
51. **A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Hetedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai.** (**Szentendre 1992**) (210 oldal). Budapest-Zürich, 2005. ISBN 963 9204 48 X
52. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXI.** évfolyam 1. szám. Megjelent kiadványok tartalmi áttekintése. Vereinspublikationen mit Inhaltsübersicht. (92 oldal) Zürich-Budapest 2006. ISBN 963 9204 28 5
53. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXII.** Évfolyam 1. szám. **Őstörténetünk és a genetika.** A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Tizenkilencedik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. **1456 Nándorfehérvár – 1606 Zsitvatorok – 1956 Budapest.** Tizenharmadik Magyar Történelmi Iskola Előadásai és Iratai. (Mártély 2006) (oldal). Budapest-Zürich 2007. ISBN
54. **Acta Historica Hungarica Turiciensia XXIII.** Évfolyam 1. szám. A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Huszadik Magyar Őstörténeti Találkozó Előadásai és Iratai. (Hódmezővásárhely 2007) (oldal). Budapest-Zürich 2008. ISBN

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület CH-8047 Zürich, Schweiz, Postfach 502.

zmte@freemail.hu www.zmte.hu

MEGHÍVÓ

Szeretettel hívjuk a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és
Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzat Képviselő Testületének
közös szervezésében a

ZMTE XX. Magyar Őstörténeti Találkozóra, Hódmezővásárhely, 2007. július 1. – július 8.

A találkozó fővédnöke: dr. Lázár János polgármester, országgyűlési képviselő
(Hódmezővásárhely).

Védnök: dr. Csapó József a biológiai tudomány kandidátusa, ny. szenátor, ZMTE (Nagyvárad); **dr. Csihák György** a ZMTE elnöke (Zürich); **dr. Darai Lajos** kutató professzor, kandidátus, Kodolányi János Főiskola (Székesfehérvár); **Farkas Imre** ezredes, a hódmezővásárhelyi helyőrség parancsnoka; **dr. Frisnyák Sándor** egyetemi tanár, az MTA (földrajztudomány) doktora, ZMTE (Nyíregyháza); **Nagy Kálmán** ny. huszárezredes, ZMTE (Budakeszi); **dr. Szabó István Mihály**, az MTA rendes tagja, a biológiai tudomány doktora, ZMTE (Budapest); **dr. Szabó Miklós** ny. altábornagy, az MTA I. tagja, rektor, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem (Budapest); **dr. Szederkényi Tibor** az MTA (földtudomány) doktora, ZMTE (Szeged); **Tüttő György** pápai prelátus, ZMTE (London).

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzat Képviselő Testülete mint rendező, hívja a találkozóra mindazokat, akiket érdekel a magyar őstörténet és kutatásának helyzete. A találkozó célja, hogy a külföldön élő és a hazai szakembereket, valamint az érdeklődőket – akik a találkozón valamennyien magánszemélyként vesznek részt – összehozzuk, lehetőséget adjunk a nyílt vitára, amelynek során a nézetek barátságos keretek közt formálódhatnak és terjedhetnek.

A találkozó fő tárgya: Emlékezés a pozsonyi hadi diadalra (907. július 3-7). Ügyek – Alamus – Arpadu; különös tekintettel a család keresztény szentjeire. **Az előadások a következő fő témák köré csoportosulnak:** 1) a magyar őstörténet; 2) a magyar nyelv történelmi fejlődésének egyes állomásai; 3) a magyar koronázási jelvények; 4) adalékok az előző tárgyakhoz, pl.: a régészet, az embertan, a népművészet, a genetika stb. tárgyköréből. A történelmi eseményeket 1301-ig követjük. **Tisztelettel kérjük a szakembereket, hogy jelentkezzenek előadásra, hozzászólásra! Írásbeli jelentkezésüket, mondanivalójuk rövid összefoglalását (max. 30 sor) és időtartamát (lehetőleg nem több mint 25–50 perc) szíveskedjenek a Titkárság címére május 10-ig eljuttatni.** Szereplést kívánunk biztosítani a jelentkezés sorrendjében minden szakembernek, **ha szabályosan és időben jelentkezik**, a témakörben legalább egy tudományos munka nyilvános közlését bizonyítja és elismeri őstörténetünk több százból való összefonódásának lehetőségét. Hivatalos és munkanyelv a magyar, érvényes az Egyesület Házirendje. Dia-, írásvetítő, valamint projektor van. Aki május 31-ig nem kap elutasító választ, az a találkozón előadhat a kért időben. Az egyesület kézfogásra nyújtja kezét minden irányba. Sem személyi, sem politikai ügyekkel nem foglalkozik és csak a jelen meghívóban foglaltakért kezeskedik, a résztvevőktől pedig elvárja, hogy a találkozón a jelen meghívóban körvonalazott elveket tiszteletben tartsák. Az előadás szövegét könyv formájában való kiadásra **a találkozón készen** le kell adni papíron és lemezen, word programmal. Az elhangzott előadás az Egyesület és az előadó közös tulajdona. A résztvevők (előadók és vendégek) saját költségeiket és a kiegészítő rendezvények költségét maguk fedezik, a szokásos biztosításokról maguk gondoskodnak. A Titkárság kívánságra gondoskodik szállásról és ellátásról. Részletes műsor a helyszínen kapható. **Résztvevőt hívunk aki esetleg elő is ad.**

Szállás, ellátás, költségek (mellékelt jelentkezési lapon). Részvételi díj nincs. Minden résztvevő kap kb. 15 000 Ft értékben ajándék könyvet. Jelentkezéskor lehet költségtérítést kérni.

Költségek. Szállás: fő/éj 1500 Ft (bruttó ár). 1-6 ágyas szobák (fürdő a szobán kívül, szappant, törölközőt hozni kell). Az igényeket a beérkezés sorrendjében fogadjuk. Biztosításról mindenki egyénileg gondoskodik.

Napi háromszori étkezés előzetes kérés alapján lehetséges. Reggeli, ebéd, vacsora összesen 1100 Ft/fő/nap. Helye: Fehér Akác Étterem (Lázár utca és Hódi Pál utca sarok). Az ellátás költségeit kérjük a helyszínen beiratkozáskor fizetni. Az ellátás 2007. július 1-én ebéddel kezdődik és július 8-án ebéddel végződik. Ezeket a feltételeket a rendezvény előtt és után egy nappal még biztosítjuk, ha időben (**május 31**) kéri.

A találkozó helye és címe: Galyasi Miklós Muzeális és Közművelődési Intézmény Petőfi Sándor Művelődési Központja. H-6800 Hódmezővásárhely, Szántó Kovács János utca 7. Telefon: +36/62/241-750, fax: +36/62/533-317, e-mail: peemka@vnet.hu

A találkozó ideje. Kezdés 2007. július 1-én, vasárnap 9.30 órakor. Befejezés július 8-án, vasárnap 13.00 órakor.

A Titkárság címe: Ungarisch Historischer Verein Zürich, CH-8047 Zürich, Postfach 502, granasztói2@freemail.hu- az előadók itt is jelentkezzenek.

Jelentkezési határidő: 2007. május 31, előadóknak május 10. Minden levélre válaszolunk, ha nemzetközi postai kuponnal van ellátva (minden postahivatalban kapható). Felkérjük a magyar szervezeteket, személyeket, lapokat, rádió- és tévéadókat, hogy kezdeményezésünket támogassák, meghívónkat terjesszék. A költségek fedezésére adományokat szívesen fogadunk. Ezt a meghívót kérjük továbbítani az érdeklődőknek, a sajtó, a rádió és a televízió részére.

Zürich / Hódmezővásárhely, 2007. március 24.

Bokorné Nagy Katalin
ny. múzeumigazgató

Dr. Költő László
a ZMTE alelnöke

Prof. Dr. Zachar József
a tudományos tanács

letölthető: www.zmte.hu

www.hodmezovasarhely.hu/szabadido/rendezvenynaptar/index.html

TORISCHER VERE

UNGARISCH HIS

INF ZÜRICH

INFO

Ungarisch Historischer Verein Zürich Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

*Dreimal nominiert für den "René Descartes Prize" der Europäischen Union
Háromszor jelölve az Európai Unió "René Descartes" tudományos díjára*

Sekretariat der Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn
Magyar Őstörténeti Találkozók Titkársága
CH-8047 Zürich, Postfach 502

Postscheckkonto: Zürich 80 36214-1

BIC: POFICHBEXXX; IBAN: CH 13 0900 0000 8003 6214 1

www.zmte.hu zmte@freemail.hu

Präsident/Elnök: Dr. György J. Csihák

Telefon: +43/3352/31872

Gemeinnütziger Verein. Svájci Közérdekű Egyesület

Kapcsolati cím Magyarországon

v. Rihmer Aurél

H-1027 Budapest, Bajvívó u. 4.

T: +36/1/3256643

granasztói@yahoo.com

Nyilvános előadás

minden hónap utolsó előtti csütörtökjén 17 órakor

H-1051 Budapest, Arany János u. 10. Telefon: +36/1/3112248

www.aranytiz.hu

aranytiz@aranytiz.hu

Tafelrunde/Asztaltársaság:

Adelaide / Budapest / Christchurch / Csikszereda / Felsőőr /

Göteborg / Hobart / Kassa / Kolozsvár / Marosvásárhely /

Melbourne / Pozsony / Rozsnyó / Szabadka / Sydney

ZÜRICH
MAGYAR
TÖRTÉNELMI
EGYESÜLET

UNGARISCH HISTORISCHER VEREIN ZÜRICH

ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET

SEKRETARIAT DER TREFFEN ZUR FRÜHGESCHICHTE DER UNGARN
MAGYAR ŐSTÖRTÉNETI TALÁLKOZÓK TITKÁRSÁGA
CH-8047 Zürich, Postfach 502 • Postscheckkonto: Zürich 80 36214-1
BIC: POFICHBEXXX; IBAN: CH 13 0900 0000 8003 6214 1
www.zmte.hu, E-levél: zmte@freemail.hu

Präsident/Elnök: Dr. György J. Csihák • Telefon: +43/3352/31872

Gemeinnütziger Verein. Svájci Közérdekű Egyesület

Kapcsolati cím Magyarországon:

Vitéz Rihmer Aurél • H-1027 Budapest, Bajvívó utca 4. • Telefon: +36/1/3256643
granaszttoi@yahoo.com

**Dreimal nominiert für den „René Descartes Price” der Europäischen Union
Háromszor jelölve az Európai Unió „René Descartes” díjára**

Nyilvános előadás Budapesten minden hónap utolsó előtti csütörtökjén 17 órakor

H-1051 Budapest, Arany János u. 10. Telefon: +36/1/311-2248 és még több városban
www.aranytiz.hu aranytiz@aranytiz.hu

Asztaltársaságaink - Unsere Tafelrunden

István Nagy (Adelaide)

2/13 Lassie Ave.,
Windsor Gardens SA 5087
T: +61/8/83678581
vandomis@webmedia.com.au

Géza Katona (Hobart)

11 Zomay Ave., Dynnyrne 7005
Tasmania
T: +61/3/62233174
katona@tasmail.com

József Kozsik (Melbourne)

9 Hilbert Courth
East Oakleigh Vic. 3166
T: +61/3/95684590

Károly Gerecs (Sydney)

13 Bangalla Road
Concord West NSW 2138
T: +61/2/97431748
gerecs@tpg.com.au
gerecs@hotmail.com

László Kelemen

A-7501 Unterwart 300
T: +43/3352/312875
E-levél: office@umiz.at

MAGYARORSZÁG

vitéz Rihmer Aurél
H-1027 Budapest,
Bajvívó u. 4.
T: +36/1/3256643
granaszttoi@yahoo.com

NEUSEELAND

Steven Andras Toth
12 Webb Street, Christchurch
T: +64/3/3557448

ROMANIA

László Barabási
Széki út 157,
RO-530203 Miercurea Ciuc
T: +40/98/302501
barabasil@freemail.hu

SERBIA

Lajos Szabó
Partizanskih baza 17
SRB-24000 Subotica
T: +381/64/4113399
empe@tippnet.co.yu

SLOWAKIA

Kornélia Csala
Mäsiarska 59
SK-040 01 Košice
T: +421/55/6254184
+421915930638@orangemail.sk

Dr. Ottó Csámpai

Vyšehradská 13
SK-851 06 Bratislava
T: +421/903/453514
csottoster@gmail.com

Zoltán Beke

Dovèiková 1
SK-048 01 Rožnava
T: +421/905/968338
beke@pobox.sk

SWEDEN

Frigyes Hutter
Kantyxegången 8
SE-42147 Västra Frölunda
(Göteborg)
T: +46/31/479789
friedrikhutter@hotmail.com

AJÁNLÓ

A Kodolányi János Főiskola (KJF)
és a
Zürichi Magyar Történelmi Egyesület (ZMTE)

ajánlja, szervezi és lebonyolítja

A MAGYAR TÖRTÉNELEM TANÍTÁSÁNAK
TARTALMI ÉS MÓDSZERTANI MEGÚJÍTÁSA
c. programot

*a Magyar Köztársaság oktatási minisztere
T 300730-1676/1999 sz. alapítási és
T 302460-780/1999 sz. indítási engedélyével
(Nyt. sz.: 02-0008-04; Akkr. sz.: AL-0517)*

általános- és középiskolai történelemtanárok számára.
Irányítja a ZMTE Tudományos Tanácsa.

Megszervezhető bármely településen, ahol megfelelő hely és legalább 20 hivatalos jelentkező van. A szomszédos országokban az oktatók költségének egy részét a két szervező intézmény vállalja.

A legjobb vizsgázók bekerülhetnek oktatóink közé, előadhatnak a ZMTE iskoláiban, történelmi találkozóin, előadásuk rangos kiadványba kerülhet.

A továbbképzés időtartama 120 óra, díja 58.600,- Ft/fő.
Előfeltétel: főiskolai vagy egyetemi végzettség.

Kérje ingyenes, részletes tájékoztatónkat és tantervünket:

dr. Darai Lajos Ph. D.,
főiskolai tanár, a továbbképzés felelőse

Kodolányi János Főiskola
Cím: H-8000 Székesfehérvár, Fürdő út 1.
Telefon: +36 (22) 543-300, +36/30/9892320
E-lel: lmдарai@mail.kodolanyi.hu – Internet: www.kodolanyi.hu

Treffen zur Frühgeschichte der Ungarn A Magyar Őstörténeti Találkozón résztvevők száma

Ort Helyszín	aus Ungarn Magyarországról				aus anderen Ländern Más államokból				Total összesen				Vorträge Előadások	
	Expert szakember	Gast vendég	Total összesen	davon gratis eből ingyen	Expert szakember	Gast vendég	Total összesen	davon gratis eből ingyen	Expert szakember	Gast vendég	Total összesen	davon gratis eből ingyen	persönlich személyesen	ingesand beküldve
Benidorm 1986	4	1	5	3	9	4	13	-	13	5	18	3	15	3
Zürich 1987	8	5	13	8	13	22	35	-	21	27	48	8	35	3
London 1988	20	14	34	23	19	28	47	1	39	42	81	24	56	13
Felsőőr 1989	26	36	62	19	25	24	49	1	51	60	111	20	38	9
Altenberg 1990	13	4	17	13	11	12	23	4	24	16	40	17	23	8
St. Gallen 1991	20	14	34	12	21	44	65	5	41	58	99	17	32	8
Szentendre 1992	21	52	73	-	10	8	18	-	31	60	91	-	23	4
Kaposvár 1993	11	84	95	-	12	1	13	6	23	85	108	6	30	4
Tapolca 1994	24	31	55	-	15	2	17	9	39	33	72	9	30	5
Tapolca 1995	18	104	122	-	8	35	43	1	26	139	165	1	18	4
Tapolca 1996	12	121	133	-	13	32	55	2	25	153	188	2	15	2
Tapolca 1997	28	136	164	1	19	81	100	12	47	217	264	13	19	-
Tapolca 1998	11	67	78	1	15	153	168	1	26	220	246	2	19	3
Tapolca 1999	14	126	140	1	25	124	149	134	39	250	289	135	22	8
Felsőőr 2000	9	5	14	1	13	20	33	-	21	26	47	1	14	6
Szentendre 2001	21	84	105	-	35	154	189	82	56	238	294	82	34	12
Budapest 2003	18	60	78	-	2	43	45	-	20	103	123	-	28	5
Nyíregyháza 2004	16	49	65	-	9	49	58	-	25	98	123	-	20	3
Mártély 2006	17	77	94	-	5	27	32	-	22	104	126	-	28	6
Hódmezővásárhely 2007	30	56	86	-	6	13	19	2	36	69	105	2	38	4

Regionaltreffen der Historiker – Övezeti Történésztalálkozók

Ort Helyszín	Vorträge Előadások száma		Teilnehmer – Résztvevők száma				
	persönlich személyesen	ingesand beküldve	Expert szakember	Gast vendég	aus Kontinent világgrész	aus Land ország	unter 30 Jahre in % 30 év alatt %- ban
Szekelyudvarhely – Hofmarkt 1994. május	10	6	24	214	2	6	78
Komárom 1994. szeptember	14	–	23	133	1	5	65
Csikszereda – Szeklerburg 1995. június	22	5	25	112	3	7	71
Szekelyudvarhely – Hofmarkt 1996. május	9	1	16	151	3	7	42
Csikszereda – Szeklerburg 1997. május	12	–	21	84	1	5	38
Csikszereda – Szeklerburg 1998. május	15	1	18	270	2	5	82
Csikszereda – Szeklerburg 1999. május	18	2	16	62	2	6	35
Decs 2000. április	22	3	24	231	2	4	62
Rozsnyó – Rosenau 2000. június	19	1	27	111	2	5	39

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület 20 éve

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület svájci közérdekű intézmény, alakult 1985-ben a svájci polgári törvénykönyv 60. pontja szerint. Székhelye Zürich.

Jelenleg 134 tagja van, akik négy világrész (Amerika, Ausztrália, Ázsia, Európa) húsz országában (Anglia, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Csehország, Dánia, Görögország, Írország, Kanada, Kína, Magyarország, Németország, Románia, Svájc, Svédország, Szlovákia, Szerbia, Thaiföld, Ukrajna, USA) tevékenykednek. A legfiatalabb aktív tagja 14, a legidősebb 96 éves; a tagság átlagos életkora negyven körül lehet. A kutatók az egész Kárpát-medencéből, megalakulása óta résztvesznek tevékenységében.

Az egyesületnek 1994-ben három megye zászlót adományozott, amelyet a veszprémi érsek szentelt és a pozsonyi református püspök megáldott.

Az egyesület eddig rendezett 6 országban 18 alkalommal magyar őstörténeti találkozót, Magyarországon 12 alkalommal magyar történelmi iskolát (1-1 hétig) és a Kárpát-medencében 10 övezeti történésztalálkozót (3-3 naposat). Ezeken a rendezvényeken 843 szakember 976 előadást tartott 6796 résztvevő előtt. A fentieken túl, az egyesület 20 évi fennállása alatt, négy világrész 22 országában, további több, mint 200 településen, 1400-nál több előadást tartott, mintegy 16000 résztvevő előtt. A hallgatóság összlétszáma így, a 20 év alatt meghaladja a 22000 főt. A ténylegesen elhangzott előadások száma jóval több, mivel egyes előadások több alkalommal is elhangzottak, továbbá, a számos országban tartott előadások nem mindég jelentek meg nyilvántartásunkban.

Az egyesület részt vesz a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen a történelem oktatásban. A Magyar Köztársaság oktatási minisztere engedélyével, a Kodolányi János Főiskolával együttműködve, jogosultak vagyunk a történelemtanárok továbbképzésére.

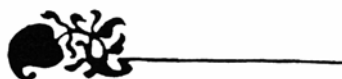
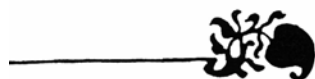
Kiadott az egyesület 50 könyvet 54768 példányban – mindenütt megtalálhatók a világban, ahol magyarok élnek vagy tanulnak.

Az egyesület tulajdonosa lett a magyar nemzeti lexikonnak, az Encyclopaedia Hungarica-nak. Ez a négykötetes mű Kanadában készült, 18 éven át, 844 személy munkája eredménye. A négy világrészen élő, tizenötmilliónyi magyar legjelentősebb közös és független szellemi alkotása az elmúlt évtizedekben.

Az egyesületet háromszor jelölték az Európa Tanács „René Descartes” tudományos díjára. Zürich, 2004. november hó

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Elnökség

1985

2004

Magyar Történelmi Egyesület 20 éve számokban

Taglétszám

fölvéve 239

jelenleg négy világrész 20 országában 134

Nagyrendezvényeink 8 országban 40

Előadások száma

nagyrendezvényeinken 976

négy világrész 22 országában több mint 200 településén

további több mint 1'400

Előadó szakemberek száma 843

Hallgatóság

nagyrendezvényeinken 6'796

egyéb rendezvényeinken kb. 16'000

Könyvkiadás 50 kötet 54'768 példányban

Könyvterjesztés

ingyen kapta: nagyrendezvényeink résztvevői (3-400),

300 könyvtár a Kárpát-medencében és

további 70 ország 156 könyvtára

Az Encyclopaedia Hungarica tulajdonosa

Saját források és kiadások

1985. december 1. – 2004. június 30.

több mint 206'000 Sfr.; mintegy 33 millió forint

tagdíj nincs

Egy felszentelt egyesületi zászló

Svájci közérdekű intézmény

Háromszor jelölve az Európa Tanács „René Descartes“ tudományos díjára.

Elnökség

CH-8047 Zürich Pf. 502. E-levél: zmte@freemail.hu

www.zmte.hu

Pc-Konto: Zürich 80-36214-1

BIC: POFICHBEXXX; IBAN: CH 13 0900 0000 8003 6214 1

01_002_A_W

2007

Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Ungarisch Historischer Verein Zürich

Magyar Őstörténet
Találkozó Titkársága

Sekretariat der „Treffen zur
Frühgeschichte der Ungarn“

Jelölve az Európa Tanács „René Descartes” tudományos díjra
Nominiert für den „René Descartes Prize” der Europäischen Union

Közérdekű Egyesület
Gemeinnütziger Verein

Hungarian Historical Society of Zurich
Association Historique Hongroise de Zurich
Società Storica Ungherese di Zurigo
Asociación Histórica Húngara de Zürich

CH-8047 ZÜRICH
Postfach 502 zmt@freemail.hu

Kapcsolati cím: Sancz Klára Lujza
H-1117 Budapest, Hamzsabégyi utca 20.
Telefon: 0036 (1) 209-5960
klarasancz@freemail.hu
Informatio: www.zmt.hu

Budapest Meghívó

Nyilvános előadás
minden hónap utolsó előtti csütörtökjén
Kezdet: pontosan 17 óra
Belépés díjtalan
Az előadást vita követi
Helye: H-1051 Budapest, V. Arany János utca 10.
Telefon: 0036/1/311-2248. Fax: 0036/1/354-3404
(Arany János ifjúsági Klub I. emeletén)
e-mail: aranytiz@aranytiz.hu www.aranytiz.hu

Előadás

Elnök

Január 18.	dr. Szederkényi Tibor egyetemi tanár, az MTA (a földtudomány) doktora, az MTA Földtani Tudományos Bizottság tagja, ZMTE, Szeged
<i>A "vízözön(ök)" a földtörténetben és magyarázatuk, különös tekintettel az utolsó százezer év eseményeire</i>	dr. Bérczi Szaniszló a földtudomány kandidátusa, ELTE TTK docens, ZMTE, Budapest
Február 15.	dr. Újváry Zsuzsanna történész, kandidátus, egyetemi docens, PPKE, ZMTE, Piliscsaba
Hétköznapiak a török hódoltság peremvidékén a Dunántúlon	Sancz Klára Lujza ny. muzeológus, ZMTE, Budapest
Március 22.	Nagy Kálmán ny. huszárezredes, hadtörténész, ZMTE, Budakeszi
Magyar husárok 1848-ban	dr. Halabuk József történész, ZMTE, Budapest
Április 19.	dr. Zachar József egyetemi tanár, az MTA (a történelemtudományok) doktora, ZMTE, Budapest
Hit és erkölcs eleinknél	dr. Rókuszfalvy Pál , az MTA (pszichológia-tudomány) doktora, ny. egyetemi tanár, Budapest
Május 24.	Gáspár Róbert genetikai kutató, Pécs
A magyar őstörténet és a genetikai markerek	dr. Darai Lajos , filozófus, kandidátus, kutatóprofesszor, KJF, ZMTE, Székesfehérvár
Június 21.	dr. Csapó I. József a biológia tudomány doktora, ZMTE, Nagyvárad
Székelyföld történelmi határai és a Székek	dr. Pandula Attila a történelemtudomány kandidátusa, ELTE BTK docens, ZMTE, Budapest
Szeptember 21.	dr. Szabó István Mihály , a MTA rendes tagja, ny. tanszékvezető egyetemi tanár, ZMTE, Budapest
<i>A székelyek eredete</i>	dr. Zachar József egyetemi tanár, az MTA (a történelemtudományok) doktora, ZMTE, Budapest
Október 18.	dr. Rókuszfalvy Pál , az MTA (pszichológiatudomány) doktora, ny. egyetemi tanár, Budapest
<i>Hagyomány és jövőépítés</i>	Rihmer Aurél történész, Budapest
November 9.	Egyesületi ünnepség	

A ZÜRICH MGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET

2007. ÉVI ELŐADÁSSOROZATA HÓDMEZŐVÁSÁRHELYEN

*Háromszor jelölve az Európai Unió "René Descartes" tudományos díjára * Dreimal nominiert für den "René Descartes Prize" der Europäischen Union*

A belépés díjmentes. Az előadást vita követi.

Helyszín: Petőfi Sándor Művelődési Központ, H 6800, Hódmezővásárhely

Telefon: +36/62/241-750. Fax: 62/533-317, E-lelél: peemka@vnet.hu

TERJÉKNÉ ANDREA a Művelődési Központ népművelője. Telefon: 06/62/231 952. Mobil: 06/30/963 55 54. E-lelél: teneka@freemail.hu

Feladata: az előadók fogadása, kísérése, a kért eszköz biztosítása, szállás, vacsora megszervezése, telefonkapcsolat az előadóval

JANUÁR 5. PÉNTEK - 17 ÓRA

BOKORNÉ NAGY KATALIN régész, a Tornyai János Múzeum ny. igazgató helyettese, ZMTE, Hódmezővásárhely

Egy különleges avar temetkezési szokás

FEBRUÁR 2. PÉNTEK - 17 ÓRA

Dr. SZABÓ PÁL történész, Juhász Gyula Tanárképző Főiskola, Szeged

Történetírásunk Szkítia képe

MÁRCIUS 2. PÉNTEK - 17 ÓRA

PINTÉR ISTVÁN tanár, történész, ZMTE, Hódmezővásárhely

Katonáink vitézsége az 1. világháborúban

ÁPRILIS 6. PÉNTEK - 17 ÓRA

Dr. ZACHAR JÓZSEF egyetemi tanár, az MTA (a történelemtudományok) doktora ZMTE, Budapest

Eleink hitéletéről

MÁJUS 4. PÉNTEK - 17 ÓRA

Dr. SZIKORA ISTVÁN főorvos, Szabadka

A hét napjainak és hónapjainknak megnevezése

JÚNIUS 1. PÉNTEK - 17 ÓRA

SALAMON KONRÁD történész, az MTA (a történettudományok) doktora, Budapest

A világháborús vereségtől Trianonig (1918-1920)

JÚLIUS 6. PÉNTEK - 17 ÓRA

DANI PÁL történész, ZMTE, Hódmezővásárhely. Ezen a hétvégén több napos rendezvényt tervezünk. Előadók jelentkezését kérjük az asztaltársaság címére.

A pozsonyi csata (907. július 4-6)

SZEPTEMBER 7. PÉNTEK - 17 ÓRA

NAGY KÁLMÁN ny. huszárezredes, hadtörténész, ZMTE, Budakeszi

A magyar nagyfejedelemség nyugati külpolitikája a IX.-X. században

OKTÓBER 5. PÉNTEK - 17 ÓRA

SZEKERES ISTVÁN írástörténész kutató, ZMTE, Budakalász

A magyar népnév etimológiája

NOVEMBER 2. PÉNTEK - 17 ÓRA

Dr. VAJDA GÁBOR irodalomtörténész, az irodalomtudomány doktora, ZMTE, Szabadka

A délvidéki magyarok művelődése 1990-től napjainkig

DECEMBER 7. PÉNTEK - 17 ÓRA

Dr. ÚJVÁRY ZSUZSANNA történész, kandidátus, egyetemi docens PPKE, ZMTE, Piliscsaba

A török-magyar viszony a XVII. Században

MEGHÍVÓ

Szeretettel meghívjuk a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület és az esztergomi Árpád-házi Szent Erzsébet születésének 800. évfordulójára tartandó Emlékülésünkre. Az ülés tervezett műsora:

Ünnepi megemlékező beszéd, néhány előadás Szent Erzsébettel kapcsolatban, az iskolai kórus hangversenye, valamint művészeti kiállítás.

Az emlékülés helye: Árpád-házi Szent Erzsébet Középiskola,
Díszterem, 2501. Esztergom, Mindszenty tér 16.

Az emlékülés ideje: 2007. november 16.

Tisztelettel kérjük a szakembereket, hogy jelentkezzenek előadásra 2007. július 1-ig a szervezőnél (előadás címmel és rövid összefoglalójával).

A Kollégákat kérjük, hogy az Emlékülésen való megjelenésükkel tisztelegjenek a magyarság és Európa egyik legnagyobb szentje előtt.

Bp, 2007. május 29.

A ZMTE nevében a szervező, dr. J. Újváry
Zsuzsanna

egy. Docens

(zmte@freemail.hu)

(zsujvary@freemail.hu)

Meghívó

Tisztelettel és szeretettel hívjuk a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Alapítótagjait, Dísztagjait, Rendes tagjait és Barátait közvetlen hozzátartozójukkal az Egyesület 2007. évi évváró bankettjére.

A rendezvény helye és ideje:

Hotel Benczúr
H-1068 Budapest, Benczúr utca 35

2007. november 9., péntek 17.⁰⁰ óra

Ünnepi előadás:

Dr. Torgyán József
volt miniszter

Út a gúzsbakötött szabadságba

Az estélyen történik az új tagok ünnepélyes beiktatása, majd a díszvacsora következik.
A vacsora ára ital nélkül 2000 forint.

Megjelenés ünnepi öltözetben, lehetőleg népviseletben.

A Zürichi Magyar Történelmi Egyesület

Elnöksége

www.zmte.hu

Einladung

Wir erlauben uns, die Gründungsmitglieder, die Ehrenmitglieder,
die ordentlichen Mitglieder und die Freunde des Ungarisch Historischen Vereins Zürich – samt
Begleitung – zum Bankett
2007 herzlich und geziemend einzuladen.

Ort und Zeit der Veranstaltung:

Hotel Benczúr
H-1068 Budapest, Benczúr utca 35

Freitag, den 9. November 2007 um 17.⁰⁰ Uhr

Festvortrag:

Dr. József Torgyán
Minister a. D.

Weg in die geknebelte Freiheit

Am Abend werden die neuen Mitglieder in feierlichem Rahmen
aufgenommen und es wird ein festliches Nachtmahl serviert.
Preis ohne Getränke Ft 2000.

Festliche Bekleidung, Tracht erwünscht.

Ungarisch Historischer Verein Zürich

Präsidium

zmte@freemail.hu

